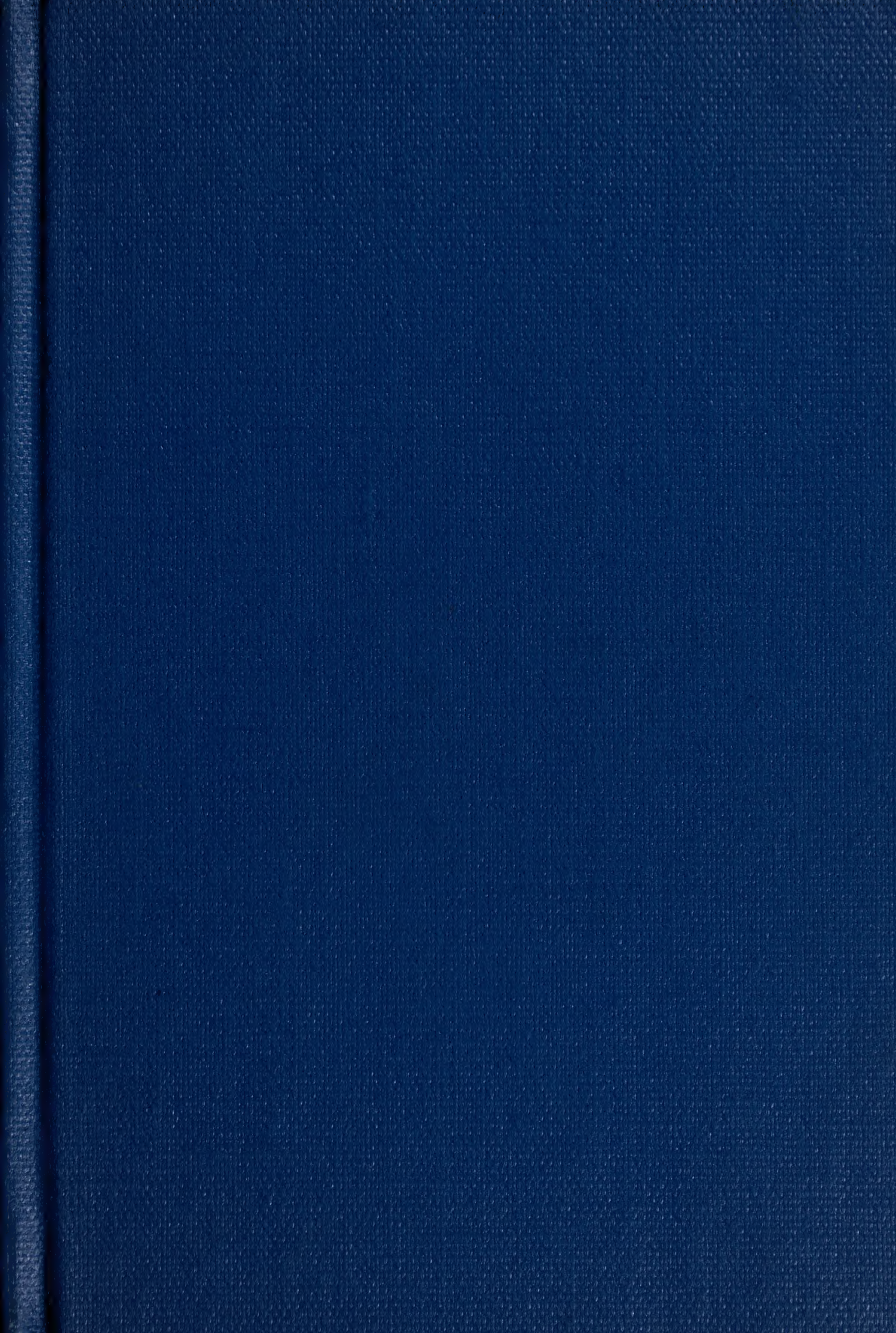

IGNAT HERRMANN

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I.	**BLEDNOUCÍ OBRÁZKY.** Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. Vydání čtvrté. 325 stran.	Kč 35·—
II.	**OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA.** Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání čtrnácté 1927, 424 stran.	„ 35·—
III.	**TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA.** (Pokračování Otce Kondelíka.) Vydání desáté. 464 stran.	„ 40·—
IV.	**Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.** Drobné náčrty. Vydání šesté. **PRAŽSKÉ FIGURKY.** Rázové obrázky ze života. Vydání šesté. **PAN MELICHAR.** Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Vydání páté. 467 stran.	„ 45·—
V.	**Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ.** Humorist. a rázovité obrázky ze života. Vydání čtvrté. 224 stran.	„ 15·—
VI.	**STAŘÍ MLÁDENCI.** Humorné obrázky ze života „přespočetných". Čtvrté vydání. 225 stran.	„ 16·—
VII.—VIII.	**U SNĚDENÉHO KRÁMU.** Líčení z pražského života. Část I. a II., část III. a IV. Vyd. sedmé. I. Kč 25·—, II.	„ 30·—
IX.	**BODŘÍ PRAŽANÉ.** Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání čtvrté. 300 stran.	„ 28·50
X.	**RODINY A RODINKY.** Drobné výjevy z pražského života. Vydání druhé. 264 stran	„ 18·—
XI.	**DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY.** Vydání čtvrté. 224 stran.	„ 21·—
XII.	**DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ.** Dva stínové obrazy z manželského života. Vydání čtvrté. 212 stran.	„ 20·—
XIII.	**ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA** a jiné povídky staromládenecké. Vydání druhé. 272 stran.	„ 20·—
XIV.	**PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ.** Třicet nedělních povídek. Vydání čtvrté. 305 stran.	„ 25·50
XV.	**ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY.** (Chráněnka. — Pouhé smyšlenky. — Strašidelné. — „Amerikánské.") Čtvrté vydání. 344 stran.	„ 28·50
XVI.	**KANCELÁŘSKÝ PRACH. — SMÍŠENÉ ZBOŽÍ.** Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vydání druhé. 340 str.	„ 20·—
XVII.	**FOXL-VOŘÍŠEK A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** Vydání čtvrté. 180 stran.	„ 16·—
XVIII.	**BURLESKY.** Vydání třetí. 228 stran.	„ 19·50
XIX.	**Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** (Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské. — Mládenci a ženichové.) Vydání druhé. 294 stran.	„ 14·—
XX.	**O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH.** Díl I. O literátech, umělcích a hercích. — Dvě vzpomínky zcela intimní. Vydání druhé. 256 stran.	„ 24·—
XXI.	**PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ.** Rodinná historka z let sedmdesátých. Vydání třetí. 212 stran.	„ 21·—
XXII.	**Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY,** písaře při výpomocném úřadě. Díl prvý. 263 stran. Čtvrté vydání.	„ 21·—
XXIII.	**Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY.** Díl druhý. 288 stran. Čtvrté vydání.	„ 23·—

XXIV.–XXV. VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO. Šesté vydání. Kč 56·–
XXVI. EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ. Vyd. druhé „ 18·–
XXVII.–XXVIII. DROBNÍ LIDÉ. I. a II. díl. Vydání čtvrté. Cena obou dílů „ 56·–
XXIX. PŘED PADESÁTI LETY. I. díl. „ 20·–
XXX. PŘED PADESÁTI LETY. II. díl. „ 24·–
XXXI. MUŽ BEZ TŘINÁCTKY a jiné povídky nedělní. „ 18·–
XXXII. PŘED PADESÁTI LETY. III. díl. „ 24·–
XXXIII. O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH. Kniha drobných vzpomínek. II. díl. „ 24·–
XXXIV. BLEDNOUCÍ OBRÁZKY, díl II., 300 stran. „ 28·–
XXXV. ŽENITBA BRATŘÍ ADAMŮ. Podivuhodný příběh amerikánský a jiné historky. 250 stran. „ 24·–
XXXVI. O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH a j. historky nedělní. 296 str. „ 28·–

Samostatně vydáno:

KDYŽ SI NÁŠ DĚDEČEK BABIČKU BRAL. Rozebráno.
JÍRA ZBOJNÍK, knížka pro velké i malé. Brož. Kč 12·–, v pergamenové vazbě. „ 48·–
LIDIČKY A ZVIŘÁTKA. Ilustroval Prokop Laichter. Nákladem F. Topiče 1926. „ 32·–
TRÉ KAPITOL Z MALOMĚSTSKÉ KRONIKY. Váz. Kč 48·–, na ruč. pap. v pergamenu, s podp. aut. „ 180·–
MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ. Žert z mladé domácnosti o jednom jednání. (Divadelní bibliotéky Pospíšilovy svazek 183., obsahuje též aktovku Karla Šípka: Starší závazky.)
TOBIÁŠKŮV ŠTĚDRÝ DEN A NĚKOLIK ŽERTOVNÝCH POVÍDEK O ZVIŘÁTKÁCH. U F. Topiče v Praze. (Osení, knihy mladých čtenářů, svazek 19.) Třetí vydání 1915. „ 6·50
PŘÍBĚH JEDNOHO DNE. Všední pražská historka z doby nedávné. Třetí vyd.
VÁNOČNÍ KOLEDY. Drobné historky vánoční a sylvestrovské. Druhé vydání.
Z POVÍDEK NEDĚLNÍHO KRONIKÁŘE. Deset kratších i delších historek. 230 stran.
ARTUR A LEONTYNA. Pražský příběh z doby nedávné. 264 stran.
FELÍČKŮV ROMÁN. Dva díly. Celkem 462 stran.
K-KE-KU. Podivný přelud zrakový i sluchový a trochu mluvnice pro všeobecnou potřebu.

Překlady do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył Pawel Laskowski. (Biblioteka dzieł wyborowych. No. 257–259.) Ve Varšavě 1903. Druhé vydání 1924.
TEŚĆ KONDELIK I ZIEĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736–738.) Ve Varšavě 1912.
ZJEDZONY SKLEP. (U snědeného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. „Dzennik dla wszystkich". Ve Varšavě 1905.

Překlady do charvatštiny:

DOMAĆA SREĆA. (Domácí štěstí.) Dvie slike iz brašnoga života. Přeložil Makso Kuntarić. „Národne novine" v Záhřebě, září-listopad 1905.
OSVETA ZALJUBLJENOGA I DRUGE HUMORESKE. V Záhřebě 1917.

Do holandštiny:

VADER KONDELIK EN BRUIDEGOM WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager gezin. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. Amsterdam, H. J. W. Becht 1909.

SCHOONVADER KONDELIK EN SCHOONZOON WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager familie. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave, Amsterdam, H. J. W. Becht 1911.

MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Geautoriseerde vertalin van Jo Arenberg. V amsterodamském deníku Het Volk v listopadu 1912.

KINDERLOOS. (Bezdětná.) **MIJNHEER MELCHIOR.** (Pan Melichar.) Naar het Boheemsch van Ignát Herrmann (Schrijver van Vader Kondelik en bruidegom Wejwara enz.), door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. 185 stran. Amsterdam, H. J. W. Becht, v listopadu 1914.

DE IDYLLE VAN MIJNHEER POTÁPKA. V deníku Het Volk. Amsterodam 1923.

Do slovinštiny:

OČE KONDELIK IN ŽENIN VEJVARA. Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Stanko Svetina. „Narodni Dnevnik" v Celju (Štyrsko), 1910.

TAST KONDELIK IN ZET VEJVARA. (Tchán Kondelík a zeť Vejvara.) Poslovenil Stanko Svetina. „Narodni dnevnik" v Celju (Štyrsko), v podzimu 1910.

IVANČKOV SVETI VEČER IN NEKOLIKO VESELIH POVESTIC O ŽIVALCAH. (Tobiáškův štědrý den atd.) Prevel iz češčine dr. Fran Bradač. Lublaň 1923.

KAKO SE JE KULICHOVA NANINKA MOŽILA IN KAJ SE JE OKOLI NJE SPLETLO. (Vdavky Nanynky Kulichovy.) Poslovenil Dr. Bradač. Ig. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Lublani. (V tisku.)

Do franštiny:

MONSIEUR KONDELIK ET SON FUTUR GENDRE. (Otec Kondelík a ženich Vejvara.) Přeložil J. L. Chollet. „Gazette de Prague" 1923.

Do angličtiny:

CHILDLESS. (Bezdětná.) Ve sbírce The world's classics (Selected Czech tales, Oxford university press). Přeložila Marie Buschova, 1925.

Do němčiny:

HERR MELCHIOR. (Pan Melichar.) **DER FRATER AUS PODSKAL.** (Fráter z Podskalí.) **DER TONI LIEFERT.** (Tonda odvádí.) Deutsch von Johann Michael. „Prager Zeitung" 1896—7.

VATER KONDELIK UND BRÄUTIGAM WEJWARA. Kleine Episoden aus dem geordneten Haushalte einer Prager Bürgerfamilie. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmisehen von Luise Tluchoř. Berlin, Dr. Franz Ledermann, 1907. Dva svazky.

SCHWIEGERVATER KONDELIK UND SCHWIEGERSOHN WEJWARA. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tluchoř. Berlin, A. W. Hayn's Erben, 1911.

AUSGEWÄHLTE GESCHICHTEN von Ignát Herrmann. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Annie Auředníček (Slavische Romanbibliothek, Band X.) Prag, Verlag von J. Otto, 1908.

ZWEI PRAGER IDYLLEN. (Dvě pražské idylly.) Přeložila Klára Hübschová. „Union" v Praze, únor-květen 1910.

HÄUSLICHES GLÜCK. (Domácí štěstí.) Autorisovaný překlad Em. Schicka. „Union" v Praze, 1911. Též samostatně nákladem Ed. Beauforta.

FOXL-SPITZ und andere kurzweilige Geschichten. (Foxl - Voříšek.) Autorisovaný překlad Viktora Nesslera. „Union" v Praze, prosinec 1913 — březen 1914.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XXXVI.

O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH

A JINÉ HISTORKY NEDĚLNÍ

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH

A JINÉ HISTORKY NEDĚLNÍ

NAPSAL

IGNÁT HERRMANN

V PRAZE

NAKLADATEL F. TOPIČ KNIHKUPEC

TISKEM ČESKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE 1931

MILÉMU ZETI

BEDŘICHU WILDTOVI

S UPŘÍMNÝM, SRDEČNÝM POZDRAVEM

I. H.

V ŘEVNICÍCH 15. ŘÍJNA 1931.

O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH

Tyto tři historky vydány byly poprvé v bibliofilské úpravě ve „Stovce“ Artura Nováka roku 1925.

TOMÁŠ CHROUST.

Konečně tedy jednoho dne přišlo, čeho jsem se dlouho obával. Čtverec tuhého papíru s černým okrajem, a v tom širokém, vtíravém, křiklavém rámci jeho jméno. Jméno Tomáše Chrousta.

Vlastně není pravé slovo, řku-li, že jsem se obával. Věcí nevyhnutelných, které se mohou udáti dnes či zítra, nemáme se obávati. Neunikneme jim a je nerozumné obávati se jich. Lépe jest býti připravenu. K takovým věcem náleží i smrt člověka kmeta, který vyžil život po nejzazší téměř hranici. Tomáš Chroust dožil takového vysokého věku. Očekával jsem tedy list s černou obrubou dnes či zítra. Viděl jsem již několik let, jak zchází, chátrá, a bylo mi to žalostné podívání. Pružná jindy chůze stávala se nejistou; nohy — jako by hledaly kousek pevné půdy — stále omakávaly chodník. Hůl v pravici skoro dětinsky oťukávala dlažbu. Vlasy dávno zbělely na mléko, zvarhanělá tvář zesivěla, oči jako by se zastíraly pavučinou, aby na ně denní světlo nemohlo plným jasem, aby jich slunce neoslepilo. Ještě sice se

snažil usmívati, když jsme se potkali, ale tyto jeho úsměvy byly podestřeny čímsi trpkým a lítostným zároveň. Paměť pracně sbírala slova a jazyk tak trapně klopýtal. A mluva byla čím dále šišlavější, zubů jeho ubývalo. Několikrát se stalo, že nemohl vzpomenouti mého jména. Byla to zřícenina.

Nemohu říci, že byl mým kamarádem. Bylť mnohem starší mne. Ani nemohu říci, že byl mým přítelem. Bylo v jeho povaze cosi strohého a nepřístupného, co se nikdy neroztavilo v pravou přátelskou důvěrnost. Zdálo se mi chvílemi, že nahlížím do hloubi jeho ledví, a pojednou jsem narazil na závoru, která pevně uzamykala vše, co bylo ještě hloub. Svěřil se s ledačím, co snad nepověděl nikomu již, odhalil přede mnou všeliké taje života svého z dávné minulosti, a přece jsem cítil, že zbývá mnoho mezer, mnoho neosvětlených, temných koutů duše, ve které nedal nikomu vniknouti. Nikoli temných v nějakém pochybném či dokonce nečestném smyslu! Jeho život byl bezúhonný a byl vyplněn pilnou a neustálou prací.

Znal jsem ho bezmála půl století. Kdysi jsme společně pracovali pod jedinou střechou, léta jsme sloužili témuž podnikateli, nikdy však jsme se nenavštěvovali. Často jsme se vyprovázeli, ale buď před jeho nebo před mým prahem domovním jsme se rozcházeli. Dávno ty doprovody minuly. Řidčeji a řidčeji vídali jsme se, věk ho nalomil, odešel na zasloužený odpočinek a závěrek pozemské pouti své dožíval jen ve světnici, z které měl

nastoupiti poslední cestu na ramenou pohřebních nosičů.

Přece jen mi byl přítelem i kamarádem, ale byl mi ještě něčím více. Byl mně modelem, aniž o tom sám věděl. V jeho povaze bylo tolik prvků a vláken člověctví, jeho výraz byl tak bohat úslovími, obrazy a přirovnáními, že se mi stal štědrým zdrojem pro všeliké postavy povídkové a románové, které jsem oblékal do jeho vlastností, zvyků, názorů, hovorů i činů. Kde mi chyběl přiléhavý výraz, průpovídka, posměšná odpověď, vždy jsem přemítal, kterak by se v tom neb onom rozpoložení vyjádřil Tomáš Chroust, kterak by jednal, záhadu nějakou rozřešil — a již jsem nebyl v rozpacích. Jakmile mi na oči vytanula jeho postava, vždy jsem našel pravé slovo, které mi v duchu znělo, jako by on je byl pronesl — třebaže ho nikdy z úst nevypustil; přemýšlel jsem, jak by zápletku rozuzlil Tomáš Chroust — a rozřešení bylo zcela případné, třeba že Tomáš Chroust sám nikdy nic takového neudělal. Slovem, z jeho povahy, z jeho letory, ze všeho jeho karakteru přelilo se něco v mé pero, a nikdy mi to neselhalo. Bylo v něm mnoho živelného, původního. Byl naprosto svůj a lišil se ode všech svých vrstevníků. Byl jako suk a neznal úlisnosti ani k lidem sebe vyšším. Byl časem jako utrých, a bylo mi nesmírně líto, když jsem viděl, kterak počíná měknouti. Tu již naň doléhal věk, léta i jej ohnula, podlomila.

„Konec i s tebou!“ povzdechl jsem, když se

počal chytati mého knoflíku na kabátě. Ve své někdejší drsnosti býval mi nejmilejší.

Býval ženat a býval otcem, dávno však ovdověl a dávno pohřbil děti. Tak měl zkušenosti manželské, otcovské, a měl za sebou i všechny bolesti, kterými je provázeno i nejšťastnější manželství a otcovství. Potom dlouhá léta žil život vdovecký a vlastně staromládenecký, ryzejší života starých mládenců, kteří nikdy nepoznali pospolitosti manželské a radostí i trudů otcovských. A tento dvojí život prostupoval se v něm a směšoval v podivuhodnou slitinu. Byly v něm stránky milovavšího a osiřelého chotě a otce, a byly v něm stránky zkyslého, zahořklého staromládenectví. Měl chvíle něžných záchvatů, kterými se ozývala minulost, a měl chvíle kousavého, cynického posměchu, jakým se časem na lidech za svůj poustevnický osud vymstívají zkornatělí neženatci. Ale i v takové chvíle šlehl pravý ráz jeho povahy, který mírnil i slovo nejdrsnější. Nikdy nebyl učiněným otravou. Slovo sice padlo, ale již z jeho zraků zasvitlo lišácké zamžourání. Jako by chtěl říci: „No, no, tak to vlastně nemyslím."

A tento můj milý Tomáš Chroust ležel nyní na prkně, snad již v rakvi, a pozejtří jej odnesou na hřbitov. Jacísi cizí lidé procházejí v tyto dni jeho vdoveckým a staromládeneckým příbytkem a dotýkají se všetečně, chtivě nebo zas docela lhostejně věcí, kterých se za jeho života nikdo nesměl

dotknouti. Snad i všeliké drobnosti strkají do kapes. Měl příbuzné? Nikdy o nich nemluvil. Ale po smrti každého člověka najdou se nějací příbuzní a přátelé — je-li po něm co odnésti. A než se sejdou pohřební hosté, zmizí z takového příbytku ledacos, co tam ještě do posledního výdechu nebožtíkova stálo neb leželo.

Přišel den pohřbu. Chladný, kalný, sychravý den podzimní. A mžilo. Studené, pichlavé mžení je horší než upřímný liják. Vdechujete je, zalézá vám za límec, studí až do kostí. Jak teprve, stojí-li před oprchalým, chudým domem prostý pohřební vůz, před nímž se tetelí ministrant s křížkem. Špinavé ruce ministrantovy modrají se zimou, pod umolousanou komží vyčnívají otřepené cajkové nohavice, nohy v sešmajdaných střevících na boso obutých přešlapují v mazlavém povlaku dlažby. Pluviál páterův oplývá vždy zlatem neb stříbrem, kostelník jest ucpán v teplý zimník, ubohý ministrant sotvaže zakrývá svou nahotu. Klátil ministrant křížkem, klátil, chvílemi se ohlédl do vrat domovních, vychází-li již pan farář po výkropu, chvílemi řezavě zakašlal do sychravého vzduchu, otřel rukávem komže vlhký nos. Pohřební hosté se kupili za černým vozem. Ach, kupili! Pět nás bylo, kdo jsme přišli, abychom tohoto nebožtíka doprovodili vzhůru na hřbitov. A z těch čtyř lidí, kteří tu stáli mimo mne, nikoho jsem neznal. Příbuzní? Pouzí sousedé? Strávníci z blízkého „Bartoloměje“?

Ale snad se vyhrne ještě někdo z domu. Snad jsou nahoře v příbytku Chroustově, při výkropu. Do bytů nebožtíků zpravidla vlezou lidé nejnezvanější, kteří musí vidět, v čem nebožtíček umřel, co po něm zůstalo, kdo bude nad jeho rakví naříkati. Jsou pohřební strašidla, kterým nic tak nelahodí jako nářek pozůstalých, až se taky rozpláčí, třebaže nebožtíka nikdy okem nespatřili.

Konečně tedy zaduněly kroky kdesi na dřevěných schodech, sestupovaly, blížily se, již se rozléhaly v chodbě domovní, a to byl pan farář s kostelníkem a s druhým ministrantem, kterýž houpal kaditelnicí. Jen vystoupil ze vrat, a podzimní vítr se zmocnil obláčku kadidla a roznesl jej a zavanul mdlou i čpavou vůní jeho.

A již se ozývají nové kroky, a to je těžké dusání čtyř párů nohou v těžkých botách, čtyř nosičů rakve, pod nimiž schody stenají a vržou. Nějaké nevrlé povely, nějaké ještě nevrlejší námitky — a tu se vynořuje laciná černá rakev ze vrat.

Účastníci pohřbu jen jako z donucení snímají klobouky před rakví. Teď jim zvlhnou i lysé hlavy.

Podlážka vozu rychle vyletěla, rakev je naložena, řemenem přepásána, podlážka na kolečkách vhrkla s ní zas dovnitř, a chudý průvod kvapně se hnul. Chuďas Tomáš Chroust nebyl takovým vznešeným nebožtíkem, aby s ním nadělali mnoho ceremonií.

Posledně jsem se podíval vzhůru, na okno

nízkého patra, právě na to, za kterým Tomáš Chroust bydlil. A tu se mi událo podivné vidění. Bylo mi, jako by se z otevřeného okna byla vychýlila postava, vypínající hruď i hlavu přes ozídku, podívala se letmo za odjíždějícím vozem, a potom vnořivši se zas do světnice, přitáhla obě půle okna, zavřela je.

Věc podivná! Hlava i celá část těla, kterou jsem spatřil, měla podobu — Tomáše Chrousta. Ještě podivnější však bylo, že jsem se nad tím nikterak nepozastavil. Totiž — nemyslil jsem v tu chvíli. Zjevem rakve, rychlým vsouvnutím do vozu, rachotem kol, která se tak náhle rozjela, vším tím kvapem zastavilo se na mžik všechno mé myšlení. Anebo, chcete-li, měl jsem myšlenku jen jedinou:

„Ubožák Chroust!“

Pohřební vůz chvatně hrkotal a poskakoval po nerovné, hrbolaté dlažbě, které snad již po celý věk se ruka dlaždičů nedotkla. V té ulici totiž ještě nikdy nebydlil primátor měst pražských ani jeho náměstek, ba ani jediný městský radní, i byla tu zachována stará, chvalně známá pražská dlažba „kolenatá“, dojista na památku, jak vypadávala v dávné doby veškerá dlažba královské Prahy vůbec. Od podkov černých tahounů se jiskřilo, pohřební vůz nakláněl se brzy vpravo, brzy vlevo, kočí na kozlíku udržoval rovnováhu jak vycvičený akrobat ve varieté, jeho soudruh vedle chytal se chvílemi železného zábradlíčka, aby nespadl,

a chvílemi se popadal za svůj cylindr z lesklého voskovaného plátna nebo kůže, aby ani ten mu nespadl. Rakev s Tomášem Chroustem poskakovala stejnoměrně s vozem, ale jinak se nepošinula na žádnou stranu ani o píď. Byla pevně řemeny připásána.

Staříci bartolomějští — nebo odkud byli — přidávali do kroku, aby stačili. Hlavy se jim roztřásaly, kolena se jim nezvyklým chvatem podlamovala. A při nejednom nedobře vyměřeném kroku se lidské ty zříceniny zapotácely jak na palubě rozkymácené, rozhourácené lodi. Pak se ti ubožáci taky chytali za klobouky, aby jich nepoztráceli. Než by je zdvihli, dávno by jim funus utekl.

Na rohu těsné ulice stály dvě babky.

„Koukejte, někdo umřel," upozorňovala prvá druhou. „Kohopak to zas Pánbůh . . ."

A již věděly, kterak vynaloží zbytek podzimního odpůldne. Přidaly se k průvodu a namáhavě slabikovaly bílý nápis na kuse černého voskovaného plátna, který právě v tu chvíli na zadních vrátkách vozu se rozhoupal, ježto furgon prudce kolem rohu zahýbal.

„Zatracená tabulka — bože mě netrestej! — jedou s ním jak na vetrené — Tomáš — Tomáš — Chr — Chroust — znala jste Chrousta?"

„Chrousta? Copak se mu stalo?"

„No, to je nebožtík — umřel — tuhle ho vezou."

„Ne, Chrousta jsem neznala. Babouka jo, Babouka jsem znala, ale ten už je tam dávno, dej mu Pánbůh věčnou slávu. Tři ženy měl — dvě jsem znala, třetí ne.“

„Protože ta mu utekla. Ten by jich byl ještě utahal, ale nic mu to nebylo platno. Děti mu všecko roznesly, a pak byl taky v obecní porci . . .“

Zbožné baby melou hubou dále, ale již není slyšet. Nový roh, nová zatáčka, kola hrčí, drnčí, poskakují, a jsme v třídě, vedoucí k Botiči.

Mžení zatím se změnilo v drobný dešť, a dešť v lijavec. Ulice změnila se náhle v potoky, v jezírka, ve která bijí veliké krůpěje, až se lije nepřetržitými proudy. Vůz projíždí rozsáhlými kalužemi, rozstřikuje špinavou vodu na všechny strany. Jen jako ve snách si uvědomuji, že kráčím za rakví samojediný. Ostatních sedm neb devět účastníků uchýlilo se na chodníky vpravo i vlevo, a zdá se mi, že jednoho po druhém ztrácíme.

„Chrouste, starý Chrouste,“ letí mi hlavou, „měl jsi neveselý život, ale tenhle tvůj poslední pochod je ze všeho nejsmutnější! Dobře, že o tom už nevíš!“

Jen jsem domyslil, a tu se mi zdá, že přece nejsem sám. Tuším, že kdosi kráčí podle mne. Jako pouhý stín, a tak tiše, že jeho kroků není slyšeti. Vyhýbám se větším kalužím, ale kdo tu jde vedle mne, přenáší se přes ně, aniž to zašplouchá, zapleská. A jen jsem domyslil, promluví kdosi podle mne.

„Přece jsem vás dohonil, stakramenti! Uhánějí se mnou, uhánějí, jako by se báli, abych jim cestou tuze nezamřel. Ale v tomhle počasí se ani telecí nezkazí.“

Přepodivná věc! Byl to hlas povědomý, velmi povědomý. Vždyť jsem jej slýchal tolik let, skoro půl století. A kdosi mi sahá pod paždí, provléká ruku, abychom kráčeli těsněji pospolu. Ani nebylo třeba, abych vzhlédl — a taky jsem nevzhlédl. Kdo se tu ke mně připojil, nebyl nikdo jiný než Tomáš Chroust sám. A v rozpoložení, v jakém jsem byl, ani mne to nepřekvapilo. Bylo to docela v jeho slohu. Ve mžiku jsem se rozpomenul, kterak nejednou, ba velmi často za hovoru pronesl: „Víte, nač bych se rád podíval? Na svůj funus. Mnoho funusů jsem viděl, na mnoha jsem byl, zkapalo mi již kamarádů na tucty. To není žádný kumšt. Ale vidět vlastní funus! Prý se o tom lidem taky zdává. Ale já jsem jakživ neměl takový sen. Jen jsem četl o jednom králi — nebo to byl papež? — že si dal za živa funus vystrojit, aby viděl, jak ho poddaní budou oplakávat. No, král nebo papež si může takový plezír dovolit. Zejtra zas vstane z mrtvých. Ale našinec už z jámy nevyleze.“

A Tomáš Chroust, kráčející podle mne a držící se mne, jako by uhádal, nač myslím, řekl drsně:

„Vidíte, přece jsem to dokázal.“

Ještě jiná věc byla podivná, ač ani tomu jsem se v tu chvíli nepodivil. Kdo tu kráčel podle mne, nebyl Chroust z poslední své doby, sešlý, zchá-

tralý, nejistě šárající a hledající oporu. Byl to Chroust, jak vypadával ve svých letech čtyřicátých či snad padesátých. Kráčel křepce, jako tehda, když jsme spolu chodívali, tělo jako prut, jen s hlavou trochu schýlenou, ale to míval ve zvyku. Můj sluch vnímal zcela jeho drsný sice, ale svěží, zvučný hlas. Aniž pak jsem se podíval, přece jsem viděl, kterak jeho zraky pod okuláry mžikají jaksi taškářsky, jako druhdy mžikávaly, a jak se mu kolem úst krouží někdejší jeho ironický, skoro posměvačný rys.

Cosi mlasklo, a tak mlaskával můj milý Tomáš Chroust, když chtěl v hovoru pokračovati. Skutečně se taky ozval:

„Však jsem na vás myslil v poslední hodince, než mě smrtelné mrákoty docela obestřely, přijdete-li. Přišel jste. Ale nebyl bych se hněval, kdybyste byl zůstal doma. Tohle není žádná radost. Nedobře jsem si to vypočítal. Chtěl jsem vydržet ještě do jara. Ale pojednou mi přijde baba z dolejška a povídá: ‚Milostpane, jsme s uhlím hotovi, a zima na krku. Ráčili na to pamatovat?‘ Čert aby babu vzal. S tím měla přijít o šest neděl dřív, dokud jsem chodil. Arciže jsem nepamatoval. Myslil jsem na věci docela jiné.“

Hlas jeho se teď zasmušil, když dále hovořil:

„Myslil jsem vám na věci, kamaráde, o kterých se člověku ani nezdá, když ještě běhá po světě. A víte-li, nač jsem taky myslil? Pozná-li mě žena, až tam přijdu. Byl jsem ještě chlapík,

když odcházela. Zatím jsem náramně sešel. Až se stydím, jak jí na oči vstoupím. A na chlapce jsem myslil, a na dceru, jestli vyrostli od té doby, co odešli. Ti si pomyslí, že to přišel dědeček, ne táta. — Řekněte mi, věříte vy tomu?“

Cítil jsem, že jeho pronikavé, sivé zraky na mně utkvěly.

„Čemu?“ zašeptal jsem. A myslím, že jsem toho slova ani nepronesl, že jsem tak jen myslil.

„Že se tam kdesi zase shledáme.“

Neodpovídal jsem. S hlavou schýlenou kráčel jsem dále. Vítr vmetl mi studený proud ve tvář, až se mi oči zakalily.

Těsněji se ke mně přitiskl a jen mi v ucho zašeptal:

„Rozumím vám, nevěříte. Však já teď taky ne. To jen v tu chvíli, když mne zrak a sluch a cit přecházel — chytá se tak člověk něčeho. A víte vy, co byla moje poslední myšlenka? Sotva byste to uhodl. Matka! Je tomu právě padesát let, co mi umřela. Počítejte, padesát let! Byl jsem ještě svoboden. A kdyby mi byla matka zůstala, sotva bych se byl oženil. Byl bych si něco smutku ušetřil! Nebo teď jasně vidím: všechen ten život byla učiněná psota. Co jsem z něho měl? Vlastně to všechno zavinil můj strýc, dej mu bůh věčnou slávu! Ten mi říkával: Tomáši, jedno si na světě pamatuj: Kdo chce žít jako člověk a umřít jako pes, ať zůstane sám. Ale kdo chce žít jako pes a umřít jako člověk, ať se ožení. Tedy jsem si

vybral podle jeho rady — zažil jsem všechnu psotu na světě a zbyl jsem tu pak přece sám . . .“

Mlčel jsem. Hlava mi klesala níž a níže. Vůz vhrkl do kaluže, až mě bláto postříkalo.

Přimknutí Chroustovo povolilo, cítil jsem, že se rozhlíží.

„S velikou parádou tam nahoru nejedu. Ty baby jsme ztratili už tamhle na rohu, a ti dědkové se nám tady někde utopí. Myslil jsem si to, můj tlakoměr doma slezl až někam do sklepa. — Věřte mi, byl jsem rád, když mě dnes ráno nadobro zabednili. Bylo tam už zima. V té škatuli je přece lépe. — A podívejte se, už jsme přes Botič. Tamhle v radnici na nás čeká vyšehradský kondukt.“

Opravdu, již jsme byli přes Botič, a tu jest odedávna rozcestí. Na tomto místě přestává právo kolátur pražských a počíná právo kapituly vyšehradské. Zde pan páter z Prahy odevzdává nebožtíka a vše, co k němu náleží, vyšehradskému panu bratru, který pak vede pohřební průvod nahoru na hřbitov.

Již taky hořejší velebný pán vycházel ze vrat bývalé radnice vyšehradské s dvěma ministranty, aby přejal kondukt. Při pohřbech slavnějších, bohatších bývá na tomto místě zastávka. Pražský velebný pán ještě jednou vykropí rakev, pokloní se truchlícím účastníkům a odchází, načež se vůz rozjede vzhůru do vrchu, do ulice Vratislavovy. Ale Chroustův pohřeb nebyl slavný, nebyl první

třídy, ani počasí samo nebylo slavné. A tak vůz nezastavil, nýbrž hrčel dále. Jen velebný pán vpředu se vystřídal, a ministranti, a kostelník.

„A je to tak dobře," šeptl vedle mne Tomáš Chroust. „Jaképak okolky. Čím dřív, tím líp!"

Totiž čím dřív u cíle, mínil tím Chroust.

Zdálo se mi, že nějak zesmutněl. Dlouhou chvíli nepromluvil, a jeho postava se jako v zadumání skláněla, hlava se chýlila ke hrudi, zdánlivě se v ní ztrácela.

Prošli jsme první mohutnou branou, jejíž vysokou klenbou rachot vozu zahřmíval mocnou a strašidelnou ozvěnou. Tyto zvuky Tomáše Chrousta probudily ze zadumání.

„Často jsem tudy kráčel, často jsem doprovázel ty němé turisty světa na poslední cestě, ale nikdy mi ten rachot nezalehl v uši tak jako dnes. A často jsem tudy šel samojediný, ve výroční dny — však mi rozumíte — v j e j i ch svátky, v boží hody, o dušičkách, abych se na jejich hrobě pomodlil, kytičku na rov položil. A již tam budeme všichni, rodina komplet, a již tu není nikoho, kdo by nás tam navštěvoval. Přijdete snad vy někdy?"

Pokývl jsem hlavou beze slova.

„Přece by bylo hezké, kdyby to bylo pravda — — —"

Dlouho ticho, a potom dokončil:

„Kdyby bylo pravda, že se tam někde někdy zase shledáme. Ale nevsadím na to ani krejcar."

Byli jsme nahoře, obejeli jsme kostel, a pohřební zřízenci otevřeli vrátka vozu, podlážka na kolečkách zarachotila, zaskřípěla, řemeny byly rázem rozpoutány, nosiči naložili rakev na máry — a za chviličku jsme byli u čerstvého, zamoklého hrobu, na jehož dně se leskla napršelá voda.

„Umřel jsem hloupě do deště,“ zašeptl Tomáš Chroust. „Nic na světě mi nebylo protivnější než vlhko — teď mě do něho položí.“

Dešť zatím ustal, ale bezmála se smrákalo. Obřad výkropu a modlitby byl krátký. Několik jen staříků stálo za mnou a při trojím otčenáši zvadlé, zamodralé jejich rty se beze zvuku pohybovaly. Konopné popruhy obemkly rakev, napjaly se, a níž a níže klesala černá schrána, až zmizela.

Prvé tři lopatky vlhké, mazlavé hlíny vsypal do hrobu kněz, posmekl kvadrátek, a vzdaloval se. A po něm učinili jsme tak my ostatní účastníci. A potom se pomocníci hrobníkovi ujali lopat a zasypávali, zahrnovali rakev zmoklou hlinou, která dopadala dunivými zvuky.

Ohlédl jsem se, byl jsem sám. Tmělo se víc a více, nezbývalo než odejíti. Po padesáti krocích v zátočině ohlédl jsem se posledně. A tu se mi v klamavém soumraku zdálo, že ve hrob, nad nímž stály dvě zveličené postavy hrobníků, sestupuje postava třetí, jak z husté mlhy utkaná, s hlavou šedivou, z které blýskala jen skla okulárů, vysílá za mnou poslední pohled a posledně mi kyne hu-

benou rukou. Již splynula s hrobem, ponořila se v hloubi, zmizela v ní.

Bylo to poslední mé setkání s Tomášem Chroustem, s dávným druhem, kterého jsem znal padesát let.

V září 1920.

BENEFICIANT.

Tento příběh byl bych mohl taky snad a vhodněji nadepsati „O podivuhodném a neuvěřitelném případě pana Jakuba Vršťaly“, ale zdá se mi, že přece jen hlavní osobou tu byl Florián Škvor, kterýž vstupuje na dějiště jako beneficiant. Jemu náleží zásluha, jemu tedy taky budiž čest.

Pravda, oba moji hrdinové jsou již dávno, dávno nebožtíky, a snad bychom je tedy měli nechat klidně spáti. Nechci však ni o prvém ni o druhém pověděti nic ošklivého, ni slovem znešvařiti jejich památku, i mohu bez obavy mluviti. Ostatně jsem pevně přesvědčen, že kdyby bylo lze kohokoli vzbuditi pomluvou sebe šerednější — za tu cenu že by se mnohý rád a bez váhání vrátil v nový život. Je však dostatečně známo, že — pokud lidská paměť sahá — ni sebe jízlivější posmrtný klep neměl takového účinku.

Nikdy se mi nepodařilo zbádati, jaké bylo původní povolání Floriána Škvora, čemu se totiž v mládí vyučil, a domnívám se, že to nebylo povědomo vůbec nikomu. Poznal jsem ho již jako

„beneficianta“; sám se mi tak představil při prvém setkání našem a seznámení, a další jeho a nejvýznačnější působení utvrdilo mne v tom, že se skutečně narodil, aby celým a dlouhým životem proputoval jako beneficiant.

Takto byl salonním komikem, deklamátorem, zpěvákem, recitátorem, který všemožné obveselování obecenstva provozoval časem na koncesi vlastní, ještě častěji však býval členem koncesovaných podniků jiných. Abychom hovořili srozumitelně po pražsku, byl „zpěváčkem“, jak se těmto lidovým umělcům říkalo v doby, kdy všechen pražský život byl skrovnější a skromnější, kdy se Praha nehemžila samými kabaretiéry, konferenciéry a recitátory. Nejkrásnější jeho vlastností, nejvýraznějším rysem celé jeho povahy byla příkladná skromnost a odevzdanost v osud. Nikdy se nevypínal nad jiné, když byl samostatným podnikatelem a principálem, a nikdy nebýval zlomen a sklíčen, když ho drtivé kolo osudu dostalo zas pod sebe, když ho učinilo podřízeným a třeba posledním článkem sboru, putujícího z pivováru do pivováru, z krčmy do krčmy. Vždy jako by věděl, že dnešek není dnem posledním, a je-li dnes ponížen, že jej okolnosti zítra či pozejtří zas mohou povznésti. A tak taky se dělo v nekonečném střídání a po dlouhá léta.

Ať ho však osud umístil kdekoli a jakkoli, vždy a téměř náruživě oddával se zvaní na benefici, ať na vlastní či na cizí. V tom skutečně neznal rozdílu

a se stejnou obětavostí, se stejným sebezapřením zval pro jiné jako pro sebe. Žádné dveře nebyly dosti těžké, aby se před ním ve stěžejích svých neotočily, žádný zámek nebyl soustavy tak důmyslné, aby se před ním neodemkl. A jestliže snad někdy opravdu kdesi marně klepal, jestliže i klika sice povolila, ale dveřeň ani po opětném zatlačení necouvla — Florián Škvor bez reptání kapituloval dnes, našel však vhodnou chvíli zítra, méně střeženou, a vnikl, kam se mu nepodařilo vniknouti včera. S dobráckým poníženým úsměvem přednesl, že přichází s pozváním „na benefici", vybavil z náprsí nějakou vstupenku, podal ji — a nebylo snad člověka, který by jeho zvaní byl odolal. Byli lidé, kteří od něho po léta odbírali vstupenky na benefici za mírný, skrovný poplatek, aniž vstupenky takové kdy užili, aniž smrtelnýma očima kdy spatřili, nač je Florián Škvor zval. Ale tato trpná oposice zvaných nezviklala nikdy horlivost Škvorovu. Přišel zanedlouho zase, s týmž uprošujícím, odevzdaným úsměvem, předložil zase své pozvání a zas nebyl oslyšán.

Neomylný tento zdar byl příčinou, že se ku Floriánu Škvorovi uchylovali všichni jeho druzi a družky v povolání, že mu svěřovali rozprodej umolousaných vstupenek, kdykoli komu z nich nadešla kontraktně zaručená benefice, a tak byl Škvor stále a nepřetržitě na cestách po Praze i po předměstích a zval, zval, zval. Proto jsme mu říkali „beneficiant", ježto zvaní na benefice stalo

se mu skutečně povoláním nejživotnějším. Večerní jeho výstupy vlastní byly pak věru povoláním vedlejším.

Tak daleko sahala víra v jeho schopnost a úspěšnost zváčskou, že o něm kdysi kdosi pronesl:

„Škvor? Ten by dovedl pozvat i nebožtíka na prkně!“

Nemá člověk být prostořeký. A nemá člověk malovat čerta na zeď — (ač cítím, že toto přísloví právě v tomto případě nepřiléhá tak docela) — aby se jednoho dne nezjevil.

Žil pak onoho času v Praze pan Jakub Vršťala, kterýž náležel k oněm ctitelům a podporovatelům umění, u nichž Florián Škvor nikdy marně nezaklepal. Totiž „pan starý“ Vršťala, sládek a majetník pivováru u Fizolů, jak se starému domu říkalo po rodině, kteráž držela pivovár někdy ve století osmnáctém.

Pravda, pan starý Vršťala nevařil černé jakosti tak výborné, jako je na příklad „Pražan“, nevařil malvaz jako jest proslulý a znamenitý „Primátor“, ale jeho „Samec“ byl přece jen mok velmi pitelný a jeho slabší bledé mělo taky dobrou pověst. Proto byl pivovár u Fizolů stále nabit, prodej přes ulici taky se netrhl, a pan starý Vršťala vděčně tržil nepočítané, zveleboval závod a z přebytků svého blahobytu rád poskytoval na vše dobré nebo i na vše potřebné.

A jestliže někdo byl „potřeben“ a chodil jménem potřebných, byl to Florián Škvor. Kdysi

jej šťastná hvězda zavedla taky k Fizolovům, a již tam nepřestal chodit. Pan starý po každé odebral vstupenku, kterou zas po každé za chvíli někde ztratil, a vždy dal Škvorovi o dva šestáky víc krom obvyklého vstupného. Takovéto přespočetné šestáky pak pravidlem náležely zváči, v našem případě tedy Floriánu Škvorovi. Z té příčiny slíbil Škvor v duši své věčnou a neochvějnou věrnost panu starému, a kdykoli se zas vydával na benefiční zvaní, první jeho návštěva svědčila vždycky starobylému domu páně Vršťalovu, neboť to byl šťastný počátek. A poněvadž do domu toho chodil pak asi dvacet let, znal ho tam každý pes a věděl, proč přichází.

A tak zas jednoho dne zamířil k pivováru „u Fizolů“, oděn černými, svatebními šaty svými, ve kterých kdysi byl přistoupil k oltáři, ve kterých oslavil svatbu stříbrnou a jejž pečlivě dochovával na svatbu zlatou, k níž se znenáhla schylovalo — zamířil a dospěl, vstoupil do širokého průjezdu a z daleka smekaje před zasklenou kukaní, ve které sedával vrátný, řekl se sladkým úsměvem:

„Vašnostpán starý doma? — nahoře?“

Zdálo se, že nečeká na odpověď, ježto hned kráčel dále, ke schodům. Řekl to jen tak po starém zvyku. A zdá se, že by se byl odpovědi nedočkal, poněvadž kukaň vrátného v tu chvíli byla prázdná — vrátného tu dnes nebylo. A zdálo se, že Škvor ani nepřítomnosti vrátného nezpozoroval. Bylo by

ho to trochu zarazilo. Ještě nikdy se nestalo, aby vrátný Holohlav ve své strážnici nebyl.

Zato však Škvorovi neušlo, že v průjezdě i ve formance i vzadu v trakteru — vůbec, kam jenom dohlédl, není tak vesele rušno jako jindy. Přebíhali sice lidé domácí, ale tiše, opatrně, aby nezadusali. Jestliže kdo promluvil, učinil tak skoro jen šeptem. V chodbě vedoucí na rozsáhlý dvůr stála stará sklepnice Káťa, potahující nosem a otírající oči zástěrou, a jak zahnul na schody a zlézal je, zaslechl ještě náhlé její vyškytnutí, vyvzlyknutí a spíše jen uhádal než očima skutečně viděl, jak znova sebrala zástěru a skryla v ní tvář a skoro celou hlavu, škubající sebou nezkrotným pláčem.

„No," pomyslil si Škvor, „pohádala se holka s někým! Hodil jí někdo na hlavu nějakou „opici" neb „ochechuli" ne-li dokonce „capoucha" — nesnese to každá. Káťa má jazyk na ostro a pan trakterský je taky břitva, nadal jí nejspíš — a Káťa teď lítosti brečí..."

Tak si to Škvor pomyslil a stoupal výše, až byl v patře, v dlouhé chodbě, která přes nedostatek oken byla jasná dost, neboť právě nedávno byla čerstvě vybílena. Ještě páchla vápnem, ale tak podivně, že Florián Škvor, míře ke třetím dveřím, zase si pomyslil:

„Divný zápach! Kdybych nevěděl, že to je po vápně, řek' bych, že je to jak umrlčina..."

Ale hned zatřásl hlavou, jako by z ní tuto hloupou myšlenku vysejpal. Neboť myslit „u Fi-

zolů“ na něco takového bylo věru pošetilé. Pan starý jako turek, paní stará jak rajské jablíčko — kde by se tu vzala umrlčina! A snad po takovém vršťalovském „samci“ vůbec nikdo nemůže páchnout umrlčinou. Z toho voní slad, až — —až — — — No, až si Florián Škvor zamlaskl.

Potom tiše odkašlal, přejel jazykem okoralé rty, aby hladce a plynně mluvil, polkl, učesal si dlaní lysinu, a drže již levicí klobouk, zaťukal pravicí šetrně, zdvořile a měkce na dveře.

Žádná odpověď, žádné vyzvání.

Zaťukal podruhé.

Nic se neozvalo.

Zaťukal do třetice a maje za to, že učinil zadost vší etiketě a že teď již může vstoupit bez vyzvání, stiskl kliku.

Obyčejně uvítávalo Floriána Škvora bodré, slibné zvolání pana starého Vršťaly:

„Tak s čímpak zas vás všichni čerti nesou, šlakovitej škvore!“

Znal ten zvuk, znal slovo za slovem — vždyť ho to vítávalo celých dvacet let — a bez toho pozdravu nedovedl si výstup svůj u pana starého ani pomysliti. Ale dnes tedy nadešel den, kdy se musil obejíti bez něho. Ticho, nerušené ticho válo k němu z velikého pokoje, v němž pan starý Vršťala sedával v určitou hodinu dopolední, tam napravo, u velikého psacího stolu dubového, u okna, na starobylém „ušatém“ křesle koženém.

Dnes tam pan Vršťala neseděl. Křeslo bylo prázdné.

Zraky Škvorovy jediným kmitem obešly, obletěly celou komnatu, a tu hle, na obšírné, rovněž starobylé pohovce kožené vedle dveří do pokoje dalšího spočívala postava ženská, jako do sebe zhroucená, utápějící hlavu téměř v samém klíně.

Florián Škvor spíš uhodl než poznal, že je to „paní stará“ Vršťalová.

„Poníženě ruku líbám, milostpaní paňmaminko!“ řekl po starém zvyku, o ničem nepřemítaje, ničeho se nedomýšleje.

Z klína se vznesla hlava, na Škvora skoro tupě se upřely zarudlé oči paní Veroniky Vršťalové, která objemem těla svého vyplňovala téměř polovinu pohovky. Oči zarudlé dlouhým pláčem, ale teď již suché, do krvava vyplakané. Vláha slz byla na dlouho vyčerpána, teď už v očích jenom pálilo.

Podívala se na Škvora bez oučastenství, bez myšlenky, bez porozumění, a ústa zkrušené paní staré pronesla taky jen ze zvyku:

„Copak dobrého nám nesete?“

„I poňžeň prosím, milostpaní paňmaminko,“ odpovídal skromně Škvor, „jdu s pozváním k vašnostpánu panu starému na benefic, mám to na druhý týden vouterej, pětatřicetileté jubilémičko svého působení, moc krásné představení, samý nový program — —“

A co ústa jeho mluvila, sahala již ruka v zá-

prsí, aby dobyla hrst vstupenek, jako na vybranou. Pan starý Vršťala sice nikdy nevybíral, nezáleželo mu na tom, poněvadž jakživ nešel, kam ho Škvor zval, ale starý beneficiant přece po každé se uctivě ptával:

„Které pak číselko mám dáti, vašnostpane starý? Snad jedenáctku? Nebo by byla milejší patnáctka? — Ale osmička je taky tuze dobrá.“

Proč nabízel určitá čísla, nikdo nevěděl, neboť ve dvoraně, v níž se společnost zpěváčků produkovala, nebylo vůbec číslovaných sedadel. Každý sedl, kam chtěl; lépe řkouc, kde bylo místa. Nebo jestliže někde, tedy tam platilo plnou měrou: kdo dřív přijde, ten dřív mele.

Ještě Florián Škvor nedomluvil, když paní stará zcela chabě mávla rukou a řekla hlasem vlhkým, plným lítosti:

„Člověče milej, to jste přišel pozdě! Chudáček Jakoubek má navždycky po všem! Ten už nikam nebude chodit, tomu nastává jediná, poslední cesta! — Můj zlatej, dobrej, nebohej chudáček stará! Co já si tu bez něho počnu!“

Teď Florián Škvor pochopil, proč byla portýrova kukaň dole prázdná, pochopil tlumený ruch, v domě panující, v němž si nikdo z četného sklepnictva a čeledi vůbec jeho návštěvy nepovšiml, pochopil, proč plakala Káťa v chodbě do dvora, pochopil, proč vybílená chodba v patře páchla jako umrlčinou, pochopil, proč na jeho trojí zaťukání nezaznělo obvyklé pobídnutí pana starého

„dále!“ — a pochopil, proč ho nikdo neuvítal slovy: „Tak s čím pak zas vás všichni čerti nesou, šlakovitej škvore — —!“

Pochopil vše to a zároveň se lekl:

„Ježíš Marjá, milostpaní paňmaminko, snad ne —?!“

„Ba už jo!“ řekla paní stará truchlivě. A potom, slabě kynouc pravicí do druhého pokoje, dodala skoro šeptem:

„Podívejte se naposled na nebožtíka zlatého . . .“

Úlekem a žalem nad ztrátou odběratele vstupenek tak dlouholetého, bezpečného a věrného dřevěněly pod Floriánem Škvorem nohy. To je pěkný počátek dnešního zvaní! kmitlo mu bolestně hlavou. Ale sebrav se kráčel těžkými, vrávoravými kroky do komnaty vedlejší, aby posledně popatřil ve tvář muže, který po dvacet let měl pro něj srdce i kapsy otevřené.

Ano, tu na dlouhém a širokém prkně odněkud ze šalandy, postřeném sněhobílým prostěradlem, ležel ztuhlý pan starý. Táž plná, kulatá postava, táž jeho milá, vždy hladce oholená tvář, tytéž buclaté, bílé, měkké ruce; jenže postava sebou nehýbala, ústa byla pevně sevřena a zamodralá, oči navždycky zavřeny a bílé ruce složeny na prsa a v nehybných jejich prstech trčel malý černý křížek.

Florián Škvor hleděl, hleděl, brada se mu znenáhla rozdrkotala, do očí se vkrádala palčivá

mlha, ruce se mu roztřásaly, až z nich klobouk vypadl na měkký koberec, a Florián Škvor, aniž snad sám o tom věděl, promlouval sykavě:

„Můj ty Kriste Ježíši, vašnostpane starý! Proč jste nám tohle udělal! Ach, drahý pane, dejž vám Pánbůh věčné a lehké odpočinutí — a já právě dnes přišel s takovou radostí a nadějí, abych vás pozval na své pětatřicetileté jubilémičko! Moje ukřižovaná dobroto nebeská, máme k tomu namalovanou novou dekoraci, na programu samé nové výjevy a kuplety, na konec docela novou žertovnou scénu s celým enzáblem společnosti a potom bengál, a vy tu račte ležet na prkně bez pohnutí a tamhle vedle naříká vaše znejmilejší milostpaní paňmaminka paní stará, kterou jste tak nenadále navždycky opustil! Proč jste nám to všem udělal, drahý, zlatý, dobrý vašnostpane starýýý-ý-ý!"

Slova Škvorova rozplývala se v pláči. Sykl, potáhl nosem, sáhl po kapesníku, otřel nos, ústa, přetřel taky oči, které jak skleněné zíraly na nebožtíka.

Odpočíval chvilku, zatínaje zuby, jako by se bránil přílišnému pohnutí a zvlnění všech citů, ale náhle mu brada zas odpadla vlastní tíhou od hořejší čelisti, zadrkotala a Florián Škvor pokračoval:

„Drahý vašnostpane starý! Kam se to všichni poděјeme, když nám takovíhle dobrodinci vlastenci budou umírat! Je zde sloty na světě nekalé, bohu nemilé, lidem protivné, celému světu na obtíž, ta

se tu drží jak připínák — a takoví pánové dobří a zlatí, podporovatelé chudých umělců nám odcházejí na věčnost, a kdepak je za ně náhrada? Žádný dorost, svět je pořád horší a necitelnější, a já tolik doufal, že od vašnostpána neodejdu s prázdnem. A přece jestli Bůh všemohoucí měl někomu život prodloužit, tedy to měl udělat vašnostpánovi s tím předobrým, zlatým srdcem a štědrou rukou — Ježíš Marjá Josefeee—é—é!"

Tu zase slova Škvorova se rozlila v pláč usedavý, který udusil každý zvuk další a hrdlo jeho zatáhl jak drátěným okem.

Zase vznesl ruku s červeným šátkem, otíral přetékající ústa, bezedný nos, zaplavené oči, a v nesmírné lítosti patřil na nepohnutou tvář nebožtíkovu. Potom přikročil k nebožtíku, vztáhl pravici a skoro jen po paměti dělal tři křížky: na čelo páně Vršťalovo, na bradu, na prsa.

A tu pojednou zapadlá víčka očí páně Vršťalových dvakráte, třikráte sebou poškubla, jako by se namáhala odhaliti zraky, jež pokrývala — poškubávání se opakovalo, silná vůle vítězila, a náhle se na Škvora rozevřely oči pana starého. A jak ty se rozevřely, v témž okamžiku se rozechvěla i pravice, položená na prsa, šinula se níž a níže k boku a zajela do kapsy nohavic. Ale brzy se vynořila — ovšem prázdná. A teď zcela lehounce se zatřásly rty pana starého a hlasem tichým, kterýž lehkým chrapotem zdrsněl, pronesla ústa nebožtíkova namáhavě:

„No vidíte, šlakovitej škvore, při nejlepší vůli vám nemohu — — nic — tento — nemám u sebe ani krejcaru — — —“

Všechno, co se za několik těch mžiků událo, Floriána Škvora pranic nepřekvapilo. Díval se na vše, jako by se to samo sebou rozumělo. Ale když dozněla slova pana starého, rozhlédl se neúnavný beneficiant rázem po pokoji, a nevida, po čem pátral, několika rychlými kroky vskočil do prvního pokoje a zvolal horlivě ke vdově zármutkem sklíčené:

„Milostpaní paňmaminko, kdepak má vašnostpán starý všední kalhoty s portmonkou, shání se po nich . . .“

— — — — — — — — — — — — — — — —

Za chvíli potom řítil se Florián Škvor se schodů jak divoký, radostí záře, v hrsti mačkaje barevný papírek, a hlasem nezvykle zvučným volal, sotvaže prvního člověka v průjezdě shlédl:

„Honem, lidičky drahý, honem pro pana doktora, nahoru k panu starému — ale honem, honem!“

A s kloboukem v ruce vyběhl z domu.

Po dvacíti minutách zahrčel před domem kočár, přivážel doktora.

Po dalších desíti minutách nastal v celém domě u Fizolů nový ruch, ale zcela jiný než před půlhodinou. Káťa běhala z formanky do trakteru, z trakteru na dvůr, ze dvora před dům, oči jí svítily, tváře hořely, chvílemi se rozplakávala, ale pláčem radostným, blaženým. Pan starý byl živ! Pan starý vstal z mrtvých!

A v poledne, když pan starý Vršťala seděl v pohodlné lenošce u stolu, na nějž kuchařka právě přinášela silnou a líbezně páchnoucí hovězí polévku s nudlemi — všecek obložen poduškami i měkkými vlněnými pokrývkami, a když mu paní stará něžně, ač rukama ještě pořád se třesoucíma podnášela talíř s polévkou, tu pan starý, vděčně hledě na milou družku života a pravicí posud slabou sahaje po lžíci, pronášel měkkým hlasem:

„Verunko, to aby ti Pánbůh ráčil odplatit, žes toho starého škvora poslala ke mně tam do pokoje! Přišel v pravou chvíli. Nebýt jeho a té jeho pohřební řeči nade mnou, vy byste mě svatě byli pochovali, a vidíš, já přece nebyl tak docela mrtev. A věř mi, že bych ještě dlouho byl rád na světě.“

A to přání se panu starému Vršťalovi splnilo. Ještě celých deset let chodil k němu Florián Škvor s pozváním a vždycky odnášel celou zlatku za to, že svého mecenáše vzbudil k novému životu.

Zatím však oba dávno jsou na Volšanech — vlastně všichni tři. Manželé Vršťalovi spí věčný sen pod nádherným žulovým náhrobkem, a v hlavách rovu Škvorova se víc a víc naklání prostý litinový kříž. Pan Vršťala dovařil, Florián Škvor dohrál a dozpíval. A starý pivovár u Fizolů dávno postoupil své místo zpupnému, pyšnému činžáku.

V lednu 1909.

STRÁŽ U MRTVOLY.

Z povídek o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské.

Jestliže jistý počet příběhů ze života zasloužilé matrony paní Angeliny Knedlhansové byl již na světlo vydán, neusuzuj z toho lehkovážný čtenář nikterak, že akta o ní jsou uzavřena a že tedy paní Angelina již náleží historii.

Že jinak historii náleží, o tom skutečně není za mák pochyby. Na omylu však by byl naprosto, kdo by soudil, že tato historie nemůže býti rozhojněna dalšími, věrohodnými příběhy ze života vzácné matrony. A kdyby jen žilo ještě více jejích současníků a pamětníků, teprv by se objevilo, jak bohatý na události byl nejen život její vlastní, ale co vše taky věděla o životě jiných. Bylať paní Angelina Knedlhansová nejen veřejným takřka svědomím onoho starého, rozlehlého činžáku, v němž sama po několik desítiletí obývala, ale v bedlivé patrnosti udržovala i končinu kolem něho, a to aspoň na tři sta kroků všemi směry větrnými.

Bohužel však, že i nejstarší pamětníci konečně se rozžehnávají se světem, ačkoliv by tu měli zůstati navždy, aby Historie vůbec nemohla tolik lháti, a tak mi nezbývá, než abych z vlastní paměti ještě vylovil, co jsem kdy o paní Knedlhansové i od ní samé slyšel. K nejzajímavějším jejím zážitkům pak náležel příběh s nebožtíkem panem Husipírkem.

Pan Zachariáš Husipírek s manželkou Majdalenou obýval v patře pod paní Knedlhansovou, ve skrovném bytě v koutě pavlače. Kuchyňka, dva malé pokojíky — to bylo vše. Byl by starým manželům stačil taky pokojík jediný. Ale když se tam před lety přistěhovali, měli doma ještě dceru Madlenku. A když se Madlenka provdala, byl pan Husipírek se svým bytem již tak srostlý, že nechtěl na stěhování ani pomyslit.

„Kampak já své staré hnáty povleču!" říkával. „A zvykat zas na jiného domácího, na nové sousedy, na nové děvečky ve vratech! Tady to již dokonám. A z téhle kolátury bývají tak pěkné funusy."

Jak viděti, starý nájemník myslil na všechno.

Pan Husipírek byl muzikantem. Foukal na fagot v předměstském divadle a krom toho prý i mimo dům vyučoval, nad čímž se paní Knedlhansová nejednou pozastavila.

„Že se v divadle troubí na fagot, to konečně dá člověku rozum. Ale že se na to taky

někdo učí hrát — no, to mi do nejdelší smrti do hlavy nepůjde!“

Pan Husipírek byl člověk jak se říká sporý. Nepříliš veliký, ale tělesnosti podstatné, ramenatý, složitý, a hrudník měl jako šifonér — jak poznamenávala paní Knedlhansová.

„Taky že musí mít,“ dokládávala. „Na takovej inštrument aby měl plíce jak větrnej mlejn!“

Naproti tomu byla jeho manželka jak dvoukrejcarová lojová svíčka, říkávala paní Knedlhansová.

„Taký nevím, kam ten člověk oči dal, když se ženil. Ženská, že by ji moh nosit ve futrále na brejle! Sám přece pasábl. — Zmátne se tak leckdo pouhou larvičkou, a pak má ženu jak z bezové duše. Ať se někdo podívá na moje dcery. Holky samé jádro — a s žádné to po prvním dítěti nespadlo. Gontrér, přibejvá jich.“

Paní Knedlhansová měla nesmírně kritický smysl a soudila o každém „jen spravedlivě“, jak sama říkávala.

Pokud se týkalo přání páně Husipírkova, že by rád ve starém domě také dokonal — zdálo se, že se mu vyplní. Do malého toho bytu, z něhož vedla celkem tři okna do smutné zahrádky sousedního domu, chystala se Zubatá. Popadla pana Husipírka nemoc a již ho nepouštěla. Nemoc docela podivná. Nejdřív hádali v domě na plíce, což by se s fagotem bylo shodovalo, ale nebyly to plíce. Ani hlavnička to nebyla, ani oubytě. Přišla se na

*

něj ze sousedství podívat paní Krabánková, která pomáhala od nemocí všech, ale po trojí návštěvě usoudila, tomuhle že by mohl rozumět přec jen doktor.

„A to myslím ňákej šikovnej doktor, kerej vůbec nemocím rozumí,“ dodala.

Zavolali doktora, doktor chodil, dával užívat, ale pan Husipírek ležel stále, vytrvale, nevstával, ztrácel se, a jednou řekl:

„Majdaleno, vidím, že pan doktor dělá, co může, ale zdá se mi, že už z toho světa zdráv neodejdu, a tak přece jenom nebude škodit, když doskočíš taky pro pana faráře.“

Pan farář přišel, zaopatřil nemocného, a panu Husipírkovi druhý den potom náramně ulevilo.

Když to doslechla paní Knedlhansová, řekla:

„Teď je dovopravdy zle. Tohle já znám. Jak se člověku ulehčí, bejvá smrt. Zrovna tak bylo u nebožtíka mého pána. Pořád mu bylo zle, a to sme měli naději. Pojednou sed' na posteli a povídá: ‚Ženo, to mi dnes ňák odpadlo — zrovna bych vstal a šel na procházku, kdyby ty nohy nebyly jak olovo. Udělej mi kuláš.‘ — Nemocnej člověk, a kuláš! — Hned mě píchlo u srdce. Ale seberu se a běžím k řezníkovi. Kousek hovězího, kousek skopového, kousek vepřového. Přiletím domů, dám to na kastrol, to se ví s cibulkou, dělám, dělám, sama jsem u plotny jen hořela — a když to nesu na stůl, drahej pán oči skoro už v sloup, a jen povídá: ‚To seš hodná, ženo, ale jíst nebudu.

Přešla mě chuť.' — A za půl hodiny jsem mu podvazovala bradu. — Jo, jo, drahy lidičky, to znám dobře. Na chvíli smrt odstoupí od postele, ale pak jeden skok — a člověk je v Pánu. Chuďas Husipírek!"

Jako by byla mívala nějaký styk s oním světem — zdálo se, že paní Knedlhansová uhodla. Panu Husipírkovi poznovu se přitížilo. A poněvadž se schylovalo k listopadu, předpověděla panička brzký konec.

„Listopad je mordýřský měsíc," povídala. „Nebožtík můj pán taky nám odešel v listopadu. A koho tu nechá listopad, toho sebere únor. To jsou mizerné měsíce pro zdravé, neřku-li pro nemocné."

Seděla tak paní Knedlhansová jednoho podzimního večera sama doma, při petrolejce, a právě ujímala na punčoše. Vím docela určitě, že ujímala, neboť to pokaždé výslovně připomínala. V komíně skučelo, z kamen prskalo, na okna stříkal chvílemi dešť. Seděla v bačkorách, přes kolena měla starý župan — ještě snad po nebožtíku pánovi — a přece se chvílemi jako v sychravu ošila.

„Jako by tu smrt obcházela!" povídá si, když vítr okny zalomcoval.

Jen to dořekla, venku cvakly kuchyňské dveře a do světnice vpadla paní Husipírková, aniž zaklepala. „Povídám, docela bez zaklepání," vzpomínala vždy paní Knedlhansová, „a tu jsem hned viděla — —"

Nu, viděla milou paní sousedku zdola, kterak vlítla do sednice, ruce spínajíc, všecka vyděšena, bledá, s očima zaplavenýma, brada jen se jí třásla.

„Copak, pro Pánaboha?“ otázala se paní Angelina. Ale nelekla se, neboť nebyla z lekavých.

„Drahá paní sousedko,“ jektala Husipírková, „pro Boha jich prosím, nechtěli by mi to prokázat — nechtěli by na nějakou chvíli k nám dolů?“

„Pročpak ne, ale co se stalo, pro Boha?“

„Můj drahej Zachariáš dokonává! A teď — zrovna teď mi vzkázali od mladých — Madlenka se každou chvíli čeká — nemohu ji tak nechat — musím k ní — dneska se čeká — snad už přijdu pozdě — a Zachariáše taky nemohu nechat samotného. Šla bych pro paní domovnici — ale na tu se každou chvíli zvoní — musí otvírat — a pak, to si Zachariáš nezasloužil, umřít jen tak s hausmistrovou. — Vzpomněla jsem na nich — na jejich dobré srdce — kdo mně má pomoct — —!“

„Tak tedy znejmilejší pán přece jenom — —“

Řekla to nějak váhavě paní Angelina — či se tak paní Husipírkové jen zdálo? I pronesla nastávající vdova rozpačitě:

„Snad by se nebáli, drahá paní sousedko? Už je chuďas jednou nohou na onom světě.“

To slovo stačilo. Paní Knedlhansová hodila punčochou, klubkem bavlny, smekla župan s kolenou, vzchopila se.

„Bát? Čeho pak? Ani žandarma! Já viděla smrtí — —! Běžej dolů — hned jsem za nima.“

Paní Husipírková vyrazila.

„Puťko milá, mně se zdá, že se bojíš ty!" hovořila paní Knedlhansová do prázdna světnice, shazujíc vymrštěním nohou bačkory a obouvajíc rázem staré brynelky perkové. „Ještě nikoho čert za živa neodnes' — krom toho čarodeníka Fausta tam naproti Emauzům — čeho pak já bych se bála!"

Shodila barchetovou kajdu, oblékla kabátec vatou podšívaný, vlípla na hlavu starý, prošívaný čepec atlasový, rozžehla voskový sloupek, vyhrábla z výsuvky prádelníku modlitební knihu, foukla do petrolejky, uzamkla byt a pádila se schodů. Hlídat za takových okolností umírajícího, to se jí posud neudálo. Taky si při tom prohlédne neznámou domácnost. Husipírkovi žili velmi uzavřeni, málokdo k nim vnikl.

Když vstoupila do kuchyňky o patro níže, stála tu paní Husipírková oděna a bledá jako křída. Rty jí od sebe odskakovaly, měla co dělat, aby je ovládla, když ze sebe vydechla:

„Teď dokonal, drahá paní! Prokážou mi tu křesťanskou službu, pobudou u něho, než se vrátím! Snad mě tam nebude dlouho potřeba."

„Bůh mu dej lehké odpočinutí!" řekla vážně paní Knedlhansová. „A jdou jen s Pánembohem, posedím tu, než přijdou. Ale Madlence ani slova o tom, že už nemá tatínka! Mrtvý k mrtvým, živí k živým! Ale Madlenka o tom nesmí zvědět, pokud jen to budou moci zatajit. Zhořklo by jí mléko,

a maličké by dostávalo psotníky. Nikdy nezapomenu, jak bylo po smrti mého nebožtíka pána. Taky jsem kojila, a myslila jsem, že bude po velkém funuse malý. No nebyl, šťastně jsem to přečkala, a dítě taky. Albínka to byla. A že vzkazuju šťastné pořízení, jdou, běžej — a neuženou se. Jsou taky jako pápěra."

„Aby jim to všemohoucí Pánbůh odplatil!" škytala paní Husipírková. „Jdou dál, paní drahá, jdou dál."

Vedla matronu první malou světničkou do druhé větší, otevřela dveře, ale sama již tam nevstoupila. Jen plachý její pohled zalétl k lůžku, na němž bezduchý Zachariáš Husipírek odpočíval. Tělo bylo po bradu pokryto prostěradlem, ale ruce nebožtíkovy spočívaly svrchu na prostěradle.

Hned potom paní Knedlhansová osaměla. Ubohá, hořkou bolestí zdrcená vdova Husipírková chvátala se schodů, na tmavý dvůr, do sychravé noci. Kolena se pod ní třásla a podlamovala, brada jí drkotala, oči se zaplavovaly novou slanou vláhou, rty jen sykaly:

„Ach, Slitovníče nebeský, je toho na mě na ubohou příliš mnoho. Zde smrt — a tam zas drahá Madlenka podstupuje svou těžkou chvíli taky na život a na smrt. Nedopouštěj, Otče náš, další zkoušky na mě, neobstála bych v ní . . .!" — — —

Paní Knedlhansová přisouvla si židli blíže k nočnímu stolku, ale hned neusedla. Stanula nad nebožtíkem u samé pelesti, zadívala se na něj.

Lehké trnutí projelo jí tělem. Aby jí bylo veseleji, promluvila polohlasem:

„Tak jsi ten světa běh dokončil, starý fagotisto! No, teď si ode všeho odpočineš. Musíme tam všichni, človíčku milý, ale já sama na to nespěchám. Měl jsi červivý kořen, to je to!“

Sklonila se, sáhla mu na ruku.

„Ještě je vlažný,“ podivila se.

Sáhla mu na chodidlo pod prostěradlem.

„Ale od nohou stydne. Ovšom, ovšom, tam je od srdce nejdál — zrovna tak bylo u nebožtíka pána.“

Přetáhla zas prostěradlo přes chodidla a posunula se výše, kladouc ruku na hruď nebožtíkovu.

„Přece jde na člověka z mrtvoly alterace. Řekla bych, že mu ještě sotva znatelně srdce tluče. Ale to se mně prsty třesou.“

Srovnala Husipírkovi ruce, usedla na židli, sáhla po modlitební knize. Ale zas ji položila.

„Tím už ti taky nepomůžu, člověče v Pánu. Tvoje uši neslyší. Ostatně pan farář tě na tu cestu připravil — a hříchu ses od té doby nedopustil. Jakpak taky, když ses hýbat nemoh'. To člověka přejdou všechny hříšné myšlenky! Máš odpustky na věčnost.“

Teď se paní Knedlhansová rozhlédla světnicí. Potom vstala a podívala se taky do prvního pokojíku, kde hořela malá kuchyňská svítilna. Vrátila se, poznovu se rozhlížela, povídala:

„Velkej luxus tu není — kdepak taky! Z fagotu se to nevytroubí. Ale pořádek by moh' bejt lepší. Ovšom, nemoc! Ale tuhle ty kartány pod postelí jsou tu jistě léta a zametýno pod nimi nebylo, myslím, od Novýho roku. A v kartánech jistě jen staré cucky pro moly a pro hadrářku — k čemu to schovává! Myslím, že ona je taky tak trochu cuchta."

Teď vzpomněla paní Knedlhansová, že sama pod vlastní postelí má takové kartány s hadrářským zbožím, a přeskočila pohledem na prostěradlo.

„Jo, ale z čeho pak ona měla kupovat nové? Myslím, že znejmilejší manžel taky mnoho domů nenanosil. Troubíval prý mnohem pilněji na sklenici než na fagot. Byly všelijaké řeči."

„Řeči!" linulo se tu světnicí jako pouhým dechem.

Paní Knedlhansová se zarazila, rozhlédla se.

„Tady je podivné echo," povídá. „Zrovna jako by to někdo po mně opakoval. Kdybych nevěděla, že je po ňom — —"

Upřela zraky na nebožtíka, ale ten ležel beze hnutí, ústa jako dříve byla sevřena.

„Povídalo ono se ledacos. Teď ovšem už ne, ale za mladších let prý s tou trafikantkou za rohem. Sotva to byly pouhé klepy — —"

„Pouhé klepy!" zašumělo to světnicí opět, a teď o něco hlasněji než prve.

Paní Knedlhansovou zamrazilo po zádech, hřeben v drdolu na hlavě postavil se jí rovněji.

„Kdopak tu mluví?“ skoro již vykřikla, aby si sama kuráže dodala.

Pomlčela. Bylo mrtvé, hluché ticho jako dříve. Jen v cylindru petrolejky zpíval plamen komářím bzukotem.

„To jsem blázen! Zdálo se mi to?“ Panička se lehce zachvěla. „Říkává se, že dušička ještě chvíli nad nebožtíkem poletuje. — Ale bodejť, vždyť Husipírková ani neotevřela!“

Paní Knedlhansová vstala, zamířila k oknu. Klika zaskřípěla, zavrzla i klika okna venkovského — a panička jen jen že okno zadržela, jak jí vítr obě půle rozchvátil. Byl by je ze samých pantů vytrhl, kdyby nebyla rychle zahákovala.

„To se to tam vzteká!“ zvolala hněvivě. „A teď leť, dušičko, leť — dlouho otevřeno nenechám.“

Do světnice šlehl vítr mrazivý a stříkl sem i deštěm. Paní Knedlhansovou to rozrazilo, jako by po ní smrt sahala. Ustoupila až do kouta, za nohy postele, a zde se schoulila ve starou lenošku.

„Pěknou komisi mi dala, to je pravda,“ řekla nevrle. „Doma mám zatopeno, a tady — —“

„Zima!“ švihlo to světnicí doplňkem.

Paní Knedlhansová se vymrštila z lenošky. Zraky její se rozletěly do všech koutů, potom je vypoulila na nebožtíka. Vítr lomcoval okny, háky cvakaly v očkách, a náhle zapleskalo to na ozídce okna jak z kropicí konve.

„Pánbůh s námi a zlé pryč!“ vykřikla paní

Knedlhansová. Skočila a mhouříc oči zavírala okno. Studený, pichlavý dešť střikl jí do tváře, zkropil ruce, až jí naskočila husí kůže. Otočivši klikou honem se obrátila do světnice, aby ji cosi zezadu nepopadlo.

„Tohodle mně bylo potřeba!" zašeptala. „To je ouřad pro funebráka a ne pro citlivou paní!"

Jako by se obávala, aby nikoho nevzbudila, kráčela po prstech ke stolku, ujala se modlitební knihy, pevně ji stiskla a přistoupila k lůžku.

„Jestli sem tomu nikdy nevěřila, ode dneška věřím. S mrtvými se dějou divné věci. — Možná, že měl nebožtík něco hrozného na svědomí — —"

„Ba ne!"

Teď panička nemohla být v pochybách. To bylo zašeptáno z postele. Ale nic se tam nehnulo, docela nic.

„Pane Husipírek," zvolala paní Knedlhansová, tisknouc modlitby oběma rukama, „ptám se jich poprvé, podruhé a potřetí: jsou mrtvej nebo živej?"

Hlas její se rozléhal světnicí, až jí z toho zvuku samé bylo nevolno. Ale nebožtík mlčel.

„Pane Husipírek," pokračovala paní Knedlhansová, „je u nich dobrá duše a nemaj se čeho bát. Ve jménu Boha otce, syna a ducha svatého: jsou už na onom světě nebo ještě na zemi? Dají mi znamení slovem nebo hnutím!"

Paní Knedlhansová cítila, jak jí čelo studeným potem vlhne.

Teď se zdálo, že nebožtík chce promluviti. Ústa s největším namáháním se pootevřela, zvuku však z nich nevyšlo. A zůstala pootevřena.

Panička zírala na to jak vyjevena. A tu jí připadlo:

„Pil by snad?"

„Ba pil by!" šeptlo to z postele.

Panička již dříve si byla všimla, že na stole uprostřed světnice stojí sklenice s nedopitkem piva. Bylo to od večeře paní Husipírkové. Dlouho se nerozmýšlejíc skočila po ní, vrátila se k posteli, nadnesla bezvládnou hlavu nebožtíkovu, přiložila mu sklenici ke rtům.

„Hrkalo to do něho," vyprávívala vždy později, „jako by člověk do studně lil! Nikdy jsem nic takového neslyšela. A tu jsem usoudila, že je v ňom přece ještě jiskřička života. Vypil do poslední kapky, co bylo ve sklenici. — Teď bylo vyhráno! Já skočila ke druhé posteli, vytáhla jsem dva polštáře, dala je Husipírkovi pod hlavu a povídám: Pane Husipírek, je-li to v jejich možnosti, nedělaj bolest znejmilejší paní a Madlence. Snad nevědí, že budou dědečkem, a možná, že už jsou. Zůstanou tady — je to přece nejbezpečnější."

A když paní Knedlhansová tohle řekla, rozmžikaly se oči páně Husipírkovy, víc a více se otvíraly, až se na ni docela vyjevily, a nebožtík řekl dobrácky:

„Zůstanu, paničko, a rád. Do čeho jsem na chvíli nakoukl, za nic nestojí. Nebejt jich, nebyl

bych se probudil. Ale já cejtil, že tu není Majdalena, že je tu někdo jiný.“

Hruď jeho namáhavě pracovala.

„Odpočinou si, pane Husipírek, nehovořej tolik,“ nabádala paní Knedlhansová.

„Jen to bych eště rád řek’,“ pokračoval pan Husipírek, vynakládaje všechny síly: „cejtit jsem jich nemoh’ odjakživa, drahá paní, nebylo mi v domě člověka protivnějšího. Ale co mi teď prokázali, do smrti jim nezapomenu.“

Potom sklesl do podušek, a na nedávném nebožtíku vyrazil horký pot, že v něm až plaval.

Bylo po půlnoci, když se paní Husipírková vrátila se šťastnou zprávou, že dcera Madlenka má zdravého kluka. Zato zas paní Knedlhansová jí odevzdala manžela, jenž vstal z mrtvých, a ještě jí pomohla převléci jej do suchého prádla.

Ale s doslovem páně Husipírkovým nikdy se paní Knedlhansová nechlubila. Svěřila se s ním toliko sousedce paní Vovískové. A teprv ta, když se jednoho dne s paní Knedlhansovou rozkmotřila, vyzradila, jak se Husipírek své křisitelce poděkoval.

V říjnu 1914.

ZE VŠECH KOUTŮ

„ZÁTIŠÍ.“

Ne, nechtěl jsem tehda milé kmotřence neprozřetelnou svojí otázkou ublížiti, nechtěl jsem se jí dotknouti. A dokonce slzy z očí jí vylouditi!

Vždyť bylo hříchem ublížiti tomu rozmilému děcku — děcku osmnáctiletému nebo snad o rok staršímu, z jehož zraků pořád se smálo růžové jitro jarního dne, ta bezděčná a proto tak uchvacující radost ze života, nevnucující se, ale propukající z podnětů nejprostších, které na nás, životem již uštvané, nemají nejmenšího účinku.

Vše ji těšilo, dobrou a srdečnou tu duši, jejíž oči ke každému se obracely s takovou důvěrou, prosty všeho podezření. Zdvihla ulomený, vadnoucí kvítek a dala mu na svých ňadrech znova rozkvésti. Zapípnutí neopeřeného ptáčete v hnízdě dotklo se jí jako nějaké kouzlo. Stanula a s očima do široka otevřenýma naslouchala, ozve-li se hladové ptáče opětně. A když tak učinilo, zajásalo v jejích očích cosi neskonale blaženého a zároveň vlhký lesk zraků zasvítil tklivým soucitem. Byly to záślehy budoucího mateřství, ač

si nebyla sama nikterak vědoma, co z jejího pohledu vyzařuje.

Ale já jsem to cítil. A bývalo mi radostno z její radosti, posvátno z té nedotknuté duše, z celé její bytosti, jež dýchala neposkvrněným jarem života.

Kterak bych jí byl mohl ublížiti?

A přece jsem tak jednoho dne učinil, nevěda, netuše.

Tehda, když jsem kmotřenku milou navštívil, abych se podíval, kterak si zařídila a vyzdobila svou světničku.

A tam tedy, nad jejím titěrným psacím stolkem, na němž by mimo ni nedovedl psáti nikdo jiný, tam tedy na čestném místě viselo.

Ono „Zátiší“ totiž.

Pamatuji se na ně, jako by to bylo dnes. Byl to výtvor, který jistě nevymizí z paměti nikomu, kdo jen jednou jej spatřil.

Bylť vyroben barvami důkladnými, nemíchanými, „nelomenými“, jak se říká. Když zelená, tedy zelená; když modrá, tedy svědomitě modrá, modrá beze všeho zastírání; a když červená, tedy skutečně červená, jak jen může být něco červené. Červená jako přezrálé rajské jablko, jako pravý čínský cinobr, jako nejnovější taška na střechu, kterou právě vytáhli z pece cihelny.

Vzpomínám si; byla tam veliká okurka, zelená jak utrejch. Myslím, že to byla pravá svinibrodská zeleň. Dívali jste se na okurku a při tom podívání

stahovala se vám ústa, kroutil se jazyk, až bolel. Bylo zjevno, že je to okurka kyselá. Rád jím kyselé okurky, ale při pohledu na tuto namalovanou okurku jsem až zasykl a v očích mne pálilo jak po paprice. V ústech se mi tím silným dojmem skutečnosti všechno zkormoutilo.

Patrně, aby účinek této zelené kyselé okurky byl zmírněn, hned vedle ní byl namalován pomoranč. Krásný pomoranč, ne toliko velikosti přirozené, ale myslím nadpřirozené. Mnoho pomorančů jsem v životě viděl, mnoho jsem jich i snědl, ale jakživ jsem se nesetkal s pomorančem podobných rozměrů a podobné barvy oranžové. Plápolal vedle té jedovatě zelené okurky, jako by chtěl sežehnouti plátno, na němž byl namalován. Plameny jeho skoro vyšlehovaly z kontur podivuhodného toho ovoce a zdálo se vám, že cítíte horký jejich dech.

To tedy byly poživatiny onoho „Zátiší", věci k jídlu, na pomls. Ale tvůrce „Zátiší", jako by si byl vědom, že krom denního chleba třeba i poesie v životě, vykouzlil na plátně též kytici růží.

Kytici růží červených. Ale byla-li okurka zelená, pomoranč oranžový, byly tyto růže červeno-červené. Byla to, abych se tak vyjádřil, ztělesněná červeň. Byl to zdroj nehynoucí, vše překonávající, vítězné červenosti. Byla to červeň, která porážela.

Nebylo odstínů na těchto růžích. Nikde jste nenašli, čemu říkáte splývání barev. Ni jeden lupen krvavě zardělý, ale na okraji svém pak dohořívající něžnou barvou růžovou. Nic takového. Sytá

červeň slévala se na této kytici růží, div nepřetékala. Div že nekapaly krůpěje té rudosti na rám a nestékaly pak na psací stolek pod obrazem.

Pravil jsem, že kytice růží byla v pozadí, za okurkou a pomorančem. Soudil jsem aspoň, že bylo záměrem tvůrcovým cosi podobného. Avšak třeba, abych se opravil. Tvůrce jistě se domníval, že maluje kytici v pozadí, ale zdálo se mi, že pohrdá všemi zákony perspektivy. Na tomto „Zátiší“ nebylo nic v popředí a nic v pozadí. Zde bylo vše v jedné ploše. „Zátiší“ činilo na mne dojem, jako by se předměty na něm zobrazené prostupovaly. A kdybych se měl vyjádřiti zcela určitě, řekl bych, že vše vypadalo, jako by luzné ty produkty přírody, okurku totiž a pomoranč a růže, byl vystříhal obratný klempíř z bytelného, pevného plechu, načež je sytě obarvil řečenými barvami a dobrým klihem přilepil na plátno, polité dříve hustou barvou ultramarinovou, kteráž naznačovala vzduch. Byl to vzduch, jistě vzduch, v němž toto „Zátiší“ viselo. Nebo plovalo, chcete-li. Ani okurka, ani pomoranč, ani růže neměly jiného fundamentu, nějakého stolu totiž nebo lavice. Vůbec něčeho, na čem by stály.

Milá kmotřenka má, pobídnuvši mne, abych vstoupil do její roztomilé světničky, dopřála mi času, abych došel až ku psacímu stolku, nechtíc mne nikterak připraviti na překvapení, jež mi tu kynulo. A pak ještě okamžik vyčkávala, zdali si „Zátiší“ povšimnu.

Divil jsem se tomuto „zdali". Nebylo lze nevšimnouti si obrazu, jejž jsem vám vylíčil. Mám za to, že nebylo nikoho, kdo by si ho nebyl všiml. Kdokoli vstoupil, zraky jeho nutně musily spočinouti na „Zátiší". Spočinouti není pravé slovo. Byly polapeny jako nějakou pastí, byly přitaženy na obraz, který přímo řval. Domnívám se, že před tímto obrazem byl by prohlédl nevidomý. Bylo by to stálo za pokus na oční klinice.

I zadíval jsem se na obraz. Upadl jsem naň svými zraky a nemohl jsem se ani vzchopit. Oči se rozbolely, víčka bezděčně se přivírala.

A když jsem tak v němém úžase stál, ozvalo se náhle z úst milé kmotřenky mé zcela skromně, jako by mne nechtěla zaleknouti:

„Co tomu říkáš, kmotříčku?"

Ach, znám záludy ženské! Aspoň jsem tušil, co vlastně chce tato nesmělá, tichá, jako lhostejná otázka zamlčeti neb aspoň na chvilku zatajiti.

Tak se ptává každý amatér, každý, kdo skrytě, potají holduje nějakému umění, které není jeho pravým, denním a povinným povoláním. Ptává se, jako by se nechumelilo. A zatím s dechem zatajeným vyčkává, co odpovíte.

A když tedy nesmělá otázka kmotřenčina dozněla, místo všeho jiného vyhrkl jsem taky otázku:

„To jsi malovala ty?"

Bůh ví, proč jsem se tak otázal. Věděl jsem přece dobře, že Věrunka nemaluje, že neměla nikdy štětce v rukou, že její prstíčky nikdy se ne-

potřísnily barvou jakoukoli. Byla celkem domácky vychována a neměla toho zapotřebí. Neměla taky žádného „vnitřního povolání", nikdy nebyla v podezření, že by se čímsi podobným zaměstnávala.

Opakuji, Bůh ví! Ale snad právě proto jsem se tak otázal. Právě proto, že jsem věděl, že malovat neumí.

A když jsem otázku dořekl, obrátil jsem se ke kmotřence.

Až se ve mně srdce lítostí sevřelo. Její líčko se náhle pokrylo bolestným výrazem, z jejích dobrých, rozmilých očí vyhrkly veliké slzy, řinuly se po tvářičce pobledlé, její rty se svíraly, jako by se dívka mocí přemáhala, aby hroznou lítost potlačila. Avšak ústečka ta se pojednou otevřela a má milá kmotřenka zalkala:

„Ty taky, kmotříčku? Ty taky myslíš, že jsem to malovala já? Cožpak máš — o mně — takové — mínění?!"

A tu jsem pocítil bodnutí výčitky, že jsem jí ublížil, ač jsem to nezamýšlel, ač jsem čehosi podobného byl tak dalek. Jí, kmotřence milé, dobrému tomu dítěti. Ale proč se mne tak záludně tázala!

A pak tedy to prasklo.

V slzách vyprávěla mi kmotřenka, kterak ji navštívila přítelkyně posud neznámá — vlastně dcera přátel rodičů jejích, přátel, kteří se před lety vystěhovali do Ameriky, a teď, kdysi nedávno, přepluli oceán a přijeli do Čech, aby dceři okázali

nejen domovinu svoji, ale i její rodiště, z něhož odešla jako dítě a kterého tedy nepoznala. A dcera těchto přátel byla tvůrkyní osudného „Zátiší“, jež namalovala v Americe, patrně ve chvíli, kdy neměla nic naléhavějšího na práci a kdy zmírala nudou. A vydavši se na cestu přes oceán vzala svoje „Zátiší“, aby je přinesla na památku Věrunce, které taky nikdy neviděla, ale s kterou si posud byla jen dopisovala.

Parník, na němž plula americká ta dívka s plodem uměleckého záchvatu svého, neztroskotal se cestou, bohudíky vzhledem k četným pasažérům svým, ale bohužel vzhledem k „Zátiší“. Šťastně přeplula celá rodina oceán, šťastně přeplulo taky „Zátiší“. A milá Věrunka měla nesmírnou radost z dárku zámořské své přítelkyně.

Avšak prvotní ta radost kalila se jí znenáhla, a čím dál více. Neboť komukoli se obrazem tím pochlubila, každý nad ním stanul v němém úžase, jako právě teď já, a nikdo, pravím nikdo ze všech se neotázal: Kdo to maloval? — nýbrž každý, jako právě teď já, otázal se kmotřenky mé:

„To jste malovala vy?“

Ač každý věděl, jako já, že Věrunka nemaluje, malovati neumí, jakživa nemalovala.

A poznenáhlu Věrunka chápala a konečně nadobro pochopila a dovtípila se, co ta otázka znamená. Jestliže se všichni domnívali, že autorkou „Zátiší“ jest ona, pak byl nad její americkou památkou vynesen ortel zdrcující.

A když jsem dnes otázku pronesl i já, k němuž měla vždy tolik důvěry, tu byl kalich hořkosti doplněn a poslední tou krůpějí přetekl.

S rázností, jaké jsem u milé kmotřenky nikdy nepoznal, ba, téměř zuřivě, až mě to ohromilo, strhla Věrunka osudné „Zátiší“ s hřebu a mrštila jím prudce za kamna, aniž pomyslila, že by se rámec mohl roztříštit, a zvolala náruživě:

„Aby se mne už nikdo neptal, zdali jsem to malovala já . . . !“

— — —

Od toho dne jsem rozmilou kmotřenku svou neviděl. Ani o můj práh nezavadí.

Snad se hněvá dobré to dítě, jemuž jsem bezděčně podezřením tak těžkým ublížil.

V říjnu 1907.

PAN BLABUŇKA PŘIŠEL POZDĚ K VEČEŘI.

(Z doby argentinské hovĕziny.)

Podivuhodná věc, kterak může býti ve světnici zároveň teplo i studeno. Pan Alois Blabuňka přesvědčil se o tom, když navrátiv se z večerní procházky své vstoupil do jídelny. Teploměr ukazoval docela neomylně sedmnáct stupňů Reomýra, ale přes to vanula celým prostorem nějaká sychravina. Pan Blabuňka se podíval na milou choť — a „byl doma“. Rozumějme tomu: nevlídná ta sychravina čišela z paní Blabuňkové.

Kdykoli se pan Blabuňka vracel z večerní promenády neboli komoce — jak tomu sám říkal — bývaly na postřeném stole jídelny dva talíře a dva příbory; jeho totiž a drahé jeho choti Aloisie. Což znamenalo, že oba manželé budou společně a svorně večeřeti.

Dnes však byl na stole talíř jediný, opuštěný — jen jeho talíř. Dojem chladu zvýšil se v panu Blabuňkovi, když pohlédl na talíř a spatřil na něm kus huspeniny čili rosolu neboli sulce.

Pan Blabuňka náruživě rád jídal huspeninu, arci jen domácí a ne kupovanou, jakou tu i tam vídáme za sklem, která se zdá býti vyráběna spíše z lepšího druhu moravského klihu a v níž někdy zůstávají nejen jednotlivé zuby, ale i celé chrupy, nejsou-li zcela dokonale v čelistech zakořeněny.

A paní Blabuňková byla na domácí huspeninu metr. A teď taky si vzpomněl pan Blabuňka, že předvčírem viděl v kuchyni všechny součástky, jichž na huspeninu třeba a jež milá jeho choť vlastní rukou a co nejpečlivěji vybírala ve skutečném řeznickém velkozávodě páně Beránkově na Vinohradech. Vepřové kolínko, dvě telecí nožičky, půl kila vepřového plecka, půl kila telecí „kližky" a za pět krejcarů vepřové kůžičky. Potom tři hodiny všechnu tu směs bedlivě vařila, potom obírala s kostí, sekala, potom převrátila kuchyňskou židli vzhůru nohami, přivázala na nohy čistý ubrousek a cedila jím rosol, jenž se ze všeho toho klihovitého masa vyvařil.

Vypadávalo to pak v kuchyni jak v laboratoři alchymistově, a paní Blabuňkové nebylo při tom do zbytečných řečí. Vážně sledovala protékání rosolu, roníciho se do bělostné mísy pod ubrouskem. Neboť je důležito, aby rosol byl čistý jak sklo, jako křišťál. A to se nedařilo vždycky, aniž paní Blabuňková mohla vybádati příčinu nezdaru. Vždy pracovala dle téhož přesného receptu, a přes to jednou se rosol vydařil a podruhé byl zkalen. Ku-

chyňská její chemie stála tu bez rady nad nerozřešitelnou záhadou.

Tentokráte však zdařilo se vše výborně a na talíři páně Blabuňkově spočívalo kus huspeniny, až se srdce smálo. A jak pan Blabuňka přecházel světnicí (než se usadil) a jak se pod ním podlaha prohýbala (což se děje v nejednom pražském domě, pocházejícím z ruky podnikatelovy a vybudovaném na spekulaci), následkem čehož poskakoval i stůl — zachvívala se a třásla na talíři taky huspenina. Snad pro toto chvění a tetelení huspeniny, kteréž bylo jistě dávno pozorováno i naprostými laiky ve fysice, nazývána jest huspenina v nižších pražských vrstvách odedávna „zemětřesením".

Huspenina, jak známo, je pokrmem sice zimním, ale nikterak není radno požívati ji v místnostech studených, nevytápěných. Neboť tu pozbývá veškerého svého „buketu", abych tak řekl, a studí v útrobách po čertech. V pokoji vytopeném však jest pochoutkou znamenitou, a to bez ohledu na společenské postavení. Čtenář snad se pamatuje — aspoň mnohý — že na příklad i lupičské sdružení, jemuž velel zasloužilý bandita Vašiňský, před zamýšleným vánočním útokem na klenotnický závod v Jindřišské ulici pochutnávalo sobě denně na huspenině, jak referáty časopisecké svého času svědomitě zaznamenávaly.

Pan Blabuňka podíval se na huspeninu, podíval se na svou choť, a věru nevěděl, co z obého

mu připadá chladnějším. Paní Blabuňková již neměla talíře před sebou — jak pověděno — nýbrž večerník Národních listů a četla. A vypadala při tom tak — ale tak — —

Pan Blabuňka vzpomínal, věda určitě, že kdesi pod prahem jeho vědomí dřímá jisté podobenství, ale jen jak — jak — —

Ach, teď vzpomněl! Teď to vyplynulo na povrch. Pojednou si uvědomil, že choť jeho má neomylnou podobnost s oním ptákem, který se maluje vždy nad rozevřenou knihou, a tento pták nad knihou (vedle níž bývá někdy i globus) že tvoří jistý znak, alegorii vědy, učenosti. Sůva je totiž noční pták, a učenec, aby se něčemu naučil a hodně věděl, taky musí prosedávati celé noci nad svými knihami, poněvadž krátký den na všechnu vědu nestačí. Čímž arci není řečeno, že i flámové, kteří promouzují celé noci ve všelikých „eldorádech" a jiných velkoměstských nočních brlozích, mohou taky býti pokládáni za učence, třebaže i v jejich znak vším právem náleží sůva.

Pan Blabuňka usedl. Ale než píchl a krojil do huspeniny, pronesl k choti:

„Copak, Lojzi, ty nebudeš večeřet?"

„Já jsem po večeři, Alois!" řekla panička. Pronesla to tak mrazivě, že huspenina, která před příchodem páně Blabuňkovým znenáhla již tála, po slovech paniných zas očividně přituhla.

„A copak to, Lojzi?" otázal se přednosta domácnosti.

„Podívej se na hodiny, Alois!“ řekla panička stejným tónem jako dřív.

„No, devět pryč, Lojzi,“ pronesl manžel.

„Ještě že řekneš ‚pryč‘!“ mluvila panička tvrdě. „Ale když já chystám večeři na osmou a smolím se s tím a kmochtím, a pak čekám, až na všem stydne lůj — —“

„Ale dovol, Lojzi,“ mávl pan Blabuňka rukou k talíři, „tohle mně nemůže vystydnout!“

„Tohle ne,“ potvrzovala panička mrazivě, „tohle se nanejvejš rozpouští, ale guláš stydne, když ho v půl deváté vyklopím a tobě se uráčí až v devět pryč, jak povídáš — ale zatím je bezmála půl desáté.“

„Tys dělala taky guláš?“

„Dělala. A čert mně to napískal, že jsem dělala. Teď se tam v kuchyni vysouší, omáčka se vyškvařuje — a brambory budou jako mejdlo.“

„No, Lojzi, nebude tak zle. Sním, co mi dáš. Víš to, že mám hodně chodit, jak povídal doktor.“

„To vím. Ale jen kdybys taky doktora poslouchal v jiném. Taky řek', že nemáš kouřit, a zatím cumláš od rána do večera. To taky řek' doktor!“

„A sám kouří!“ bránil se pan Blabuňka. „Jinak než s viržinkou ho nevidím.“

„Ať si dělá, jak rozumí,“ odpovídala panička. „Na tobě udělal diagnosu pro tebe — na sobě dělá pro sebe. Až mu bude zle, zavolá si taky doktora.“

„Ty jsi nějak namíchaná, Lojzi,“ řekl manžel.

„Vždyť je to s vámi muži k utečení!“ odsekla prudce panička. „Dobře má ta paní Kunětická! My jsme jen vaše otrokyně. V ničem žádné uznání! Plahoč se v kuchyni od rána do večera, pan manžel bloumá, bloumá, na domov nevzpomene, pak přijde, ráčí se usadit jak pekáč a čeká! A žena jen aby kolem něho tancovala.“

„Já chci, abys tancovala? Kdypak jsem to na tobě žádal? My už máme vytancováno, Lojzi!“

„Nechytej za slova, Alois, za to všechno, co jsem s tebou už zkusila! A pro boha tě prosím, jez, ať nejsou z guláše škvarky!“

Pan Blabuňka tedy jedl. Pozoroval, že cibule k huspenině je krájena trochu na hrubo, chutnal, že olivový olej už je trochu žluklý, ocet že je jak vitriol, ale mlčel a jedl. Ale když přišel na stůl guláš, zdálo se panu Blabuňkovi, že je křehký jak pneumatika z automobilu, a byl tak neprozřetelný, že to projevil i slovy.

Panička jižjiž otvírala ústa, aby odpověděla, ale semkla je zas a mlčela. Uchýlila se tu, k čemu se pravidlem uchylovala, k úpornému, vzdornému mlčení. To byla její zbraň, její obrana, její „pokuta muže“. Však až nadejde její chvíle, promluví.

Pan Blabuňka nenadál se, že ta chvíle nadejde ještě dnes. Nadešla však neodvratně, jako nadchází každý osud. A budiž řečeno, že pan Blabuňka vyvolal a vydráždil na sebe osud vlastní neprozřetelností.

To již ležel v posteli.

Sluší tu pověděti, že jindy, za poměrů normálních a za vybrané pohody v domácnosti poseděli manželé Blabuňkovi ještě hodnou chvíli po večeři. Paní Aloisie vytasila se pravidelně s „mlejnkem", což byla její oblíbená a jak říkáme zamilovaná hra, a pan Blabuňka snažil se vždy poctivě, aby vyhrála jeho drahá polovice, neboť prohrála-li, nebylo s ní řeči. Ale když odnášela kořist pěti krejcarů, byla co nejlépe naladěna, a pak snášela se na rty páně Aloisovy hubička na dobrou noc tak šťavnatá, že vzpomínával na první doby manželství svého, zvláště zamhouřil-li při tom oči. Nastala-li však na nebi jeho pospolitého života manželského nějaká „porucha" à la profesor Zenger, pak dostával hubičku suchou a tak studenou, až mu bývalo nevolno.

Takovou hubičku dostal taky dnes, a zmíravé „dobrou noc" z úst milé paní Aloisie sotvaže zaslechl. Potom však zcela jasně slyšel rozhodné rozvazování asi paterých tkaniček kolem pasu paní Aloisie, tamhle nalevo plácly liberecké střevíce, tamhle napravo zachřestily přezky odhozených podvazků, potom žďuchlo cosi do peřin, kteréž se nad oblou schránkou tělesnou zavřely jak vlny — a ticho bylo. Takové nevlídné, významné ticho.

Měl býti rád pan Blabuňka, že je ticho. Ale čert mu nedal dobře dělat. Zazdálo se mu pojednou, že ho tuhý guláš nějak tlačí, že v žaludku utiskuje měkkou huspeninu, a tu pojednou se otázal pan Blabuňka:

„Lojzi, kdepak máme tu kmínku? Ten zatracený guláš — —“

Paní Aloisie se beze slova vynořila z peřin, popošla z ložnice do jídelny, ke kredenci, po paměti sáhla po láhvi polské „mocné“ kmínky, po paměti vyhrábla kalíšek, načež v záři petrolejky z ložnice nalila kmínky a postavila kalíšek na stolek u manželova lůžka. A potom se zahrabala zas do peřin.

Pan manžel vysrkl kmínku, foukl do cylindru lampy a taky se zachoulil. A ještě se ozval:

„Tys mi tím gulášem dala, Lojzi!“

Potrvalo jen, co slova jeho dozněla ve všech koutech, a pak se ozvalo s protějšího lůžka panina:

„Dala jsem, co jsem dostala, Alois. — A kdybys ty jen taky trochu pamatoval na domácnost, moh' být kuláš lepší. — Ale toto! — Kdepak my! — Celá Praha jí argentýnské — jen my ho nedostali za nehet! A to prý je křehké jako dort. — Bodej' by nebylo křehké! Zmrzlo v Argentýně, zmrzlo na moři, přišlo za mrazů do Prahy, tady taky ještě domrzlo — a takové maso, když pak rozmrzne, jen se rozpadává. Ale kdepak my! Všichni, kolem dokola, jen my ne!“

Pan Blabuňka naslouchal pozorně a pojednou mu vzcházelo světlo. Tedy tu jest příčina rozmaru paní Aloisie! Argentina!

A v bláhovém domnění, že nevrlost manželčinu zažehná, propověděl:

„Že by tě tohle nemrzelo, Lojzi! Kousek

argentinského! Celá Praha, povídáš? Až posud ho vlastně měli jenom na banketech — a to byly bankety pro městskou radu, pro obecní starší — —“

„Právě v tom to vězí, Alois!“ zvolala panička vyčítavě. „Ano! Městská rada, obecní starší — já vím. — Ale při tom jsme taky mohli být. — Co já se ti namluvila — dávno — před desíti, před dvacíti lety: Alois, choď trochu mezi ty pány, drž se jich, vstup do toho jejich klubu nebo do jednoty — to je jedno, kam — ale abys byl mezi nimi. Každý rok jsou nějaké volby, obecních starších je potřeba jako soli — a co jich už pomřelo, co jen já vím — čert by v tom byl, aby taky na tebe konečně nedošlo. Dávno jsi mezi nimi mohl sedět na radnici, dávno! —“

„Ale, Lojzi,“ řekl káravě pan Blabuňka, „dej mi s tímhle svatý pokoj! Vždyť víš, že pro to nejsem, ani se k tomu nehodím — —“

„Neříkej mi tohle!“ vykřikla paní Aloisie. „K tomu se hodí každý! Dyž už k ničemu jinému, tam se hodí. A tam jsi taky moh’ být. Moh’ jsi být obecním starším, moh’ jsi být radním, moh’ jsi být snad i půlmistrem!“

„Ty jsi dětina, Lojzi,“ namítl pan Blabuňka mírně. „Na půlmistra jich tam je! Každý kvartál by mohli volit jiného. — Že jsi tak ctižádostiva.“

„Každý má být ctižádostivým, Alois, každý! A má-li člověk dům, jako my, má-li ho čistý a

nikde žádnou poskvrnu, může si troufat až na půlmistrovství. Ale dobrá, nechceš-li tak vysoko, aspoň radním. A nechceš-li radním, aspoň obecním starším — —"

„Ano, Lojzi, a to ty nevíš, že jim v novinách pořád nadávají? To ty nečteš?"

„Jdi mně s novinama!" odsekla paní Aloisie. „Komupak ty nenadávají? Svatej dyby přišel z nebe, budou mu nadávat! Z toho by sis taky něco dělal? Nadávají potentátům, ministrům, jenerálům, papeži, kdekomu, a ještě žádnýho neubylo. Noviny ať si říkají, co chtějí, ale za to bys měl v domě čest a slávu, že jsi u města! Cožpak domácím se neposmívají? Nedělá si z nich každý nezbeda ouštěpky? A zahodíš proto dům? Už jsi ho dal někomu prezentem? — Vidíš, to jsi hotov."

„A tohle mi všechno říkáš pro to argentinské maso?"

„Ano, Alois, protože mě to žere. Vidím, jak ho všude roznášejí, nejlepší porce prý si zamluvili páni od města, ačkoliv ho taky dráž neplatili. Tos měl vidět, jak se štětila tuhle v tržnici Vostřebalka. Chtěla jsem si tam koupit nějaké kilo, ale kdepak, žádný přístup k němu! Bylo tam plno policajtů, plno obecních strážníků, plno magistrátních ouřadů, samá komise a revise — jen k hovězině ses nedostal! Hodinu jsem tam čuměla, strkali mnou nalevo a napravo, nějací sekyrníci do něčeho stále sekali, všechno to řvalo, div člověk o uši nepřišel —

já držela dva zlatníky v ruce, abych mohla hned zaplatit — až mě dlaň brněla — najednou jsem z toho byla venku, ani nevím jak — a pak Vostřebalka, která viděla, jak jsem vyletěla — povídá u máslařky Tydlitátové: Já se mezi tu chudinu necpu — my už ho máme doma, argentýnské, pět kil, přinesli mně ho obecní zřízenci, můj si o to požádal . . . Můj si o to požádal! Měl jsi slyšet, jak to řekla! A jak při tom hodila nosem napravo a nalevo! — Ale arci, Vostřebal je ve sboru! Vostřebalka se tam nemusí cpát! A kdopak jsou ti Vostřebalovi? Dyť to pamatuju — začali v Kotcích — teď jsou na Václavském, a už nemají dílnu, mají „atelié"! — a teď je tajlór! — A ty nejsi pořád nic, ty jsi Blabuňka! — Říkala jsem ti, dej se zapsat k těm pánům do kóru — a tys moh' ke granátníkům, figuru na to máš — kdepak bys poslech' ženu! Podívej se na Nohejla! Tuhle byl ostrostřelecký bál, mezi kapacitama byl v novinách Nohejl. Že dělal honéry. Ale nestálo tam, že knoflíkář Nohejl, ne — ‚pan setník' Nohejl! Vidíš? Tys nemoh' bejt setníkem? Dávno! Víš ty, že byl jednou Nohejl na zámku na vartě a že byl pak pozván k tabuli? A bylo to v novinách! „Pan setník Nohejl obcoval dvorní tabuli." Může tě tohle potkat? Do nejdelší smrti ne! A víš, co dál? Tam si Nohejl ukápl omáčky na bílou vestu, ale ta vesta už jakživa nepřijde do prádla. Tu teď vytahuje Nohejl jen o Božím hodě, a když mu někdo řekne: Pane Nohejl, kápl jste si na vestu —

*

popotáhne Nohejl vestu dolů, vypne břicho, vyzdvihne bradu a řekne: To je vzácná památka — to je z tabule na zámku! — a všichni se na něj dívají s otevřenou hubou. Můžeš tohle ty říct? Nemůžeš! Pobryndanej jsi často dost, ale taková kapka omáčky to není! Vidíš, a Nohejl začal u granátníků, je tam setníkem, a do sboru obecních starších je pak jen krok. Ale důstojenství si člověk musí vybojovat! Tuhle dobré slovo, tamhle kompliment v pravý čas, s žádnými rabulanty si nezadat, být pánům od města na očích. A teď jsi mohl být na banketech, moh' jsi mít argentýnské z první ruky, žampánské k tomu, a já ho mohla mít pět kil ve špíži, jako ta protivná Vostřebalka."

„Víš, Lojzičko," řekl pan Blabuňka měkce, chlácholivě, „já tě vždycky kladl vysoko nad Vostřebalku. A kdybys mně byla dávno řekla, že stůněš na to argentýnské, mohlas ho mít už doma, a třeba metrák. A teďka ti povím, proč jsem se dnes pozdržel. Potkal jsem pana správce Motyku a tak za řeči jsem prohodil, že bych rád ochutnal taky toho zámořského masa, a pan správce slíbil, že mi ho nějaké kilo sprostředkuje. Ale pro tohle mohla být cibule trochu drobněji usekaná a ten guláš nemusil být jako pneumatika, víš? Ale už to mám v sobě a tvou řeč taky — buď tak hodná, nalej mi ještě kalíšek té ‚mocné', abych usnul."

Za chvíli ozývalo se v ložnici Blabuňkových dvojí chrupání. Z postele paní Aloisie tenké, zpě-

vavé, z postele páně Aloisovy řezavé, časem pohvizdující, ale pak zas táhlé, hluboké a mručivé, jako ozvuk posledních projevů oněch dvoukopytníků, kteří prožili mládí své na volných pampách jižní Ameriky a pak položili život pro blaho hladové Evropy a na slávu representačních banketů.

V lednu 1911.

Z MONOLOGŮ PÁNĚ TRONÍČKOVÝCH.

(Pan Troníček zaslechl, že na Staroměstském náměstí postavili poznovu model Husova pomníku, tentokráte pouhou siluetu. Nemá sice mnoho smyslu pro podobné záležitosti „obecné“, ale hovořili o tom také „u koruny“, a to vzbudilo jeho pozornost a zájem na věci. I vybral se, aby se na siluetu podíval, ale přišel pozdě, jako mnoho jiných před ním. Silueta byla zatím chvatně odklízena. Právě vyšel z někdejší Sirkové ulice, rozhlíží se.)

Tak tadyhle nám chtějí postavit toho Husa! A je prý tu nějaký model — no kdepak je? Všady prázdno! Ovšom, já vím, poprve stál ten tyátr támhle před městskou pojišťovnou — kolik pak je tomu let, pro Pánaboha! To stál ještě můj starý barák v asanaci. Helejme, už je to pryč. Někdy nám takový lešení nechají stát, že by mohlo slavit stříbrnou svarbu a jubélium a někdy zas hr hr! — jako by hořelo. Přeci stálo v novinách, že to interesenti mají jako okouknout. A nejsem-li interesentem já, pražský domácí, tak už nikdo. Ale ovšom, ty zatracené noviny nejsou pro nic jiného, než aby si z nás tropily blázny. A já na to

schválně vylez' o hodinu dřív z postele. Moh' jsem taky ještě ležet. To se mi zase matka vyšklíbne. Povídala beztoho: „E lež, starej, co je ti do Husa! Proč na tu Bílou Horu chodil, nebyli by ho tam upálili!" — Ostatně má svatou pravdu moje stará. Kdyby si každý hleděl jen svého, dobře by mu bylo na světě.

Tak tuhle někde to bude. No nevím, nevím! Pokuď se pamatuju, byla to náramně divoká věc. Tenkráte jsme kolem toho chodili a nikdo z nás nevěděl, kudy a kam s tím. U koruny jsme se tehdá usjednotili na tom, aby to sem nedávali. Že to jako bude překážet. Ale teď jsem docela jiného návzoru. Teď povídám: A just! Proč? Protože zas do toho strká nos ta „Stará Praha" — a jak slyším „Stará Praha", šlak by mě trefil. To jsou samí takoví přespolní, samí přivandrovalci, domy tu nemají, právo měšťanské taky ne, ale svým všetečným zobákem do všeho! Dobře jim pověděl onehdá jeden z pánů na radnici, že už je toho terorismu až nad hlavu! Já bych jim dal Starou Prahu! My nechceme žádnou starou, my chceme novou! Já vím, co to je, já ty staré Prahy užil až po krk, pokavaď ta moje stará barabina stála. Vodu ve sklepích měl jsem tam pořád, a když přišla velká voda, měl jsem ji v celém přízemku. To bylo nějakých komisí, reparatur, dezinfekce, vysoušení — v krku mi hořkne a na jazyku jako bych měl štěnice, když na to zpomenu.

A s tou pakáží nájemnickou co bylo svízelů! Tomu smrděl kanál — bodeť, já ti ho budu proplachovat pačulím! — tomu zas běhaly po dvoře němkyně — bodeť já vám budu pro kratochvil držet veverky a papoušky! Ten chtěl novou plotnu, ten malování — a švábi prý hýbají celým domem! Měl jsem já to otrávený život, až jsem se z toho sám vystěhoval. Zaplať Bůh, že přišla ta asanace! Obec nám zdvihla nyvó, já postavil dům jako varhany a zbavil jsem se nadosmrti té hadrnické holoty. Teď mám partaje k pohledání, každá platí jak morovatá, všady čisto, dětí málo. Až to všecko dokonale vyschne, vyleju doktora z prvního patra a postěhuju se tam sám.

Stará Praha! Ta by nám dala! To by se to na cizí outraty „zachovávalo"! A jářku, pro koho? Pro těch pár všivých cizinců? Jo, jo, pánové, to nás vytrhne! Přijdou, řeknou „žoli — žoli! — jes — jes!" a táhnou zas po svých. Ale my usedlíci a jádro občanstva tu zůstaneme a platíme daně, až se ohýbáme. A co ještě krom daní! Tu Matice, tu Pošumavská, Severočeská, Komenský, feriální kolonie, mensura akademie, chudinský ústav, blaho epileptiků, zemský spolek slepců, milosrdní bratři, opuštěné dívky — a Ježíš Marjá, to toho je. No, ano, pro toho, kdo se rozdává. Ale já nejsem letošní a svou realitu jsem za plotem nenašel — já nedám vůbec na nic a mám svatý pokoj!

Ale Stará Praha! Kdybych já věděl, kdo nám tuhle veš nasadil do kožicha! Kde co učouzeného,

červotočivého, plesnivého, abych tak řek na spadnutí, všechno zachovat! Kdyby toho neměla obec tak dost plné oči, jako na příklad s tím naším representačním, řek bych já těm pánům na radnici: dejte každému z nich jeden dům, co pamatujou Žižku, kde nejsou žádné klozety, žádné koupelny, žádné předsíně, tmavé alkovny, schody jak díra do pekla a na zabití — a pak bych se podíval, až by přišel pan architekt Buldra nebo z ostatních pánů podnikatelů kupovat, esli by mu to neprodali. A jak rádi! A pojednou bysme měli Prahu jako ze škatulky, zarovnané ulice, nikde žádné labyrinty, žádnou pitomou starožitnost a vůbec takovou hloupou romantiku. Ať mně jdou na horoucí skálu s celou tou historickou krásou! Já měl taky takovou historickou památku, a co jsem s tím zkusil. Plival bych voštiny, když na to zpomenu! Ano, kdyby to něco neslo. Ale vybírejte z takové staré rachoty po šestáku za podívanou — nikdo vám tam nepůjde. Já taky ne. To si jdu na Belvedér do lunaparku a mám za to psinu legraci. Vidím tam všelijaké hovadinky k popukání, jak tam jeden druhému dělá tatrmany, jak tam na skluzavce trhají kalhoty — a mám jux!

Chyba je, že u nás jdeme se vším na buben! Samý regulační plán, ještě se na to lidi zvou, a jak to přijde do novin, tam to rozšlapou, a hned je tu Stará Praha s obštrukcí. Nic! Žádné řeči! Kdyby šlo po mém, tak bych všechno bez dlouhých bazamátů zboural — a pak ať si pysky třepí.

Stará Praha! Povídali, že mu hráli. N o v o u potřebujeme. Takové pěkné fasády jako na Riegrově nábřeží, hodně věžiček, arkýřů, balkónů, až oči přecházejí — a p a k budou do Prahy jezdit cizinci z široka daleka, aby se podívali, jaké máme moderní město, co si tu dovedeme postavit, a to nám vynese peníze!

A pak všady tramvaj. Jenom dost tramvaje, aby se člověk dostal pohodlně s místa na místo. — Toť se ví, ve „Staré Praze" jsou myslím samí takoví škileti, ti můžou běhat, nemají pod vestou co nosit a kšandy nač pověsit. Ale kampak doběhnu já? Holenkové, mě už na komoci nedostanete!

Tak tuhle někde to má stát. No bude ona to rozloha, o to nic. Prý asi osm set čtverečných metrů. Řek bych sám: pozor, páni, nepokazte nám to jediné, co máme, mnoho nám toho už vůbec nezbejvá. Ale že do toho reje ta Stará Praha, povídám taky: j u s t, pánové, to sem dejte! Esli nezmůžem něco trucem, rozumem ne, pánové! Povídají, že pak nebude rynk pro monument vidět. Ať, pánové! A já bych šel ještě dál, pánové. Já bych postavil krom toho jeden monument ke Kinskýmu paláci, jeden k Celetný ulici, jeden před Železnou, jeden bych vrazil támhle ke Dlouhý třídě, jeden pod balkón radnice. Všichni ti „Staropražáci" by popraskali vzteky — a máte od nich na věčné časy pokoj. A za to několik těch monumentů stojí — třebaže pak nebudeme mít žádné staroměstské

náměstí. Může se přeložit někam do Holešovic, tam je místa ještě dost a tamní poplatníci taky chtějí něco mít. Ať si ti křiklouni založí „starou" Prahu na Maninách!

Ale darmo mluvit. Zahořklo mně tou provinšovanou Starou Prahou v chřtáně — zaskočím si do Dlouhé třídy k nebožtíku Jirátovi na sklenici . . .

V květnu 1911

ZE STARÉHO KOUTA.

Snad kdyby sebe plněji bylo bývalo U Štupartů — bylo-li v pondělí, zůstával malý stolek s dvěma židlemi ve výklenku posledního okna do sedmé večerní prázdný, volný. Toho dne od řečené hodiny náležel dvěma starým hostům, kteří po léta sem zapadali, aby spolu pohovořili. Nedovedli seděti jinde než v onom koutku. A stalo-li se, že svůj stolek spatřili obsazený, rozhlédli se plaše celou místností, jako by hledali kohosi nepřítomného, otočili se, beze slova odešli. Odcházeli tvrdošíjně, byť jim i deset jiných míst bylo kynulo.

Potom tedy pan vrchní Alexandr pečoval, aby v pondělí oběma „vašnostům" nikdo místo nezasedl.

Před lety o to pečoval. V posledních dobách nemusil se již nikterak namáhati. Nad starobylou krčmou U Štupartů vznášel se Damoklův meč — lépe řkouc krumpáč a špičák. Stála mimo nějakou tu regulační čáru, nenasytní podnikatelé stavební obcházeli ji jako kocouři mísu horké kaše, na rozhodujících místech metáno o ni. A když se osud

šedého toho pamětníka minulých staletí rozhodl, když bylo stanoveno, že má býti srovnán se zemí, aby z jeho půdy vyrostl činžák moderní — méně a méně hostí přicházelo. Stonal chudák na smrt starý ten dům, a dělo se mu jako skoro každému chřadnoucímu, umírajícímu. Opouštěli ho ponenáhlu i staří usedlíci a vyhledávali nové, bezpečnější útulky. Vane-li z čeho smrt, každý se vyhýbá.

Jenom dva staří „vašnostové" páně Alexandrovi vytrvávali do konce a teď již nebylo obavy, že by jim kdokoli zasedl výklenek v posledním okně, ať to bylo v pondělí nebo kterýkoliv jiný den.

A pan vrchní Alexandr, plný hořkosti nad osudem svého starého „Štuparta", vítal teď oba pány jakýmsi ironickým úsměvem, jehož snad sám na tváři necítil. A když vstupovali do místnosti, uklonil se a mávl ubrouskem svým kolem sebe, jako by chtěl říci: „Račte se posadit, kam je libo! Všady místa dost!"

Tento posunek zůstal mu až do posledního dne, panu Alexandrovi. Na konec již jen ten posunek. Neboť ústa jeho byla již vyčerpala všechnu hořkost nitra, vylila se tisícerým reptáním proti násilí, které se po jeho mínění tak nespravedlivě přihrnulo na dům Štupartský, a na konec neměla slov. Toliko na tváři jeho, pomalu již vrásčité, přibyla nová rýha. Ona ironická, kolem úst, mající tolik síly, že mu zdvíhala hořejší ret a obnažovala zuby.

*

Dva ti „vašnostové“, abychom hovořili jazykem páně Alexandrovým čili po našem dva staří švejdové, byli již překročili šestou desítku svých let a jen o několik roků byli od sebe. Starší byl Půlpán, skladatel písniček, mladší Nevrla, profesor.

Dávné, staré přátelství je pojilo, ale nebylo jiné půdy než kavárna nebo hostinec, kde se časem scházeli, aby zamračené odpůldne nebo tichý večer ztrávili přetřásáním denních událostí, a když ty vyčerpali, vážením starých vzpomínek. Měli jich oba plnou hlavu a nebyli s nimi nikdy hotovi, když už po půlnoci se loučívali před svými domy, k nimž se střídavě doprovázeli.

Nikdy se nenavštěvovali doma. Příbytky obou byly jim navzájem skoro neznámy. Půlpán se oženil před třiceti lety, ale zatím již zas byl ovdověl. Nevrla zůstal svoboden. Kdysi taky se rozbíhal na ženitbu, ale láska mu zmehla. Tehda byl pro tatíka dívky srdce svého malým pánem, chatrnou partií. Poslušná dcera po radě rodičů provdala se za jiného — a v nitru Nevrlově zbyla ssedlina, z níž mu na celý život vyvírala a rozmnožovala se kyselost. Uštěpačnými poznámkami — a jen těmi — provázíval každého k oltáři, kdokoli z jeho přátel se ženil, a natrpklými průpovídkami vítal vždy malého občánka, který v okruhu známých jeho a přátel do rodiny přibýval. Ale přes toto škarohlídství své nepozbýval naprosto jemných tykadel pro jistá skrytá a tajená hnutí srdcí a duší.

A tak i do šedin zachoval v sobě — snad sám nevěda — bystrý sluch pro něžné zachvívání strun, jež i v jeho srdci za mládí zvučely plnými tóny a rozehrávaly se mocnou harmonií — přerušenou násilně, když milovaná dívka podala ruku jinému.

A dnešního dne, když se sešel se starým druhem Půlpánem, rozezněly se ty struny po dlouhé době poznovu.

Zavdal k tomu podnět Půlpán. Dnes on byl nějak rozladěn, a z příčiny dost podivné vzhledem k tomu, že to byl starý, zkušený kozák, s životem svým dokonale domluvený. Jsou však takové podivné nárazy duševní, kterým podléháme, sami nevědouce proč.

Tak náhle, bez předmluvy, v pozdní hodině, když oba již obklopovala modravá mlha dýmu z doutníků, pronesl Půlpán:

„Po čertech aby člověk byl opatrný. Ale kdo pak jest opatrný v mládí, v hloupých těch telecích letech!"

Nevrla vybafl mrak dýmu, ale nepromluvil. Díval se pronikavým, tázavým pohledem na druha.

„Setkal jsem se dopoledne s člověkem, jehož jsem deset let neviděl. Potkáváme se tak po desíti, po patnácti letech. Žádný přítel z mládí. Vlastně ani kamarád. Toliko rostenec. Bydlili jsme kdysi pod jednou střechou. S čím se mi najednou vytasil? S mojí podobiznou, někdy z časů, když mi bylo dvacet let. Znám-li prý ji? Kterak bych ji neznal! — A prý kdyby mě těšila, že by mi ji dal. Děkuji

uctivě. Co bych s ní dělal! — A vím-li prý, že jest ještě jedna, s mým podpisem a datem někdy z let sedmdesátých. Povídám tatarovi: „Těch bylo celý tucet!“ — Míň jich nikdy nebylo, když jsem se dal fotografovati. Tehda jsme každý měl album a každý spěchal, aby je co nejdříve vycpal. Mám takové album z těch let, a když se do něho namátkou podívám, vypadá to jako kabinet voskových figur. Všechno tak ztrnulé, jako figuriny z panoptika, jak nás tehdejší fotografové pěchovali do fotelů a svírali hlavu do mosazných kleští vzadu. Zdá se mi, že posud cítím, jak mi při tom kůže trnula, vlasy se ježily. Pravda, tehda ještě neznali momentní fotografie. Tři, čtyři minuty jsme se musili přívětivě tvářit. Proto taky polovina těch tváří v albu hledí na vás jak s vyceněnými zuby, kdežto druhá polovina má ústa jak zašitá, pysky v křeči zaťaté. A oči vypoulené. Na všech je zřejma námaha těch pěti minut nepřirozené ztrnulosti. — A milý známý Vopálka nepovolil. Prý visím kdesi v rámečku za sklem, nad prádelníkem, jako svatý. A prý je ta má podobizna památkou, kterou by o n a nedala za nic na světě. — To mě konečně trochu trklo. Kdepak jste ji viděl? táži se. — Ó, vídá prý ji často, poněvadž tam dochází. O n a a jeho sestra — už má taky hezká léta ta sestra! — jsou prý dávné přítelkyně. Vzpomínám-li prý na rodinu Švarcovic? — Měl jsem co dělat, abych vzpomněl. A vzpomínám-li prý, jak jsem chtíval Karolinku Švarcovu?“

Teď se Půlpán podíval na Nevrlu, jako by jej chtěl připravit na závěrečný efekt.

„Konečně a rázem se mi vše vybavilo. Starý Švarc byl knihař. Kdysi jsem k němu zabloudil s nějakými knihami do vazby. A pak nějak skrze jiné kamarády seznámil jsem se blíže s rodinou — vlastně s mladými. Byli dva, tři bratři, byli tři, snad čtyři sestry. Každý z bratří měl holku, každá sestra měla nějakého rytíře — jen prostřední Karolinka neměla žádného. A v těch dobách na jistý čas taky já jsem byl přespočetný. A tak tedy zcela bezděky na vycházkách a výletech stával jsem se rytířem slečny Karolinky. Opakuji vám, profesore, zcela bezděky, z pouhé zdvořilosti, ano, abych řekl upřímně — z jistého soucitu, že je tak sama, opuštěná. Nebylo tu žádné lásky, nikdy slovo o ní nepadlo, nebylo žádných milostných psaníček, žádných dostaveníček — ano, pravím vám, nikdy jsme my dva na delší chvíli neosaměli, nikdy jsem s ní žádných úkrytů, postranních stezek, houští lesního nevyhledával. Srdce mé bylo tehda naprosto němé. — A teď pojednou, skoro po čtyřiceti letech se dovídám, že prý jsem ji chtěl a snad jsem jí a snad i kýmkoli z rodiny podezírán, že jsem jí toliko hlavu pletl, milkoval se s ní a pak ji nechal, opustil. Profesore, mám snad ledacos na svědomí, ale v tomto případě mám svědomí čisté jako dítě. Vždyť od ní nemám řádky — ona nemá řádky ode mne. A zda byste pochopil, že by láska, poměr nějaký a chtění bylo mohlo zůstati bez

písemného projevu? Tehda, v dvacíti letech, kdy jsme psávali psaníčka buď ze skutečného vzplanutí, buď z romantiky, nebo — z pouhé hlouposti?“

Půlpán domluvil a hleděl na profesora. Nevrla kouřil a hroužil se pohledem v tvář přítelovu. A po dlouhé pomlce otázal se:

„A co se stalo s Karolinkou? Vdala se?“

„Nevdala. Nikdy jsem se o to nestaral, ale teprv od Vopálky jsem zvěděl, že zůstala svobodna.“

„A viděl jste ji od těch dob? Vídáte ji posud někdy?“ tázal se Nevrla dále.

„Ach, příteli, někdy tak po pěti, po desíti letech ji náhodou potkám. Stalo se tak snad i dvakráte, třikráte, když jsem šel s nebožkou ženou na procházku.“

„Poznala vás?“

„Jak by nepoznala, když jí visím nad prádelníkem! I já ji poznal, a jak zdvořilost káže, zcela uctivě jsem pozdravil. Chudák, zestarala. Zadívala se na mne po každé, zapýřila se — ale tomu rozumím teprv dnes, po sdělení toho šlakovitého Vopálky. — Bohužel, člověka napadne pozdě teprv, co měl říci. Ale řeknu tedy Vopálkovi budoucně, a řeknu mu to důrazně: že jsem Karolinku nikdy nechtěl, že mi byla naprosto lhostejná, že jsem v srdci svém jakživ nepocítil žádného hnutí, jež by se podobalo lásce — a on jí to poví, o tom jsem přesvědčen. Ať ji vyvede z bludu — ať jsem

očištěn z podezření, že jsem ji klamal z pouhé kratochvíle — — —"

Profesor Nevrla díval se dlouho na Půlpána a konečně promluvil chraptivým hlasem:

„Smím-li vám upřímně pověděti, jak o věci soudím: neříkejte Vopálkovi ani slova! Neříkejte, příteli. Nechte Karolinku v tom šťastném bludu, že jste ji skutečně miloval a chtěl, ať už pak si jakkoli vykládá, že vzájemné styky vaše nevedly k cíli pro ni žádoucímu. Co jste od Vopálky zvěděl o své podobizně v jejích rukou, o tom, jak si jí cení — jak snad za večerů na ni pohlíží, na mládí své a chvíle s vámi prožité vzpomíná, jak se vmýšlí ve skutečnost, kterak by se jí byl život utvářil, kdyby se byla stala vaší ženou, matkou vašich dětí — — to vše, příteli, jest její legendou z mládí, historií jejího srdce a duše, kterou se přes třicet let obírá, každý okamžik v paměti své poznovu oživuje. Její srdce nezestárlo, nebo srdce ženy nestárne. Ani vy jste jí nezestárl. Vás vidí stále jak na oné podobizně, rovněž ve květu vašeho mládí, a je šťastna při pomyšlení, že jste ji chtěl, že jste ji měl rád. Což vy můžete tušiti, jak si který váš pohled, podání ruky, rozloučení, slova ‚na shledanou' vykládala! Chvěla se snad její ruka při tom, a ona se domnívala, že se chvěje vaše. Usmál jste se bezděčně čemusi — a ona byla přesvědčena, že se usmíváte na ni. Všechny tyto iluse mládí ji provázejí celým životem a celým nezaviněným staropanenstvím, a snad budou prová-

*

zeti do smrti. Mohl byste tento její pavučinový sen slovem roztrhati? Jsem přesvědčen, že jste ji neoloupil o nic — vědomě neoloupil — mohl byste ji nyní oloupiti o to, co je snad nejdražším jejím vnitřním majetkem? Co jí zbylo ze všeho toho plápolu mládí, jímž bylo naplněno také její srdce? Její naděje vyhořely, ale zůstala jí vzpomínka. Snad můžete být i pyšen, že jste někomu takovou vzpomínkou a že krášlíte čísi podvečer života."

Vyhasl Nevrlovi doutník při této důtklivé jeho řeči ku příteli, a Půlpán díval se na profesora všecek vyjeven. Ejhle, ve starém kyselovi ozvaly se pojednou struny dávno zmlklé — a on, Půlpán to byl, jenž je sdělením svým rozechvěl.

Rozklad Nevrlův připravil Půlpánovi značné rozpaky, až jej skoro horko polilo. S téhle stránky on se na věc nedíval, nikdy mu to nepřipadlo. Teď to uznával. Proč by ubohá Karolinka měla být z bludu svého vyváděna? A tak necitelně? Hodnou chvíli pomlčel a pak řekl hlasem skoro jihnoucím:

„Vlastně máte pravdu, příteli. Vždyť já sám nejednou jsem se domníval o mnohém děvčeti, že ke mně chovalo hlubší pocity — a snad jsem se mylil stejně, jako Karolinka. A podivná věc, že teprv teď, po těch vašich slovech se mi zdá, jako bych byl Karolinku skutečně míval rád. Arci tu tehdejší, osmnáctiletou — —"

Pozdě v noci odcházeli staří přátelé od Štupartů — a bylo to naposled. Nebo brzy potom zaryly se do starého „Štuparta" krumpáč a špičák,

a stůl jejich v posledním okně, stará útulná krčma a pan vrchní Alexandr — vše zmizelo. Vzpomínají toliko staří přátelé na milý svůj kout a marně zatím hledají útulek jiný. Těžko, těžko se zvyká novému.

V listopadu 1911.

NOVÝ KREDIT.

S hlavou sklopenou, opatrně došlapuje, že jeho kročejů ani slyšet nebylo, ubíral se po poledni k domovu starý kancelista výpomocného úřadu Filip Fenykl. Šoural se s kopečku Na Slovanech, zatáčel do třídy Vyšehradské. Byla mu vždy hodně dlouhá — měřil ji už po dvacet roků, co bydlil v ulici Vratislavově na Vyšehradě — prodlužovala se mu s přibývajícími lety, ale tentokráte si přál, aby byla nekonečná, aby ani do večera cíle nedošel. Neboť nepřinášel domů nic radostného.

Šel s hlavou plnou těžkých starostí. Minul již týden od nájemného termínu a dnešek byl poslední lhůtou k zaplacení. Ano, ale k zaplacení dvou kvartálů, nebo již předešle zůstal s nájemným „viset“, a paní domácí Hacaperková mu vzkázala, že tentokráte déle nečeká, a nezaplatí-li pan Fenykl za oba kvartály, tedy že — —

Pan Fenykl věděl dobře, co znamená toto „tedy že — —“. Znamená to vystěhování, snad vyhození na ulici, ale předtím ještě zabavení všech jeho svrchků. Bylo jich už tak málo, zbavoval se

dávno všeho, čeho nutně nepotřeboval. Ale vždy ještě lze i chuďasu něco vzíti. A je tu rodina, žena a dcera. Syn se již nějak proseká. Neboť syn byl nedávno hotov — a byl to právě syn, na nějž vynaložil i peníz, který vlastně náležel paní domácí. Kdožpak měl zaplatiti taxy na zkoušky, ne-li otec?

S poslední ještě nadějí odcházel dnes ráno z domova. Že snad představený úřadu — že snad pan císařský rada pomůže. Vyloží mu všechno, vylíčí mu svoje rozpoložení a poprosí, aby mu poukázal nějakou zálohu. To pan císařský rada může učinit, neboť má stále jistou sumu peněz k disposici.

Pěkně mu pomohl!

„Vědí, pane kancelisto," povídal mu, když všechno se svraštělým čelem vyslechl, „tak se mi zdá, že mají doma nějakou náramně pochybnou ekonomii. Pomoh' jsem jim před pěti lety — už přicházejí zas. Bude ono myslím nejlíp, když jich dáme do pense — bude od nich pokoj . . ."

Pan Fenykl se vypotácel od pana rady do svého brlohu, plného prachu a těžkých, prastarých foliantů v rozedraných vazbách, a skoro pomýšlel, jak by nejlépe bylo ze světa utéci.

*

Teď došel k domu, v němž bydlil, a stanul před vraty. Na vratech visela cedulka: Zde jest byt k pronajmutí. Co k tištěnému textu ještě

bylo připsáno, ani nečetl — ani by nebyl přečetl, jak měl oči samým přemítáním zakaleny. Ale jako se tonoucí chytá stébla, tak se chytil pan Fenykl skrovňoučké naděje. Je-li tu již jeden byt k pronajmutí, snad nebude paní domácí k němu tak ukrutna. Měla by pak byty dva, nesnáz větší.

A tuto malounkou naději zesiloval v sobě cestou přes dvorek, přes dřevěné schody do patra, a vstoupil do bytu.

„Na domě je cedulka, že je tu byt," řekl k ustarané a před časem zestárlé manželce. „Který pak asi?"

„To je náš byt," odpovídala sklíčená panička, hledíc k prošlapané, sukovaté podlaze. „Vždyť víš, že jsme měli termín do dvanácti hodin — ve čtvrt na jednu přilepil domovník cedulku."

Před panem Fenyklem vychládal nuzný oběd, ale zničený muž se ho nedotýkal. A brzy potom, plaše pohlédnuv na ženu, na dceru i na syna, vybral se z domu. Přece jenom nezbývá než hledati nějakou tu nejkratší cestu ze světa.

A kroky hrkavými, jak se pod ním kolena třásla, šáral zase třídou Vyšehradskou vzhůru k náměstí Karlovu. Zase s hlavou svěšenou, jako by visela v oprátce.

„Mein Gott, pane kancelist! Že jich zas jednou vidím!"

Skoro se ulekl pan Fenykl a vzhlédl.

Před ním stál pan Moural, starý známý. Soudní sluha a vykonavatel Moural, s nímž pan

Fenykl před mnoha lety touž chvílí nastoupil do úřadu pod společnou střechou. Potom pana Mourala přeložili někam k okresnímu soudu, a tam byl posud. Vídali se pak už jen vždy po několika letech.

Beze slova podal mu pan Fenykl ruku.

„Božínku, pane kancelist, nejsou nějak nemocen? Vždyť mají barvu jak vyrudlé myslivecké kalhoty!“

Teď pan Fenykl promluvil, a za chvilku věděl Moural všechno.

„Kampak by chodili ze světa!“ zvolal starý kamarád. „Není zle, aby nemohlo být ještě hůř, ale nikdy není tak zle, aby nebyla nějaká pomoc. A snad i jim by byla pomoc.“

„Pomoc?“ řekl mrtvě pan Fenykl. „Když není peněz, není pomoci . . .“

Moural se zasmušil.

„Zatracené peníze! Taky teď nemám. Měl jsem něco, ale vytáh' to ze mne švakr, na chalupu — pravda, na dobrou hypotéku, ale je to v chalupě. Z té si člověk neukousne. Jim by zatím pomoh' aspoň kredit.“

„Kredit!“ řekl pan Fenykl s bolestným úsměvem. „U mne kredit! Jak domovník vylepil na vrata cedulku, všechno se na nás sesypalo. Hokyně, od řezníka, od kupce. Žena je z toho celá blázen.“

Moural kráčel podle pana Fenykla, zavrtávaje oči do dlažby, chvílemi odplivuje, chvílemi

kroutě kníry. A pojednou zabrumlal, jako by mluvil k sobě:

„Už jsem tak jednou příteli pomoh', moh' bych pomoct i jim. Rozumí se, jazyk za zuby, nikomu ani cek! Ani v domě, ani v ouřadě. Tam teprve ne. Běží především o to deložírování, o zabavení.“

A po delší pomlčce pokračoval:

„Zejtra dostanou domů parteceduli, pane kancelist. To je jedno, jakou. Hezky z daleka z Prahy, takhle z Karlína nebo z Libně. Odpoledne se seberou, hoděj se do černého, půjdou na funus. Neříkaj' nikomu, na jaký. A potom jich ponavštívím já. Jen musej' uprosit tu svou čarodějnou domácí, aby strhla cedulku se vrat — na tři dni, rozuměj'?“

Ještě chvíli hovořil Moural do nešťastného kancelisty. Poslouchal pan Fenykl — neposlouchal? — nikdo to nemohl uhodnouti. Šel podle Mourala jako v mrákotách.

*

Těžkou to konal večer chůzi k paní domácí, ale vykonal ji. Brada mu drkotala, když k ní hovořil. A když mu z očí vyhrkly dvě veliké slzy, mávla paní domácí rukou a pronesla rozhodně:

„Tak tedy ty tři dni, pane kancelista! Ale povídám, ty jsou poslední!“ —

Druhý den dopoledne zahnul do domu listonoš, spěchal k bytu páně Fenyklovu. V ruce měl

čtvercovou obálku s černou obrubou. Nemýlil se domovník Vondra, dobře to viděl.

Ještě než se listonoš vrátil, věděla to hokyně v sousedství. Stála venku, číhala na poštovního posla.

„Nemějte mi za zlé, co jste to nesl k Fenyklovům?“

„Parte, paničko — někdo jim umřel . . .“

Listonoš kvapil dále. —

Odpůldne se díval celý dům — u Fenyklů se cosi dělo. Panička vyprašovala na pavlači černý oděv. Potom pan Fenykl přetíral u okna starý cylindr. Potom si ovazoval černou kravatu. Potom se chopil deštníku.

Nikdo netušil, že všechno to koná pan Fenykl s nejistotou, v nesmírných rozpacích, jako by se dopouštěl zločinu. Nastávalo mu vykročení ze dveří na pavlač, chůze se schodů, přes dvůr, průjezdem z domu. Ach, kdyby tak mohl neviditelně! — Ano, ale pak by všechno nebylo nic platno. Neboť viděti ho musí celé sousedstvo!

A konečně tedy vyšel. Tentokráte mu tváře hořely. Jen, Kriste Ježíši, aby ho nikdo nezastavil, aby se ho nikdo na nic nezeptal!

Ve vratech stál domovník Vondra, a když pan Fenykl procházel, posmekl skoro s výrazem soucitu před starým nájemníkem. Posmekl! To již dávno neučinil.

Před svým krámkem stála hokyně Stejska-

lová. Hleděla s účastenstvím na pana Fenykla, pozdravila a přidala ještě:

„Potěš jich Pánbůh, vašnosti.“

Vondra si nelenoval, a když Fenykl popošel níže, kradl se za ním, a tu spatřil, že pan kancelista u radnice vstupuje do tramvaje. Což bylo něco velmi neobyčejného, neboť starý pán chodil vždy jen pěšky — v tramvaji nikdy nikdo ho neviděl. Je to tedy funus náramně důležitý!

Skoro až k večeru se vrátil pan Fenykl, ale nikdo se tomu nedivil. Umře-li někomu někdo, bývá všelijaké jednání . . .

*

Za dva dny potom vstupoval do domu vyšehradského starý pán s mocnými, šedivými kníry, v úřední uniformě, v čepici s jablíčkem. Měl pod paždím svazek lejster a již před domem vytáhl nějakou podlouhlou obálku, díval se na ni dlouho, podíval se pak na číslo na domě a vstoupil do průjezdu.

Rozumí se, že tu byl Vondra jak na koni.

„Hledáte někoho, pane?“ otázal se.

„Pana císařského královského kancelistu Fenykla,“ odpověděl Moural drsně. „V pozůstalostní věci . . .“ dodal, hledě do nějakého archu.

Pan Moural zmizel v bytě Fenyklově — a domovník Vondra kvapil bez dechu k paní domácí do patra.

*

Do večera kolovalo v nejbližším sousedství, co se v domě u Hacaperků událo.

A když paní Fenyklová docela večer skoro nesměle vstoupila do krámku paní Stejskalové, žádajíc o čtvrtku tvarohu, o kilo brambor a čtvrtku margarinu, a když kladla na pult z l a t n í k, který byl kdysi dán do vínku její dceři a byl už posledním penízem v domě, tu paní Stejskalová rázně jej odsouvla zas k paní Fenyklové a řekla:

„Copak by to najednou platili, milostpaní? Vždyť mají knížku — napíšeme to jako jindy — na placení je času dost!“

Kouzelná dvě slova Mouralova „pozůstalostní věc“ vykonala svůj účinek. Pan Fenykl byl znova „postaven na nohy“. Zatím co drobní věřitelé čekali na vyřízení „pozůstalosti“, přinesl mladý Fenykl první svou gáži od advokáta; byt, svrchky, reputace — vše bylo zachráněno! Pan kancelista uplatil ze synovy gáže zatím polovinu dluhu a nestěhoval se.

V květnu 1912.

OŽIVENÝ KROV.

Značný již je tomu počet let. Tehda, několikátý týden po pohřbu mladého ještě muže, šťastného chotě i tatínka dvou milých dětí, došel mne drobný lístek s černou obrubou od osiřelé vdovy:

„Zbude-li Vám v nejbližších dnech hodinka času, navštivte mne, prosím Vás. Zůstaly po drahém Vašíku mém všeliké papíry, poznámky atd. Nevím, co z toho stojí za zachování, nevím vůbec, co s tím. Ale vím, že jste kdysi byli dobrými druhy. Poradíte mi snad, co se vším. Vaše atd.“

Není veselo vcházeti do domácnosti, jejímiž prostorami vane ještě čerstvý smutek. Zatím však paní Emilie ku podivu se ovládala. Sebrala se znamenitě a usnadnila mi tak úkol, k němuž mě vyzvala. Uvítaly mne sice zraky tesklivé, ale nezalily se. Zůstala klidna i když otevřela psací stůl nebožtíkův, i když mi ukázala jeho knihovnu.

„Poraďte mi, co z nich stojí za to, abych nechala dílem pro sebe, dílem pro děti, až dorostou. Snad mnohá jim bude milou památkou po otci. Co by mně bylo pouhou přítěží, ráda rozdám, kam

poradíte. Nerada bych stěhovala, co za stěhování nestojí."

Poněkud udiven vzhlédl jsem k paní.

„Postěhujete se?"

„Postěhujeme se."

„Ale jestliže se nemýlím — myslil jsem aspoň, že dům je váš — —?"

„Ano, nemýlíte se. Dům je náš. To právě mě bolí ze všeho nejvíc, že drahý Vašík odešel, když si vše tak domácně zařídil, upravil, vyzdobil. Byl zde tak šťasten, spokojen. I v zahrádce dole sám pracoval, stromky a křoviny zasázel, ošetřoval — —"

Paní složila ruce v klín.

„Jsou naléhavé příčiny, milostivá, abyste to prodávala? Finanční snad?"

„Ne, nic takového. Ale viděla bych jej tu všady. Každý kout mi jej připomíná. Je ho tu všude plno, je jím naplněn celý byt, celý dům. Kamkoli pohlédnu, všade přede mnou vystupuje. Vidím ho před knihovnou, vidím ho sedět u psacího stolu. Nemohu sednouti ke klavíru, abych nevzpomněla, jak se usadil tam u kamen, v kolíbavém křesle, naklonil hlavu a tak rád poslouchal."

„Jste pověrčivá, milostpaní? Bojíte se duchů?"

„Jak bych se mohla báti!"

„A přece všemu tomu chcete utéci?"

„Utéci snad není pravé slovo. Ale chci odejít, abych snáze svému vdovství přivykla. A nejspíše pak i dům prodám."

Hleděl jsem na vdovu chvíli, ale nic nenasvědčovalo, že by duše její byla nějak chorobná. Smutek, tesklivost — ano, ale jinak duševní její stav zdál se býti neporušen.

„Milostpaní, kdybyste mne v této věci chtěla vzít na potaz, řekl bych vám: setrvejte. Již v tom, že máte vlastní krov nad hlavou, je zvláštní kouzlo, vědomí bezpečnosti. Máte děti, kterým ostavíte, v čem jste sama žila, do čeho se narodily, v čem vyrůstaly. A právě proto, že duch vašeho muže vane celou touto domácností, posvěcuje ji jaksi a oživuje. Není tu prázdno. Jest neviditelný, ale jako by nad vámi šuměl. A tato jeho domnělá, tušená přítomnost nemůže vám překážet, nemyslíte-li na nový sňatek — vím, že nemyslíte dnes, že na něj nepomyslíte třeba léta. Čemu tedy unikati?“

„Vyhání mne cosi, sama nevím, co. Děti jsou ještě příliš malé, nerozumné, aby mně byly společníky — musí do školy, večer musí brzy ulehnouti. Jsem veliký díl dne osamělá.“

„Máte sestru, vezměte ji k sobě aspoň na čas, než bolest poněkud obolí, než vzpomínky poněkud vyblednou. — Vždyť i vaše maminka žila kdysi v těchto zdech a taky odešla.“

„Ach, tomu je dávno.“

„Vidíte, a tak dávno bude tomu jednou i po vašem nebožtíku muži. Neprchejte před tím, čemu byste vlastně měla býti povděčna. Co má činiti venkovan, rolník, žijící na statku, kde umírali pra-

dědové, dědové, rodiče, manželky, mužové? Nemůže, nesmí utéci z toho zděděného přístřeší, jež má zachovati zase dětem. Nemá, kam by utekl. Namítnete mi, že v každé chalupě nebývá vždy tolik citu, že jsou mnohde rádi, když otec, matka učiní místo mladým, ba že ani manželé navzájem se dlouho neoplakávají. Snad máte pravdu. Ale tedy pomyslete na šlechtu, žijící na zámcích, které se dědí s pokolení na pokolení; vzpomeňte na staré, tak zvané „patricijské“ rody, kteréž ne-li po staletí, aspoň mnohá desítiletí žily stále a pod jednou střechou. Rodily se tam, umíraly, nová pokolení vyrůstala, žila, odcházela. A duch všech těch pokolení vanul starými klenbami, oživoval je, posvěcoval. Dosti na tom, když nebohá vdova po smrti mužově, po smrti živitelově musí opustit příbytek, kterýž byl po mnohá léta kusem jejich společného života. Rve jí srdce, že musí odejít, ale musí, neboť je pouhou nájemnicí — a zmizel navždy, kdo tolik vyzískával, aby společné to bydlo mohl udržovati. Vy nemusíte utíkat, ale máte dosti prostředků, že můžete, a to jest příčinou odhodlání vašeho, jehož snad někdy budete litovati.“

Dlouho jsem hovořil, ale když jsem odcházel, bylo mi zjevno, že jsem paní v záměru jejím ani o vlas nezviklal.

Netrvalo dlouho, osiřelá paní vystěhovala se, a ježto pak již nic jí k domu nepoutalo, prodala jej.

Léta míjela. A jednoho dne vynořila se přede

mnou choť někdejšího druha Vašíka. Byla všechna utesknĕná, sklíčená, zestaralá. Tak náhle se objevila, že mne vzezřením svým zarazila — a postřehla to. Když jsem se zatvářil, jako bych nic nepozoroval, bylo pozdě.

Tiskla mi dlouho ruku a pronesla:

„Již to snáším oddaně, ale mnoho večerů i nocí jsem proplakala, že jsem tehda vaší rady neuposlechla. Ó, co bych za to dala, kdybych se mohla vrátiti tam, odkud jsem nevyháněná odešla. Myslila jsem, že uniknu truchlivým vzpomínkám, odejdu-li ze světnic, v nichž ve všech žil pro mne ještě, ač už dřímal v zemi. Jestliže jsem unikla na chvíli, po čase — a po krátkém čase ozvala se ve mně bolestná a neukojitelná touha, abych byla tam, kde býval on a kde mne celá jeho bytost obletovala, kde vše dýchalo onou drahou minulostí, kterou jsme společně prožili. Snažila jsem se, abych někdejší majetek svůj zase koupila — nadarmo, nový domácí byl a zůstal nepřístupný. Chápu to. Vždyť co nám někdy bylo drahým, útulným hnízdem, stalo se nyní jemu půvabným a tichým útulkem. — Někdy mne žádají děti, abychom se šly podívat na dům, kde se narodily. Popadá mne to za srdce a hrozně pykám. Teď teprv cítím, jak jsem vyhnankou. A trpím, že jsem si to způsobila sama. Teď teprv cítím, jak je pusto, naho a zimavo všady, kde není kusa vzpomínky na prožité někdy štěstí. T a m bylo pro mne štěstí, i když mi odumřelo. O n tam byl, stále jsem ho

tušila. A to mne hrozně bolí: Když jsem odešla, i jeho jsem tamodtud vypudila, ale s sebou nevzala.“ —

Již to smím vyprávěti. Neboť paní zatím odešla taky tam, odkud není žádného putování dále.

V lednu 1913.

ZMAŘENÝ ÚKLAD.

Konečně jsem jednoho dne do té krčmy zapadl.

Stála na silnici ku Praze — dnes je to široká třída vysokých a v podnikatelském smyslu nádherných domů třípatrových, čtyřpatrových. Ale tehda tu byly potroušeny jednotlivé úzké domky, mnohdy jen chajdy nevábného zevnějšku. Ještě hodný kus cesty odtud bylo do Volšan a hodný kus cesty zpátky do Prahy. Kdo se vracel z nedělní vycházky, sotva se tu zastavil. Spěchal, aby raděj byl už v Praze. Končina nebyla příliš lákavá a neměla dobrou pověst. Kdysi tu nedaleko i vražda byla spáchána.

Kdykoli jsem šel mimo, vždy mne cosi nutkalo, abych tam vlezl. Nevábila tak sama krčma, jež vypadala jako stvořená za brloh pochybných lidí. Ale snad právě proto vzbuzovala zvědavost. Hlavně však to byl zjev krčmářův, jenž přitahoval. Stával před vraty, s aksamitovou, vyšívanou čepičkou na hlavě, a pozdravoval vlídně a dobrácky všechny mimojdoucí. Známé i neznámé. Byl otylý, složitý a vypadal jak vtělené zdraví.

A tak tedy za sychravé neděle podzimní, vraceje se z vycházky dříve než jindy, neodolal jsem jeho pozdravu a vstoupil jsem. Sedělo tam jen několik starochů, patrně z nejbližšího okolí. Seděli téměř beze hnutí, dýmali, trousili skoupá slova. Úhledná krčmářova dcerka obsluhovala, pokud si kdo přál. Ale staroši — jak se zdálo — seděli při jedné sklenici snad celého půldne. Mdlá tekutina bez pěny a bez perličky vypadala již velmi zvětrale.

V kamnech, jež se podobala spíše starodávné venkovské peci, hořel oheň. A to bylo za sychravého toho podvečera velmi příjemné.

Krčmář vešel za mnou do šenkovny, usedl opodál a díval se na mne tázavě. Jako by chtěl zapřísti hovor. Ale ježto se mu nedostalo pobídky, mlčel a taky jen kouřil.

Staroši vytráceli se jeden po druhém, až jsem zbyl sám. Děvče usedlo ke kamnům a pletlo nebo háčkovalo cosi.

Dlouho ta samota netrvala. Pojednou dosti hřmotně vstoupili dva lidé, chasníci nějací neurčitého povolání.

„Nějaké sklo, hospodo!“ houkl starší z nich, asi třicetiletý.

A zamířil do kouta proti mně. Mladší ho následoval poslušně jako pobočník.

Pověsili klobouky, svrchníky, hole a dopadli těžce na lavici, jež se táhla podél zdi. Hledě na ně skrz prsty levice, o niž jsem se opíral, pozoroval

jsem, že mne starší pronikavě prohlíží. Ale poněvadž jsem hlavy nepovznesl, dřepl si bezstarostně a zmuchlaným šátkem horlivě otíral rozpálenou, zpocenou tvář. Oči jeho byly jako zavodněny, dýchání slyšitelné. Nemohl jsem býti na omylu. Tito noví hosté již kdesi statně popíjeli, a teď vracejíce se k domovu zarazili ještě na posilněnou. Nebyli tváří škaredých, ale výraz obou odpuzoval, zvláště staršího.

Děvče u kamen se vzchopilo, aby jim přineslo piva. Krčmář setrval na židli a pomžourával po příchozích. Ale tak nenápadně, jako by si jich ani nevšímal.

Starší chasník přiklonil hlavu k mladšímu a řekl tlumeně, skoro šeptem:

„Že mu zavařím! To se neptej! Odstůně si to a bude na mne do smrti pamatovat, kujón stará, šedivá!“

Pravím, že šeptal, ale slyšel jsem každé slovo jasně a srozumitelně, ač seděli v opačném koutě. To tím, že šenkovna byla klenutá a měla tajemnou akustiku, jakou takové stavby mívají.

Slova mužova nasvědčovala, že pokračuje v hovoru již dříve započatém.

„Já mu nebyl vhod za zetě!“ vrčel chasník. „Slyšíš, Tondo — já mu nebyl vhod! Jako bych byl vypad z hnízda na borovici! Mě taky donosila počestná matka! — Pro koho ji schovává, princeznu? Tři léta jsem se mu tam dřel za všivých devět zlatek. A jen k vůli ní. Jak jsem tam přišel,

hned jsem měl na žábu oko, a když teď dorostla, jdu tedy a říkám o ni. A co mi na to on, starý pazdera? (Teď mluvil chasník posměšně, úšklebně, napodobě onoho, o němž byla řeč.) ‚Nezlobte se, Vencl, ale já s dcerou nespěchám, dobře může být ještě dva, tři roky doma. Je outlá, ať zesílí. A vy jste mi pro ni trochu krutý.‘ — Já mu sem krutý, plesnivci! No do bavlnky ji nezavinu! Dělat by musela! A poslouchat taky! To víš, mně se hned ruka utrhne . . .!“

Čím dál odpornější byla jeho tvář, jak sálala zlobou.

Krčmářova dcerka přinesla dvě sklenice, postavila je před hosty a postála, jako by čekala dalších rozkazů. Zda by snad něco jedli.

Vencl se na ni nevrle podíval a řekl hrubě:

„Tak si sedla zas tam ke kamnům. Anebo si šla do kuchyně. Až budem potřebovat, zavoláme si!“

Děvče vytřeštilo na nezdvořáka zraky, otočilo se, vyšlo ze šenkovny. Podíval jsem se v tom okamžiku na krčmáře. Vyšlehlo mu z očí, škublo mu kolem rtů. Ale hned pevněji stiskl špičku dýmky a tvářil se, jako by nebyl slyšel. Oči jeho vyslaly jen bodnutí směrem ke chvastounu.

Ten pozdvihl sklenici proti světlu, dvěma prsty levice ji otřel, na povrchu zamženou, přiťukl mladšímu, div pohár neroztřískl, a zvolal:

„Pí, Tondo! To víš, platit nebudeš — platím já.“

A napil se neomaleně.

Napil se taky mladší hodně zhluboka, když bylo zadarmo, jako pravý příživník, a postaviv sklenici otázal se:

„A konec? Dočista konec je?"

„To se rozumí, že konec. Povídám k němu: Je to vaše poslední slovo? — A on mi nato: Zatím poslední, Vencl. Dělejte své a holku mi nechte. — Však mu ji nespolknu! Ale hned jsem dal výpověď a od včerejška jsem facír. A teď mu zavařím, že do smrti nezapomene."

„Můžeš ty na něj?"

„Jestli můžu?"

Teď už Vencl nešeptal. Mstivost přemáhala všechnu obezřelost, alkohol víc a více rozpoutával jazyk.

„Jestli můžu? — Kdybych nemoh já, tak nikdo. Přišel mu z vojny syn, trochu marod — no, sotva chodí — hned mu starý zavolal doktora. Přišel doktor, a že to jsou plíce, a kde že si to mladý uhnal. A teď starý spustil, osrdí dokořán, a pohuboval si, vzal to od kaprála nahoru až k císaři. Ale to zapomněl, že neposlouchá jen doktor, ale třeba taky jiný — a to jsem já seděl pod oknem, oštipoval jsem tam, a něco mě trkne, já vytáhnu tužku a notes a všecko si píšu, slovo od slova — a teď ho mám v hrsti. Udám ho! Sedět bude! Já ti dám: ‚Jste mi pro holku krutý'! To se ví, cukrář nejsem."

Vencl sáhl do záprsí, vytáhl ošumělou varhánkovou tobolku, z tobolky několik lístků mo-

dravého, čtverečkovaného papíru, patrně výtržek z nějakého starého notýsku.

„Tuhle to je, Tondo, koukej. Jak hovořil, ani písmenko nechybí. — Ale teď jedna věc, Tondo. Má-li být utopen, musí být aspoň dva svědci — jisté je jisté. Já to slyšel — a ty děláš tam vedle. Vyběhls tam na dvůr, kejval jsem na tebe, ale tys mi nerozuměl a nepřišels. Ale tys tam moh být, rozumíš, a tedy jsi tam byl, rozumíš mně?“

„Ale neslyšel jsem nic, Venco,“ namítl mladší.

„Matěji, to vím,“ utrhl se starší. „Proto jsem psal. Přečteš si to. Dvakrát si to přečteš, abys pamatoval, a pak, až dojde na výslech, povíš to tak, jak to tu je. — Vždycky jsem ti půjčil, Tondo, a půjčím zas, až budeš potřebovat, a poplatil jsem, když tys neměl, a zas poplatím. To víš, kamaráde, já šesták nesvětím, ani zlatku, a co je moje, jako by bylo tvoje. Až se mne hlavatí zeptají, kdo to ještě slyšel, řeknu já: Tonda Novotnej, pracuje vedle a stál u mne, zapaloval si doutníka. Vidíš, jak já pamatuju, jak co bylo. Ty sis opravdu tenkrát zapaloval doutníka, snad ani sám nevíš. A okno je sotva metr nad hlavou, všecko jsi moh’ slyšet — a slyšel jsi. Pošlou pro tebe, a ty dosvědčíš. — Dosvědčíš?“

„Dosvědčím,“ přikývl Tonda.

„A tuhle si to přečti!“ povelel Vencl. Rozevřel na stole zbytek notýsku, udeřil na lístky pěstí a přisouvl je ke kamarádu. „To je panečku vzácné lejstro! Člověk ani neví, jak se kdy co hodí.“

V tom okamžiku, kdyby na ničemu byla klenba spadla a na kaši jej rozdrtila, nebyl bych ho za mák politoval. Krčmář vyňal dýmku z úst a hlučně odplil. Ale hned zase stiskl špičku v zubech.

Než Tonda sáhl po papíře, zazněl venku na silnici táhlý, pronikavý, zlověstný zvuk. Hasičská trubka! — Po druhé a blíže již zaječelo kovové „hó-říí!" a zároveň se ozval rachot těžkého vozu. Vyhlédl jsem oknem, černou tmou šlehaly plameny blížících se pochodní. Kopyta pádících koní deptala tvrdou silnici.

„Ježíš Marjá, Tondo, hoří!" vykřikl osnovatel pomsty a vzchopiv se vyběhl ze šenkovny. Tonda chvátal za ním.

Osaměli jsme v šenkovně s krčmářem. Tu se krčmář zdvihl, podíval se na mne dlouhým pohledem a kráčel ke stolu, od něhož byli vyběhli oba kamarádi. Ještě mrskl očima ke dveřím, chopil se zlopověstných zápisků odmítnutého ženicha, zmačkal je v hrsti, spěchal ke kamnům, otevřel dvířka, vhodil zmačkaný papír do ohně, přirazil dvířka a vrátil se zas na svou židli. Vše se událo ve mžiku, beze slova. A již tu seděl krčmář, jako by se byl ani nepohnul.

Ale již taky se vraceli oba kumpáni, když divoká jízda hasičská v dálce mizela.

První pohled Venclův padl na stůl. Byl prázdný.

„Tondó," zvolal dobrodruh, uleknuv se. „Vzals to s sebou?"

„Copák? Ten papír? Nevzal. Ani jsem se nedotk'."

Vencl obrátil se ke krčmáři.

„Kam se to podělo?"

„Co, pane?"

„Ty lístky — —"

„Zdá se mi všechno, že jste měl nějaký papír v ruce, když jste běžel ven. Ba ano, že měl. Docela jistě. V tom leknutí jste to asi pustil z ruky."

Vencl už vyběhl na silnici. Ale hned se vrátil.

„Nic tam nevidím — pokud se z oken svítí — —"

„Může být, že to vítr vzal, pane, a někam dál zanesl. Pamatujte si, pane, když takhle prudce jedou hasiči, vždycky se udělá vítr. Jděte dále po stopě, snad najdete."

„Jakpak najdu, je tam tma jako v krávě. Můžete mi půjčit nějakou lucernu?"

„I požádejte si tam v kuchyni, rozsvítí vám ji. Ale vezmete-li ji s sebou, tedy mi tu necháte zlatku zálohou. Vrátím vám ji, až lucernu přinesete."

Řekl to vida, že se oba hosté oblékají.

Zaplatil Vencl dvě sklenice piva, položil na stůl zlatku zálohou a s kamarádem i lucernou vyřítil se z krčmy do temné noci, hledat své kriminální zápisky.

Nedočkal jsem se jejich návratu, vydal jsem se ku Praze. Když jsem odcházel, popadl mě krčmář a tiskna mi ruku pronášel:

„Jsou to na světě darebáci, pane! Ale zaplať Pánbůh, tomuhle holomkovi jsme to zhatili. Ano, takového zetě — ale na šibenici! — Teď hledá. Ale co tu v peci shořelo, do smrti na silnici nenajde. S Pánembohem.“

V říjnu 1913.

CHVÍLE V OČISTCI.

(Divadelní kuloár neboli chodba před hledištěm. Několik minut před počátkem představení. Diváci se hrnou všemi vchody do hlediště, než se setmí, nebo pak aby čert hledal příslušné sedadlo, když není na čísla vidět. U jedněch dveří stanul pan Mucholapka, do nedávna pouhý privátník. Tak mezi třicíti a čtyřiceti, ale blíže má ke čtyřicítce. Vytáhl ze šosu šátek, ovívá se. Pronikavá vůně opoponaxu se šíří prostorem.

Známý pán běží kolem, náhle se zastaví:)

„I má úcta! Pan Mucholapka! Konečně zas jednou! Kde jste vězel tak dlouho? Věčnost jsme vás tu neviděli."

Pan Mucholapka: Úctizna! (Většina privátníků říká „úctizna". Je to privátnický privilej.) Inu vojna! A pak jsem dával do pořádku své rodinné zástoje.

Známý pán: Šlaka, snad jste se neoženil?

Pan Mucholapka přimhouří taškářsky pravé oko, nachýlí hlavu, labužně mlaskne. V řeči privátnické znamená to přisvědčení.

Známý pán: Vy jste se oženil! A kdepak máte milostivou?

Pan Mucholapka: Tamhle u šatny. Ještě si zouvá kaloše.

Známý pán se podívá, podívá se bystřeji, načež všecek udiven: Ale to není táž dáma, s kterou jste dříve —

Pan Mucholapka (vyvalí oči, našpulí hubu jako kapr, což znamená: Ale pozor! Načež skoro šeptem): Ne, to není ta. Z toho nic nekoukalo. Prosím vás, čekat na dědictví! Toho se taky už někdo dočkal? Snad nebudu někoho od punčochy oblékat? — (Rychle, aby svedl řeč na jiné.) Šťastně jsme dostali dvě sedadýlka. Panečku, byla to honba! Ale teď je máme a každý pondělek budeme chodit do divadla. Dlouho jsem na to stonal.

Známý pán: To se těším, v přestávce mě představíte. Ale teď běžím, aby mi nesfoukli elektriku. (Zmizí.)

Biletářka: Prosím, na sedadla! Bude se začínat!

Právě přišla paní Mucholapková. Manželé se hrnou dovnitř.

Biletářka: Jaká čísla, prosím?

Pan Mucholapka: Stošestašedesát, sedmašedesát. A hrome, až tuhle, v poslední řadě, a na samém prostředku! Jaká pomoc. (Mrskne okem do řady, spatří dvě prázdná sedadla, vedle nich ženskou postavu. Hned ví, co udělá.) Tak, ženuško, já na sedmašedesátku, ty na šestašedesátku.

Panička však taky mrskne okem a vidí, že manžel bude sousedem neznámé dámy: Snad abych já na sedmašedesátku . . .?

Pan Mucholapka: Ne, holčičko, ty na šestašedesátku, abys měla blíž ven, kdyby se něco tento — člověk nikdy neví.

Panička (kysele se podrobuje): Jak chceš.

Pan Mucholapka se vecpal a uklonil se dámě po levici. Ale poněvadž dáma právě kukátkem kohosi pozorovala, nevšimla si ani pána ani jeho úklony. Pan Mucholapka se podíval bystřeji — a všecek zhroucen dosedl. Neboť sousedka po levici byla Táž dáma, o které se prve známý pán zmínil. Pana Mucholapku zalilo horko, jako by naň dýchala výheň. Jaká to zlomyslnost osudu! Všady místa dost, všady plno sedadel, dole, na balkoně, na galeriích — a Táž dáma nemohla seděti nikde než právě tu vedle, vedle něho a jeho choti. Tři měsíce čekal na uprázdněná sedadla, nohy si mohl uběhat, jazyk z huby vymluvit, a dostal se semhle! Ještě kdyby tu seděl sám, ale se ženou! A ještě kdyby to bylo pro pouhý dnešek, pro toto jediné pondělí; ale jest patrno, že Táž dáma zde sedí každý pondělek. Jako „privátník do nedávna" ví docela dobře, kterak sedí v divadle dáma, která se tam dostane pouhou namátkou, jednou začas, darovanou vstupenkou, a kterak sedí dáma „na svém" sedadle, každý týden aspoň jednou. Docela jinak se rozhlíží putička, které je divadlo vzácným, občasným požitkem,

a docela jinak řádná usedlice, která má své určité dni. Tomu pan Mucholapka rozuměl.

V tu chvíli nadobro zapomněl, co vlastně dnes budou hráti. Hleděl jen přímo před sebe, ale sotva co viděl, jak mu celé hlediště a všichni diváci v něm před očima poskakovali. To byly mžitky. A nemyslil na nic jiného, nežli že tato trýzeň bude trvati celé tři hodiny. Tři hodiny! Ale potom odtud vyrazí a již nikdy se na toto místo nevrátí. — Snad by mohl utéci taky v přestávce? Jaká to šťastná myšlenka. Ale co žena? Nemohla se divadla dočkati. Co jest očistec, co je předpeklí proti tomuto uskřípnutí mezi ženou a Touž dámou!

Díky Bohu, setmělo se, spustili ouverturu. První jednání — pan Mucholapka neví z něho nic. Spadla opona, rozsvětlilo se. Pan Mucholapka nahlíží v program — delší přestávka bude až po jednání druhém. Nikdo nevstává, neodchází, tedy musí taky setrvati. Tu cítí, že na něm utkvěly zraky Téže dámy zleva, potom utkvívají na jeho choti, a zas vracejí se k němu. Pana Mucholapku obestírají mrákoty. Táž dáma dojista uhodla, jak mu jest, a pojednou k němu zazní tlumeně:

„Přece jen se nemýlím. Pan Mucholapka — jaká náhoda."

Déle nemůže býti nevidoucím a hluchým. Vzhlédne, ukloní se, a jako dopadený zločinec zastená:

„Pardon! Slečna! Ani jsem hned nezpozoroval — —"

Táž dáma: Nu ano, je nás tu tolik. Jak se vám daří?

Pan Mucholapka: Děkuji, ucházi to.

Táž dáma (dobře cítí, jak mu je. Zdá se, že se pase na jeho trýzni. A nikterak se nesnaží, aby ji zmírnila. Dnes jí nemůže utéci, jako utekl před rokem, bez rozloučení, bez vysvětlení, bez omluvy. Dnes jej natáhne na skřipec. A hovoří tlumeně): Nu ano, musí býti dobře. Jste zaopatřen. Vidím, že má vaše choť čtyry přední zlaté zuby. Na ostatní nevidím. Arciť, mohla mít zlata plná ústa, je to ještě předválečné . . .

Táž dáma se usmála a zjevily se zoubky jak alabastrové, neporušené.

Pan Mucholapka (pocítil všechnu zlomyslnost úmyslného úsměvu. Aniž věděl, co chce říci, započal): Moje paní totiž . . .

Táž dáma: Ale říkejte moje žena! Jaképak okolky mezi námi. Jen váleční zbohatlíci, kteří včera ještě chodili s pytlem, říkají dnes „moje paní". Ještě jste o tom nepřemýšlel? Málem bych se byla já stala vaší ženou, ale ujišťuji vás, že bych vám nebyla trpěla, abyste mě představoval jako svou „paní". Může-liž býti něco srdečnějšího než řeknete-li: má žena? Nebo chcete-li projeviti větší stupeň úcty, tedy má choť. Chápete to?

Pan Mucholapka: Chápu, milostivá slečno.

Táž dáma (usměje se jízlivě): Nechte toho, milostivá! Vždy jste mi říkával jen slečno, stačilo to. Dokonce někdy slečno Matyldo, ba

někdy prostě jen Matylko, a tak mi to bylo nejmilejší. Ostatně jste se ještě nezeptal, jak se daří mně.

Pan Mucholapka: Ano, právě jsem chtěl . . .

Táž dáma: No děkuji, uchází to, docela dobře. Arci, měli jsme v rodině smutek před půlrokem, umřela nám teta. Znal jste ji, dobrou tetu Helenu. Dědili jsme po chudáčkovi, já taky. Žila tak skromně, prý aby nám co nejvíc zachovala — ještě na smrtelné posteli to opakovala. Je mi až do pláče, když na to vzpomenu, na výraz jejích zraků, jako by se omlouvala, že nezanechává více. Sto tisíc korun taky mně připadlo, a poněvadž jsem zletilá, vládnu jimi. Ovšem, není to na tu dobu mnoho, ale do počátku to stačí, až se o mne bude ucházeti řádný a poctivý muž. — Ostatně, vždyť vaše choť měla jen osmdesát tisíc. Vím, očekával jste více. Ale tak se přepočítalo mnoho mužů, kterým šlo jen o peníze. Jinak můžete být velmi spokojen. Vaše paní je na svá léta velmi zachovaná.

Pan Mucholapka polyká, polyká, ale každá slina je hořčí nežli žluč.

Táž dáma (se zjevnou zlomyslností): Zdá se, že vaše choť je velmi nepokojna, že se mnou tak dlouho hovoříte, aniž mě představíte. Udělejte to, vždyť jste to měl udělat hned na počátku. Nic jiného vám nezbývá. Nebo snad se mám jako vaše dávná známá představiti sama?

Pan Mucholapka (ve svrchovaných nesnázích): Právě jsem to chtěl učinit, ale nevěděl jsem, bude-li vám vhod . . .

Táž dáma (veselým šeptem): Mně to nepřekáží!

Pan Mucholapka (jako na mučidle): Dovol, ženuško, abych tě seznámil se slečnou Zádvorských — má pa- — má žena, slečno.

Táž dáma (podává ruku): Těší mě velmi.

Panička (podává zdráhavě svou ruku): Těší mě, slečno.

Táž dáma: Těším se, že se budeme vídati častěji, vzácná paní. Jsem tu každý pondělek.

Panička (jako z donucení): My také.

V divadle se setmělo, hudba k druhému dějství počíná, obecenstvo ztichlo.

— — —

Přestávka po druhém jednání. Vše se hrne do kuloáru, do vestibulu. Pan Mucholapka vylézá za ženou jak zmoklá slepice, panička se prudce ovívá vějířem. Oba se uchýlili do kouta u šatny.

Pan Mucholapka (rozpačitě): Nu, jak jsi spokojena s divadlem?

Panička (které ženský pud mnoho napověděl, mrazivě): Trochu příliš daleko vzadu jsme — v poslední řadě! Z parteru tam dýchají člověku za krk. (Po krátké pomlčce.) A ta slečna Zádvorských mi není příliš sympatická, abych ti upřímně řekla, Alois. Těšila jsem se na nějaké příjemnější sousedstvo. Každý pondělek . . .!

*

Pan Mucholapka (velmi zmokle): No, snad uvykneme.

Panička: Já sotva! —

— — —

O čtrnáct dní později inserát v Malém oznamovateli denního listu:

„Dvě pondělní sedadla v přízemí Národního divadla se vymění buď za sedadla na balkoně neb na první galerii, na kterýkoli den krom pondělka, nebo se z rodinných příčin vůbec postoupí. Nabídky pod adresou A. Mu. do administrace t. l.“

V listopadu 1920.

DIAGNOSA.

Rozvážně, opatrně a skoro trochu bojácně pan císařský rada Horizont zlézal schody do patra, aby se neudychtil. Vlastně, abychom jej předvedli v plné hodnosti úřední, „císařský rada a vrchní ředitel Horizont“. Honosně tak bylo namalováno na plechové tabulce jistého císařského úřadu, na dveřích, kterými se k panu Horizontovi vcházelo. Nesejde na tom, jakého úřadu. Dozajista byl — ten úřad — a již není. Republika jej zrušila, a snad jen archiv je zachován v nějakém hlubokém sklepení, aby budoucím historikům podal obraz bohatého a záslužného působení páně Horizontova a jeho celého departementu. Snad ani toho úřadu není škoda. Bylo jich zrušeno víc, ale zato zas naděláno nových, jak potřeba a usazení užitečných činovníků kázaly. Úřadů ve spořádaném státě nikdy není dost.

Pan Horizont se toho zrušení nedočkal a snad by ho byl ani nepřežil. Byl pevně přesvědčen — ale to je slabé slovo: každá krůpěj krve jeho byla nasáklá svatým vědomím, že jeho úřad je z nej-

důležitějších koleček ve státním ústrojí, a kdyby se to kolečko náhle vysmeklo — čehož bůh nedopouštěj! — nebo jenom na chvíli zastavilo, že by vůbec ochrnul všechen státní aparát, a potom konec, konec všemu!

Ale toho tedy se nedočkal. Odešel na zasloužený odpočinek dávno předtím, než se to všechno sesypalo, a zmizel nám s očí. Chodí-li ještě mezi živými, nikdo nám nemohl pověděti. Ale nechodí-li, budiž mu nehynoucí paměť. Paměť zasloužilých mužů, jak známo, je vždy nehynoucí. —

Zlézal schody, zlézal, a při tom se v duchu stále napomínal:

„Volnou, Horizonte, volnou, aby se ti srdce nepobouřilo!"

Počítal schody, několikráte odpočinul, a zas rozvážně se šinul výš a výše. Ale přece jen mu srdce prudčeji zabušilo, když stanul u dveří, na kterých lpěla smaltová tabulka:

„Prof. Med. a Chirurg Dr. Brouk."

Tu tedy stojí před svatyní vyhlášeného lékaře, k němuž jej posílal kdekdo, komu jen si na své „stavy" postýskal. Dlouho dost otálel, den ode dne odkládal, ježto mu zas taky kdekdo říkal:

„Uhodne-li vám někdo, co vám chybí, je to jen profesor Brouk. Ten vidí do člověka jak do akvaria."

Toto veřejné mínění sice bylo pro profesora Brouka velmi lichotivé, ale pana Horizonta přece jen zaráželo. Dávno již měl v podezření všechen

svůj organismus, že je podežírán nějakou potměšilou, zákeřnou chorobou, a kdyby mu profesor náhle řekl: „Vy trpíte nevyléčitelným — —“ a teď by padlo nějaké hrozné latinské, řecké nebo dokonce řeckolatinské slovo! A nemoc, která má řeckolatinské jméno, bývá zpravidla smrtelná. Tolik bylo panu císařskému radovi z mnoha případů povědomo. A že by se profesor se svým nálezem netajil, věděl pan rada skoro dojista, poněvadž všichni známí říkali dále:

„Půjdete-li k němu, nesmíte se ho zaleknout, a musíte být na vše připraven. Mluví s každým od plic, bez ubrousku. Někdy pronese slovo hodně chlupaté, ale své věci rozumí. Být jen poněkud uhlazenější, ani byste se k němu nedostal. Lidé by ho roztrhali, jak by se o něj drali. Ale jemu na pacientu nesejde. Dávno už by mohl privatisovati. Učiněné dobrodiní, že vůbec ještě léčí.“

Proto pan Horizont otálel, ale konečně přece jen cítil, že mu je svrchovaně třeba lékaře, a takového lékaře. Měl jich sice kolem sebe dost, známých, kolegů ze studií, i dokonce úředních lékařů, ale když to s ním všichni brali na lehkou váhu! Sáhli mu na tepnu, nanejvýše se mu přiklonili ke hrudi a bez dlouhých úvah odpovídali:

„Ale pane císařský rado! Do roztrhání, do roztrhání!“

Takové ledabylé chlácholení ho naprosto neuspokojovalo. Nějaký orgán v něm je v nepořádku. Jen který! Byly chvíle, kdy po důkladném na-

jedení cítil náramné nechutenství, že už by ani sousta nepozřel. Spával jak zabitý, ale právě to jej velmi znepokojovalo. Týrala jej obava, že jednou usne tak tvrdě, že se vůbec neprobudí. Slýchal o takových případech. A to je strašlivá věc.

Nejednou si postýskal i v úřadě, svým podřízeným. Ovšem že jen vyšším podřízeným, kteří mu byli věkem blízcí, ne snad praktikantům. Praktikanti jsou taková nemanýrná cháska, která nemá kusa respektu ani ku přednostům zdravým, neřku-li k neduživým. Jen se po straně všemu vyšklíbnou. A pan císařský rada se ničeho tak nebál jako výšklebku. Urážello ho jen pouhé to pomyšlení.

Docela jiný byl na příklad kancelista Karlásek, ano, s tím si troufal důvěrněji pohovořiti. Bylo to sice neveliké zvíře v ouřadě, ale byl to muž letitý, který již několik předností přečkal, a měl zkušenosti. A tak jednou, když spolu osaměli a pan rada byl zachvácen sdílností churavců nebo jen domněle churavých, řekl k němu:

„Povědí mně, pane kancelist, co by oni o tom soudili? Nechutná mi jíst, leda tak něco pikantního. Spím jako dub, ale to právě mě zaráží. V mých letech má člověk mít už lehčí spaní. A ráno, když se probudím, bejvám jako blbej, povídám jim, učiněnej idiot. A to je ze všeho nejhorší, nad tím jsem perplex. Ovšem se po chvíli rozkoukám, rozchodím, ale někdy trvá hodně dlouho, že mám hlavu jako cedník, a jako by mi skrze ni čišelo. Co by o tom soudili?“

„To by mohla být neurastenie nebo neuralgie, pane císařský rado.“

„Maj oni o tom nějakou povědomost? Je to zlé?“

„To jsou vůbec velemizerné neduhy, pane císařský rado. Z těch by člověk mohl zblbnout. Jen chřipka je ještě horší, když dopadne smrtelně. Na tu jednou stonala má tchyně.“

„Umřela?“

„Neumřela. Ta zas byla ještě kritičtější než chřipka. — Ale také by to mohla býti tasemnice. To je věc tím mizernější, že je docela interní a neviditelná.“

„Jdou mi k šlaku s tasemnicí!“ ulekl se pan Horizont.

Zadumal se na chvíli o všem, co právě byl slyšel, a potom řekl malomyslně:

„Nevím, nevím, co to se mnou je, ale dobře mi není. To vím docela jistě.“

Teď se kancelista Karlásek vzchopil a řekl nesmírně vážně:

„Smím-li povědět, jak o tom soudím, tedy bych řekl, že pan císařský rada by potřeboval delšího oddechu, trochu zotavení někde na čerstvém povětří.“

Tímto nenadálým projevem Karláskovým bylo panu císařskému radovi velmi zalichoceno. Podřízení málokdy uznávají, že by si představený měl oddechnouti. Naopak, podřízení zpravidla usuzují, že „starý“ vlastně nic nedělá a jen své otroky týrá.

Pan rada se zahleděl na kancelistu neobyčejně vlídně, ba až vděčně, a řekl, jako by teprv teď svému zdravotnímu stavu byl zplna porozuměl:

„Ba, to bych potřeboval."

Zatím ve slovech Karláskových byl jistý zá- lud. Podřízeným nikdy nic není milejšího, jako když přednosta a velitel z úřadu na čas vypáchne. Čím déle to trvá, tím lépe. Úřad se nezboří, personál má svatý pokoj a taky si chvílemi může dopřáti trochu lenory. Proto tedy veškeré zdravotní závady kancelářských přednostů jsou podřízeným vždy velmi vítány. —

Konečně tedy, po neočekávaných a povzbuzujících slovech Karláskových odhodlal se pan císařský rada ku profesoru Broukovi. Ať už je jaký je, jen když poradí. Přece však šel k němu s jakousi neurčitou obavou. A proto i teď, před jeho dveřmi, ještě chvíli postál, než knoflík zvonku stiskl. A když stiskl, ještě by bezmála byl utekl. Mnohý pacient přisvědčí tu, jak těžká to bývá chvíle, než se lékařův práh překročí. Ale než se k útěku odhodlal, dveře se otevřely a k panu radovi zaznělo:

„Račte — — —"

Pan rada vstoupil, vydechl a pronesl nesměle:

„Mám čest s panem profesorem Broukem?"

„Nikoli, jsem jeho zástupce, doktor Pilous. Pan profesor si dal na měsíc dovolenou. Račte, prosím."

Ale vždyť pan rada hned mohl viděti, že to

není profesor Brouk. Líčili mu jej všichni jako pána obstárlého, vzhledu nevrlého, a tohle je mladý muž vzezření velmi vlídného, téměř ostýchavého. Nu arci, není to maličkost zastupovati kapacitu, jako je profesor Brouk. Pan Horizont skoro měl radost, že nenašel, koho hledal. Přívětivost mladého doktora dodávala mu odvahy a naděje.

„Což pak vašnosti chybí?“ tázal se lékař příchozího s účastenstvím, když jej uvedl do světnice ordinační.

„Kdybych to věděl, pane doktore!“ odvětil pan císařský rada s povzdechem. „Mám přepodivné stavy — — —“

A hned počal vypočítávati, kde to vázne, kde to skřípá a kterak ho ten tajuplný neduh skličuje, když byl předeslal, čím jest a jaký důležitý úřad zastává.

„Podíváme se na vás, pane císařský rado. Račte svléci kabát, vestu, košili. — Tak. A teď si vás prohlédneme.“

Lékař pana radu proklepal na prsou, otočil jej, proklepal i po zádech, teď pan rada měl hodně zhluboka dýchati, teď měl dech zatajiti; teď mu lékař povelel, aby šel rovně po spáře podlahy, a teď jej posadil a ťukl mu rázně štíhlým kladívkem pod koleno, až se noha pacientova vymrštila, a zas jej postavil a chopiv se něčeho, co se podobalo dětské trumpetce, přitiskl mu to na srdce a u druhého konce naslouchal.

Pan císařský rada nespouštěl s lékaře očí, a

vida, že se tváří čím dál starostlivěji, ponenáhlu se rozechvíval. Již je tomu tak — je to něco vážného!

V tom byl na omylu. Výraz lékařův byl prostě následek rozpaků, že nemůže na pacientovi nic objeviti. Tepna bila měkce, pravidelně, rytmicky; na srdci nebylo žádných šelestů, mícha v pořádku, zorničky správně se zachovaly; v plicích žádný pískot, hrudník jako zvon — kde to vězí?

„Račte se zas obléci, pane císařský rado . . .“

A nic víc — nic víc! Pan císařský rada málem by se byl zapotácel. Že je s ním tak zle, ani v nejhorších obavách si nepomyslil.

„A račte se posaditi, pane císařský rado. Musím vás tak trochu vyzpovídat.“

Lékař se při těch slovech sic lehce usmál, ale tím pana radu neomýlil. Teď už věděl docela dozajista, že nesmí s testamentem odkládat.

Lékař se zevrubně vyptával, zkoumal životosprávu páně radovu, dal si vylíčiti všechny příznaky, z nichž pacient soudil na nějaký neduh, a pan císařský rada Horizont odpovídal, až do potu přicházel. Takhle ještě nikdo ho nevyslýchal.

Když byl se svým líčením u konce, sáhl pan doktor Pilous po úzkém proužku papíru a psal. Potom podal popsaný lístek panu radovi a řekl:

„Pane císařský rado, předepsal jsem vám dvanáct prášků bromnatronu. Račte časem užíti takového prášku před spaním, ale prosím, pozor,

ve vodě rozpuštěného, neboť jinak by vám poleptal žaludek. Ze všeho, co jste mi pověděl, seznávám, že trpíte nervósou, a ta pochází od přepracování. Jste přepracován, pane císařský rado. Nic jiného to není. Zanechte na několik neděl práce, vyjeďte si na venkov. Je vám třeba zotavení. Časté procházky na čerstvém vzduchu, ale na žádný způsob do vysílení. Dvě, nejvýše tři hodiny denně — můžete si to rozděliti. Časně do postele a časně z postele. Až se vrátíte z dovolené, přijďte se nám zas ukázat.“

Pan rada zastrčil recept, stiskl pravici lékařovu, odcházel. A slézaje se schodů, cítil, kterak se mu na každém stupni ulehčuje. Stíral poslední krůpěje potu s čela, nohy nabývaly neobvyklé pružnosti, prsa volně oddychovala, v hlavě se mu jasnilo.

Vykročil ze vrat, a když ho na ulici ovanul svěží větřík, byl by si málem poskočil jako kdysi v léta chlapecká, studentská, když po skončení školního roku vycházel s vysvědčením ze školní budovy.

Přepracován! Zlatý doktor! To mu za všechnu dobu jeho úřadování nikdo neřekl. Ani pan president, který k tomu byl nejpovolanější. A že to dávno sám neuhodl! Nu arci, od devíti do dvanácti a ode tří do šesti sedět v kanceláři, podpisovat akta a pořád jen podpisovat, a krom toho přihlížeti k tomu, aby jeho podřízení nelelkovali, toť není maličkost!

Přepracován! Pan císařský rada by byl radostí vyvýskl, aspoň by se hlasitě zasmál, kdyby toho jeho důstojnost byla dopouštěla. Ale je na ulici, tu není místa k takovému projevu.

Rovnou zamířil do lékárny. A tu pan lékárník — známý jeho lékárník — sahaje po receptu, otázal se starostlivě:

„Snad není pan císařský rada nemocen?"

„Ne," odpovídal pan rada, „nemocen právě ne. Jen trochu přepracován, povídal pan doktor Pilous."

A prsa páně radova se dmula radostnou pýchou, že se může takto pochlubiti.

„No není divu," přisvědčoval pan lékárník. „Máte toho myslím nad hlavu, pane císařský rado. Trochu na venkov, tak několikanedělní dovolenou."

„Ano, ano," kýval pan rada. „Hned si o ni požádám."

A když přišel domů a vyňal okázale krabičku s prášky v pečlivém obalu a položil ji na stůl, otázala se paní císařská radová:

„Co je to, many?"

„Medicina, ženuško. Pro utišení nervů — —"

„Tys byl u lékaře?" otázala se panička a visela zraky na rtech manželových.

„Byl. U profesora Brouka. Ale není v Praze, vyšetřil mne pan doktor Pilous — —"

„A co řekl?" zněla další úzkostlivá otázka.

„P ř e p r a c o v á n í!"

Pan rada jen to vydechl a těžce dosedl v křeslo, aby jedinému tomu slovu dodal důrazu.

„Jezusgotte!" zvolala panička. „Ale když ty se taky nic nešetříš!"

„Žadám si o dovolenou," řekl pan císařský rada.

A tento den byl z nejšťastnějších dní života páně radova, co jich kdy za svých pětapadesát let přečkal. Nikdy, nikdy nebyl tak veliký ve vlastních očích, jako dnes, kdy se o sobě dověděl, co by sám jakživ nebyl uhodl. Ano, tu se podívejte na člověka, který tak úporně a záslužně koná svou povinnost, že by to někdy mohl bezmála životem zaplatit. Ale právě včas byl poučen, varován, a dovede se zachovati životu, rodině, úřadu. Pojede na dovolenou. Je přepracován...

V červnu 1922.

„DOČKEJ ČASU — — —

Nikdo by nevěřil, co všechno my novináři máme vědět. Od rána do večera se dveře redakcí netrhnou, a co návštěva, to dotaz, žádost o radu, o pomoc. Bývají to věci časem až choulostivé, ale mnohdy takové, že bychom ani sami sobě nedovedli poradit. V takových rozpacích nějakou chvíli moudře přemítáme, načež řekneme tazateli:

„Račte odpustit, ale tohle vlastně není moje rubrika. V tomhle vám nejspíš vyhoví pan kolega X.“

A když jsme se šťastně kolegy X. dovolali, odevzdáváme mu v redakční hovorně hosta a sami se obezřele ztrácíme. Než tazatel všechny redaktory vystřídá, přece se něčeho doví a ne-li docela uspokojen, aspoň napolo uspokojen odchází.

Časem je věru velmi nesnadno poraditi. Kdysi — tehda ještě žil náš milý redakční „pan František“ — tedy František mě zavolal, že by se mnou nějaký pán rád promluvil.

„Čím mohu sloužit?“ táži se hosta, muže velmi bodrého, blahobytného vzezření, nanejvíc čtyři-

cátníka, ale spíš o něco mladšího, trochu rozpačitého.

„Neračte se hněvat, že vyrušuji,“ počal omlouvavě, „ale jeden dobrý známý mně poradil, abych se k vám obrátil, když tak ve svých povídkách dáváte ty párky dohromady, až je milo si poslechnout. Rád bych se taky oženil.“

Pro Pánaboha, což pak si ten pán myslí, že mám sňatkovou kancelář? Dívám se na něj — teď sám v rozpacích — a povídám:

„Vašnosti, když tak důvěřivě ke mně přicházíte, a je-li vaše nevěsta — —“

„Prosím, ještě není nevěstou.“

„— je-li tedy vyvolená srdce vašeho po vaší chuti, vkusu, je-li hodná, máte-li ji rád — —“

„K zbláznění, pane redaktore!“ vyhrkl pán.

„Pak tedy vám nemohu poradit jinak než abyste si ji vzal, není-li v tom žádné závady.“

„Závada žádná!“ zvolal pán horlivě. „Podívejte se na mne (při tom se otočil na kramfleku okolo vlastní osy), jsem člověk v nejlepší síle, ještě mi není čtyřicet let, jakživ jsem nestonal, pytel mouky zdvihnu a unesu na jednom rameně (aha, nejspíše tedy mlynář nebo pekař!), jsem z dobré a houževnaté rodiny, tatínkovi táhne na osmdesátku, panímámě je sedmdesát. Ale já už jsem dávno z domova, mám vlastní živnost, a dobrou. Její rodiče jsou taky svolni. Mnoho peněz tam sice není, ale na to ani nepočítám. Mám v naší záložně všechen pořádek, každý rok tam

něco přiložím, vlastní dům nad hlavou, nemanželských dětí nemám — víte, to se teď častěji stává — s ženskými jsem vůbec jakživ neměl mnoho co dělat — víte, já na to neměl času — a svou budoucí ženu vezmu na všechno do polovičky. Tedy co tomu říkáte, pane redaktore?"

„Ale pane," opakuji, „oženťe se! Jste ženich k pohledání. Není-li překážek vůbec —"

„Není, pane redaktore. Ještě taky to, že tak na mne pozíráte, jako nejsem-li snad piják. Ne, nejsem! Jakživ jsem nebyl opilý. Dvě, tři skleničky — a dost. Věřte, že se mi nic tak neprotiví jako pijanství. Takového člověka v domě nesnesu. Trochu si rád zakouřím, to je všechno. Ale nemyslete si, že tím zbankrotím. Ó, to jsem opatrný. Věřte mi, dlouho jsem se zpytoval, všechno rozvážil, a nakonec vidím, že člověk bez ženy je nějak levý. Povídám, levý. Schází mi v živnosti, schází mi u stolu — věřil byste, že mi ani nechutná jíst, když pořád jen sedám tak sám a sám? A schází mi — ale vždyť vy, pane redaktore, dobře víte, kde člověku žena nejvíce schází."

„Pro pána Jána, pane, oženťe se!" pravím k němu do třetice. „Seberte svá lejstra, dojděte si k panu faráři — za šest neděl můžete být svoji."

„Kdyby Bůh dal, abyste tak pravdu promluvil!" řekl vroucně milý host. Pojednou však nějak zesmutněl, sklopil hlavu a malomyslně povídá:

„Jen jeden háček v tom je, maličký háček — —"

„Nu?“ pravím nutkavě, abychom hovor dokončili.

„*Ona mne nechce.*“

Ale teď jsem vyvalil oči. A proto mi tu půl hodiny vykládá? A v tomhle mám poradit?

„Pane,“ pravím, „proč pak jste tímhle nezačal? Byli bychom bývali dříve hotovi.“

Jako by neslyšel a nechápal, co tím chci říci, opakoval smutně:

„Ona mne nechce. Mně je osmatřicet, jí třiadvacet. Je prý pro mne příliš mladá. Prý si se mnou život nezkazí. Je to řeč! Na rukou bych ji nosil. A pak, pane redaktore: nevěřte, že je to tak náramný rozdíl. Žena muže dostárne, věřte mi, že dostárne. Hádal byste mně osmatřicet, kdybych vám to neřekl? Kdekdo mě odhaduje na pětatřicet. Starou hrachovinu si přece nevezmu, jsem ještě chlapec jak bouchačka. A mám holku rád, k smrti rád! Jako by mně byla učarovala. Snad proto mi dělá takové bazamáty. Ne a ne, a prý se raděj utopí, než by si mě vzala.“

„Víte, pane, co bych já na vašem místě udělal?“ ptám se.

„Nu, cožpak?“ řekl dychtivě. „To je právě, co bych rád slyšel. Proto jsem přišel.“

„Řekl bych milé slečince — ať je jaká chce — má úcta! — a šel bych o dům dál.“

„Ale, když já ji mám tak zatraceně rád!“ vykřikl nešťastný nápadník. „K zbláznění rád!“

„To je chyba, pane. Z takových prudkých,

vášnivých a náruživých lásek nebývají manželství vždy nejšťastnější. Jste příliš nedočkavý? Dovedete se ještě ukrotit?“

„Vždyť já se krotím, pane redaktore, krotím se, jak jen mohu, že by za tu dobu naučil tygra z ruky žrát!“

„Dovolte, pane, upřímně vám radím: nechte slečinku trochu uležet.“

„Jak to, prosím?“

„Kroťte se ještě víc, že byste naučil dva tygry z ruky žrát. Nechoďte za slečinkou tak často jako posud, buďte střídmější. Přílišným naléháním někdy jen se leje olej do ohně. Tvařte se, jako byste ponenáhlu vychládal. Roztrušte o sobě třeba, že se poohlížíte někde jinde. Ale při tom se docela korektně chovejte. Docela korektně! Počkejte rok — a ještě lépe, počkejte dva roky. Pak bude slečince pětadvacet. Rozdíl vašeho věku bude stále menší a menší. Je to podivná aritmetika, ale pravdivá. A doufám, že se dočkáte, že vám dívka nakonec podá ruku.“

Milý dobrý muž, který stále klopil hlavu, náhle ji vztyčil, popadl mě za rukáv a zvolal z plných plic:

„Pane redaktore, podívejte se na mne! Jsem jako nabitý revolver, a mám dva roky čekat? A zatím někdo mi holku vyfoukne?“

„Pak vám vůbec nebyla souzena, pane, a smiřte se s osudem. Ale věřte, jiné rady vám není. Trpělivě vyčkávat, ale jako muž, který je si vě-

dom své ceny. A v ničem si nezadat — pamatujte si.“

„Děkuji vám, pane redaktore. Je to sice málo, ale je to přece kousek útěchy. Zatrápené ženské! Ty nám dávají pro vítr!“

Bodrý muž mi podal ruku, nabídl mi krásné tečkované britanika, zapálil taky sobě a poroučel se.

Až mi bylo horko z téhle audience. Ve všem na světě můžete poradit, ale sváděti sňatky dohromady je ze všeho nejriskantnější. Snad je přece lépe učiti tygra z ruky žrát, ačkoli ani k tomu necítím za mák povolání.

Uběhly dva roky. Za tu dobu jsem dostal spoustu oznámení sňatkových, ani jsem vždycky nevěděl, od koho; ani jsem taky vždycky nevěděl, kam gratulovati. Je to zpropadený nemores, nepřipojovati ulici, číslo domu, slovem byt. Tu by mohly býti vzorem oznámky sňatků židovských. Na těch vždy najdete plnou adresu šťastného ženicha nebo hotel, kde bude svatební hostina. Zvláště nad jednou snubenkou jsem si lámal hlavu: Bohumil Žouža — Anežka Záveských dovolují si atd. Neznal jsem ani pana Žoužu ani slečnu Záveských. Tím podivnější mi bylo, že na okraji tištěného lístku bylo připsáno pérem: Srdečné díky, vašnosti!

A za čas jednoho nedělního jitra vlezu do smíchovského vlaku. A tu mi jeden spolucestující s širokým úsměvem podává ruku:

„Pane redaktore! To je náhoda!“

Můj známý neznámý z redakce přede dvěma lety — onen „chlapec jako bouchačka"! A hlavou mi blekne: Pro Pánaboha, není tohle snad pan Bohumil Žouža???

Do smrti vám nepovím, jak mi to tak mohlo připadnout — ale byl to pan Žouža!

Vedle něho se pýří mladá panička — pětadvacet, šestadvacet let.

„To je moje drahá polovice," představuje mi ji pan Žouža. Tiskne mi ruku, až se mi prstýnek do kosti zařezává, a šeptá mi do ucha — ale šeptá, že to mohl slyšet za devátou stěnou:

„Pane redaktore, aby vás Pánbůh pomiloval, vy jste mi dobře poradil! Dočkal jsem se, a ani dva roky to netrvalo. Heleďte ji, kukačku, přes rok už jsme spolu. A ta mě teď má ráda — no nešťouchej mě, Anežko, to není žádná hanba, vždyť já tebe taky! Ale nechat uležet, ano, nechat uležet. Na štěstí — podívejte se na ni — nepřeležela se, je jako broskev. Ale umět musí člověk s ženskými, umět!"

Pravda světitá je, že milá paní Žoužová za to počkání stála. V květnu 1924.

PROČ SE ISIDOR KROPENATÝ NEOŽENIL.

„Proč jsem se neoženil?“ řekl ke mně tehda pan Isidor Kropenatý, utkvívaje na mně polozpytavým, polomžouravým pohledem. „Jako já proč jsem se neoženil? A to jsem vám ještě nepovídal?“

Ovšem že mi to ještě nikdy nepověděl, jinak bych se byl neptal. A trvalo taky dlouho dost, než jsem se k němu mohl odvážiti své otázky. Bylť o celých deset let starší mne dobrý ten muž, s nímž jsem se kdysi na svých potulkách setkal a důvěrněji seznámil. Od vidění, jak říkáme, z potkávání na ulici znal jsem jej mnohem dříve. Ale tehda ještě rozdíl deseti let věku byl příliš veliký, abychom se byli mohli sblížiti. Později život časové ty rozdíly víc a více krátí, až se konečně docela vyrovnávají, a jednoho dne sedíte s člověkem, kterému jste v mládí ani za pohled nestáli, a hovoříte a dorozumíváte se, jako byste byli spolu vyrůstali. Tak taky se stalo se mnou a s Isidorem Kropenatým. A tomu jest už hodně, hodně dávno.

A tedy tenkráte, kdy jsme za dohořívajícího letního dne, vlastně již za podzimního, krásného

vlahého večera seděli pospolu pod košatými stromy krásné pražské zahrady — zatím dávno zmizelé — zasvětil mě do své historie.

U nedalekého stolu seděla do té chvíle malá rodina. Elegantní muž, kterému do čtyřicítky ještě několik let chybělo, sličná, kyprá žena o šest neb osm let mladší, prostomyslného, veselého výrazu, a párek drobných dětí, osmileté dcerušky, šestiletého chlapečka. Celá ta rodinka působila dojmem naprostého štěstí a spokojenosti. Mladá žena oddaně naslouchala svému choti, a když se jejich stůl octl ve stínu a když manžel pronesl k choti několik slov, přisvědčila mu ochotně a horlivě:

„Máš pravdu, než se udělá chladno."

Vzchopila se, oblékla děvčátku kabátec, vtiskla synkovi klobouček na hlavu a již odcházeli. Pružná, nepřekypující postava ženina se přitulila k muži, a když rodinná ta skupina se ztratila, bylo mi, jako by celá zahrada pojednou byla zesmutněla.

Taky Isidor Kropenatý provázel účastným pohledem odcházející, a když i jemu nadobro s očí zmizeli, pronesl jako v zamyšlení:

„Není většího štěstí na světě, než když se vydaří život rodinný. Pak člověk ví, co je život, proč jej žijeme. Ale kolik je lidí, kterým se tak vydaří? A zdali i tehdy nás neklamou zraky, když se domníváme viděti dokonalé štěstí? Co vše nám zůstává utajeno, když se za takovým domnělým štěstím zavrou dveře rodinného soukromí?"

A tu padla moje otázka:

„Proč jste se neoženil? Proč jste si taky nezbudoval domácnost, nezaložil rodinu?“

A tu Isidor Kropenatý odpověděl a dopověděl:

„Inu, kamaráde, protože jsem zůstal věren první lásce své, které jsem nedostal. Všeho na světě najdete duplikát, ženština jen bývá unikátem. To snad víte dávno. Aspoň si to mladý člověk tak myslí. Později arci vidí, že už vyrostlo mnoho jiných a třeba hezčích, třeba žádoucnějších, ale hrozná chyba, že už pak člověk mívá rozum. Věřte mi, rozum je zatracená věc. Chyba je, když ho člověk nemá, a chyba je, když ho konečně dostane.“

Neodpovídal jsem pranic. Již jsem věděl, že pan Kropenatý pronášívá všeliké hluboké průpovídky vlastní výroby. Ale hlavně proto jsem mlčel, abych tok jeho vyprávění nepřerušil.

„Přece však bych se byl oženil,“ pokračoval pan Kropenatý, „s chutí a bez váhání bych se byl oženil, ale popletl mi to kalendář. Zmeškal jsem o den. Jsou to tak pitomé věci, které nám pohatí celý život, co?“

Jen jsem se usmál, a zase jsem ani nemukl.

„Znal jsem tu milou Madlu tak někdy od léta z nějakého výletu. Potom jsme se setkali v nějaké mikulášské zábavě, potom až v lednu na ledě, na kluzišti, a konečně o masopustě v jednom bále. Milá slečna Madla tušila, hádala, že mi není docela

lhostejná, ale já byl vrták, netroufal jsem si vyjádřit se. A vy jistě víte, jak je takové vyjádření důležité, jak na ně čekají nejen dcerky, ale hlavně matky. A já se pořád nevyjadřoval. Abych nezapomněl, kolem té Madličky se otáčel taky jistý pan Blabola, ale ten se mi zdál nějak na hlavu padlý, z toho jsem ani neměl strach. Taky v tom bále byl, taky s Madličkou tančil. Měla jeho jméno hned při první polce před půlnocí, když jsem se tam zapisoval na čtverylku. Obě naše jména se pak na pořádku svorně střídala. A když jsme o půlnoční přestávce večeřeli, sáhnu jen tak z pouhého škádlení po jejím pořádku, otevru jej, a co myslíte, co jsem tam našel? Ke každému jménu Blabolovu i ke každému mému byl tam připojen otazník. Tyto otazníky přičmárala tam roztomilá Madlička. Nerozuměl jsem tomu, ptám se, co to? Zahihlala se a povídá: „Víte, to znamená, že kdo dřív přijde, ten dřív mele. Do posledního února bych ráda měla jistotu." — Už jsem vám řekl, že jsem byl vrták? Teď tedy uvidíte, že jsem byl. Nerozuměl jsem, co tím míní. Až když jsem posledního února večer strhoval se svého špalíčkového kalendáře velikou osmadvacítku, povídám si: ‚Isidore, mně se zdá, že se do posledního února mělo něco stát.' — Ale živou mocí ne vzpomenout, co to mělo být. Až v noci mi to připadlo. ‚Ježíš Marjá, Isidore,' povídám si, ‚tohle to!' — ‚No, snad není o den tak zle,' povídám si dále. Druhý den tedy jsem se vymódil, koupil kytici, běžím do

rodiny. Dveře mi otevřela sama paní Babiková, matka Madlenčina. Vidí kytici, usměje se jak lívanec na povidla, vede mě do pokoje a cestou povídá: ‚Tedy už to taky víte?‘ — Vejdu do pokoje, tam sedí celá rodina — a vedle Madlenky pan Blabola, a před oběma náramná kytice. Bábovka, víno, káva, čokoláda, uzený jazyk, housky se sardelovým máslem, láhev benediktinky... Krinda pána, povídám si, tady je nějaký svátek. Ale bylo to horší. — Panička se ke mně nakloní a šeptá mi do ucha: ‚Pan Blabola se včera vyjádřil, slavíme dnes zasnoubení. Ale pro boha vás prosím, kdo už vám to pověděl? Vždyť je to jen tak v rodině.‘ — Teď jsem já se taky usmál, ale tak nějak jako starý rezavý zámek na vratech, a cítil jsem při tom, že vypadám tak blbě, jak jsem ještě nikdy nevypadal. Víte, k tomu člověk nemusí mít zrcadla, aby věděl, že vypadá excelentně blbě. Dovedete si představit, jak jsem tehda vypadal?“

Mlčel jsem ze šetrnosti, a zatím tedy se pan Kropenatý napil. Když utřel ústa, pokračoval:

„Madlenka — m o j e milá Madlenka vyskočila jak veverka, popadla mi kytici z ruky a povídá: ‚Děkuji vám, pane Kropenatý, to je náramné překvapení, pojďte, sedněte si ke mně na druhou stranu. Tak, a gratulujte nám přece taky!‘ — Co jiného mi zbývalo? Gratuloval jsem, a jen jsem děkoval pánubohu, že jsem se paní Babikové nevyjádřil hned v předsíni. To bych pak byl teprv blbě vypadal — bylo-li v tu chvíli vůbec možno

ještě něco blbějšího. — Nikdo neuhodl nic, jen Madlenka mě prohlédla a zašeptala ke mně při rozchodu: ‚Na mne se nezlobte, pane Kropenatý, čekala jsem do včerejška — a přišel pan Blabola. Ale přáteli zůstaneme, viďte?‘ — Kdo by jí byl odporoval! A vidíte, měla pravdu, zůstali jsme dobrými přáteli. Netrvalo ani půl léta, hledal jsem byt, když se náš starý dům boural, a tehda mi řekl milý pan Blabola: ‚Nechtěl byste bydlit u nás? Máme o pokoj více, než sami potřebujeme, a bylo by nám veseleji.‘ — Řekl jsem vám už, že se mi Blabola zdál odjakživa trochu na hlavu padlý? Tak tedy jsem se přistěhoval a přesvědčil jsem se, že se Blabola nemýlil. Bylo nám tak mnohem veseleji a měli jsme se všichni náramně rádi. Madlenka často ke mně říkávala: ‚Sice jste se o den opozdil, ale o nic jste při tom nepřišel, docela o nic. Nemám pravdu?‘ — Byla to dobrá holka a pravdu měla. Bylo nám všem náramně dobře. A což teprv později. — Řekl jsem vám už taky, že jsem tehda měl malý, ale nadějný komisionářský závod? A co byste řekl — byla to zvláštní náhoda — pan Blabola měl podobný závod, a takhle jednou povídá: ‚Poslyšte, příteli, proč vlastně my dva máme býti konkurenty? Dejme to dohromady, pojďme do kumpanie.‘ — Bez rozmýšlení jsem řekl: ‚Dejme.‘ — Přišlo nám to mnohem laciněji. Nač platit dva magacíny, dvě písárny, dvojí daň, když nám stačilo všeho po jednom? Jen tabulku na domě jsme dali přema-

lovat: Blabola a Kropenatý. Vzali jsme to podle abecedy, krom toho on byl o něco starší, a pak byl ženat. Náleželo mu tedy první místo. Já jsem se spokojil s druhým, nebyl jsem nikterak hloupě ctižádostiv. A zase jsme žili v pokoji a bázni boží. Povídám vám, největší radost ze všeho měla paní Madlena Blabolová. Pokaždé, když Blabola byl za obchodem na cestách a já zastupoval naši pražskou firmu, říkávala ke mně: ‚Mohlo-li pak se nám všechno lépe vydařit?‘ — Nebo to vám musím říct: zastupoval jsem svého kompaňona ve všem co nejsvědomitěji. A když jsem časem zas musil na cesty já, věřte mi, na nic jsem se tak netěšil jako na návrat do Prahy, na společníka a na paní Madlenu. Kvetla jako růže, byla dobrá kuchařka a hospodyně a byla nám oběma věrna jako zlato. Toho jsem si na ní cenil nejvíc. Pět let jsme tak vedli společnou firmu a společnou domácnost, i letní byt jsme měli společný. Arci jsme tam nemohli být stále všichni. Jen paní Madlena tam trávila celé léto, my dva jsme se střídali. Řekněte sám, jak by byl vypadal obchod v Praze, kdybychom oba najednou byli odešli? Jednu světnici měl pan Blabola, druhou paní Madlena, třetí já.“

Pan Kropenatý sáhl po poháru, napil se, zapálil si nový doutník. Zatím jsem na něm lpěl očima, dychtiv konce.

Jako by ve mně četl, začal pan Kropenatý po malé přestávce:

„Myslíte jako, že kterak to dopadlo? Poví-

dám vám, blbě. Co udělal paničce Blabola, nikdy jsem se nedověděl, ale pokud mne se týká, ujišťuji vás, že jsem jí v ničem neublížil, ale ani slovem. Vážil jsem si jí nesmírně. Nikdy a nikde bych už takové oddané duše nebyl našel. A přece, po pěti letech toho šťastného a ničím nekaleného manželství paní Madlena jednoho dne nám utekla. Divíte se, pravda, vidím vám to na očích — však jsem se taky divil. Povídali, že někam do Vídně. Ubohý Blabola plakal, když mi ukazoval její dopis na rozloučenou. Bylo mi sice taky do breku, ale nechtěl jsem před ním projeviti žádnou slabost. Ostatně jsem od ní dostal taky psaníčko. Vysvětlovala mi, že ji srdce táhne jinam; že je jí nesmírně líto, že nás musí opustit, ale že nemůže déle vzdorovati neodolatelnému puzení. Abychom prý vzali zavděk kusem života, jejž nám obětovala. A radila mi, abych se oženil a nahradil tak jejímu choti bolestnou ztrátu, kterou jejím odchodem utrpí."

„Co jste učinil?" táži se.

„Neoženil jsem se. Neměl jsem k tomu odvahy. Hlavně jsem nevěděl, zdali bych svou volbou trefil svému společníku do noty. Krom toho Blabola propadl na čas melancholii, vzdal se komisionářství, chtěje se po čase oddati jinému oboru. Zůstal jsem sám. A tu teprv jsem pozbyl vší kuráže. Prosím vás, když Madlenka utekla nám d v ě m a, co teprv mohlo potkati mne j e d i n é h o? Viděl jsem, že jsou ženy velmi vrtkavé. Viděl jsem, že je ženitba velmi odvážná a nespolehlivá věc,

když se nevydaří. Měl jsem se dožíti nového zklamání? A vidíte, proto tedy jsem se neoženil. Nemohl jsem zapomenouti na svou první a jedinou lásku. Říkejte si, co chcete, ale duplikátu ženy ve světě nenajdete.“

Pan Kropenatý dlouhými, hlubokými doušky dopil. Zahrada se dávno vyprázdnila, všechny její kouty zalehla tma, jenom nad naším stolem hořel poslední plamen plynový. Zaplatili jsme a táhli taky domů, poněvadž pan vrchní opodál jaksi pokašlával — snad proto, že chvílemi již zavanul chladný větřík. Řekl jsem, že byl večer časného podzimku.

A již tedy jsem věděl, proč se pan Kropenatý neoženil.

V květnu 1924.

MALÁ TRAGIKOMEDIE

z třetího desítiletí století dvacátého, která by se mohla odehráti v nejedné domácnosti. Osoby se z děje vyrozumívají.

Dávno jsem ho neviděl, milého přítele Libokvěta Záděru Javornického, jejž jsem laskavému čtenáři představil kdysi v „Záhadné krádeži čili Moru památníkovém“. Tam se laskavý čtenář dočetl, že je přítel Záděra Javornický lyrickým básníkem, tedy člověkem nepraktickým. Nasvědčují tomu již jeho kučeravé, kaštanové vlasy, k nimž mu příroda dala modré oči, místo hnědých neb černých, jak by kaštanovým vlasům slušelo, nebo aspoň sivých. Modré zraky k tmavým vlasům — v tom je vždycky jakási zvláštnost, hříčka matky Přírody, skoro bych řekl nedopatření. Arci ještě zvláštnější bývají modré oči a vlasy černé, havraní, s leskem až ocelovým, ale to jsou výjimky docela vzácné a vyskytují se jen pořídku v románech a novelách, a tu bývají takřka výhradně a výlučně údělem hrdinek, zázračných románových dívek, méně často vdaných žen. U vdaných žen totiž na

:akových protivách už tolik nesejde. Vdaným ženám se vždy připisují zas jiná kouzla, ať přirozená, ať naučená.

Bylo tedy jednoho dne na mé dveře skromně, ostýchavě zaťukáno, a po vlídném pobídnutí mém (pobízím tak vždycky vlídně, třeba bych nevítanou návštěvu v duchu do horoucích pekel posílal) vstoupil milý a dávno neviděný přítel Libokvět Záděra Javornický. Jediný pohled mě přesvědčil, že jeho důvěřivé oči jsou posud modré, sice trochu zamžené, ale naproti tomu že jeho kdysi bujně kaštanové vlasy poněkud zesivěly, abych neřekl zplesnivěly, a že jich je taky mnohem méně než bývalo. Ba že — má-li je člověk zřetelně vidět — bylo by třeba, aby na přítele Záděru, totiž na jeho leb, hleděl skoro s ptačího zoru nebo snad s aeroplánu, trochu níže poletujícího. Jeho bujná kdysi kštice ustupuje víc a více do pozadí, jeho čela přibývá. Inu ano, minulo sedm let od našeho posledního setkání, a za takovou dobu má i zcela obyčejný člověk co dělat, aby své vlasy udržel pohromadě, neřku-li básník. Neboť básnění, jak známo, má na přirozený, zděděný kryt hlavy neblahý účinek. Ostatně jsem před časem četl vědecké pojednání jistého profesora německého, kterýž dokazuje, že v nějaké vzdálenější budoucnosti se budou roditi a vyrůstati lidé vůbec holohlaví, beze vší zdoby vlasové. Sotva se toho dočkáme, a hořce toho lituji. Bude to náramně krásné plemeno, soudím-li podle několika ukázek, které tu vzdálenou budouc-

nost už za naší doby předbíhají. Neznám toho věštce profesora, ale soudím z horlivých jeho důkazů, že už taky sám chodí s holou hlavou.

Vzchopil jsem se, abych milého přítele srdečně uvítal, a volám:

„Toť jest překvapení! Co tě ke mně vede? Posaď se.“

Přítel Záděra se skromně usmíval a rozpačitě se rozhlížel, kam by usedl. Neboť v tu chvíli byly všechny mé židle obsazeny. Ne snad hosty, návštěvami, nýbrž všelikými lejstry, knihami a časopisy, plnými i poloprázdnými krabicemi a jinými pomůckami, kterých je v mé pracovně nezbytně třeba. Vzácní hosté, kteří přicházejí po prvé, říkávají s nepochopitelným nadšením: „Božínku, vy to tu máte krásné — to jsem ještě jakživ neviděl!“ — kdežto já sám přečasto si myslívám, že by měl hrom do všeho uhodit a rázem to do horoucí propasti smést, arci až potom, když bych se obezřele sám včas odklidil.

„Nehněvej se,“ začal ostýchavě a skromně a rozhlížel se, jako by hledal háček, na nějž by své sdělení pověsil. Mám tu háků dost, ale na každém už něco visí. Když tedy viděl, že nikde není nic prázdného, vyhrkl pojednou — ne, vlastně jen skoro šeptem řekl:

„Potkala mě nemilá příhoda, a tu jsem vzpomněl na tebe — —“

Pokud má paměť sahá, milý druh Libokvět Záděra Javornický posud vždycky ke mně přišel

s něčím nemilým, jako kdysi s jednadvacíti památníky, které jsem si při podpisování tak osudně popletl, že z toho bylo mnoho mrzutostí.

„Mluv bez okolků," pobídl jsem ho, „jsem na vše připraven."

Nebo ze všeho nejtrapnější je nejistota a dlouhé přípravy k ráně, která na nás má dopadnout.

Přítel Záděra chvíli na mne hleděl a konečně sbíraje všechnu odvahu pronesl:

„Nevím, co bys tomu řekl, kdybych tě požádal za sekundanta na souboj, k němuž by mohlo dojíti, naprosto bez mého zavinění. Ale neobávej se, tak daleko ještě věc není, a vůbec doufám, že všechno smírně skončí."

Oněměl jsem. Nic jiného mi nechybí než souboj. Měl jsem jen jednou v životě aféru soubojovou, taky beze všeho vlastního zavinění, z pouhé ochoty přátelské. Ale to jsou zatraceně přátelské služby!

„Vypravuj, milý Záděro. Snad ti stačí nějaké čestné prohlášení. Víš, taky sekundantům kyne po případě kriminál — o to v tu chvíli nestojím."

Záděra zhluboka vydechl, upřel na mne modré zraky své a vyprávěl:

„Setkal jsem se před třemi dny s doktorem Karfijólem. Znáš ho taky, tuším. — Dávno jste u nás nebyl, povídá mi doktor. Stýská se mi po vás. Nechtěl byste přijít na skromnou večeři? — Přisvědčil jsem. — Který den je vám nejmilejší?

Středa, pátek, sobota? — Třeba sobota, povídám. — Dobrá. Tedy v sobotu. Víte, kde bydlím? — Bodejť bych nevěděl. — Tedy vás budeme očekávat. — A již zase letěl, nevím, kam. — Tedy v sobotu, myslím si, a pro všechnu bezpečnost jsem si to zapsal do notýsku, abych nezapomněl. Víš, příteli, sobota je mi nejmilejší, poněvadž zdrží-li se člověk při dobré večeři někde přes desátou, může pak v neděli ráno vyspávat.

Nuže dobrá. Přišla sobota a já kráčel do čísla pětadevadesátého na nábřeží Riegrově. Vyšplhal jsem se do třetího patra, smím-li tak říci, ježto jsem nejdříve musil zlézti zvýšený přízemek a mezipatří, a stanul jsem přede dveřmi, za nimiž od svého předloňského sňatku bydlil doktor Karfijól. Bylo mi nápadné, že tabulka s jeho jménem zmizela, ale povšiml jsem si, že jsou dveře nově natřeny, i pochopil jsem. Až dokonale oschnou, přibije zas Karfijól tabulku. Stisknu knoflík elektrického zvonku, a dveře odmyká dívka mně neznámá, čemuž jsem se naprosto nepodivil. V lidském životě vše se mění, ale nejčastěji dívky služebné. ‚Pán doma?‘ táži se. — ‚Ne, prosím, ale milostpaní.‘ — A vtom již domácí paní otvírá dveře z jídelny. — ‚Ach, pan Záděra Javornický! Jaké to překvapení,‘ volá paní Karfijólová, a věř mi, postřehl jsem ihned, že je skutečně překvapena. ‚Čemu mám děkovati za čest vaší návštěvy?‘ ptá se dále.

Teď jsem zas já byl trochu překvapen. Je-li člověk pozván na večeři, nač jiného by chodil

večer do cizí domácnosti než na tu večeři? A tedy povídám: ‚Odpusťte, milostivá, váš choť mě pozval na dnešní večeři.‘

‚Můj choť vás pozval...?‘ Její překvapení bylo větší a větší. ‚To je podivné, nic mi o tom neřekl... Ale když je tomu tak, račte jen dále.‘ A pobídla mě do jídelny.

Rozhlédnu se — na stole byly příbory jen pro dvě osoby, u stolu stála jen dvě křesla. Zatrápený Karfijól! Patrně dočista zapomněl. Ale snad víš, že Karfijól býval vždy trochu roztržitý.

Panička přisouvla třetí křeslo, sehnala nějaké obrázkové časopisy, nějakou novou knihu, položila to přede mne a řekla: ‚Bavte se zatím, pane Záděro. Doufám, že můj muž co nevidět přijde.‘ — A ztratila se do předsíně a snad i do kuchyně. Nebo brzy potom jsem slyšel chřestot všelikého nádobí a příborů, cinkot sklenic, slyšel jsem, kterak se dveře předsíně otvírají a zavírají, kterak někdo cupe se schodů, — za hodnou, hodnou dobu se kroky zas vracely a z předsíně — nebo snad z kuchyně — jsem zaslechl udychtěný hlas: Musila jsem vzít řízky, milostpaní, nic jiného neměli, a pivo taky nesu...

Ponenáhlu mě přepadal jakýsi trapný pocit, příteli drahý. Posuď sám: pozvat si někoho, ženě nic neříct, vůbec nebýt doma — a teď se pro hosta shání večeře. Radš bych se byl neviděl. Tu sedím tři čtvrti hodiny, dívám se na obrázky jako dítě, Karfijól nejde. Ale konečně tedy

přišla paní Karfijólová a za ní dívka s tácem a s večeří.

‚To je divné, že muž nepřichází,‘ hovořila paní roztržitě, ‚ale déle čekat nebudeme, pane Záděro, sice by večeře vystydla. Prosím, berte si.‘ —

Bral jsem si, co jsem měl dělat. A hned jsem poznal, že ty řízky nejsou domácí výroby. Nejspíš od Bumbrlíčka z Národní třídy. Tam je tak dělávají. — Panička sice taky jedla, ale jen jako z donucení. Nu, arci, veselejší by to bylo bývalo, kdyby už tu seděl taky její muž. Mně se víc a více vtírala myšlenka, proč vlastně mě zval na večeři, když se sám kdoví kde potlouká? Nejedl jsem s chutí jako jindy. Pochopíš to. Večeřet sám a sám s paničkou, třeba známou, je hodně nudné a jaksi ženantní, abych tak řekl. Ani do řeči mi nebylo. Taky co jsem měl povídat, když tu chyběl třetí článek, její choť, společné pojítko? A tak uběhla skoro hodina. Konečně — bylo půl desáté — když se venku zazvonilo. Paní Karfijólová se zdvihla a jako vítr letěla do předsíně. A tu jsem uslyšel takovýto hovor:

‚Tys mě přivedl do pěkných rozpaků! Pročpak jsi mi neřekl, že sis pozval hosta na večeři?‘

‚Já že jsem pozval hosta na večeři? Kohopak?‘

(Tu ti musím říci, že tento hlas mi připadal nějak nepovědomý. A přece znám Karfijóla, jak umí hlaholit.)

‚Nu, pana Záděru Javornického,‘ odpovídala hospodyňka. ‚Už tu sedí skoro dvě hodiny. Právě jsme povečeřeli, když jsme se tě nemohli dočkat ‘

‚Pana Záděru?‘ divil se mužský hlas. ‚Javornického? Kdo je to?‘

A tato otázka zněla ti tak podivně, ba skoro hrozivě, že mi po zádech mráz přeběhl. Dveře se rozletěly, vstoupil pán, a tento pán — —“

„Tento pán nebyl doktor Karfijól,“ doplňuji větu přítele Záděry.

„Jakže,“ zvolal Záděra, „ty to víš? Odkud to víš?“

„Nevím nic, příteli můj, ale uhádám to. Tys byl pozván doktorem Karfijólem, tys taky šel správně do někdejšího bytu Karfijólova — ježto jsi na jeho otázku odpověděl, že víš, kde bydlí — tys našel někdejší paní Karfijólovou, a proto ti pořád nebylo nic nápadné, krom té tabulky na dveřích, která tam nebyla. Ale paní Karfijólová již není paní Karfijólovou, nýbrž paní —“

„Netřeskovou, ano,“ řekl temně přítel Záděra. „Tak jest, bohužel! Muž, který vstoupil, otázal se mne úsečně: ‚S kým mám potěšení, smím-li se ptát?‘ — A já povídám: ‚Račte prominout, vidím, že tu zavládlo politováníhodné nedorozumění, kterého ze srdce lituji. Milostivá paní vám dosvědčí, že jsem opravdu Libokvět Záděra Javornický, básník a dramatický spisovatel — arci pokud se týká dramat, posud v rukopise — —‘

‚A toto jest můj choť,‘ řekla rychle paní Karfijólová, zardívajíc se a v nové rozpaky upadajíc, a skoro jen šeptem doplňovala: ‚Alexandr Netřesk, inženýr a kapitán dělostřelectva v záloze.‘ A nakláněljíc se ke mně, dodávala již pouhým šeptem: ‚Můj nynější choť. Vy snad jste nevěděl, že jsem s doktorem Karfijólem rozvedena? A že jsem po druhé provdána?‘“

Libokvět Záděra Javornický vztyčil pravici skoro až ke stropu a pronesl, jako by přisahal:

„Příteli, snad mi uvěříš, že jsem to nevěděl! Či myslíš, že bych byl šel do domácnosti rozvedené paní, jejíhož chotě jsem jakživ neviděl? Ale proč mi neřekl nic doktor Karfijól? Proč mi neřekl, kde teď bydlí?“

A přítel Záděra dopadl na křeslo, na němž seděl stoh papírů a navrchu krabice od britanik, ve které však po mé paměti a pod mojí střechou nikdy britanika nebyla, nýbrž kterou jsem koupil od známé paničky trafikantky již prázdnou za šesták na všeliké drobotiny. Dopadl tak rázně na krabici, že mi ji prosedl a drobotiny v ní uložené na padrť rozmačkal. Toho však si Záděra ve svém rozpoložení nepovšiml, jak jsem pozoroval.

Rád bych byl zvěděl konec historie, i táži se:

„Kterak to dopadlo, příteli?“

„Myslím, že blbě. Nepovím ti do smrti nejdelší, co jsem k inženýru a kapitánu Netřeskovi na svou omluvu pronášel. Zraky mladé paní lpěly

na mně jaksi úzkostlivě — netroufal jsem si ani vysloviti jméno doktora Karfijóla. Ona již dojista chápala, kterak nedorozumění vzniklo, a konečně snad chápal taky její nynější choť. Přece však, když jsem se všecek zdrcen odporoučel, řekl ke mně ve dveřích: ‚Doufám, že jste hotov dát mi satisfakci?‘ — Nevím, jak to myslil. Snad ne zbraní? Nikdy jsem nechodil do šermu ani k Hergsellovi, ani k Rieglovi, a střílet umím jen z větrovky — tak někdy o pouti. A pak — střílej se s kapitánem dělostřelectva v záloze! Mohu dáti satisfakci jen svou zbraní, verši a rýmy, jimiž všechno věrojatně a svědomitě vysvětluji a za omluvu žádám — —“

Přítel Záděra sáhl v záprsí a vyňal dva archy kancelářského, hustými verši pokrytého papíru.

„Tebe pak žádám, abys toto mé ospravedlnění na příslušné místo odevzdal. Znáš taky někdejší paní Karfijólovou, nynější Netřeskovou, a nejsi v aféře zúčastněn. Jsi tedy schopným sekundantem. Doufám, že k jinému souboji mezi mnou a kapitánem nedojde. Nač pak nějaké krveprolití?“

Ujistil jsem přítele Záděru, že své poslání svědomitě vykonám — pozapomněl jsem v tu chvíli na ta tři patra se zvýšeným přízemkem a mezipatrem.

Poněkud uklidněn přítel Záděra odcházel. Jenom na prahu se ještě obrátil a řekl s povzdechem:

„Co jen si pomyslil doktor Karfijól a jeho nynější, mně neznámá choť, že jsem k večeři nepřišel. Čekají-li mne s ní do dneška, bude asi všechno dávno studené . . .“

A dveře za ním zapadly.

V červnu 1924.

KAPITOLA DEŠTIVÁ.

(Z memoárů pana oficiála Martina Šorejse.)

Prší — — —

Myslil jsem, že jsem pro sebe a pro své vnitřní, abych tak řekl duševní rozpoložení dávno rozřešil a překonal „otázku", která všemi lidmi pohýbá. Otázku počasí totiž. Snad mi taky někdy v mládí nebývalo lhostejné, svítí-li slunce či prší-li, vaří-li se mi africkým vedrem v žilách krev či tuhne-li mi skučivým a mrazivým větrem podzimním. Ale mládí mé je již tak vzdáleno, že se na to nepamatuji. Arci, tehdy snad, když jsem chodil za svou Filomenou, bývalo mně milejší, když slunce svítilo a hřálo, nebo tehdy jsme chodívali do Šárky a k Prokopu, na Petynku a do Veleslavína — — — A tehdy jsem býval tak blažen, když její staří nás na chvíli pustili s očí a my dva jsme se vytratili někam do houští a tam jsme si poznovu a stokráte vyznávali a přisahali lásku, abychom si to dobře zapamatovali a nikdy na to nezapomněli.

Ostatně, abych pravdu mluvil, ani dešť nebyl naším nejhorším nepřítelem. Vzpomínám, jak jednou v létě nás její staří jakýmsi nedopatřením zapomněli v besídce velikánské zahrady, když se šli podívat, jak už zrají švestky na druhém konci, a najednou se strhla hrozná bouřka a při tom se lilo jak o potopě světa. Celé dvě hodiny se lilo, až byla zahrada jediné jezero. Všichni, kdo byli s námi a šli se podívat na ty švestky, utekli někam do chalupy, nikdo nemohl na krok ze stavení — a my zas nemohli z besídky. Byly to dvě hodiny života, které bych nebyl prodal ani za poklady Rotšildovy, a tehdy — pamatuji-li dobře — přál jsem si, aby pršelo do skonání světa. Byl bych soudil, že taky má Filomena všechny takové chvíle uchovala v milé a tklivé paměti, ale už se jí na to nikdy neptám. Jen jednou jsem tak udělal, a tu se na mne moje Filomena — tehdy už pět let docela a nerozlučně moje — podívala jako dvě jedem napuštěné dýky a řekla, jako by mě vroucí smolou polévala:

„Zdali se na to pamatuju, Martine? Abych nepamatovala! A tenkráte, Martine, tenkráte bych teprv byla zvěděla, jaký ty jsi zatraceně drbanej kluk, kdybych už dávno to nebyla věděla. A kdyby tě tak jako já byl prokoukl taky náš tatínek, byl by si přece vypůjčil paraple a byl by si pro mne do té besídky přišel. Ještě že při mně stál můj anděl strážný!“

Bůh je můj svědek, že se Filomena tenkráte při tom lijavci anděla strážného nedovolávala, já

ho taky v té besídce neviděl, a když nás konečně po lijáku za dvě hodiny v besídce našli a když se její maminka skoro bez dechu ptala: „Co jste tu pro Boha lidé dělali?“ — tu má Filomena docela zkroušeně odpovídala: „Četli jsme si, maminko, když jsme pro liják na krok z besídky nemohli . . .“

Skoro se mi zdálo, jako by tomu její maminka nevěřila — maminky mívají všeliké zkušenosti z vlastního života — ale štěstí od boha bylo, že se nás nikdo neptal po knize, z které jsme četli. Neměli jsme tenkrát žádné knihy při sobě. Potom arci jsem na každý výlet strčil nějakou knížku do kapsy, ale už nikde jsme nenašli besídky od stavení tak vzdálené, tak hustě zarostlé, a hlavně už nikdy nás nepřepadl takový strašný lijavec. Pořád bylo hezky, vybráno od rána do večera, až má drahá Filomenka jednou sama řekla: „To je prachblbé počasí! Vzpomínáte, Martínku, tenkrát na ten zmoklý výlet? Na tu besídku?“

A když jsem jí to po pěti letech připomenul, vyhrkla tak na mne! Tu jsem viděl, že ne každá žena nosí krásné chvíle z minulosti v paměti tak blahé jako našinec, ač bych se byl domníval pravého opaku. A tu jsem si vzpomněl, kterak jeden můj starý strýc říkával: „Čiň čertu dobře, peklem se ti odmění. Pamatuj si, hochu, že to velmi často platí taky o ženských.“

Bůh ví, kde ten můj nebožtík strýc takových zkušeností nabral. Byl to moudrý muž — a zůstal do smrti svoboden.

Léta uběhla a dávno již si počasím hlavu nelámu. Odevzdávám se v nevyhnutelné a nezměnitelné. Poznal jsem dostatečně, že veškeré zlořečení na počasí zůstává beze všeho účinku, a snáším trpělivě, ať je jak je. Takovému duševnímu stavu říkají filosofové resignace. Odevzdání v osud. Učili nás tomu kdysi ve škole. Ale já bych se do toho byl vpravil i bez filosofů. Nejdříve mě tomu naučila kancelářská dřina. Pište rok, pište deset let, opisujte, vypisujte a zapisujte po celý život — když nad vámi stojí přednosta úřadu a pořád vám strká nová a nová lejstra a když vám nepřetržitě říká: „Tohle spěchá, pane oficiál — a tohle taky spěchá, a tohle taky“ — pak je vám ouplně jedno, zdali venku svítí slunce nebo leje-li se jak z konve. Až pak ve mně jednoho dne rozbřesklo, že je mi skoro milejší dešť než sebekrásnější den. Bylo-li krásně, až mne slunce oknem vytahovalo, míval jsem vztek, že nemohu ven. A když pršelo celé dny, že se jen cedilo, býval jsem rád, že sedím v suchu a že do té sloty nemusím. Prvních dvacet let své úřední „kariéry“ jsem neměl dovolené ani na den, leda když jsem stonal, ale pak už to musila být nemoc opravdivá, nebo náš starý se nedal oklamat nějakým předstíráním. Na toho žádný simulant nevyzrál. Měl na nás na všechny svého doktora. Ostatně, má-li někdo ženu jako je moje Filomena, taky ho všechno simulantství přejde. Moje Filomena se se mnou nikdy nemazlila.

Nemaje dovolené, stal jsem se člověkem po-

někud zlomyslným, škodolibým, ač jsem v mládí škodolibý nebýval. Ale když se náš drahý předseda vrátil ze své čtyřnedělní dovolené, kde mu pět neděl pršelo, zatím co my otroci jsme musili robotit, a když, vrátiv se, klel ve své kanceláři, až pod ním hřebíky z podlahy vylézaly a malování se stěn se loupalo, pak jsem v sobě stěží potlačoval radost nad tím jeho nezdarem, a jen jsem prosíval pánaboha, aby teď, po jeho dovolené, slunce nepřetržitě svítilo. A když svítilo, pak byla má radost dokonalá.

Píšu, píšu, píšu, ať slunce svítí nebo hrom burácí a prší, poněvadž ani z toho ani z onoho nic nemám. Ale přece jsou jistá období, kdy se uchyluji k modlitbě a vroucně se modlím k vyšší moci, k věčné Prozřetelnosti o stálé a dobré počasí. To když moje milá Filomena má prádlo. V létě totiž moje Filomena pere s naší Terezkou na dvorečku nebo na zahrádce. V létě totiž — jak říká milá Filomena — se naše prádlo po zimě zotaví. Co v zimě zežloutlo, v létě na dvorečku nebo na zahrádce se krásně vybílí a taky tam krásně vyschne — když slunce svítí. A tu drahá moje Filomena, když se k tomu domácímu obřadu chystá — a to bývá každých čtrnáct dní — bedlivě pozoruje barometr za oknem, starostlivě přechází ze světnice do světnice, zkoumá počínání much a pavouků, dívá se na kostelní korouhvičku, odkud vítr vane, pozoruje obláčky, zdali se rozplývají či houstnou, sleduje ranní mlhy, zdali stoupají

vzhůru nebo k zemi padají — bůh suď, odkud se v ní všechny ty meteorologické poznatky a zkušenosti nabraly.

Smával jsem se tomu trochu na počátku, ale už se dávno nesměji. Naopak, v hloubi duše své chovám jediné a horoucí přání, aby se vybralo a naše prádlo aby se zdařilo. A Bůh je mi svědkem, že to myslím upřímně. Poznal jsem za léta, že je „prádlo" skutečně věc předůležitá a že jeho zdar či nezdar má nesmírný účinek na všecku domácnost, na duševní stav i na blahobyt tělesný. Zdaří-li se milé Filomeně prádlo, vypere-li za slunce, vybílí-li na trávníku, usuší-li za mírného vánku, pak i v její duši se ozvou struny z jejího mládí a pak se mi zdá, že v ní poznávám zase tu milou a pomilováníhodnou Filomenku z onoho deštivého výletu, z oné skryté, zarostlé besídky. Ale když prší a prší a prší, když milou Filomenu vidím všechnu zmáčenu a plnu hořké výčitky proti nemilosrdnému nebi, ba když se jí lítostí a malomocným hněvem oči zalévají, pak i sám pozbývám chladné krve, duše má se vzbouří rouháním proti matce Přírodě, která se k nám tak macešsky chová, a pak mám soucit i s naším přednostou úřadu, který je právě zas na dovolené. A to je velké slovo!

Pršelo v srpnu a prší zas od počátku září. A když právě neprší, chystá se k dešti. Všemu tomu říkají pánové na hvězdárně „Zengrova theorie". Vždycky jsem čítal, že je každá theorie šedivá, a taky dost dlouho jsem tomu věřil. Teď

však už dávno vím, že je theorie vlastně **mokrá** — a hlavně při prádle, což by arci byla dost pochopitelná příčinná spojitost, ale taková theorie patří na horoucí skálu! Tři dni a tři noci už má moje milá Filomena prádlo v neckách, dávno po vyvářce, a nikam s ním nemůže. Tři dni už napínám šňůry od kurníku ke dřevníku, od pumpy ke vrátkům, a tři dni zas po každé večer je svinuji, aby nám nepopraskaly, jak se po dešti natahují. Zátopy přibývá, vody stoupají, a všecka nejbližší budoucnost je naprosto beznadějna. Slyším zlořečení ze dvorka napravo, slyším zlořečení ze dvorka nalevo a slyším je i přes ulici. Všady mají prádlo, poněvadž jest pondělek, a všady to prádlo leží v neckách, nějakým hadrem přikryté, a nemůže na boží slunce, poněvadž slunce zmizelo. A tekutými uličkami plouhají se ukňachtaní sousedé a pouhým šeptem jeden s druhým sděluje:

„Dnes večer nepřijdu, kamaráde, je to doma nazadrhmo. Máme prádlo — a podívejte se na tu mizerii."

A každý tak malomyslně, rukou skoro bezvládnou mávne k nebi, a každý tomu mávnutí rozumí.

Poněvadž prší — — —

V září 1924.

VEČERNÍ DOBRODRUŽSTVÍ.

Je tomu dávno, velmi dávno, kdy jsem zas jednoho podzimního dne na večerní procházce zabloudil do ztracené ulice novoměstské blíže Vltavy. Nebyl jsem v ní poprvé. Vábila mne vždy svou křivolakostí a vábila mne i tím, že tam obyvatelé přízemních bytů nezastírali oken, když se setmělo a když ve svých světničkách rozsvítili. Málokdo touto ulicí procházel, ale vedla-li jej tudy cesta, obyčejně chvátal, aby již byl na druhém konci.

Já však jsem kráčel vždy jen co noha nohu mine, a hledě zdánlivě rovně před sebe, zíral jsem do nezastřených oken a býval jsem svědkem všelikých rodinných výjevů a dějů, kterých bych jinak byl nespatřil. Povídkář se takového nazírání v taje domácí nedopouští z pouhé zvědavosti. Potřebuje jich nezbytně pro svou práci, nebo časem zachytí zajímavou podrobnost ze života, které by nikdy sám nevymyslil. Ostatně, jakéž pak taje, jsou-li okna nezastřena?

V ulici té — spíše uličce — nebylo za dne nic nápadného. Ba, v jisté hodiny i slunce do ní sví-

tilo. Za večera však byla až ponurá a jako stvořená k tomu, aby se v ní událo něco kromobyčejného, ba strašlivého. Jsou zlé krajiny, povídá Viktor Hugo v jednom svém románě, a mohou tedy být i zlé ulice. Má je nepochybně každé velké město. A tedy snad proto mnozí chodci, které jsem tu časem potkával, spěchávali tak, aby se co nejdříve octli v končině veselejší.

Byly v ní domky patrové i třípatrové, a všechny vypadaly tak, jako by budovatelé Prahy sem byli odstavili, co se jim jinam nehodilo. Jinak bylo půvabem té uličky, že až do ní doléhalo šumění nedalekého vltavského jezu. A když vanul západní vítr, donikal sem i hvízdot lokomotiv ze smíchovského nádraží. To značilo, že nastává změna počasí.

Kráčím, statečně dýmaje z doutníku. Drobná, temná i osvětlená okna míhala se podél, tu níže, tu výše ode dlažby, a chudé, čisté i nečisté vnitřky vyskakovaly jak obrázky v kukátku.

Pojednou se mi zdálo, že přede mnou vystoupila nějaká překážka. Je to známý zjev, takovéto omakávání nejbližšího okolí sluchem i citem; uznamenáváte je zvláště potmě. V té uličce bylo skoro tma. I zamířím zraky vpřed, a tu přede mnou skutečně postava, jako by ze země byla vyrostla. Nezaslechl jsem ani kroku, jak se blížila. Vysoká, kostnatá postava. Položila mi ruku na rameno a pronesla chraptivě:

„Dovolte, pane . . .“

*

Opakuji, že je tomu velmi dávno, celá desítiletí. Byl jsem mlád, vyhledával jsem všeliká dobrodružství a spoléhal jsem na svou pádnou dubovou hůl i na olověný zabiják v kapse, jejž jsem při sobě nosíval. Nikdy však jsem ho nemusil užíti, ač jsem se časem octl v nemilém postavení.

Ucouvl jsem na krok a táži se:

„Co je libo?“

Nemyslil jsem v tu chvíli na nic jiného než na hodinky. Bezděčně jsem levicí přejel zimník a shledal jsem, že je pevně zapjat.

„Jsem Štětina, Oktavián Štětina, pane...“

„Těší mě, pane Štětino, ale čím mohu sloužit?“

„Prosím vás, abyste prokázal službu umírajícímu. Běží o kšaft, o poslední pořízení. Chcete-li se podepsat jako svědek...“

Pronesl to hlasem doléhavým, prosebným a důvěřivým zároveň. Bylo v tom zvuku cosi nutkavého, jako by neznámý umírající měl už dušičku na jazyku. Nerozvažoval jsem dlouho. Zdálo se mi neslušné vymlouvati se, že nemám času, že kamsi spěchám. Neboť jestli mě jen chvilku předtím pozoroval, viděl, že nespěchám. Přece však jsem řekl:

„Vždyť mne neznáte.“

„Ó, znám, pane, a právě proto...“

„Kde je umírající?“ táži se.

„Zde, zde, pane — druhý, třetí dům...“

Jako by mě byl hypnotisoval, kráčel jsem za ním, vlastně s ním, neboť mi hned po své odpo-

vědi provlékl ruku pod paží a vedl mě. Ano, byl to třetí dům, snad nejvyšší ze všech. Temná chodba domovní, temné schody, dřevěné, skřípavé, a výš a výše. Teď se mi zdálo, že jsem se přece měl vymluvit. Ale již jsme byli ve třetím poschodí, neznámý zachrastil klíči v kapse, odemkl v čiré tmě neviditelné dveře, vstrčil mě dovnitř, zamkl za sebou zas, provedl mě temnou předsíňkou či kuchyňkou, a zase zamkl. A byli jsme v pokojíku, v němž na stole před pohovkou hořela malá petrolejka.

„Račte se posadit, pane," pobídl mne.

Jeho zamykání dvojích dveří zbystřilo všechny mé smysly. Jediným pohledem jsem obezřel světnici, skrovně, starobyle vybavenou. Při druhé stěně, proti pohovce, stálo lůžko, před ním španělská stěnka, plenta. Ah, tam tedy jest umírající. Ale nikdo se neozval. Jen plamen petrolejky cvrkal, sykal, pomlaskával.

Neznámý Štětina usedl na pohovku, vytáhl ze stolu truhlík, z něho arch papíru a počal čísti:

„Já Oktavián Štětina — —"

„Promiňte, pane," řekl jsem, „řekl jste umírajícího . . ."

„Račte poslouchat a nevyrušujte mne," řekl neznámý, a teď jeho hlas zněl zcela jinak než dole na ulici. Velitelsky.

„Pokračujte," pobídl jsem jej.

„Já Oktavián Štětina uzavřel jsem a poroučím o movitém i nemovitém majetku svém takto:

Moje manželka, které jsem nikdy za ženu nepojal, je nadobro vyděděna. Neznám jí a nikdy jí nechci vidět. Nemanželským dětem svým, pokud budou zjištěny, odkazuji po milionu zlatých, ačkoliv se ke mně nikdy nehlásily. Ale ať užívají, čeho jsem nemohl užít já. Peníze ty jsou zakopány na Židovských pecích, nad nimi svítí věčné světlo — rozumíte mi, pane?"

Již z několika řádek, jež byl přečetl, uhodl jsem, že jsem padl do rukou člověka nepříčetného. A když na mne po své otázce upřel vytřeštěné zraky, viděl jsem, že se nemýlím.

Chvíli jsme na sebe pohlíželi, jako bychom v sobě četli. Ponenáhlu však neznámý sklopil oči a pokračoval. A když přečetl další kus nesmyslného pořízení, končil:

„Vykonavateli poslední mé vůle, zde přítomnému, odkazuji taky milion, a to ve zlatě. Za tři dni po mém pohřbu bude mu vyplacen. Skončeno, podepsáno. V Praze, dne . . ."

A dočet, jako vítězně se na mne podíval a řekl:

„Jste spokojen? Přijímáte?"

„Přijímám."

Jiná odpověď mi nezbývala.

Neznámý se vzchopil s pohovky a řekl:

„Ten umírající jsem já! Spořádal jsem své věci, a teď mohu klidně umřít. Ale vy umřete se mnou, nebo všechno, co jste tu slyšel, musí zůstati na věky tajemstvím. Jste připraven?"

Taky já jsem se vzchopil a řekl jsem hlasem

jak na divadle, povýšeným, slavnostním, až strašlivým:

„Pane Oktaviáne Štětino, jsem připraven. Ale vím o jednom člověku, který chce taky dnes umřít. Budeme tři. Vzhůru, ku předu, doběhnu pro něj, přivedu ho. Za pět minut jsem tu s ním. Odemkněte mi!“

Podivuhodná věc — moje slova na neznámého účinkovala. Shrbiv se, jako by se vyhýbal ráně, doplížil se ke dveřím, odemkl, odemkl i dveře na tmavou chodbu, a já jen po paměti jsem klopýtal se schodů — a nikdy jsem nespočítal, kolik andělů strážných mne vyprovázelo, že jsem hlavu nesrazil.

Jak dlouho čekal Oktavián Štětina, nemohu pověděti. Mohu jen říci, že jsem se po tomto setkání křivolaké uličce šetrně vyhýbal, abych se s panem Štětinou nesetkal po druhé, a šel jsem se s ní rozloučiti teprve, když ji srovnávali se zemí, ježto byla v asanačním obvodu. Ale myslím, že toho se pan Štětina už nedočkal.

V listopadu 1924.

JAROMÍRŮV PES.

Přítele Jaromíra Pošepného potkala kdysi zvláštní příhoda. Nebo bych měl říci, že tu příhodu potkal on? Prosím, rozhodněte si o tom sami. Vím jen tolik, že milý Jaromír Pošepný měl velmi dobré srdce a že by se mu to dobré srdce bylo málem nedobře vyplatilo.

Po nějakých studiích — nevím už, jakých — dostal Jaromír skrovné místo kdesi na venkově. Sice netoužil na venkov, byl si zažádal o místo v Praze, ale tehda byla Praha dostatečně obsazena. A Jaromír tedy musil na venkov. Štěstí však mu přálo, Jaromír se za tři léta vrátil do Prahy. Skoro první jeho cesta z nádraží vedla jej ke mně.

„Jsem zas v Praze," povídal radostně. „A teď tedy jen byt. Ale doufám, že se uvelebím ve starém, odkud jsem šel na venkov. Slíbili mi, že mi zas ten pokojík dají, kdykoli se vrátím. Víš, tam v Ječné ulici."

Jaromír se šel představit „vysokému pánovi", přednostovi svého úřadu, a potom rovnou běžel za bytem. Ale nehoda. Ječnou ulici sice našel právě

tam, kde byla před třemi lety, ale starý dům zatím se byl rozloučil se svými sousedy a se všemi protějšky. Na jeho místě se vypínal nový, studený činžák. Někdejší kvartýrští Pošepného zmizeli a nebylo po nich památky. Ubohý Jaromír tedy se vydal na pouť za bytem.

A zas mu štěstí přálo. Skoro zářil, když mi třetí den zvěstoval, že našel přívětivý, světlý pokojík u paní Tlapáčkové na Betlemském náměstí. Je to milá paní, obstárlá vdova, má jedinou dceru, asi dvacítiletou. Obě vzbuzují nejlepší dojem. Panička prý se ho zevrubně na všechno vyptala. Nemá-li Jaromír noční službu — nebo v noci prý má ráda klid. Měla prý jednoho pána, který chodil domů až ráno a spával pak až do poledne. To je rušivé. Takového nájemníka už nechce. A nemá-li Jaromír mnoho kamarádů, kteří by ho snad navštěvovali? Ona pronajímá třetí pokojík jen jedinému nájemníku, nerada by tam měla herberk. A na konec taky se zeptala — ale to jen s velikým sebezapřením a když byla pokynula dceři, aby vyšla ze světnice — zdali snad „vašnosta“ nemívá časem ženské návštěvy? Něco takového že se jí přihodilo jen jednou jedinkráte. Ale tenkráte málem že ji netrefil šlak, odstonala to. Nájemník arci musil od hodiny z domu. Vždyť má dceru. Jaképak to jsou příklady!

Jaromír Pošepný jí na všechny otázky uspokojivě odpověděl, dal pětku závdavkem a byl přijat. Ubydlil se a byl šťasten.

Stalo pak se náhodou za dva, za tři dni, že se kdesi pozdržel a když přišel k domovním vratům, našel je zamčené. Nu ano, u dominikánů odbíjely hodiny čtvrt na jedenáctou. Zamrzelo jej toto zdržení, ale již nebylo nápravy.

A jak tak přešlapoval, než mu domovník otevře, pojednou se mu cosi o nohy otřelo. Jaromír se podíval — pes. Tento pes vrtěl ocáskem a velmi důvěřivě vzhlížel k Jaromírovi.

„Copak ty tu děláš, zvíře? Taky ses někde opozdil? Vša — jdi domů, kam patříš!“

Ale pes tohoto rozkazu neuposlechl. Otřel se opět o nohy Jaromírovy, popoběhl ke vratům, postavil se u nich na zadní tlapky, zaškrábal předními na vráteň, zas přiběhl k Jaromírovi, a po třetí se mu o nohy otřel.

„Ah tak,“ povídá Jaromír, „ty jsi odtud, z domu. No počkej, hned nám odemknou.“

Jen dořekl, v zámku zaskřípělo, vrata zavrzla, otevřela se, a první byl v domě pes. Jaromír vpustil do nastavené dlaně šesták a spěšně kráčel ke schodům. Tam stál pes, mrskaje ocáskem a vyčkávaje, kudy se neznámý dobrodinec dá. A když Jaromír zamířil na schody, předběhl jej čtvernožec a byl v druhém patře mnohem dřív než nájemník. A podivná věc, rovnou ke dveřím paní Tlapáčkové.

„Tak ty jsi paní Tlapáčkové!“ povídá Jaromír jen tak šeptem, aby nedělal povyk. „Nevšiml jsem si tě dříve. Počkej, asi dostaneš.“

Zaťukal, dveře předsíňky se otevřely, paní Tlapáčková se svící v ruce odmykala.

Rozumí se, první vlítl do předsíňky pes, a potom rovně do pokojíku Jaromírova, jako by v něm odjakživa bydlil.

Paní Tlapáčková stála chvíli v předsíňce, zírajíc na dveře, které se za psem a za Jaromírem zavřely, a v nesmírném podivení zavrtěla hlavou.

Jaromír rozžehl svou lampu a teprv teď viděl, že tu má psa, i kterak se jeho nenadálý noclehář uložil na ošlapaný kobereček před postelí.

„Aha, mršino," promluvil k němu hlasem velmi stlumeným, „tys tu nejspíše přespával přede mnou. Anebo se u mne schováváš, že se bojíš výprasku za své toulání. Ale nemysli si, tomu ráno neujdeš. A slušně se mi tady chovej."

Pes jen tak po očku se podíval na svého dobrodince a několikrát zaklepal ocáskem o podlahu.

Jaromír nebyl velikým znalcem psů. Lze říci, že jim vůbec nerozuměl. Ale hledě teď na psíka žlutohnědé srsti, přece jen usuzoval, že je to ryzí míšenec několika neznámých odrůd a že by velmi nesnadno bylo vypátrati, jaké raçy byl původní jeho předek. Co tu u postele leželo, mělo nohy pokřivené jako jamčík. Naproti tomu krátké, zavalité tělo nasvědčovalo jinému chovu, a taky slechy byly dědictvím zas docela jiného rázu. Jaromír správně usoudil, že je to pes bez rodokmenu, a byl rád, že se chová tiše. Jen ještě měl starost, je-li to pes „pokojový". Ráno skutečně nic zá-

vadného nespatřil. A když pak se vybral do úřadu, pes za ním, jako když jej vystřelí, a spíše ještě před ním.

„Máš ty z paničky strach,“ řekl k němu Jaromír. „Tedy si to pamatuj a netoulej se po druhé.“

Milý psík věrně provázel Jaromíra, krom několika výzkumných zastávek, a došel s ním až do úřední budovy a vzhůru na chodbu, ke dveřím kanceláře.

„Ne, ne, holečku, tam nesmíš,“ povídá Jaromír. „Běž domů!“

A musil to říci třikráte a po čtvrté musil důrazně dupnouti, než se pes na několik kroků odplížil. Proč pak jej odhání ten milý pán, u něhož dnes tak příjemně přespal?

Jaromír otevřel dveře a chvatně vklouzl. Podařilo se mu. Pejsek zůstal venku.

Bohužel, nezůstal tam dlouho. Sotvaže do kanceláře vstoupil jiný pán — ejhle, pes v patách za ním, jako by měl úřední obsílku. A neomylný čich zavedl jej rovnou ke stolu Jaromírovu, pod nímž se uvelebil. Z radosti, že se přece jen dostal, kam toužil, zaklepal ocáskem o podlahu.

Přednosta kanceláře povztyčil hlavu, otočil ji, pátraje po původu klepání, a zočil psa. Pohled jeho vyjadřoval veliké udivení. Něco takového se mu snad ještě nikdy nepřihodilo.

„Oni mají psa?“ otázal se.

„Prosím, ne,“ odpovídal Jaromír.

„Jakpak ne, 'dyž jo," řekl břitce přednosta. „Copak to tam pod nima leží?"

Jaromír se podíval pod stůl a zhrozil se. Tuhle leží jeho noční společník.

„Prosím, to není můj, pane sekretáři."

„Ale můj už teprv ne! Tedy čípak?"

„Prosím, to je pes mé paní kvartýrské. Jakýmsi nedopatřením vyběhl za mnou . . ." pověděl Jaromír pravdu.

„To tedy musejí říct paní kvartýrské, aby si ho přivazovala," řekl přednosta poněkud nevrle. „Co kdyby sem přišel pan president — a co kdyby nám tu někoho pokousal? Teď je všady zas plno vztekliny a samá kontumác."

Pan přednosta vstal, dost opatrně se přiblížil, aby se na psa lépe podíval. Jako by ho ta pozornost těšila, Jaromírův pes horlivě oklepával ocáskem podlahu.

„Taky by měli poradit paní kvartýrské, aby si pořídila něco ouhlednějšího. Jak se mi zdá, výstavní pes to není. Viděl jsem už lepší. Prosil bych, aby ho zejtra nechali doma."

Jaromírovi Pošepnému bylo horko k udušení. Je třetí den v úřadě, a tohle se mu přihodí! To by mohlo mít nemilý účinek na jeho úřední konduitu.

Jeho práce nestála toho dne za nic, jak byl roztržit a rozpačitý. Toho dne se nemohl dočkati konce úřadování. A když dvě hodiny odbily a když pan sekretář vzchopiv se naznačil tím, že je po

práci, omluvil Jaromír sebe i psa a spěchal k obědu. Pes věrně za ním.

„Aspoň kdybych věděl, kterak se jmenuješ, mrcho!“ povzdychl si Jaromír, sám nevěda proč. Nebo co by mu to prospělo?

„Vašnosti,“ řekl k němu hostinský ‚u hroznu‘, „musím upozornit, že psi do logálu nesmějí . . .“

„To není můj,“ řekl Jaromír všecek roztrpčen. „Nevím, jak se ke mně přidal.“

„Á ták!“ zvolal hostinský. „Tedy takový nějaký tulák.“ Skokem byl u dveří, otevřel je, popadl prázdný rámec od novin a vzkřikl na psa:

„Jedeš, potvoro!“

Jaromírovi bylo ze všeho nevolno. Ale ať už to dopadne jak dopadne. Vždyť mu paní Tlapáčková psa nesvěřila. Vyběhl sám. Ať se třeba ztratí. Ostatně takovíhle psi se neztrácejí. Však on domů trefí.

Ale když Jaromír naobědvav se za hodinu vyšel, ejhle, pes tu na něj čekal na chodníku a zas ho věrně provázel až do večera. Všady za ním vlezl, všude na něj čekal a s večerem ho jako stín sledoval na Betlemské náměstí, do domu, do druhého patra, do bytu. A tu zas rovnou cestou do pokoje.

Jaromír jen pověsil klobouk, svlékl svrchník a právě se chystal, že s paní Tlapáčkovou promluví, když na jeho dveře bylo zaťukáno.

„Vstupte!“

A vstoupila paní Tlapáčková. Podívala se plaše na psa u postele a vážně promluvila:

„Neračte se na mne hněvat, pane Pošepný, doufám, že to vyřídíme bez mrzutosti. Když jste najímal pokoj, zapomněla jsem se na něco zeptat. Totiž, abych pravdu řekla, ani mi to nepřipadlo, když jsem viděla pána samotného. Tak tedy bych prosila, abyste si od patnáctého vyhledal jiný byt. Nedělám to ráda, zamlouval jste se mi jako pořádný pán, ale tohle u mne nemůže být . . .“

„Cožpak, milostpaní?“ otázal se Jaromír všecek ustrnulý.

„Ten pes, pane Pošepný. Do smrti už nechci pána se psem na bytě. Jen jednou jsem takového pána měla, a jeho pes mi zakousl kanárka — byl po nebožtíku muži. Myslila jsem tehda, že si oči vypláču, a dcera taky. Od té doby jsme už kanára neměly — ale psa taky nemohu vidět. Je to přece jen divoké zvíře . . .“

„Ale pro Krista pána, milostpaní, ten pes není můj!“ vykřikl Jaromír všecek zoufalý. „Myslil jsem, že je váš.“

A teď vysvětlil paní kvartýrské, kterak se to všechno událo.

Ještě toho večera musil Jaromír psa vylákati, z domů vyvésti, a bylo mu dosti nesnadno poběhlíka hrozivým způsobem zapuditi. Nebo Jaromír Pošepný při nejlepší vůli nedovedl si žádoucí hrozivosti dodati.

A druhý den vypověděl celou tu příhodu taky

panu přednostovi, aby se ze všeho podezření očistil. A když to přednosta pozorně vyslechl, řekl k Jaromírovi otcovsky rozšafně:

„Viděj, viděj! Jsem jim tou radou, aby už nikdy žádné psy na ulici nesbírali. Z toho nekouká nic jiného než mrzutost. Štěstí měli, že nám do toho nepřišel pan president. On má dokonce rád jen čistou ráçu a ne takovéhle pastáky.“

V prosinci 1924.

JIŘÍK SE CHCE OŽENIT.

Právě jsem se chtěl dáti do práce, když se v předsíni ozvalo zazvonění, jako by někde hořelo, hned potom zadusání kroků, a již kdosi zaťukal na mé dveře, jako by mi přinášel hlavní výhru. Sotvaže jsem stačil zvolat „vejděte!" — dveře se rozlétly a do světnice mi vpadl drobný mužík.

Ale co pravím, mužík. Byl to malý špunt, knot, pouhý zárodek budoucího muže. Arci knot nadělaný, jako by z krátkých kalhotek a krátké kazajky překypoval, knot ježatých, nepoddajných vlasů, poněkud připálených, neostýchavého, výbojného výrazu ve vyvalených všetečných očích. A ten knot zvolal hlučně:

„Tě bůh, strýčku!"

Nu ano, mohl jsem si to pomyslit, Jiřík Pařízků, ač bych ho málem byl nepoznal. Nebo co jsem ho neviděl, zas o půl hlavy povyrostl, ne-li o celou.

Abych upřímně řekl, vlastně nejsem jeho strýcem, strýcem po právu rodinném, příbuzenském, pokrevném. Ale oslovil mne tak hned na-

poprvé, sotvaže tehda vůbec počal žvatlat, a již mi to zůstalo. Dokonce se mi zdá, že jsem mu stál za kmotra, ale docela určitě se na to nepamatuji. Byl jsem ve spřátelených rodinách častěji kmotrem při všelikých takových rozmnožovacích událostech, a mám dost co dělat, abych uchoval všechny podobné vztahy a svazky aspoň v nějaké patrnosti čili evidenci. Jinak jsem docela spokojen, že mi Jiřík říká strýčku. Vzájemný náš poměr jest o to přátelštější, a Jiřík má ke mně zvláštní důvěru, snad mnohem větší než ke strýcům pokrevným, a to mě u něho nejvíce těší.

„Nu vítám tě, Jiříku," povídám k němu, tiskna malou jeho ruku, kterou již ode dveří napřahoval. „To je hezké, že sis opět jednou na starého strýce vzpomněl. A že tě vaši pustili — samotna — v tom nynějším babyloně. Nepřejeli tě někde?"

„Že se tak ptáš, strýčku! To bys mě zde neviděl! To by mě byli odvezli rovnou na kliniku."

Sáhl jsem si bezděky na nos. Zatrápený spratek, dobře mi odpověděl.

„Tak jen dávej pozor, hochu," pochvaluji ho, „a nezdržuj se nikde do soumraku. Máš deset křižovatek na cestě, než ke mně dojdeš."

„A pětadevadesát schodů, než k tobě nahoru vylezu, strýčku. To jsem se udýchal."

„Nemáš tak splašeně lítat, Jiříku. Pamatuj si, do schodů a do kopce pomalu. Ostatně říkají doktoři, že je to zdravé, ale s rozumem, ne o překot."

„Ti toho napovídají, doktoři!“ zahlaholil Jiřík. „Mamince taky vloni v zimě nasadili, že je mi zdravý rybí tuk, a maminka ho hned láhev koupila a lila do mne. A to jsem ti měl žaludek na houpačce! Od těch dob nemohu našeho pana doktora ani vidět.“

„Jiříku, Jiříku,“ hrozím mu prstem, „mluv o lékařích uctivěji. Nemáš ani potuchy, kolika lidem zdraví zachránili, život prodloužili, bolesti umírnili. Ostatně jsem v mládí taky rybího tuku užíval. A rád jsem ho užíval.“

„Škoda, že jsem to nevěděl, strýčku. Byl bych ti tu láhev přinesl, aby sis pochutnal.“

Inu, zatrápený spratek, povídám. Po kom jen tu svou hubu má. Jeho tatík je velmi rozumný a skoro málomluvný člověk. A jeho maminka je teprv moudrá žena. Snad že to na Jiříka přeskočilo s nějakého třetího kolena. Jeho dědečků a babiček jsem neznal.

„A tedy mi pověz, Jiříku, co tě ke mně přivedlo. Ale dříve si sedni.“

„Ano, ale nač?“ řekl Jiřík rozhlížeje se a vida všechny židle pokladeny knihami a papíry.

Uprázdnil jsem mu honem jednu židli, shodiv s ní věci na podlahu. Ještě se Jiřík rozhlédl po mém „interiéru“, než dosedl, a dosednuv prohodil po svém způsobu:

„Ale pořádek tu máš stakramentský, strýčku! Tohle by ti naše maminka netrpěla . . .“

„Nemluv,“ zastírám mu dlaní ústa v obavě,

aby to neslyšela strážkyně mého krbu. „Nemohu to zde mít jak ve škatulce. U vás je něco jiného. Tatínek pracuje v kanceláři, doma nemusí nic takového dělat. V tom je nesmírný rozdíl.“

„No vidím, strýčku, že je v tom rozdíl, ale to ti povídám upřímně: na tomhle by si naše maminka pochutnala. A naše Máry! Panečku, ty ti sem tak na tři dni pustit. Podíval by ses, jak by to zde vypadalo.“

„To věřím, na to bych se podíval, Jiříku. Ale pak bych se moh' jít rovnou utopit.“

„Vždyť prý umíš plavat!“

„Ano, umím, ale pak bych si uvázal kámen na krk. A teď tedy mluv konečně.“

V tu chvíli tvář Jiříkova ku podivu zvážněla. Všechen žamputářský výraz v jeho tváři rázem pohasl a Jiřík pronesl, jako by hovořil po dlouhé, zralé úvaze:

„Jdu k tobě na poradu, strýčku. Doufám, že s tebou mohu promluvit docela upřímně?“

„Ale tedy mluv.“

„Strýčku, snad tě to překvapí, ale tys to taky udělal. Chci se oženit.“

Seděl jsem pevně dost, že jsem po tomto jeho sdělení nespadl s židle. Přece však jsem se přidržel opěradel.

„Ty — se — chceš — oženit? Kterak ti to připadlo, Jiříku?“

„Nu, snad víš, strýčku, jak takové nápady přicházejí. Mám ji rád, Adélku.“

„Jdižiž! Adélku? Ani jsem nikdy o ní neslyšel.“

„Adélku Rambouskovic. Ona mě taky má ráda. Ty ji neznáš. Bydlí v našem domě teprv od loňska.“

„Tak ty se hodláš oženit. Zajímavá novinka. Kolik je ti let?“

„Mně? Dvanáct,“ řekl Jiřík a trochu vypjal prsa.

Zvláštní případ. Vzpomněl jsem tu, že jsem taky poprvé pomyslil na ženění, když mi bylo právě dvanáct let. Ale tohle Jiřík po mně mít nemůže, ježto nejsem jeho strýcem skutečným. Ostatně se ta moje tehdejší ženitba nějak rozbila, již ani nevím pro jaké překážky.

„Řekni mi upřímně, Jiříku,“ pravím k němu, „ví o tomhle tvém záměru taky tatínek a maminka?“

„Mamince jsem to oznámil, strýčku, a maminka, zdá se mi, řekla to pak tatínkovi.“

„Maminka se asi velmi podivila, viď že? A co říkal tatínek?“

„Tatínek se nesmírně zamračil, a zdá se mi, že se po něčem ohlížel. Nemám rád podobné násilnosti. Ale maminka mu řekla něco po německu nebo po francouzsku, nevím, a tatínek se stranou usmál. A potom řekl tatínek: No dobrá, Jiříku, nic proti tomu nenamítám, jen s tím trochu počkáš.“

Docela moudrý tatík, myslím si. Povolnost

v takovém případě je lepší než rákoska, mnohem lepší. U mne bylo tehda před šedesáti lety právě tak.

„A cožpak maminka?“

„Maminka s tím taky souhlasí, ale řekla mi, že se nejdřív musí vdát naše Jula, protože je starší — víš to, že jí je čtrnáct let. Vlastně tohle mě při všem nejvíc mrzí. Maminka povídá, že je to tak ode dávna zavedeno, aby děti šly z domu po pořádku.“

Jiřík udeřil čepicí o svá nahá kolena, jako by tím chtěl něco přerazit, hned zase ke mně vzhlédl a řekl:

„To tedy je první věc, proč jsem k tobě přišel. Zdali by ses nemohl ohlédnout po nějakém ženichu pro Julu. Máš mnoho známých.“

„To je pravda, Jiříku, ale abych ti pravdu pověděl, jen mezi staršími pány. To by pro Julinku nebylo nic. Pověz mi však nejdříve: přišel jsi ke mně z vlastního popudu, nebo tě někdo ke mně poslal?“

„Povím ti to, strýčku. Když jsem tu věc projednával s maminkou, naváděla mě, abych se poradil s naším domácím učitelem. Ale víš, strýčku, to je ti takový bubák. Ten mi ukládá stále jen úkoly z mluvnice a z počtů, s tím není o jiném řeči. Potom tedy povídá maminka: Víš co, dojdi si k strýčkovi. Ten ti jistě dobře poradí. — Divil jsem se, že mně to samotnému hned nepřipadlo. A tak tu mě máš. Tedy co tomu všemu říkáš?“

„Říkám, Jiříku, že je to věc staframentsky vážná, co hodláš podniknout. Tedy především je tu škola. Jak víš, musí každý aspoň do čtrnácti let chodit do školy.“

„To mně maminka taky řekla, strýčku, ale to je právě náramně blbé. Myslím, že jsem chodil do školy už dost dlouho.“

„Nic naplat, Jiříku, dvě léta ještě musíš vydržet.“

„A co když se Adélka zatím vdá?“ vyhrkl knot.

„Myslíš? Kolik je Adélce let?“

„Deset.“

„A to tedy se neboj. Ona taky musí do čtrnácti let choditi do školy. — Dále, Jiříku. Doufám, žes taky promluvil s rodiči Adélčinými, hlavně s otcem.“

„A toho se budu chránit, strýčku. To je ti náramný divous. Toho ani nerad potkávám. Jednou jsem jeho pejsku přivázal na ocas mašli — měl jsi vidět, jaký strh’ randál, a hledal po celém domě, kdo to udělal. —tse ví, že jsem se nepřiznal.“

„Tak vidíš, Jiříku, takové věci nejsou moudré. Když ty si chceš vzít jeho Adélku, musíš i s tatínkem po dobrém vycházet, i s tím pejskem, vůbec s celou rodinou. Aby si tě všichni oblíbili. Pak to vede k nějakým dobrým koncům. Ale když ses mi s tou věcí svěřil — a těší mě to, velmi mě to těší — tedy ti zatím poradím toto: počkej s tou

ženitbou chvíli, aspoň do konce školního roku, víš? A zatím se pilně uč, abys přinesl domů slušné vysvědčení. Nemusí to být právě samé eminence, jen když budou ze všeho chvalitebné, rozumíš? Bude mít radost maminka i tatínek, a v očích Adélčina tatínka tě to také velmi povznese. Potom pojedeš s maminkou na prázdniny, budeš se tam venku koupat, plavat, tennis hrát a ryby chytat, no a po prázdninách, setrváš-li na svém záměru, zase mě navštiv a pohovoříme si o tom. O Adélku se neboj, ta se ti nevdá, má-li tě upřímně ráda. Jsi tak spokojen?"

„No jsem, strýčku. S tebou je přece řeč. Maminka to hned povídala. Tak tedy zas půjdu."

„A dej pozor, aby tě nikde nepřejeli."

„To se neboj, strýčku. Ostatně ti něco povím. Až budu velký, dám se na šoférství. Já jim ukážu, jak se má jezdit, indiánům, aby nebylo všude tolik malérů."

Výborně, myslil jsem si. Jak má v hlavě šoférství, není věc s jeho ženitbou tak povážlivá.

Stiskl jsem mu drobnou ruku a vyprovázel jsem ho do předsíně, ke dveřím. Již měl čepici naraženu, již stál na prahu, ale pojednou se vrátil, potáhl mne k sobě a šeptal mi do ucha:

„Jen tohle ještě, strýčku. Nemluv s nikým o tom, co jsem ti dnes řekl. Víš, lidé jsou náramní žvanilové, hned nadělají klevet, a kdyby se to přece nějak rozešlo, nerad bych, aby na Adélce něco zůstalo. Je to dobrá rodina."

„Jiříku, tys moudrý jinoch. Tohle ti slouží ke cti. Zůstaň k dívkám vždycky kavalírem. Pozdravuj maminku a tatínka."

„A přijď k nám zas brzy, strýčku, ano?"

„Přijdu, nestarej se."

Jiříkovi vypršel školní rok, přinesl domů obstojné vysvědčení, prázdniny ztrávil kdesi v Podkrkonoší, po prázdninách postoupil o třídu výš — a na další poradu ke mně nepřišel. A tak doufám, že se svou ženitbou přece tak příliš nespěchá. Je to správné, něco takového si člověk musí dokonale rozmyslit.

V září 1925.

JIŘÍK CHTĚL, ABYCH MU VYPRÁVĚL POHÁDKU.

„Tedy dávej pozor, Jiříku. Ty chceš, abych ti zas jednou vyprávěl pohádku o té zakleté princezně. Jenže nevím, která to posledně byla. Zakletých princezen totiž bylo a snad posud jest velmi mnoho, a nejsou to vždycky ani samé princezny. Někdy jsou to i dámy nižšího rodu, mnohem nižšího.“

„Ale tys mi vyprávíval o tom zakletém zámku, strýče, a na zámcích bývaly vždycky princezny, hlavně na zakletých.“

„Vidíš, vidíš, Jiříku, vyrušuješ mě hned na začátku, a to mě zatrápeně popleteš. Ovšem, do zakletého zámku hodí se jenom princezna. Tedy dobře, zakletý zámek a v něm princezna. Jen kdybych teď věděl, který zámek to byl, jaké měl číslo.“

„Což byly zámky taky číslovány, strýče? O tom jsem nikdy neslyšel.“

„Pravda, Jiříku, vlastně já taky ne. Ale řekněme tedy, že to byl zámek číslo první. Byl náramně starý, snad nejstarší ze všech pohádkových zámků, a tedy dostal na vrata jedničku.“

„Pozor, strýčku! Zámky mívaly brány; vrata jsou u činžáků, u stodol a tak dále.“

„Věru, pozapomněl jsem. Tedy brána, ovšem žeť brána. A ta brána, milý Jiříku, byla stářím již zčernalá a taky červotočivá. Vlastně se mi zdá, že již dávno se nemohla otvírat, poněvadž její panty byly nesmírně zrezivělé a s čepy jako srostlé, tak že se vrata nemohla ani ve stěžejích otáčet. Stará klika brány byla všecka zohýbána, a bylo-li v noci zima, cvakala pak zuby až do poledne.“

„Což má klika nějaké zuby, strýče?“

„Proč by neměla, Jiříku? Když má zuby klíč, může je mít i klika. A krom toho si pamatuj, hochu, že kliky v pohádce jsou docela jiné kliky než na příklad u domů, v jakých bydlíme my teď. Vrže-li teď někdy nějaká klika, namaže ji pan domovník starým olejem nebo lojem, a klika hraje zas jak u flašinetu. Ale v tom starém zámku dávno již nebyl žádný domovník. Poslední dal výpověď, když neměl komu odmykat a když neměl komu nosit novoroční přání. Všechno obyvatelstvo zámku totiž bylo zkamenělé, tak že si tamní domovník neměl ani s kým pohovořit.“

„Pozor, strýče! Kterak se stalo, že nezkameněl taky ten domovník, když zkameněli všichni ostatní?“

„Vidíš, Jiříku, tu mne přivádíš na myšlenku, že ten zlomyslný čaroděj, když zámek zaklínal, pracoval dost nedbale. Nevšiml si, že pan hausmistr není doma, a zaklel jen jeho ženu. Pan

hausmistr si právě tenkráte byl vyšel do lesa kolem zámku na houby, a když se vrátil, bylo zakletí dávno vykonáno. Že jeho žena sedí u kamen a nic nemluví, z toho si ani tak mnoho nedělal, poněvadž se vracel o něco později domů, jako obvykle — zastavil se totiž ve vsi pod zámkem u strýce Bryndala na nějaký máz piva. Proti takovým jeho zastávkám paní domovnice vždy mívala všeliké námitky. Však milý pan domovník vyvaloval oči, že mu dnes nic neříká. Arciže pak brzy pochopil, když se podíval pozorněji a viděl, že tu jeho žena sedí proměněna v kámen. Nějaký čas mu to ticho dělalo dobře, ale konečně se mu přece zastesklo. Hlavně mu brzy vylítaly všechny šestáky, které manželé byli dostávali za odmykání vrat a střádali do starého, bezuchého hrníčku na kávu. Teď, když bylo všechno hradní obyvatelstvo jako z cementu, jak stálo a leželo ve chvíli zakletí, neměl kdo šestáky platit, a něco těch nastřádaných brzy odputovalo do vsi ke strýci Bryndalovi — a později Bryndal dával velmi nerad na křídu. Prý i ta křída je drahá. Ostatně vším tím zakletím i Bryndalova živnost velmi utrpěla. O zakletém zámku brzy začaly proskakovat všeliké strašidelné pověsti, tak že se mu i nejhorlivější turisté vyhýbali. Přestali taky dojíždět princové, hrabata, rytíři a jejich panoši, Bryndal neměl komu nalévat, obyčejné pivo mu zkejslo, poslední soudek plzeňského vypil sám — no a potom hospodu zavřel a šel do jednoho akciového

pivovaru za podsudního. Vidíš, vidíš, kam taková kouzelnická čertovina vede!“

„Věru se mi zdá, strýčku, že tě paměť opouští. Povídáš mi tu věci, o kterých v té pohádce nikdy nebylo řeči. Nějak mnoho si vymýšlíš, abych neřekl přilháváš, nezlob se. Snad je to proto, že jsi u novin. Tatínek taky říkává, že by měl všechny noviny vzít čert. Co je v jedněch bílé, že je v druhých černé a ve třetích strakaté. Však ty víš . . .“

„Pro pět ran do hlavy, hochu, tohle nikomu o tatínkovi neříkej, aby neměl žádnou mrzutost. Pamatuj si, že všechno v novinách je světitá pravda.“

„Tedy vypravuj dále, strýčku. Snad zas do toho trefíš.“

„No možná, Jiříku. Jen mi do toho pořád nemluv, sice se nedostaneme k žádnému konci.“

„Na ten jsem náramně dychtiv, strýče.“

„Abych ti upřímně řekl, já taky, Jiříku. Tak tedy uběhlo sto nebo několik set let. V pohádkách na nějakém roce nesejde. Milý zámek stál pořád na svém místě — žádný jiný dům by to nebyl vydržel. Pohádkové zámky a zejména zakleté bývaly velmi trvanlivé. Krom toho taky starodávní čarodějové pracovali velmi důkladně, a když něco zakleli, nikdo tím nehnul. Nesmírná škoda, že se jejich umění nezachovalo. — Teď dej pozor. K tomu zámku přijel jednou na koni jeden princ, který už dlouho hledal nějakou příhodnou nevěstu. Tenkráte totiž nebylo tak snadno princům se oženit. Ještě se jim nestarali o nevěsty ministři

a diplomaté, v pohádkovém světě ještě nebylo žádných rodinných, dynastických a jiných ohledů, a taky se zdá, že ani nebylo tolik panovnických nevěst jako později. Noviny ještě nevycházely, aby se byla nevěsta hledala inserátem. K takové princezně bývalo časem nesmírně daleko, obyčejně žila kdesi za devaterou řekou a za devaterými horami. Zpravidla o ní pověděla princovi vznešená a dobrá víla. Víly, jak snad víš, odedávna konkurovaly se zlopověstnými čarodějníky. Co kdejaký čaroděj svou zlomyslností a mstivostí pokazil, dobrá víla zas napravila. Ale poněvadž i pohádkoví princové, a třeba nejkrásnější a nejhodnější, neměli dost moudrých rádců a vyrůstali mnohdy jak vrba u vody, nebyli by si mohli bez cizího přispění pomoci. Tak tedy náš milý princ měl velmi oddaného, věrného a šikovného služebníka a ten se jmenoval Honza. Sice mu všeobecně říkali hloupý Honza, ale on nebyl tak hloupý, jak vypadal. Pocházel z rodu velmi prostého a chudého, ale měl za ušima, jak se říká.

Ten jel s tím princem, který ho našel někde v lese na mechu a hned ho přijal za svého panoše. — Dobrá. Přijeli spolu k tomu zakletému zámku někdy už v podvečer. Tuhle bychom mohli přenocovat, povídá princ, ale zdá se, že je zamčeno. — Snad nám odemknou, povídá Honza a zatroubil na lesní roh, jejž byl od jednoho zchudlého virtuósa na basu vypartykoval. Nic se neozvalo. — No tak si zazvoníme, povídá Honza, přikročí

ke vratům a trhne zvoncem. — Co pak dobrého? ozve se z okénka vedle brány. A to byl ten pan domovník, na kterého čaroděj zapomněl. — Rádi bychom tu přespali, povídá Honza. — A milej člověče, tady není žádnej herberk. Nejsme na hosty zařízeni, kdypak už jsme peřiny nepřevlékali! A večeři vám taky nemůžu dát — všechno je tu z kamene, i šunky v komíně. — Tak tedy vy jste ten zakletý zámek! povídá Honza radostně. Ten právě hledáme. Máte prý zde krásnou princeznu. — No bejvala, bejvala, vzdychne domovník, ale ta je dávno studená. Sedí tam vedle svého otce v hodovní síni, ale je to učiněná štátue, takhle by se hodila nanejvýš za monument na hrob — je mramorová. Všechno ostatní je jen z pískovce.

Mramorová princezna! zvolal princ. To jest ona! — Sáhl do kapsy, podíval se do notýsku, a tu měl zevrubnou adresu, jak mu ji víla byla pověděla. — Otevři nám, dobrý starče, tu právě hledáme. — A vjel s Honzou do zámku. Panečku, tu to vypadalo jako v nějakém musejním lapidariu. Všecko samý kámen a nejhůře bylo na tennisu, kde tenkráte dvorní dámy měly právě zkoušku na nedělní závod. Jedna z nich se tak rozběhla, že udělala kotrmelec, a než se překulila, v tom zkameněla. Jen se tak princ po očku na ni podíval a spěchal do večeřadla, i s Honzou. Ano, zde seděla princezna, a poněvadž to byla královská dcera, byla skutečně z mramoru, jak pan domovník povídal.

Hrome, to je holka, milostivý princi! vece Honza. Škoda, že je tak ztvrdlá.

Sice princ věděl, že má v tu chvíli něco vykonat, jak mu to byla víla poradila, ale teď ne a ne se rozpomenout. A zatím zas Honza povídá: Na mou věru, kdyby byla živá, tedy bych ji takhle popadl a takhle bych jí dal hubičku! — A co to povídá, již taky princeznu objal a vlepil jí na mramorové rty hubičku, až to mlasklo. Jen dopadla, v tom hromová rána, všechno všady oživlo, princezna rozpřáhla ruce, popadla Honzu za krk a zvolala radostně: Královský otče, tu je můj ženich, požehnej nám!

Princ tu stál všecek zkoprnělý, jektal zuby a vykřikl: To je nedorozumění, milostivá princezno! Já jsem princ! Ten druhý je Hloupý Honza, můj prefatýn!

Není hloupý! zvolala rozjařená princezna. Chytrý je, že mě políbil, a mně bylo souzeno, že budu vysvobozena tím, kdo mě políbí, a ten že bude mým chotěm. Ostatně jakživ mne nikdo tak jadrně nepolíbil jako on — a toho si vezmu, basta!

Král se podíval na Honzu, podíval se na prince, a potom k němu promluvil hlasem třaslavým (nebo již byl velmi vetchý, a to dlouhé zkamenění ho taky docela nic neomladilo): Milý princi, smiřte se s tou sudbou. Neradil bych vám, abyste s holkou polemisoval. Měla odjakživa svou hlavu a dávala nám všem co pro to, žádná gubernant u nás přes dva měsíce nevydržela a děvečky dá-

valy hned za týden výpověď. Jak vás tu vidím, princi, sotva byste s ní něco svedl, dokonce snad byste se s ní rozešel. A to by byla pro naši královskou rodinu ostuda. Ale ten Honza támhle, to je lamželezo, dovede s ní zatočit, a skoro se mi zdá, že našemu královskému rodu nebude na škodu, když se mu dostane trochu zdravé čerstvé krve. Máme tu na zámku ženských dost, můžete si vybrat po libosti, abyste nemusil zase světem cárat — kampak ten vandr vede!

To bych si tedy vzal jednu z těch dvorních dám, které tam na dvoře hrály tennis.

Vy je znáte? podivil se král.

Ani za mák, vašnosti králi. Ale jedna z nich právě dělala kotrmelec, a ta se mi velmi zalíbila. Nebude-li nic namítat, požádám ji za ruku.

Jsem hotov požehnati vám, princi, svoloval král. Bude o jednoho darmožrouta na královském dvoře méně."

Dopověděl jsem a nezvedaje hlavy ptám se Jiříka:

„No, jak se ti líbila ta pohádka?"

Ticho. Seděl sice Jiřík na své židli, ale měl hlavu skoro až na klíně, spal jako zabitý, konce se nedočkal. Jiřík je nevděčný chlapec, mlel jsem hubou nadarmo. Ale doufám, že už nikdy mi o pohádku nepřijde.

V říjnu 1928.

MILÝ PODNÁJEMNÍK.

Alfréd Makulár vykračoval si jednoho podzimního dopoledne velmi blahobytně Spálenou ulicí. Sice měl v tu hodinu sedět ve svém úřadě, ale jeho ouřádek byl tak maličký a tak zastrčený, že si nikdo ani nepovšiml, když z něho časem vyrazil. Krom toho byl Makulár u svých kolegů tak oblíben, že některý z nich vždycky za něho kousek té práce udělal. Makulár totiž byl básníkem a velmi ochotně posloužil vždy každému z pánů, když potřebovali nějaký poetický výlev pro dívku, pro památník, pro rodinu, hlavně však tvořil veškeré projevy „oddaného personálu", kdykoli byl svátek či dokonce služební jubileum některého představeného. Proto byl Makulár v úřadě svém nepostradatelný. Ale nehřešil na to. Rád vysedával úřední hodiny u svého služebního stolu, a hlavně v podzimku a v zimě. V úřadě se pěkně topilo, doma měl zimu, na kavárnu nebylo zbytečných peněz. A v jeho úřadě byla celkem tak milá, sousedská zábava.

Že vyrazil z úřadu dnes, mělo důležitou příčinu. Právě včera dokončil delší časovou báseň, o kterou ho byl požádal redaktor vynikajícího listu. Dnes tedy ji odevzdá — a možná, že dostane hned honorář.

Dostal! Celou desítku, totiž dvacet korun! Proto si tak čile, vesele vykračoval, a proto si právě za rohem zapálil čerstvé kuba. Bylo mu tak mile do smíchu, a Makulárovi málokdy bylo pětadvacátého do smíchu. Ba, někdy ho všechen smích přecházel už před patnáctým. Ale dnes by byl objímal celý svět.

Mělo se mu za pár minut naskytnouti, aby tu svou dobrou náladu osvědčil. Byl už bezmála na náměstí Karlově, když na třicet kroků před sebou spatřil povědomou postavu. Ale pro pána, to je Brebera!

Byl to Brebera, rovněž básník, ale rázu tak zádumčivého, jak elegická citera. Na jeho básně mohly být komponovány pohřební pochody.

Teď nesl v jedné ruce hůl a deštník, přes tu ruku šedivý havelok, v druhé ruce malý kufřík.

„Brebero," zvolal Makulár, „konečně tě zas jednou vidím. Ty někam jedeš?"

„Nejedu," odpovídal Brebera flegmaticky. „Já už dávno nikam nejezdím. Ostatně v listopadu je na letní cestu poněkud pozdě, a na výpravu do Krkonoš zas trochu brzy."

„Ty jezdíš na Krkonoše? V zimě? Sáňkuješ? Či běháš na lyžích?"

„Ne. Jakživ ne. To všechno je mi blbé. — Stěhuju se.“

„Ty se stěhuješ? Dnes? Pětadvacátého? Pro boha tě prosím!“

„Nevíme dne ani hodiny,“ odpovídal dutě Brebera, hledě do dálky. „Nemohl jsem babě hned zaplatit za poslední tři měsíce, dnes mi odňala klíč, ježto včera pronajala pokoj jinému.“

„Kam se stěhuješ?“

„Ještě nevím. Právě se dívám po domech s cedulkami. Víš to, že mnoho místa nepotřebuji.“

Hlavou Makulárovou bleskl lidumilný nápad. Je dnes šťasten, ať tedy jsou šťastni také jiní lidé.

„Brebero, kamaráde starý, neurazím-li tě, nabízím ti, aby ses uchýlil ke mně, než něco lepšího najdeš. Není u mne sice žádná nádhera, ale je tam útulno. Krom postele mám i pohovku. Má bytná je dobrá osoba, čistotná a taky soucitná. Souhlasíš?“

„Proč bych nesouhlasil. Jen je-li tam taky ticho, abych mohl pracovat. Krom toho, je-li to teplý byt. Jsem trochu zimomřivý. Ty platíš nájemné?“

„A kdo by je za mne platil?“

„To je zajímavé. Já už dlouho nájem neplatil, a pořád jsem bydlil.“

„Nuže, pojď ke mně,“ vyzýval Makulár. „Do oběda se u mne ohlédneš. Ale to musím obrátit. Bydlím v Michalské ulici.“

Brebera šel. Za chvilku jen poprosil, aby mu

Makulár podržel hůl, deštník a havelok. Že si musí přendat kufřík do druhé ruky. Ale pak už mu ty věci nechal. Makulár měl i vlastní deštník a teď tedy vypadal jako paraplář, který odvádí správky. Nebylo by mu to překáželo, ale Breberův deštník vypadal velmi chorobně, takřka beznadějně, nezhojitelně. Makulár nechápal, proč se s ním Brebera stěhuje, proč ho ve starém bytě nenechal.

Makulár přivedl kamaráda do svého pokoje a řekl k němu:

„Tak tedy se tu zařiď a dělej jako doma. Kde pak obědváš?"

„Ani nevzpomínám, kde všude jsem obědval. V tom nejsem vybíravý. Ani mi dnes není do jídla. Ta baba . . ."

Makulár pochopil.

„Tedy jsi dnes mým hostem. Pojď."

Když v malé lidové jídelně v Konviktské ulici pojedli, rozloučili se. Makulár spěchal do úřadu, Brebera řekl, že musí některým přátelům a známým povědět, kde teď bydlí, aby ho marně nehledali. Tedy večer na shledanou.

Bylo po šesté hodině, Makulár tápal po tmavých schodech ke svému bytu, vstoupil, a málem by se byl zapotácel leknutím, že vlezl do cizího bytu. Na pohovce seděla neznámá mladá ženština a spravovala cosi na klobouku.

„Račte odpustit," koktal překvapený Makulár, „s kým pak mám čest — čím mohu sloužit?"

„Hledáte Tondu?" otázala se ženština.

„Totiž — ani ho nehledám — ale račte dovolit — kterak vy sem —“

„Já? No dovolte, pane, já bydlím u Tondy, u Brebery.“

„Vy u něho bydlíte?“ užasl Makulár.

„Arcižeť, už dva měsíce. A dnes jsme se přestěhovali.“

„Ale dovolte, slečno, o tom mi Brebera slova neřekl, že u něho bydlíte.“

„No myslím, že do toho tak dalece nikomu nic není.“

„Ale mně snad přece, slečno. Zde bydlím já.“

„Tonda vás k sobě vzal?“ otázala se dívka.

Tu již by Makulár byl řekl něco ostrého, ač byl vždycky a hlavně k něžnému pohlaví zdvořilý, ale na štěstí se otevřely dveře a vstoupil Brebera.

Makulár vyskočil.

„Dovol, příteli, neřekl jsi mi slova o tom, že tuhle slečna — u tebe — —“

„Zapomněl jsem, kamaráde, byl jsem všecek roztržitý, měl jsem starosti, kam dnes hlavu položím —“

„Svou hlavu bys měl kam položit, příteli, ale co s touhle slečnou — — —“

„S Marynou? A ta ti nebude překážet. Víš, ona mi vede domácnost. Před ní se ostýchat nemusíš.“

— — — — — — — — — — — —

Jistá věc jest, že tu noc účinlivý Makulár nespal doma, aby se nemusil ostýchat. Ale druhý den milý Brebera sebral zase svůj kufřík, svou hůl i deštník, i konečně svou hospodyni Marynu, a přestěhovali se k jinému dobrému příteli.

V listopadu 1925.

ANDĚL STRÁŽNÝ.

Bývala ona a jsou všeliká pozvání a pozvání. Některým jste ze srdce rádi vyhověli, z některých jste se stejně rádi vytáhli a některým jste jen s těžkým srdcem odříkali. Zdálo by se — na příklad — že pozvání na něčí svatbu je věc velmi příjemná a vítaná. Bude pohromadě rušná společnost, bude tam kromě starších pánů a paní taky kus mladého světa, veselých kumpánů, kteří později, až se všechno rozjaří, budou provozovati všeliké žerty, ale hlavně tam budou roztomilé družičky — a to bývalo lakadlo nejmocnější. Mohlo-liž býti pozvání svůdnějšího?

Ale ujišťuji vás, že nám, nynějším červotočivým kmetům, nemohlo před padesáti lety nic na světě způsobiti větších a bolestnějších rozpaků než takové pozvání na svatbu. Zvláště zval-li na svou veselku nějaký dobrý starší kamarád, zval-li nás za družbu, za mládence, a bylo-li při tom dokonce již tak pětadvacátého v měsíci!

Nikdy jste nebyli tak rychlí a spolehliví počtáři jako při takové příležitosti. Bleskem vám pro-

letělo hlavou: Kytice pro družičku nejméně čtyry zlatky — obyčejně stávala pětku; to bývala pravidelná svatební cena. Sice jste mohli poříditi skrovnější pugét až i za tři zlatky, ale tím taky byste rázem byli odhalili svou společenskou mizerii. Taková třízlatková kytice vypadala mezi ostatními skoro žebrácky, a pro družičku to byla přímo urážka. Na ničem si družičky minulých těch časů nezakládaly tolik, jako na kytici (nevím, jak je tomu nyní),nebo podle kytice se cenil i její dárce. Družička s takovou „šmafuósní“ kyticí se nemohla za svého kavalíra dosti styděti.

Na svatbu však bylo třeba taky nových bílých rukaviček (zas aspoň osm šestáků) a bezvadné bílé vázanky (čtyři nebo pět šestáků), krom toho něco drobných stříbrňáků do kapsy, na zpropitné kočímu, služebným, kostelníku, ministrantům — náklady takového svatebního účastenství dostupovaly aspoň desítky — a bylo pětadvacátého! Ostatně, abych pravdu řekl, datum zde bylo zcela lhostejné. Takového čtyřicetizlatového „gážistu“ bolela desítka stejně před prvním jako po prvním. A když takového oblíbeného mládence potkalo za masopust jen dvojí pozvání na svatbu, mohl rovnou cestou ohlásit bankrot. Kdyby totiž byl těm pozváním vyhověl. Chtěl-li však jen trochu finanční rovnováhu zachovat, musil co nejuctivěji a nejlítostněji poděkovat a zůstati doma. Což bylo nadmíru hořké. Nebo k mládencům bývaly vždy-

cky a prozíravě vybírány družičky velmi milé a do páru přiměřené, se zvláštním zřetelem k tomu, že by v budoucnosti z toho párku „mohlo taky něco být“. A skutečně bývalo, zhusta bývalo. V té věci mívaly maminky nevěst nebo nevěsty samy a někdy také ženichové velmi bystré oči a neomylné tušení. O svatbách klíčívaly nové a nové svazky manželské. Ale když se takový politováníhodný mladý muž musil za pozvání poděkovat, jakoukoli výmluvou vyvléci, přišel tím třeba o nevěstu, která mu po mínění zvoucích „byla souzena“. Vzal si ji pak někdo jiný.

I bylo naprosto pochopitelné tiché zoufalství milého kamaráda Augustýna Karáska, když ke mně přišel a s hořkým žalem v srdci mi svěřil, že jest pozván za mládence na svatbu jiného našeho společného přítele, Jeronyma Kabáta, ale že se musí poděkovat, poněvadž — — — — (a tu si čtenář laskavě připomeň, co svrchu pověděno).

Totiž, musím říci, že to zoufalství hned neprojevil. Sdělil se mnou jen, že jest pozván za družbu, že slečna Amálka Šiškova půjde za družičku (aha, Amálka! myslím si — dobře to spárkovali!) a otázal se, zdali bych mu půjčil čamaru.

„Kamaráde milý, s největší radostí!“ slibuji mu. Moje čamara byla takovému pohostinskému vystupování zvyklá.

„Kdybych tě mohl prosit taky o lakýrky —“ pokračoval Karásek.

„Ale bodejť by ne,“ volám ochotně. „Jen dej pozor na levou, ta je poněkud unavena.“

A konečně řekl Karásek hlasem ztichlým, skromně, zdrželivě, ostýchavě:

„Desítku bys mi půjčit nemohl?“

Tu jsem ho věru nepoznával. Nebo mohl-li někdo vědět, mám-li desítku čili nic, byl to právě on, Augustýn Karásek. Byloť právě pětadvacátého — u mne vůbec bylo pětadvacátého skoro nepřetržitě.

Když z mého užaslého výrazu vytušil, že ode mne s desítkou nepůjde, tu teprve propadl tomu tichému zoufalství a pronesl všecek stísněn:

„Tedy je vše ztraceno. Musím se poděkovat, omluvit — —“

„Čím se omluvíš?“ táži se.

„Že právě v ten čas máme v závodě inventuru.“

Odešel, a mně bylo u srdce skoro tak těžko jako jemu.

Osud jest osud a nejhorší bylo, že Augustýn Karásek potkal druhý den potom — Amálku Šiškovu. Radostí jen zářila a volala k němu:

„Těšíte se, Gustýnku?“

A tu jí Augustýn svěřil, že musil pozvání odříci, poněvadž má v závodě inventuru.

Amálce vyskočily slzy.

„To jste vyvedl hloupý kousek, Gustýnku! To tedy taky nepůjdu . . .“

Karáskovi zazářily oči. Tedy nic není ztraceno, když oba zůstanou doma.

Hodinu spolu chodili, Karásek pletl páté přes

devátě, až Amálka přece nějak vytušila pravou příčinu jeho odřeknutí. A když se rozcházeli, tu Amálka, jako by si teprv teď byla na něco vzpomněla, vypjala z pasu své hodinky i s řetízkem a povídá: „Chtěla jsem vás prosit, Gustýnku, tyhle hodinky se mi časem zastavují, dejte mi je spravit, třeba ke Šťastnému, máte ho tam blízko. — A kdybyste se z té inventury mohl nějak vykroutit, dopište Kabátovi, odvolejte to své odřeknutí, tuze ráda bych byla na té svatbě, máme si mnoho co říci.“

Podivuhodná věc. Kamarád Karásek byl za mládence na svatbě Kabátově, Amálka taky. Šla arci bez hodinek, ty byly ve správě. Ale vždyť kdekdo na svatbě měl hodinky, Amálka tedy nemohla nic zmeškat.

S těmi hodinkami arci to bylo trochu jinak. Nebyly u Šťastného, Augustýn Karásek je uložil jinak, „na interes“, totiž do báně. Aby mohl na svatbu.

A když je konečně po třech měsících vyplatil, milé Amálce odevzdával a upřímně se jí z hříchu vyznal, řekla mu stejně upřímně:

„Vždyť proto jsem vám je svěřila — hodinkám nic nebylo. Ani nevíte, jakou jsem měla radost, že jste to pochopil.“

Ach, ty milé dívky bývaly skoro vždy chytřejší než my!

V únoru 1926.

NEBEZPEČENSTVÍ V PRŮTAHU.

(Episodka z nedávných dnův.)

Do pátého patra čísla 26. v Lipové ulici vysoukal se s vynaložením zbývajícího dechu vysílený listonoš. Smekl čapku, otřel čelo, s něhož se pot jen řinul, vytřel i mokrou a studenou „kůžičku" v čapce a nasadil ji zas na hlavu.

„Zlopověstné nástavky!" vydechl zhluboka. „Dole mezzanin, potom čtyři patra, potom tyhle hambalky — a pak hledejte takového ‚neznámého' adresáta!"

Skoro beznadějně rozhlédl se po čtverých dveřích a nejistě kráčel od jedněch ke druhým. Již mu zbývaly jen poslední. Zondaný, uběhaný muž se pokřižoval a přistoupil ke čtvrtým. Na těch lpěla porculánová tabulka s nápisem: Barbora Valentinová, soukromnice. A pod ní dvěma připínáčky byla přibodnuta navštívenka: JUDr. Jaroslav Bašta, kand. advokacie.

„Chvála Bohu nebeskému!" řekl k sobě listonoš a smáčkl knoflík elektrického zvonku.

Dveře se otevřely, na prahu se objevila starobylejší panička.

„Bydlí tu pan doktor Bašta?“ tázal se posel poštovní.

„No — zatím bydlí,“ odvětila panička skoro mrzutě a sáhla po dopise.

Listonoš dávno již se spouštěl s pátého, vlastně však šestého patra, a panička v předsíňce ještě četla s obálky, na které bylo původně napsáno:

„Pan JUDr. Jaroslav Bašta v Praze I., Jilská ulice č. 5.“

Ale to bylo přeškrtáno a pod tím přípisek jinou rukou:

„Podle udání přestěhoval se do Křemencové ulice, do čísla 8.“

Než i to bylo přeškrtáno a další přípisek naznačoval Prahu III., Mosteckou ulici č. 12. Taky to bylo velmi rázně přeškrtnuto, a ježto na přední straně obálky nebylo místa na další poznámky, pokračováno na rubu. Z Mostecké ulice byl dopis poukázán na Královské Vinohrady, odtud na Smíchov, pak do Holešovic, odtud na Vyšehrad. A možno-li říci o písmu, že je zuřivé, tedy skutečně každá další poznámka byla zuřivější a zuřivější. A tedy naposledy byla naznačena ulice Lipová — a tam tedy unavené psaní došlo cíle.

Když si panička přečetla všechny ty adresy, pootevřela levé dveře z předsíně do světnice, vstrčila škvírou ruku dovnitř a jen pronesla:

„Ňáký psaní, pane doktor!“

Jiná neviditelná ruka jí psaní odňala a dveře se zavřely.

Ta neviditelná ruka náležela doktoru práv Jaroslavu Baštovi, muži něco přes třicet let, kterýž sáhnuv po obálce s trpkým úsměvem přečítal všechny poznámky na ní, učiněný cestopis po Praze. Když dočetl, skoro lhostejně prohodil:

„Zdá se to být od kamaráda Vondry. Co asi chce ode mne ubohého?“

A sáhl po nožíku, aby obálku rozřízl. Docela lhostejně rozřezával. Neočekával nic utěšeného.

„Je to Vondra,“ přisvědčil si, když pohleděl na podpis. A potom četl:

„Milý drahý kamaráde! Snad víš, že mě osud zavál do Rápošova. Ale zde nechci umřít, ba zde nechci ani žít. Všechno mě táhne do Prahy. Ano, do Prahy — a když jsem nasadil všechny páky, tedy se mi podařilo, že budu do zlaté, nezapomenutelné Prahy přeložen. Arci až za dva měsíce, ne-li teprv od Nového roku. Ale na ulici tam bydleti nemohu. Tak tedy mám k Tobě prosbu. Náhodou skoro zázračnou vypátral jsem, že se vbrzku uprázdní vhodný bytek, pěkný pokoj pro svobodné pány, ba po případě prý i s alkovnou, která by se mi hodila za ložnici. Příteli, třesu se nedočkavostí! Je to jistá paní Novotná, která ten byt pronajímá ve Štěpánské ulici — buď Novotná nebo Nováková, to snadno zjistíš — v čísle 125 či snad 152, to taky zjistíš. Tedy buď tak laskav, podívej se do naznačeného čísla, po případě do

obou a zamluv mi ten pokoj! Pokud možno i s alkovnou. K obývání za dva měsíce, ale pro všechnu bezpečnost nanejdýl od Nového roku. Nábytku nepožaduji, mám vlastní nábytek — zatím je složen ve skladišti u speditéra, nechtěl jsem se s ním do Rápošova tahat, nesvědčí mu takové hrkání po dráze, sem tam a čert ví kam ještě. Nájemné vyjednej po vlastním uznání — vždyť víš, co asi mohu platit. A jakmile to všechno vyjednáš, zprav mne. Ani se nemohu dočkati Tvé odpovědi. Líbám Tě a jsem s pozdravem Tvůj starý věrný Vondra."

Dr. Bašta přečetl psaní, oblékl se, řekl ve spěchu k paní Valentinové, že snad přijde o něco později k obědu, aby mu jej dala zatím do trouby, a vyrazil z domu. A rovnou do ulice Štěpánské.

I minul den, minul i druhý a třetí, a milý doktor Bašta měl v troubě kuchyňské již tři obědy, když se navečer třetího dne vrátil domů, chopil se listovního papíru a psal, psal, psal. A teprve když dopsal, požádal paní Valentinovou, aby mu laskavě přinesla obědy, jeden po druhém. Nebo ty tři dny vlastně ani pořádně nejedl, jen se odbýval kávou v oněch přestávkách, které mu zbývaly po honbě za paní Novotnou či Novákovou a za bytem.

A za dva dny potom četl kamarád Vondra v Rápošově list pražského přítele:

„Nejmilejší Vondro! Omluv mne a promiň, že jsi nedostal odpověď obratem pošty, jak jsi snad očekával. Psaní Tvé mě hledalo celý týden

ve všech částech Prahy, poněvadž já vlastně nikde nebydlím. Dávno již nemám určitého bytu. Od letošního jara bydlím toliko v substituci, totiž v zastoupení, každé čtyři neděle jinde. Bůh žehnej milým přátelům, kteří od jara konají reservní službu vojenskou. Jim — abych tak řekl — vydržuji byty, aby jim ho zatím někdo jiný nezasedl. A jim také děkuji, že mohu býti pod střechou, že mohu den co den spáti v posteli. Každé čtyři neděle jinde, ježto po jejich návratu z vojny musím jim pokoj zase postoupit. Spal jsem v postelích dlouhých i krátkých, tvrdých i měkkých, vystřídal jsem za tu dobu asi patnáct kvartýrských. Nájem arci platím za každé ty čtyři neděle sám. Tím tedy si vysvětli, že mne Tvůj list hledal přes týden — ale konečně mě našel. — Koho však já marně hledal, byla Tvá paní Novotná neb Nováková ve Štěpánské ulici. Byl jsi patrně nedobře zpraven. Našel jsem sice v řečené ulici dvanáct paní Novotných a sedmnáct Novákových, ale žádná neměla bytu, jak jsi jej naznačil, ani s alkovnou ani bez alkovny. Šel jsem však neohroženě dále po všech stopách a konečně jsem vypátral jistou paní Novákovou, která má sestřenici paní Novotnou a ta zas švekruši paní Nováčkovou, ne však v ulici Štěpánské, nýbrž na Karlově náměstí. A tato paní měla skutečně k zadání pokoj, podle potřeby i dva, poněvadž je majetnicí domu toho. Ale vyskytla se obtíž. Předně: panička nechtěla na nájemníka čekati dva měsíce, neřku-li do Nového roku. Bojí

se té samoty, ježto v sousedním domě nedávno vykradli. Raději tedy nájemníka hned, aby nebyla bez ochrany. Ale jak jsem vypozoroval, trochu si vybírá. Nechce každého. To pochopuji. Má-li mít někoho pod střechou, ať je to člověk pořádný a příjemný. Za druhé však: nechce pána, který má svůj nábytek. Má všechny pokoje velmi pěkně zařízené, a řekla mi s důrazem, že nedopustí, aby se něčím z jejího nábytku hnulo. Vše musí zůstati na svém místě. Mimochodem řečeno, panička je vdova po inženýru. Mladá, byla jen čtyři roky vdána. Bezdětná. Když jsem byt podrobil důkladné prohlídce, shledal jsem, že je paní domácí velmi příjemná. — Víš snad, milý kamaráde, že bych rád otevřel vlastní kancelář, což jsem posud nemohl udělat jen z nedostatku vhodného bytu. — Krom toho panička vyslovila číslici tak nehoráznou, že bysi se sotva k takové oběti odhodlal. A poněvadž vím, že máš vážnou známost (a to asi Tě nejvíc do Prahy táhne) a že tedy ani po té stránce není čáky na nějaké uspokojivé východisko (rozuměj mi!) — rozhodl jsem se. Viděl jsem, že jest periculum in mora — totiž nebezpečenství v průtahu. Promluvil jsem tedy slovo na pravém místě — a paničku při tom polil ruměnec, což se mi líbilo. Arci řekla, že bychom se měli trochu blíže poznati, a tu že by bylo nejlépe, kdybych si ten pokoj — vlastně dva ty pokoje — vzal. Rozumí se, že jsem je vzal, a beze smlouvání. Má viděti, že jsem gentleman. Zatím tedy jsem

vzal ty pokoje a doufám, že paničku si vezmu do dvou měsíců. A první byt, který se v našem domě uprázdní, máš dostati Ty, kamaráde. Abys viděl, že přátelství u mne není jalové a prázdné slovo. Doufám, že přijedeš na svatbu, a že máš radost se mnou z toho rozřešení palčivé situace mé.

Tvůj starý, oddaný Jaroslav."

V listopadu 1926.

MYŠKA.

Není pochyby, že slečna Klára — či vlastně Klárka, jak jí všechno její okolí říkalo — byla obdivuhodná dívka. Bylo jí tehda právě osmnáct let. Pravda, v tom věku je mnoho dívek obdivuhodných, zvláště jsou-li vybaveny všemi půvaby svého pohlaví, a mnoho jich jest i milování hodných. Než o tom nebylo lze se slečnou Klárkou hovořiti. Klárka vůbec lásku zavrhovala. Klárka měla své zásady — ona říkala principy — mnoho všelikých zásad měla. Tolik zásad, až se z nich zatáčela hlava jinochům, kteří se okolo Klárky otáčeli. Bylo tu tedy dvojí točení, ale nic více než točení. Vážný, chladný, ano mrazivý způsob, jakým Klárka své úvahy pronášela (ona arci to jmenovala sentencemi), nedopouštěl žádného přiblížení. Jinochové, kterým bývalo dopřáno setkávati se s ní ať nahodile nebo v nějakém kroužku společenském, naslouchávali uctivě jejím výkladům. Je tomu arci hezká řádka let, a tehda skutečně ještě byli jinochové, jinochové šťastně zelení, kteří dovedli naslouchati s příslušnou zdrželivostí hovorům a názorům ta-

kové důmyslné dívky, jako byla Klárka. Zdálo se, že všechny ty mladíky přerůstá vědomostmi a životními zkušenostmi. Bylo to v čas, kdy ženské studium ještě nebylo tak všeobecné, ba kdy ho vůbec nebylo. Ale Klárka studovala kdesi na nějakém soukromém učilišti a nemohla se dočkat, až bude universita přístupna i dívkám. Chtěla se oddati vědám přírodním.

„Myslím, že není vděčnějšího pole pro ženy,“ pronesla nesmírně vážně onoho dne, když se mi se svým záměrem svěřila.

Klárka nikdy neřekla pro dívky nebo pro ženštiny či dokonce „ženské“. Vždy mluvila jen o ženách. My ženy — my ženy říkávala, a čím vážněji a slavnostněji to pronášela, tím více to lechtávalo k úsměvu. Ale nikdy jsem se neusmál, abych se jí tím nedotkl. Pomyslete však si takové osmnáctileté poupě, když hovoří o ženách jako stará matrona, a myslí tím také sebe.

Schvaloval jsem jí to studium. Předně mne to schválení nic nestálo. Za druhé: chtějte takové mladé hlavě něco vymlouvat. Jen byste tím oleje do ohně přilévali. Mám nejednu zkušenost, že spíše člověka od něčeho odvrátíte, schvalujete-li mu jeho záměr a přimlouváte-li mu, jen aby se ho nespouštěl. Po čase ho to samo rozejde. Arci sluší vždy dobře znáti povahu a pronésti slovo v pravý čas. Bylo by na příklad mnohem méně nešťastných lásek, ba i lásek s tragickým koncem, kdyby se tolika a tolika mladým lidem násilím nebránilo.

A bylo by snad i méně nešťastných manželství, kdyby si matky a tatíkové mocí mermo neumiňovali, že to musí stůj co stůj přetrhnout. Kdyby maminky (či třeba tatínkové) promlouvaly k dceruškám vždycky tak rozumně, jako svého času promluvila k dceři své paní Žabková:

„Mladý Salakvarda se ti líbí, Málinko? A taky prý už jste měli nějaké dostaveníčko. No, proč pak ne. Hezký člověk to jest. Arci mu již povážlivě řidnou vlasy. Konečně, co na tom záleží. To spraví paruka, až mu slezou docela. Arci prý spotřebuje všechnu svou gáži pro sebe, a nějaký dloužek má k tomu. Časem to jistě zaplatí, až postoupí. Zatím se budete musit hodně uskrovňovat, aby vám stačilo, co teď utratí sám. Na neděle a svátky arci budete obědvat u nás — no a doma budeš vařit po tenku. Kdopak vám vidí do žaludku. Zato se budete mít hodně rádi. Do divadla půjdete třeba jen jednou za měsíc nebo za dva, biograf si zatím vůbec odřeknete. Ani od divadla ani od biografu není člověk živ. My s tatínkem taky jsme začínali pomalu, panečku, po krejcárku — ani tenkrát nebylo tolik příležitosti k utrácení. Za kvartýr jsme platili jen stopadesát zlatých ročně, ovšem, byly jen dva pokojíky s kuchyňkou, bez koupelny, bez předsíně. Jakáž pomoc! Vezmete si jen jeden pokoj s kuchyní — dostanete-li to. Tatínek slíbil, že vám ročně přidá tři tisíce korun na živobytí — to víš, tvé věno pohltí výbava. Všechno to panu Salakvardovi upřímně pověz, aby nespo-

léhal, že dostaneš kdoví co. Když tě má rád a ty jeho, budou vám i brambory chutnat jako pečeně — no, no, nenabírej, Málinko, časem nějaká jaternička taky bude k těm bramborům. Nic proti panu Salakvardovi nemáme, docela nic. Povídal tatínek, že nanejdýl za pět let postoupí. Teď má šestnáct set měsíčně, pak bude mít dva tisíce a tři sta, povídal tatínek. Ani pak nebudete smět dělat velké skoky, ale zatím už se naučíš hospodařit. Ovšem, fajfokloky zatím nebudeš dávat. Jen žemličky se sardelovým máslem k čaji stojí aspoň dvacet korun, přijde-li pět nebo šest hostů, a takových dvacet korun pak před prvním vždycky chybí . . ."

Paní Žabková všechno tak mírně dcerušce povídala, docela nic proti panu Salakvardovi nenamítala, Málince vdavky nerozmlouvala. A podivná věc, ani Málinka na ně nespěchala, odložila je na nějaký čas. Vystřízlivěla trochu. Zatím pan Salakvarda se oženil, dokonce již po třetí, když se s ním první dvě manželky daly rozvést. A Málinka si proto nezoufala. Jaké pak zoufání pro člověka, který střídá ženy jako punčochy. —

Tak tedy jsem slečně Klárce její záměr schvaloval. Přírodní vědy, výborná věc. Je k tomu sice třeba hodně píle, hodně studia, vytrvalosti, dobrého zraku, a ledačeho se člověk nesmí štítit.

„Štítit?" zvolala Klárka. „Štítit se přírody?"

„Ale vždyť povídám, že ne. Mám jenom na mysli, že jste přece jen dívka — —"

„Jsem žena," řekla slečna Klárka s důrazem. „Jsem otužilá dost a beze všech předsudků."

„Výborně, slečno Klárko! Jenom nesmíte zapomenout, že studium přírodních věd vyčerpá všechen váš čas. A někdy, až budete manželkou svého vyvoleného, až budete matkou, pak vaše domácí, manželské i mateřské starosti — —"

Klárka na mne velmi vážně, ba přísně pohlédla.

„Zapomínáte na něco, příteli — vy dovolíte, abych vás nazývala přítelem? — zapomínáte na něco, o čem jsem se již kdysi zmínila: nikdy se neprovdám. Opakuji vám: nikdy! Zůstanu ženou svobodnou, volnou, prostou všeho otroctví, všech závazků, které by mi překážely v povolání. Je to můj první princip, kterému se nezpronevěřím. Žena budiž volna jako muž — ale co pravím! Taky muž je otrokem, i v manželství, i v otcovství. Moje studium bude mi vším, bude mi náhradou za muže, za děti, za všechno, co vy muži nazýváte rodinou. Pohleďte na lesy, na luka, na květiny, na motýle, na svatojanské mušky, na zlatoskvoucí vážky, na jepice, na vlaštovky v letu, na mravence, na včelky — —"

„Jsou arci také chrousti, slečno Klárko, jsou ponravy, dešťovky, krtonožky nevlídného vzezření, jsou slizcí, černí, lepkaví plži a lepkavé mšice, zvláště ty na černém bezu, a nezapomeňte na ropuchy, zvířátka sice velmi užitečná, ale věčně studená a vlhká. Nemluvím ani o tom, co vše-

chno spatříte drobnohledem, jaká netušená zvířátka netušených tvarů. Na příklad roztoče v sýru — —“

„Na všechno jsem připravena,“ přerušila mě Klárka skoro se zanícením. „Nemyslete si, že jsem křehotinka jako jiné, které div neomdlévají, spustí-li se na ně se stropu pavouk . . .“

Teď slečna Klárka jako bezděky pohlédla na strop, ale právě nad ní nebylo žádného pavouka. Svého milého křižáka jsem pěstoval v koutě, a tam se Klárka nepodívala.

„Výborně, slečno Klárko! Mám z vás radost. Jen setrvejte na svém předsevzetí. Dejte výhost všem předsudkům, všem pověrám. Nevěřte tomu, že se netopýr zaplétá ženským do vlasů, nevěřte tomu, že škvor se zvláštní zálibou vlézá někomu do ucha. Jakživ jsem nezažil a neviděl, že by tam byl někomu vlezl. Ostatně by sám byl nejnešťastnější, kdyby se tak omýlil, poněvadž by nevěděl, kudy zas ven. Neumí prý lézti pozpátku jako rak. Spíše prý se někdy do ucha dostane blecha, která tam pak dělá náramný tartas, ale tu stačí kapka oleje.“

„Opakuji vám, že nejsem bázliva, nejsem pověrčiva,“ mávla slečna Klárka rukou. „A máte-li vy muži všechny ženy za bázlivé, pověrčivé, štítivé, je to právě váš mužský předsudek. Taky muži jsou plni všelikých předsudků o nás ženách. Ujišťuji vás!“

Slečna Klárka jen hořela, když tak horlivě

a přesvědčivě hovořila. V tu chvíli se vzchopila s židle a stála přede mnou jako kněžka.

V tu chvíli však stalo se taky, čeho jsem se sám nenadál, když bylo ve světnici tak hlučně hovořeno. Z úzké štěrbiny v koutě u dveří se vynořila šedivá hlavička, dvě očka jak černé korálky, dvě oblá ouška, čenichající rypáček — vynořilo se i celé tílko, a již se rozběhla po světnici malá domácí myška. Stará, dobrá známá, myška, které jsem vždy před její doupě kladl všelijaké drobty a sousta, aby nehlodala na ničem, na čem hlodati nemá. A skutečně, myška se po všechen čas vzorně chovala. Požírala jen, co jsem jí nalíčil, někdy to vtahovala i do svého brlohu, kde snad měla malou rodinku. Jinak mne neznepokojovala, leda že v noci trochu podlahu hryzla — snad si rozšiřovala svůj východ do světnice.

Zapomněl jsem odpověděti slečně Klárce — jen jsem se díval po myšce, až kam doběhne. A tu Klárka, sledujíc mé zraky i směr, kterým se upíraly, ohlédla se a — spatřila malého hlodavce.

„Ježíši Kriste — myš!“ vykřikla. Střelhbitě vyskočila na židli, na které byla seděla, povykasala sukně — tehda ještě se nosily sukně dlouhé až po kůtka — a obemkla je rukama pod koleny. A stála na židli, všechna se chvějíc, a teď by se v její tváři nebyl krve dořezal, jak zbledla.

Řekl jsem, že stála. Ne, kolísala na židli, až mě pojala obava, že se skácí. Byla blízka mdloby, zhroucení na podlahu, hrozil jí úraz.

Tu jsem jí šetrně pojal a snesl s židle, postavil na zemi.

„Vzpamatujte se, slečno Klárko. Myš dávno utekla, ulekši se vašeho výkřiku. Nehrozí žádné nebezpečenství — ostatně myška, kterak by vám ublížila? Má sama strachu dost.“

Nemohla ze sebe slova vypraviti a ještě se zapotácela. Podsunul jsem jí židli, sklesla na ni jako bezduchá, s očima zavřenýma. Rychle jsem sáhl po lahvičce se čpavkem, opatrně jsem jí dal přičichnout. Ponenáhlu se probírala ze své mrákoty.

Dlouho nepromluvila, jen zhluboka oddechovala. Potom, odcházejíc, pravila ke mně s výrazem skoro zahanbení:

„Promiňte — přišlo to tak náhle — nemohla jsem nic předvídati — nepochopitelná slabost — — Buďte tak laskav, příteli, neposuzujte mne křivě, ale jsou jisté předsudky, téměř vrozené, štítivost nepřemožitelná — ale vždyť víte, že my ženy a myši — — —“

Bodejť bych nevěděl. Ostatně myslím, že i žena s nejsilnějšími zásadami couvne před myší a je-li po ruce židle, vyskočí na ni. A slečna Klárka byla žena teprv osmnáctiletá. — —

Nu, ano, dnes je starší — nepovím, o kolik let. Jen to snad náleží k věci, že slečna — — ne, paní Klárka má zatím pět dětí, roztomilých, usměvavých jako ptáčků, a že sama je nejroztomilejší maminkou a nejpečlivější chotí, a že se ke studiu

přírodních věd vůbec nedostala. Ví rarach, jaká v to přišla překážka, a čert ví, kam založila svou neochvějnou zásadu, že se nikdy neprovdá. Nikdy jsem se po tom neptal. Jen když povila první své poupátko, řekla ke mně se zvláštním úsměvem:

„Tak vidíte, příteli — smím-li vás tak posud nazývat — tak vidíte! Člověk míní — —“

Nu, ano, ano, ale to bych jí byl mohl předpovídat, když jsem jí poprvé viděl s panem Stanislavem. Pan Stanislav byl velmi příjemný mladý muž a měl milou slečnu Klárku k smrti rád. A pokud vím, nic se v té věci nezměnilo. V říjnu 1927.

NEUVĚŘITELNÁ HISTORIE.

(Kterak se udála asi před čtyřiceti lety.)

Jsme pod střechou novoměstské radnice, za onoho času ještě neopravené, jak se jevila uvnitř i zvenčí až do devadesátých let minulého věku, než byla postavena nová budova trestního soudu. — Je po nějakých svátcích, a tak se hned na prvý den po nich nahromadilo tolik závěrečných líčení, že jeden sborový soud musil zasednouti též v bývalé, nechvalně známé síni porotní, nevlídné i za slunečního dne, ale přímo strašidelné za dne kalného, pošmourného. Však ještě žijí pamětníci, kteří na tehdejší porotní „sál" nemají žádných utěšených vzpomínek.

Již byly skončeny tři „mlejny", totiž závěrečná líčení s menšími provinilci, tak zvané sumárky, bez mnoha svědků či vůbec bez nich, ježto činy byly doznány, a bez obhájců, kteří líčení mnohdy jen zbytečně protahovali — po názoru pánů soudců. Zbývalo líčení poslední, které vlastně mělo býti na dnešním pořadu první, ale musilo

být odloženo, poněvadž na počátku nebylo po obžalovaném ani památky. Ten totiž nebyl ve vyšetřovací vazbě a dlouho trvalo, než se jeho bydliště dopídili. Ale již tu měl dávno být.

Pan předseda čtyrčlenného soudu se dívá přes tu chvíli na hodinky, velmi netrpělivě, a již asi po páté se táže:

„Což pak ten Bukáček tu ještě není?"

A vrchní dozorce věznů, pan Bajer, hlásí ode dveří:

„Prosím teď přišel nějaký Bukáček, ale povídá . . ."

„Tak ho sem přiveďte, ke všem čertům! Venku nemá co povídat — ať nám to poví tady!"

Pan Bajer vyrazil do předsíně a již se vrací, veda za rameno občana asi padesátiletého, tělnatého, tváře hladce oholené, vlasů prošedivělých, vážně vykračujícího. Je velmi slušně oděn, rozhlíží se velmi udiveně a neví, kam se postavit nebo posadit.

Předseda soudu jej měří pronikavými zraky a táže se:

„Jste vy Bukáček? Vendelín Bukáček?"

„To taky sem, vašnosti, odjakživa . . ."

„Neříkejte nám tu vašnosti, Bukáčku. Říkejte slavný soude! Rozumíte?"

Bukáček: Rozumím, vašnosti slavný soude.

Předseda: Říkejte slavný soude bez vašnosti!

Bukáček (trochu popleten): Prosím, slavný soude bez vašnosti.

Předseda (již trochu dopálen): Nechte si vašnost! (Hučí ku přísedícímu senátu po pravé straně: Neslýchaná tupost! — K Bukáčkovi:) Jdete sám či přivedl jste si obhájce?

Bukáček: Prosím, nač pak obhájce?

Předseda: Aby vás hájil. Tedy dobrá, nemáte obhájce. Budeme dříve hotovi. Jak jste stár?

Bukáček: Právě dvaapadesát, prosím.

Předseda: Dvaapadesát? Tady v aktech máme třiapadesát, ale tedy taky dvaapadesát je dost, abyste se moh' stydět.

Bukáček: Stydět? Zač pak, prosím?

Předseda: Za to, co jste vyváděl. Uslyšíte to. Ostatně vám byla dodána žaloba. Což pak jste ji nečetl?

Bukáček: Prosím, žádnou žalobu jsem nedostal. Jakou pak žalobu! Jakživ jsem nebyl žalován. Proto taky jsem koukal jako blázen — —

Předseda: Nechte si zbytečné poznámky. Pan zapisovatel vám žalobu přečte. Potom nám povíte, nač se vás budeme ptát. Sedněte si. Támhle na tu židli si sedněte. — Prosím pana zapisovatele . . .

Pan zapisovatel, mladý doktůrek práv, který si u soudu odsluhuje povinný rok bezplatné praxe, zdvihl se a přečítá žalobu. Čte dost jednotvárně, poněvadž se unavil již třemi žalobami předešlými a spisováním protokolů o všech líčeních.

Z žaloby vyplývá nechvalné jednání obvi-

něného, který se nám jeví teď ve světle mnohem nepříznivějším, než když vstupoval do soudní síně. Vychází z ní najevo, že Vendelín Bukáček udržoval delší čas poměr s Anastázií Brčálovou, z které pod slibem manželství vyluzoval všeliké menší i větší částky peněžité, tu na bytové zařízení, tu na úhradu nájemného, a vůbec na založení společné manželské domácnosti. Když pak se Anastázie Brčálová, vdova po kartáčníku, z úspor svých vyčerpala a pojala podezření, že to s ní Bukáček nemyslí upřímně a poctivě, zmizel jednoho dne s obzoru a byl dlouho nezvěstný. Anastázie Brčálová ho vůbec již nikdy nespatřila. Konečně však byl vypátrán a dnes tedy má z činu svého odpovídati.

Bukáček sleduje žalobu s udivením stále rostoucím, poulí zraky na čtenáře žaloby, dívá se po všech pánech soudcích, sahá chvílemi pro šátek, otírá si zpocený krk, tváře i čelo, funivě oddechuje a je zjevno, že by přes tu chvíli vybuchl, kdyby ho nekrotil pohled páně předsedův. Konečně zapisovatel dočetl, podal žalobu panu předsedovi a usedl na svou židli.

Předseda k obžalovanému: Slyšel jste žalobu. Rozuměl jste jí?

Obžalovaný se vzchopil: Ne, prosím! Tomu aby čert rozuměl!

Předseda (prudce): Chovejte se a mluvte slušně, nebo vás disciplinárně potrestáme! A dodávejte: slavný soude!

Obžalovaný: Dodávám slavný soude. Ale přece jen aby tomu čert rozuměl!

Předseda: Pronesete-li ještě jednou takové neslušné slovo, dostanete štyryadvacet hodin vězení. — A teď nám povězte: Znáte Anastázii Brčálovou?

Bukáček: Jakživ jsem ji neviděl!

Teď poprvé dává známku života najevo pan státní zástupce, který až posud na své židli nehybně seděl. Prudce hodil tužku na svůj opis žaloby a pronáší břitce: „To je silné! Jakživ neviděl! A což ty vymámené peníze?“

Bukáček otevřel ústa úžasem, že tu ještě někdo do té historie mluví. Předseda vida jeho podivení a neporozumění, poučuje obžalovaného: „To je pan státní zástupce, který vás žaluje. K tomu se musíte chovat stejně slušně jako k soudu. Povězte nám tedy, co můžete na své ospravedlnění pronést. Proto jste zde, abyste nám všechno řek', a my jsme tu proto, abychom vás vyslechli a posoudili, mluvíte-li pravdu čili nic. A pak uslyšíte svědkyni.“

(Potom se předseda obrací k vrchnímu dozorci panu Bajerovi:) Dostavila se již svědkyně?

Pan Bajer: Před chvílí přišla.

Předseda: Taky si dává na čas. Měla tu být o deváté hodině.

Pan Bajer nesměle: Prosím, ona to hledala u civilního soudu v Celetné ulici.

Předseda (mrzutě): Každé dítě má vědět, kde

je trestní soud. A tedy mluvte, obžalovaný. Jak to bylo s tou předstíranou ženitbou, s tím slibem manželství?

Obžalovaný (který se zatím jakž takž do té soudní procedury vpravil): Slavný soude! Jakživ jsem nikomu žádné manželství nesliboval. Jsem svobodný jako pták a doufám, že s pomocí boží tak do smrti vydržím. Sice taky jsem kdysi na ženitbu pomýšlel, ale to jsem byl ještě tak říkajíc kluk nemoudrá, a tenkráte mě od toho zachránil strejček Vejr, dej mu Pánbůh věčnou slávu.

Předseda: Zdá se nám, že ten strejček Vejr k tomuhle nepatří. Zůstaňte při Anastázii Brčálové.

Obžalovaný: Chraň mě Pánbůh, vaš — — slavný soude! Ale ten strejček Vejr k tomu patří. Já bych se byl ženil jako kat — kdopak by se neženil, když je mu dvacet nebo něco přes dvacet. Ale tenkráte mi strejček povídá: Hochu, počkej, nežeň se do toho tak. Víš, ono je to všecko šalebný. Taky jsem do toho vlez' — však znáš tetku Terinku — ale neprokouk' jsem tak všecko, byl jsem holt mladý zajíc. Za svobodna — to by mě Terinka byla samejma knoflíkama jen pošila — ale podívej se na mě teď, jak chodím někdy otrhanej — —

Předseda: Co ty knoflíky tu mají dělat? Držte se věci.

Obžalovaný: No dyť se jí držím. Říkával mi

strejček Vejr: „Dyž sem za Terinkou chodil, nesmělo na mně nic scházet. Dívala se po mně jako jestřáb. Šel sem za ní v neděli, oblík sem si rukavičky — nový rukavičky — a najednou ryc! — knoflíček v pekle. Taky aby ty rukavičkáře čert po poli honil! No pryč je pryč, vzal knoflíček rarach, povídám si, a jdu k Terince. Než sem se nadál, už mě popadla za ruku: Milouši, vám chybí knoflíček. Tedy rukavici dolů a přišívala knoflíček. Vlastně se mi to líbilo. To bude starostlivá žena! Ale někdy se stal malér, že mi ulít knoflík od vesty. Slíkněte vestu — přišiju vám knoflíček — však tu nějaký podobný v šuplíčku najdu. — A hochu, říkával strejček Vejr, ta ti na mně provozovala kontrolu! Div že mi nerevidovala taky nohavice, mám-li všude všechny knoflíky. Povídám, byla by mě nima pošila. Ale dyž sem si ji vzal, tahle její horlivost ponenáhlu vychládala, já chòdil brzy bez knoflíků, a tuhle ďoura pod paždím, a tuhle natržený límec, a tuhle poutko kabátu v pekle — a to sem ti viděl, jak se ženská mění. Tak si to pamatuj a nehoň se tak do té ženitby.“ — A slavný soude, já si to zapamatoval a řek’ sem si: Ták? Chodit po svatbě jako strejc Vejr? A tak mi léta pomalu uběhla a já zůstal sám — mám doma půl tuctu jehel, mám klubíčko černých a klubíčko bílých nití — ani hospodyni na to nevolám. A proto sem nikdy nikomu manželství nesliboval, ale dokonce sem si od žádné ženštiny peněz nevypůjčoval. Dyť je

to učiněná hanba, tahat z ženských peníze. Ono je dost na všem ostatním...

Členové soudu dívali se po sobě, jako by se jim zdálo, že Bukáček není docela při smyslech. Pan zapisovatel skláněl hlavu k lejstrům a byl všecek červený, jak v sobě potlačoval smích.

Předseda: Nic jiného nemáte říci na své ospravedlnění?

Obžalovaný: Už nic, slavný soude. Jen, že o paní Brčálové dočista nic nevím.

Předseda: Můžete si sednout. — Ať vstoupí svědkyně.

Bukáček se posadil a založil hlavu do dlaní jako v těžkých myšlenkách. Hučelo mu a skřípalo v té hlavě jak ve staré lokomotivě.

Dveře vrzly a do soudní síně vstoupila svědkyně, paní Anastázie Brčálová. Ani vpravo ani vlevo se neohlížejíc veplula přímo k soudnímu stolu se způsobným pukrletem. Klopí hlavu, tvář napolo zastírá krajkovým šátkem.

Předseda: Jste paní Anastázie Brčálová?

„K službám, slavný soude."

Předseda: Věk?

„Bude tak padesát, slavný soude," šeptá jen svědkyně.

Předseda: Právě padesát?

„Něco málo přes to, slavný soude."

Předseda: V přípravném vyšetřování jste udala, že jste byla oklamána a tedy poškozena Vendelínem Bukáčkem, který pod slibem manželství

na vás vylákal značné peníze. Jste předvolána, abyste nám vypověděla vše, co se toho týká, a hlavně poznáváte-li v obžalovaném onoho, jenž vám manželství sliboval a o peníze vás připravil.

Svědkyně: Slavný soude, nevím, budu-li se na něj moct podívat. Těch peněz ani bych tak nelitovala, ale byly taky jiné věci, které mi nikdo na světě nahradit nemůže — —

Předseda: Držme se toho, co je žalováno. Co není žalováno, o tom nemůžeme soudit. Ostatně jste svéprávná osoba a jako taková měla jste právo jednat ve všem po vlastním uznání. — Bukáčku, vstaňte, přistupte a postavte se před svědkyni. (Bukáček váhavě uposlechne.) Povězte nám, paní, poznáváte ho? Obviněný totiž tvrdí, že vás nikdy neviděl.

Svědkyně, stále ještě odvrácena a sama s sebou zápasíc, vybuchne rozhořčena: Kterak to může říct — aby ho Bůh netrestal! Jestli mě někdo viděl, slavný soude, za dne i potmě, tedy to byl on, pan Bukáček.

Předseda: Otočte se, paní svědkyně, řekněte mu to do očí.

Svědkyně dobojovává vnitřní zápas a náhle se otočí: Pane Bukáčku, jak tu stojím před slavným soudem a pod přísahou před Bohem, jak můžete zapírat, že jste mě — — (pohlédne mu v tvář a náhle jako zděšena nějakým přízrakem vzkřikne): Ale vždyť to není on, slavný soude, to není pan Vendelín Bukáček, jednatel hamburské

paroplavební společnosti „Spása“, to je docela jiný pán — —

Z Bukáčkovy hrudi se vylinul hluboký vzdech, jako by mu s prsou egyptská pyramida padala: Jednatel ‚Spásy‘ povídáte, paničko? — Slavný soude, já jsem hodinář, a teď tomu rozumím! Ten Vendelín Bukáček byl syn po bratranci mého nebožtíka otce, ale jakživi jsme spolu neměli nic společného, poněvadž se chytal všeho, jen ničeho dobrého. To je taky v tomhle pádě vidět. A jestli mohu slavnému soudu posloužit, tedy ten druhý Vendelín Bukáček vzal dávno za své, utopil se před půldruhým rokem v Hamburku — —

Svědkyně zaštká: Utopil se!

Bukáček: Nadobro a dočista. — A slavný soude, ten by mě byl zamíchal do pěkné bryndy!

Předseda se rozpačitě rozhlíží po ostatních členech senátu, po panu státním, a konečně praví k paní Brčálové: To tedy jsme hotovi, paní svědkyně. Děkuju vám, a můžete odejít.

Svědkyně: A náhradu nedostanu žádnou?

Předseda: Asi sotva. (K veřejnému žalobci:) Má snad pan státní nějaký návrh?

Pan státní (mrzutě): Vyžádám si od příslušného úřadu zjištění smrti nepřítomného Vendelína Bukáčka — a potom nejspíš odvolám žalobu.

Paní Brčálová zdrcena vychází ze soudní síně. Předseda se obrací k nevinnému Vendelínu Bukáčkovi: Pane Bukáčku, stal se omyl v osobě, jak vidíte. Nemusíte se déle zdržovat, můžete taky jít.

Bukáček: Smím eště slovo podotejčit, slavný soude?

Předseda: Copak ještě?

Bukáček: Slavný soude, pánové ráčili vidět paničku. Smím se zeptat, esli by si ji někdo z pánů slavného soudu byl vzal? A já jsem si ji měl vzít?

Předseda (studeně a skoro přísně): Pane Bukáčku, líčení je skončeno, nezdržujte se.

Pan Bukáček se uklonil a odchází, vrtě hlavou.

Senát se zdvíhá, sbírá lejstra, a předseda ještě na rozchodu se obrací k pánům: Eine unglaubliche geschichte das, was, meine herren?

Dávno kryje drn paní Brčálovou i pana Vendelína Bukáčka, snad i všechny pány onoho soudu i tehdejšího pana státního — vždyť je tomu čtyřicet let. Ale neuvěřitelná historie to byla.

V dubnu 1928.

V PARNOU NEDĚLI ČERVENCOVOU.

Bylo to někde v pražském Podskalí — totiž v tom starém, roztomilém Podskalí, dokud ještě stálo nedotčeno ruchem asanačním a dokud vonělo na jaře vlhkou korou a později kořenitou pryskyřicí, že se nozdry osvěžující té líbezné vůně nemohly dosyta nadýchati — tam tedy to bylo. Kdesi v malém domku o nízkém patře, a v neděli po obědě to bylo, vlastně už hezky odpoledne, bezmála se schylovalo k svačině. Aspoň z malé kuchyňky již zaváněla káva — a ta v neděli voněla docela jinak než ve všední den.

Právě se mistr Maňourek vzchopil se své pohovky, na které vždy v neděli po obědě vyspával několik poctivých veršů — ve všední den si toho přepychu dopřáti nemohl. Tu byla práce. Mistr Maňourek byl členem počestného cechu krejčovského, jak hlásala jeho tabulka dole vedle vrat: Fr. Maňourek, vojenský a civilní krejčí. (Musíme tu poznamenati, že vojenské práce mnoho neměl, a vlastně žádnou. Tabulka pocházela ještě z počátků jeho živnosti, když se před lety udělal pro

sebe kdesi na Karlově náměstí. Potom šel dál a níže, až se usadil v Podskalí. Ani na Karlově náměstí nechodili k němu oficíři. Hlavně tam přešíval nižším pánům šaržantům komisní uniformy na sváteční parádu. Ani ti ho pak nemohli najít, když jim povědomá tabulka zmizela s očí. A v Podskalí samém žádného vojska nebylo. Mistr Maňourek však by slůvko „vojenský" na svém štítě za nic na světě nebyl vymazal. Značilť odjakživa vyšší stupeň umění krejčovského, a na tom si Maňourek zakládal.)

Teď vstoupila paní Maňourková z kuchyně do světnice (pro šálky na kávu), a mistr narovnávaje se na pohovce do sedu, až mu v kříži praskalo, pronesl k choti poněkud nevrle:

„Víš, matko, pěkný nébl (mébl) to je, takovédlenc kanape, ale já se na tom zatrápeném vixlajvantě dycky přinastudím, a čím větší horka, tím hůře. Potím se jako blázen a mám košili na hřbetě jak ledovou."

„Protože si nedáš poradit, tatíku. Pořádej ti říkám, abysi spal ve šlóchroku, dyž už nemáme dývan štofovej. Je von to s tebou kříž. Malé dítě by spíš poslechlo."

„No, matko," odbroukl Maňourek, „v tomlenc horku ještě se mám zavinovat do vlny?"

„Ale tak si pod sebou rozestři aspoň můj starej tuplšál!"

A tím byla paní Maňourková se svým pokáráním hotova. Neboť mistrova stížnost na stude-

né vixlajvantové kanape se opakovala, kdykoli na ně ulehl, a to bylo každé neděle.

Pravdu měl otec Maňourek. Ty pohovky potažené voskovaným plátnem, které pro svou láci přišly tak před šedesáti lety do módy, měly několik nepříjemných stránek, z nichž hlavní byla studenost, na kterou si mistr naříkal, a stejně nemilé bylo, že se člověk odpočívající na ten povlak přilepil. A třeba když jen chvíli na takovém méblu poseděl. Tělesné teplo — zvláště u lidí tělnatějších a rozložitějších — účinkovalo na voskový nátěr nepříznivě. Někdy na takovém kanapi zůstalo lpěti kus nohavic nebo ženské toalety — a to nejčastěji. Byly z toho všelijaké mrzutosti. Zatím arci dávno ty voskované pohovky vzaly za své. Buď sešly věkem k nepotřebě, anebo taky leckterou a velmi z fasóny vypadlou najdete ještě leckde na pražských půdách — jejich někdejších majetníků se již nikdo nedopátrá.

Maňourek vida, že soucitnější účasti v choti nevzbudí, rozpažil ruce a prohnul se, až mu v kříži zalupalo, a načal docela z jiného, čím se sám již od oběda zaměstnával a co jen po čas jeho dřímoty bylo přerušeno.

„Povídám, matko, co pak říkáš našemu Theobaldovi?“

Theobald byl Maňourkův tovaryš, který již několik let u něho pracoval.

A když na něm utkvěl tázavý pohled paní mistrové, dopověděl:

„Všimla sis, že dnes pojedl z husy jen stehýnko a jen půl knedlíku?“

Kdyby se byl mistr v tu chvíli podíval do tváře své choti, byl by snad postřehl, jak porozuměla jeho otázce. Ale Maňourkovo poslední slovo se utopilo v nehorázném zívnutí, při čemž obě oči přimhouřil. Tak tedy nepochytil, kterak se svou otázkou přišel jak na zavolanou.

„Taky jsem koukala, taky,“ odpovídala panička, „a právě jsem pekla husu, že dnes má svátek, a byla jako májová — —“

„Jako dort!“ mlaskl mistr. „A přece nebyla žádná mrzutost, aby ňák trucoval. A díval se do talíře jako nesvůj. A jen tak hubu utřel, vypáchl z domu, prý do Šárky — to povídal už včera. Nevíš ty nic, co mu asi hlavou rejdí?“

Panička se dívala velmi pozorně na muže, na chvilku pomlčela a potom pronesla:

„No esli vy dva jste spolu nic neměli, tedy bych nevěděla. Leda že by se mu v hlavě motala nějaká holka. Léta na to má.“

Mistr našpicoval obě uši do kuchyně a zvolal:

„Hrome, něco ti tam kypí . . .“

„Šmarjájozef! Mlíko!“

A rázem skočila do kuchyně, odsouvla hrneček s kola a již zase byla ve světnici.

„No má úcta!“ zvolal mistr. „V tomhle vedru eště spálený mlíko na plotně!“

„Nic se mu nestalo — chytila jsem to včas,“ chlácholila panička.

„Tak ty povídáš holka, matko?“ pokračoval mistr v přerušeném hovoru. „Abych ti řekl, to bych neviděl tuze rád. Theobald je chlapec šikovná, dobře se mi hodí do práce, je zdrženlivej, nenáléhá pořád na větší mzdu a vůbec mi hoví. Ale jak ty povídáš holka, nejenom že z toho kouká roztržitost, ale taky by mně moh’ odejít a dělat se pro sebe. A to bych zrovna rád neviděl, aby se mi tu pak někde na křtán usadil. Podskalí nejsou žádné Příkopy, milá matko.“

„To bych řekla,“ přisvědčila panička. „Ale co dyby mu byla vlezla do hlavy některá z našich dvou holek?“

„Jo kdepak sou naše holky?“ rozpomenul se náhle mistr.

„Kde jsou? No počítám, že už teď taky někde v Šárce, na Floriánce. Dyž Theobald povídal, že půjde do Šárky, ušklíbly se obě mlsně a Fanča mi pak v kuchyni povídá: To bysme taky chtěly do Šárky. A tak já řku: No děte si do Šárky. Ale slušně se chovejte a včas buďte doma. A tos měl vidět, jak Theobald vyrostl, když slyšel, že jdou holky taky do Šárky.“

„A tak ty myslíš, matko, že by jako Theobald smejšlel na některou z našich?“

„Abych ti to just akorát mohla odpřisáhnout, to nemůžu, tatíku, ale nebylo by v tom nic podivného. Holky jsou k světu, vychování mají, no a na vdavky by byly obě. Hlavně jsou mistra

krejčího, a to je něco. Ať jednu nebo druhou, špatně by Theobald nepochodil."

„A na kerou by on tak Theobald merčil, co myslíš, matko?"

„Počkej, přinesu kafe."

Panička vyběhla do kuchyně, bylo slyšet, jak slévá a přilévá, a za chvilku se přitasila se dvěma notnými šálky kávy a makovou buchtou na tácku. Postavila šálek před mistra, přisouvla mu buchtu.

„Ukroj si. Z téhle strany je víc máku — to ty rád. Cukr máš v kafi. — Jako kerou? Abych ti pravdu řekla, to nemůžu. Mně se Theobald nevyzpovídal — snad se bojí, že by netrefil, a holka taky musí dělat chvilku drahotu, ať ta nebo ta —"

„No, kór velký drahoty, to bych neradil, matko. Holek je . . .!"

„Jo, tatíku, ale jakejch! Mistrova dcera!"

„No, dobrá. A tys nic nepozorovala?"

„No, esli mě tak všecko nemejlí, tatíku, soudila bych na Fanču. Slyšela jsem jednou, jak jí povídal: Fanynko, vy jste jako křen. A tak ti mu při tom v koutku huby zahrálo."

„No stakra, matko, to by se tedy podobalo. Věř mi, vidíš-li v tom dobře, dám si večer o sklenici víc. Nic neříkej, nic neuháněj, dělej, jako bys nic neviděla. Až se ochladí, zajdeme si navečer k Hejdukovům."

„Ale to je dobře, starej. Řekla sem holkám, kdyby přišly k zamčeným dveřím, že nás najdou u Hejduků. Jako by mi to byl Pámbů vnukl." —

Manželé Maňourkovi dosrkali kávu, dojedli makovou buchtu, a potom pomalounku shledávali nedělní šaty na vycházku. Sice ještě bylo hodně horko, když se vybrali do zahradní podskalské hospody u Hejduků, ale tam je pod stromy uvítal milý chládek. A pak někdy o deváté se přihrnuly obě dcery mistrovy a za nimi — pan Theobald.

„A tohle je náhoda!“ zvolala paní Maňourková. „Kdepak ste se sešli?“

„No to ti byla náhoda, mami,“ volala mladší Fanča. „Jdeme na Floriánku — a tam ti potkáme pana Theobalda. Kde bychom se ho tam byly nadály. Tak tedy jsme trochu tančili a hráli na fanty — víš, byli tam taky Švejcarovi, a pak šel pan Theobald s námi, aby se nám nic nestalo.“

„A to jste hodný, Theobald,“ povídal mistr Maňourek. „No tak si sedněte. Kam chcete — tadyhle vedle mne, nebo vedle Maryny, nebo třeba vedle Fanči — místa je všady dost — —“

A pan Theobald si sedl vedle Fanči.

Matka Maňourková utírala ukazováčkem levice okraj své sklenice a než ji zdvihla na napití, podívala se významně na mistra.

„No tak jo!“ povídal mistr někam jako do povětří, k nějaké nadpozemské bytosti nebo komusi u pátého stolu, a taky zdvihl sklenici a zhluboka se napil.

Bylo nedaleko půlnoci, když mistr Maňourek platil řad za rodinu i za Theobalda, a při tom povídal:

„Což ono by se to sedělo, milej Theobald, třeba do rána v tom vedru, ale zejtra zas máme šití — aby nám prsty hrály . . .“

A brzy potom se v zahradě u Hejduků setmělo. Podskalí chodilo spat mnohem dřív než všecka ostatní Praha. Ba, podskalští plavci už dávno spali — podskalští plavci začínávali rachotit (pracovat) již o čtvrté ranní. V červenci 1928.

Z PAMĚTÍ ČLOVÍČKA, KTERÝ NEZÁKONNĚ NA SVĚT PŘIŠEL.

Jistá věc jest, že není každý čas a každý den vhodný ke všemu. Ani k umírání, ani k narození. Hlavně ne k narození. Nabyl jsem toho poznání vlastní a dosti trpkou zkušeností. Nemohu pověděti, kterak se mi vše to dostalo na vědomí. Snad nějakými vlnami radiovými, které tehda ještě nebyly objeveny. Ať je tomu jakkoli, vzpomínám na okolnosti, které mne buď předcházely, nebo kterými vstup můj do světa byl provázen. Uvědomoval jsem si jen tolik, že přicházím velmi nevítán. Způsobil jsem tak mnoho trudu.

Myslím, že mne nikdo na svět nečekal.

Než abych se opravil: drahá moje maminka nepochybně tušila mé příští. Tím více mě překvapovalo, že k tomu nesetrvala pod otcovskou střechou. Ale za nedlouho se mi rozjasnilo.

Již dlouho před mým narozením nevycházela z domu, leda až v temnu večerním, než i pak jaksi potají, úkradmo, a střehla se bedlivě jakéhokoli setkání. A několik dní před tím, než jsem se

objevil, odjela daleko z domova. Až do Prahy. Na té cestě ji doprovázela má babička. Dědeček zůstal doma a byl velmi zamračen. Když k němu maminka přistoupila, aby mu na rozloučenou ruku políbila, zdvihl jako na obranu obě ruce až nad hlavu, odvrátil tvář a zvolal hněvivě:

„Jdi, jdi, a kéž by ses nikdy nevrátila!“

Maminka tu klesla na kolena a zaštkala téměř zoufale:

„Tatínku drahý!“

Ale její otec beze slova odešel do druhé světnice a již se nám neokázal.

V tu chvíli i veškerou mojí bytostí prochvěla nesmírná bolest, ač jsem posud nebyl na světě.

Jeli jsme k tetičce a strýčkovi do Prahy, ačkoli jsem se nemohl nikde lépe narodit než doma. Pocházím totiž z tak zvané lepší rodiny. Doma bylo celkem všeho dost, pohodlný dům s krásnou zahradou a za tou hned byla řeka. K té řece často moje maminka směřovala, zádumčivě do ní pohlížela, zdálo se, že se od ní ani odtrhnout nemůže. Ale kdykoli se na zahradu vydala, nikdy nebyla sama. V patách za ní chvátávala babička, a kdykoli se maminka k vodě přibližovala, tu ji babička pevně ujímala za rameno a její zraky úzkostlivě sledovaly bystrý tok řeky, plynoucí bez šumu a bez čeření. Nebo právě v těch místech bylo hluboko. A vždy zakrátko nutkávala babička:

„Pojď, Dórinko, pojď. Z vody čiší chladno. Nesmíš se nastudit.“

A kdykoli tak dceru svou téměř mocí od řeky a ze zahrady odvedla, železná vrátka zahrady pečlivě uzamkla a klíč do kapsy vnořila, tu vždy zhluboka oddechla.

Konečně tedy jsme byli v Praze, u tetičky. Domníval jsem se, že si tetička naší návštěvy přála, ale v tom byl omyl. Nebo když nás kočár před domem složil a když jsme přišli nahoru, bylo tetiččino uvítání velmi chladné, ba mrazivé. Mojí maminkou dala si dosti zdráhavě ruku políbit, avšak na tvář ji nepocelovala. Hleděla na ni velmi vážně, až smutečně, a ledově pronesla:

„Holka, holka, tys to vyvedla!“

Nerozuměl jsem hned, čeho se to týkalo, když tu má maminka zalomila rukama a zalkala:

„Tetičko! Smiluj se aspoň ty, když se mnou nikdo nemá smilování. Na tebe má hanba nepadne, jsi našeho domova vzdálena, sotva kdo u nás o tobě ví. A jestliže pod vaší střechou zemru, bude to jen mé štěstí. Nepřeji si nic jiného.“

Ani tomu jsem nerozuměl. Pochopil jsem teprv později, že za okolností, za jakých jsem se na svět chystal, nikomu taková návštěva není milá. A tetička mé maminky byla velmi starosvětská paní. Až když už jsem byl na světě a má maminka ležela ve mdlobě skoro smrtelné, slyšel jsem, jak tetička pravila k svému choti, ke strýčkovi:

„Ano, tohle nám scházelo! Co z toho máme?“

Mnohem později jsem porozuměl, že mnozí lidé chtějí vždy ze všeho něco mít. Z radosti i z bolesti, ze smutku, ze štěstí i neštěstí jiných.

Strýček byl uznalejší, jak jsem na první poslech seznal. A to mě nesmírně potěšilo. Povídal tetičce:

„Rózinko, buď trpěliva a buď lidská. Zbav se všech předsudků, nebo již tu nic horlením nespravíš. Co se stalo, stalo se. Ulehči vlídností a láskou ten stav švakrovům — i jí, Dórince. Vždyť jaká škoda, že právě ji to potkalo. Taková hodná a hezká holka.“

„Ano, to je vždy tvé první, podívat se, je-li holka hezká!“ odvětila tetička, a znělo to velmi nevlídně.

„Kdyby byla ošklivá,“ řekl uvážlivě strýček, „věř, že by se jí to nebylo přihodilo. Zpravidla to potkává hezké. Co bych za to dal, kdyby to bylo potkalo tebe...“

„Jak to mluvíš!“ vyhrkla tetička. „Já jsem se dovedla hlídat, varovat.“

„No nezlob se, Rózinko,“ chlácholivě hovořil strýček. „Co se teď budeme příti, kdo z nás měl o to větší zásluhu. Ale později, když už ses nemusila varovat, zůstali jsme taky sami. Co ses o to namodlila! A teď tedy, když nám toho drobečka náhoda vnesla do domu, pečujme o něj, buďme mu pěstouny, nahraďme mu rodiče.“

*

„Co jiného máme dělat?“ odpovídala po kratičké přestávce tetička, a zdálo se mi, že její hlas nějak jihne.

Zas nastala pomlčka a potom jsem zaslechl opět strýcův hlas, neobyčejně měkký:

„Nu, hlavu vzhůru, Rozinko, a neplač. Anebo se vyplač. Vlastně se mi tak líbíš. Cítím z toho, že i v tobě se ozývá srdce. Ve švakrovi se zatvrdilo, a do jisté míry to chápu. Není mu ono lehko, ba myslím, že nesmírně hořko, neboť tolik tomu člověku důvěřoval. Ale nás tu nikdo neudělal soudcem. Krom toho mi připadá, jako by k nám otevřeným oknem bylo přiletělo osiřelé ptáče, hledající, kdo by se ho ujal. Není-liž ten Dórinčin chlapeček takovým ptáčetem?“

Ztišilo se a zdálo se mi, že k mému sluchu dolétá tlumený pláč. Po chvíli zazněl opět strýcův hlas, podivně rozechvělý a za srdce popadající. Hovořil k tetičce:

„Vzpomínáš, Rózinko, jak dlouho my jsme na takové ptáče čekali? Jak jsme se na ně těšili? A teprve když všechna naše naděje pominula, kterak jsem tě nejednou zastihl v hořkém a neutišitelném pláči? Nuže, když se milý švakr tak zatvrdil, připadá mi vše jako pokyn, abychom Dórince a jejímu poupátku nahradili, oč byli osudem připraveni. V tísni své vzpomněli švakrovi na nás. Tedy se ujměme človíčka, který již před svým narozením osiřel, a buďme mu pěstouny. Jsi nejbližší jeho příbuznou, stala ses rázem jako

jeho babičkou a já bezděčným dědečkem. Souhlasíš, Rózinko?“

Nemohl jsem viděti a slyšeti, kterak tetička odpověděla, nebo když strýček ztichl, nic se neozývalo. Ale po chvilce jsem uslyšel — a zase strýčkův hlas:

„To jsem rád, holka drahá, že jsme tak sjednoceni. A teď ještě jenom, Rózinko: až se Dórinka vzpamatuje, ať vidí jen veselé tváře kolem sebe. Je jí toho potřeba po té těžké chvíli. A když si švakr přál, aby se mu nevracela — budiž, ať zůstane u nás, jak dlouho se jí bude líbit. Ale toho malého spratečka si vůbec ponecháme a postaráme se o něj. Měl by tam venku trpké živobytí. — Podívej se, budeš babičkou a já dědem, ani jsme se toho nenadáli.“

Stalo se, jak strýček pověděl. Zůstal jsem u strýčka, u tetičky, a byli mi od počátku dobrými dědy. Maminka se sice vrátila po čase domů, tam na venkov, ale konečně se za mnou nadobro do Prahy přistěhovala. A teď jsme všichni pospolu, jako bychom odjakživa k sobě náleželi. A strýček děda říkává, když mě na kolenou houpá:

„Ty kluku zpropadená jsi přece jen přišel tam, kam jsi náležel. Je s tebou život mnohem veselejší.“

V září 1928.

PRVNÍ LEKCE NA LOUTNU.

Neuvěřitelná příhoda potkala jednou Erazíma Lalocha. Totiž on říkal, že je neuvěřitelná. Ale dnes, v době, kdy je celý svět vzhůru nohama, můžeme směle věřit všemu. A co se jemu přihodilo, není docela nic neuvěřitelného. Přihází se jinačí věci a hlavně s horšími konci. Ale Erazím Laloch tvrdil, že kdykoli na to vzpomene, posud se mu hrůzou vlasy ježí. Díval jsem se na jeho hlavu vždy velmi bystře, ale nikdy jsem nepozoroval, že by se na ní byl jediný vlásek pohnul a dokonce zježil. Všecky mu lpěly na lbi, pomádou pečlivě přimáznuty a jako přilepeny. Ani jich nebylo tak mnoho.

Erazím Laloch prý měl vždy nesmírné štěstí u žen. Tak aspoň se o něm vyprávělo. Prý proto, že měl hlas, kterému on sám říkal tenor, a že tím hlasem zpíval časem velmi dojímavé písně. Zpíval je ve všelikých spolcích, ale taky ve společnostech soukromých, a velmi rád zpíval na výletech. Kdyby byl jen zpíval! Ale on svůj zpěv doprovázel taky hrou na loutnu. A toto dvojí,

jeho tenor a k němu žblunkavé zvuky loutny, to prý jej činilo neodolatelným. Jistá věc je, že kdykoli se rozepěl a rozehrál, všechny přítomné paničky a dívky rázem přestaly mluvit, a to tedy byl velmi příznivý účinek jeho zpěvu a hry. Než nejen to. Ony naslouchaly jako nějaké hudbě sfér a zraky jejich se zasnívaly do nějakých nadpozemských končin.

Jeho přátelé, totiž upřímnější z jeho přátel, říkávali o něm:

„Ten kluk udělá s tím svým hlasem jednou štěstí!"

To byli hlavně přátelé Lalochovi, kteří vůbec neměli žádný hlas, aspoň ne takový, kterého by byli mohli zneužíti k veřejným produkcím.

Méně upřímní přátelé mu radívali:

„Lalochu, ty bys měl jít k divadlu. Takových tenorů není nazbyt."

Než Laloch byl opatrný člověk. Obyčejně na takové rady odpovídal:

„Abych se jim v divadle uřval? A pak aby mě vylili? To je mně moje agentura přece jen milejší."

Na člověka s tenorem bylo tohle dost moudré mínění.

Než čert nikdy nespí. Jednoho dne taky se dal v jedné společnosti pohnout, aby zazpíval a zahrál, a následek tohoto pohnutí mohl se mu státi dost osudným. Po třetím čísle přistou-

pil k němu jeden pán — byl to pan sekretář Kocvera — a povídá:

„Pane Lalochu, dal bych za to nevím co, kdybych takhle uměl zpívat a hrát!“

Ještě více však byla unesena paní Kocverová, která popadla umělce o chvilku později a pronesla k němu téměř nadšeně:

„Kdybych já tohle uměla! Pak by můj muž nechodil tak často večer z domu. Zpívala bych mu a hrála k tomu na loutnu — — —“

V tom arci mohla býti na omylu. Snad by pak byl pan sekretář ještě častěji z domu odcházel.

Avšak slovo nerozvážené bylo proneseno a mělo své následky. Prvým následkem bylo, že Erazím Laloch zašeptal k paničce v podvečer, když už se výletníci rozcházeli:

„Milostpaní, myslíte-li to s tou loutnou doopravdy, s radostí bych vám pro počátek několik akordů ukázal. Bývám doma vždy odpoledne a bydlím...“

Byla sice paní Kocverová velmi zapomnětlivá, avšak adresa Lalochova nebyla tak dlouhá a panička ji podržela v paměti. A pak jednoho dne dopoledne odevzdal posluha v bytě Lalochově drobný lístek:

„Vážený pane, chcete-li mi věnovat chvilku času, dnes o páté odpolední bych mohla přijít na první lekci. Vaše oddaná K.“

Erazím Laloch byl u vytržení. Erazím La-

loch kvapně uklidil v mládeneckém bytě svém a chvěje se netrpělivostí vyčkával návštěvu.

Ve tři čtvrti na pět ozval se v malé předsíňce zvonek. Laloch letěl jak splašený, odemkl dveře předsíně — a na prahu stál pan sekretář. Laloch vždy dokazoval, že v tu chvíli myslil, že ho raní mrtvice. Až prý se zapotácel, a již taky očekával, že pan sekretář vytáhne ze svrchníku revolver.

Avšak pan sekretář se přívětivě a skoro radostně usmíval, popadl Lalocha za knoflík a řekl k němu:

„To se díváte,co? Nelekejte se, jdu k vám docela tajně, rád bych ženu překvapil...“

V Erazímu Lalochovi při těch slovech zamrzala všecka krev.

„...rád bych ji překvapil a naučil se trochu na tu vaši mandolinu nebo jak se to jmenuje. Líbilo se jí to tak, fantazírovala o tom tehda celý večer. Ta bude koukat, až jí zahraju.“

Laloch nepochyboval, že se nějakého zahrání dočká, a patrně ještě dnes. Možná, že už za čtvrt hodiny. A tu tedy se mu počaly vlasy ježit.

„Právě jsem chtěl odejít,“ vydechl všecek bledý. „Za pět minut byste mne nebyl našel doma. Mám naléhavé pozvání — mám uzavřít nějaké větší pojištění — —“

„Nebudu vás dlouho zdržovat, milý pane Lalochu — jen co mi tak pro počátek kousek

těch akordů ukážete. Víte, abych věděl, jak ty prsty ohýbat. Podívejte se na mou ruku. Myslíte, že na to mám prsty?“

„Ale výborné, pane sekretáři,“ odpovídal milý Laloch všecek zpitomělý. „Jakživ jsem takové krásné ruce neviděl. Jenom že náramně spěchám, aby mne nikdo nepředešel.“

„Však na vás chvilku počkají, když jste pozván. Pojištění, to je věc osobní důvěry — rádi počkají.“

Laloch se vpotácel do světnice, chopil se loutny. Na čele mu vyvstal studený pot. A pan sekretář již se posadil a dychtivě hleděl na kouzelný nástroj, na němž bude milé ženě hráti.

Lalochovi se chvěly všecky prsty. Hledal, hledal akordy, ale všechny mu v té chvíli z hlavy i z prstů vypadly. — — —

Na hodinách odbíjela pátá — a venku bylo zazvoněno.

Laloch se vzchopil, chvátal ke dveřím — ještě doufal, že věc zachrání, že pošeptá několik slov paničce, než ji pan sekretář zočí. Avšak milý hudební dychtivec byl mu v patách.

„Počkejte, pane Lalochu, já odemknu — —“

Laloch již odmykal, odemkl — na prahu paní sekretářová.

„A teď bych vám byl přál,“ vyprávěl později Erazím Laloch, „abyste to byl viděl. Pode mnou se chvěla podlaha. Pan sekretář vykřikl: Míny, co tu chceš? — A paní Mína vykřikla: Muži,

co tu děláš? — No, ženuško, chtěl jsem tě překvapit hrou na loutnu, když se ti to tak líbilo. — Panička zhluboka vydechla, jak byla stoupáním a leknutím zchvácena, a povídá vyčítavě: Já tě taky chtěla překvapit — a teď to mám zkažené!"

„Užasl jsem," dokládal vždy Erazím Laloch, „nad její duchapřítomností, která nás všechny tři zachránila. Ji, sekretáře, mne. A pan sekretář povídal všecek lítostivý: No, pane Lalochu, když se to tak prozradilo, že se oba chceme učit na tu mandolinu či loutnu, abychom se navzájem překvapili, nemusíme vás obtěžovati tady. Mohl byste chodit k nám a budete nás učit jednoho po druhém. Já koupím ty loutny třeba dvě."

„No, a naučil jste je něčemu?"

„Inu, pan sekretář přece jen měl prsty trochu neohebné, ale panička byla chápavější, učila se mnohem rychleji. Ale trvalo to jen rok. Pak měli u sekretářů rodinku a hudbu zanedbávali. Škoda. Byla to domácnost velmi útulná."

V listopadu 1928.

TAKOVÝ BYL ČOKL.

Čokl byl pes. Ostatně tento výrok je skoro zbytečný. Nikdo a nic na světě se nemohlo jmenovat Čokl než pes. Všichni Čoklové, kteří kdy s tímto jménem běhali, běhají a budou běhati, mohou se honositi, že mají název docela původní, toliko pro psa vymyšlený. Všichni psi ostatní, Césarové, Donové, Herkulové, Kastorové, Sultánové a jiní a jiní, všechny Bely, Diany a Flóry atd. běhají se jmény vypůjčenými. Čokl jediný jest originál a je to jméno čistě psí. Leckterý kůň slyšel na jméno César, Samson, ba i nejeden lev se tak jmenoval, ale ani jediný ze všech Čokl. Vynálezce, tvůrce toho jména (bohužel naprosto neznámý) postavil si jím nehynoucí pomník.

Nepodařilo se mi vypátrati, z jakého asi jazyka slovo to pochází. Nenašel jsem ho v žádném slovníce. Ještě nejspíše se podobá, že by mohlo být z cikánštiny. Ale ani s cikány jsem se o tom nemohl dohovořiti.

Čokl, Čokl — je v tom cosi mazlivého. Však se tak nejmenoval žádný hafan řeznický, vůbec

žádný psí kolohnát. Vždy to byl čtvernožec menších, někdy docela malých rozměrů, a někdy tak drobounký, že se ho člověk bezděky zeptal: Tys taky pes? A nebyli všichni Čoklové, co jich kdy po světě běhalo, příslušníky nějakého určitého plemene čili rasy anebo po pražsku (a třeba i leckde po venkově) „ráce". Největší zoologové nebyli by si s nimi věděli rady. Proto taky v žádném přírodopise není o Čoklech zmínky. Tuším, že ani Brehm o nich nemluví.

Zdálo by se, že již pojmenování Čokl jest jakási zdrobnělina. Ježto však náš mnohotvárný jazyk připouští zdrobňování až do nekonečna, setkáváme se v některých domácnostech i s Čoklíky a Čoklíčky. Tito miláčkové hlavně bezdětných slečen a starých mládenců mívají na krku ozdobný obojek, na obojku rolničku, a když jdou se svými paními a pány na procházku, nosí na hřbetě dečku, aby se nenastudili. Až kterémusi podnikavci připadne vyráběti psí bačkorky, budou nosit bačkorky. Zatím je leckde nosívají jen po domácku, zhotovené pečlivou rukou pěstitelek svých.

Znal jsem jednoho Čokla — je tomu již hodně dávno. Žil v jedné ústrannější ulici Nového města pražského, ve skromné rodině krejčovské. Náležel již k té rodině, nebylo lze si ho odmysliti. Měl v ní své předchůdce a dojista i následníky, všechny stejného jména.

Tento Čokl byl zvíře prostřední psí postavy

a velmi pohyblivé. Byl chundelaté, sněhobílé srsti — sněhobílé totiž, když byl čerstvě umyt či abych lépe řekl vyprán. Ale když pršelo a venku bylo bláto, vracel se domů navečer v takovém stavu, že k němu jeho pán káravě pronášel:

„Dobytku jeden, kde ses to zase tak uprasil?“

Po takovém a podobném přivítání tváříval se Čokl, jako by neslyšel. Nemiloval slov tak neotesaných. Což on za to mohl, že mu narostla srst bílá a že je bláto venku tak špinavé? Po takovém vypeskování zalézal do starého, bezuchého košíku od bramborů, ve kterém přespával, a někdy prý ani neuposlechl vyzvání k večeři.

Zaměstnání neměl žádného, ale přece měl celý den co dělat. Ráno, sotvaže kuchyňské dveře zavrzly, věděl, že jde Nána pro mléko a pro housky do snídaně. Vyletěl ze své noclehárny a než Nána dveře dovřela, byl na síňce. Věrně pak sledoval Nánu k mlékařce a k pekaři, věrně zas ji provázel domů, ale do kuchyně zatím se nevrátil. Musil dřív oběhnouti všechny dveře v domě, na dvoře i v obou patrech, aby dal sousedům své psí dobrýtro. Nejzuřivěji si poštěkal přede dveřmi domácího pána. Snad mu napověděl pud, že jeho velitel a živitel domácího pána příliš nemiluje, poněvadž o posledním kvartále na krejčího zas desítku přirazil. Mistr se následkem toho všelijak a bez okolku v rodině i před

svým tovaryšem a před učedníkem vyjadřoval, a zdálo se, že tomu Čokl rozumí.

Ale přede dveřmi pana domácího vždy byl Čokl velmi opatrný. Vždy byl na střehu, aby mohl v tu chvíli vzíti do zaječích. To ode dne, kdy se ty dveře rázem a beze všech varovných známek byly otevřely a kdy mu na hřbet zasvištělo kostrbaté koště. Toto zákeřnictví si Čokl nadosmrti zapamatoval a choval se podle něho. Krom toho na prahu pana domácího taky již nikdy neočichával, poněvadž tam bývalo nasypáno mleté papriky. Nehrozil se a neštítil hned tak něčeho, ale paprika mu byla ohavností. Toliko když byla v omáčce na telecím mase, neměl proti ní námitky. Ba, tu ji ani nepoznával.

A když tedy oběhl všechny sousedy v domě, vracel se Čokl ke svým kuchyňským dveřím a zde jen zcela úsečně zaštěkl. Haf, haf! — Bylo to znamení Nániě, aby mu otevřela. Někdy ho při tom švihla mokrým hadrem, ale tyhle její hloupé žerty znal a neodpovídal na ně. Beze slova se hnal pod plotnu, kde bylo na misce trochu mléka a v něm kousky rozmočeného chleba. To byla Čoklova snídaně. Trochu jednotvárné to bylo, den co den stejné. Čokl věděl, že v krčmě za rohem Křemencové ulice dostává Foxl misku dršťkové polévky, jak po hostech zbyla. To bylo něco onačejšího. Rád by byl s Foxlem snídal, ale tam si omočil čenich jen jednou a nevyplatilo se mu to. Nepřejný Foxl chytil nevítaného hosta

za krk a stiskl tak, až z toho byl Čokl všecek pitomý a sotvaže domů trefil. Od těch dob taky bylo po všem kamarádství. A třebaže to z krčmy i nadále nesmírně lákavě vyvánělo, nikdy již tam Čokl nevlezl.

A když tedy se doma toho střízlivého, studeného rozmočeného chleba s mlékem nasnídal, číhal jen, kdy se zas dveře otevrou. Jako střela tu vypáchl, honem po schodech dolů, div hlavu nesrazil a z domu a na ulici. O situačním plánu města nevěděl docela nic, ale čtvrt Vojtěšskou znal jako svůj bramborový koš a zrejdil ji do poledne jako revisor. Zastavil se u všech řezníků, hokynářů, u všech uzenářů a pekařů, polaškoval tu a tam se psy kamarády, s některým se i trochu porval, a když vyzváněli poledne, věděl, že je čas k obědu a vracel se k domovu, k jídlu. V tom sice nebyl vybíravý, přece však se s některými výrobky domácí kuchyně nemohl smířit. Zvláště nemiloval všeliké komposice z trhaných krupek, po nichž se mu nějak tlama lepila. Ostatně tuto nechuť k trhaným krupkám sdílel s ním i tovaryš Josef, který rovněž nechápal, proč si jimi člověk má kaliti krátký život pozemský. Zdálo se mu, že je „svarba“ s křehoučkými škvarky něco mnohem lepšího. Bohužel však — svarba bývala jen jednou za týden.

Po obědě sedávali domácí lidé zas ku práci, kdežto Čokl zalezl pod pecinku a holdoval tu svému popolednímu spánku. A když se prospal

hajdy zas ven, jak jen dveře skříply, do šíra, kde pak těkal až do večera. Nevěděl sice o hygieně docela nic, jen jeho zdravý pud mu napovídal, že je tělesný pohyb velmi užitečný a že po něm docela jinak chutná večeře. A kdyby byl mohl mluvit, snad by byl projevil podivení nad sedavým životem svého pána, který se z domu vydával málokdy a vlastně jen tehdy, když některému zákazníku svému šel ozkoušet nové šaty.

Tak milému Čoklovi míjel den ode dne, od pondělka do soboty, ale v ten den ho čekalo něco velmi nemilého. V ten den by se byl nejraději ze svých potulek nevrátil. Raději by byl přespal buď ve sklepě nebo nahoře u půdy — věděl dobře o všech příhodných úkrytech v domě. Ale právě v ten den měli domácí Čokla bedlivě na pozoru a v sobotu se mu nikdy nepodařilo, aby na odpoledne svým pěstitelům upláchl.

Nikdy nikdo neuhodl, má-li Čokl nějaké ponětí o kalendáři, o tom, že je sobota. Ale když Nána po obědě stavěla na plotnu veliké hrnce s vodou a když do pece nandala uhlí, aby se voda brzy zvářela; a když pak tu horkou vodu rozlévala po podlaze v kuchyni a začala drhnouti rýžovým kartáčem, tu Čokl věděl, že je zle. Ale tu taky sám již v kuchyni nebyl. Tu již byl zahnán do dílny či vedle ní do světnice, aby byl po ruce, až dojde na něj.

Nebo než Nána domyla poslední kout v kuchyni, postavila tam na lavici vaničku, do va-

ničky nalila vody studené i vřelé, potom se chápała Čokla, ponořila jej do té vlahé lázně, a vykoupala, vymydlila jej a všechnu jeho bílou, týdenním plahočením umolousanou srst vymnula tak dokonale, až ho všechny smysly přecházely. Ba chvílemi se chápala i toho rýžáku jako hřebílka a drhla Čokla hlava nehlava. To byly černé dni v životě Čoklově, ačkoliv po té lázni zbělel jako sníh.

Ovšem nebylo tak snadno chopiti se Čokla a do vaničky ho ponořiti. Nebo když už lázeň byla připravena, Čokl nikde! Arci doma byl, ale nikdo nevěděl, kde. Ukryl se tak dokonale a ani nedutal, že všichni měli co dělat, aby ho našli. Dnes pod starým „veškostnem“, po druhé za kamny v dílně, po třetí pod některou postelí — nu slovem, po každé někde jinde, třeba i v kartáně na klobouky nebo v některém povytaženém šuplíku, až se všichni domnívali, že jim komínem vyfoukl. Konečně však přece byl dopaden, popaden a přese všechno zdráhání a vzpírání namočen, namydlen a vyprán. A po tom nesnadném výkonu jej Nána suchým utěrákem otřela a do staré húně zavinula, aby se nenastudil. Funěl při tom a prskal, ale měl vyhráno.

V té húni vydržel klidně celou noc a snad i byl vděčen za tu koupel, což však nikdy a nikterak neprojevil. Jeho potěšení z té sobotní očisty jevilo se docela jinak.

V neděli ráno neběžel za Nánou k mlékařce

a k pekaři. V neděli se vyhrabal ze svého obalu, otřásal se, otřásal, aby si zmuchlanou srst nakypřil a srovnal, a rovnou vyskočil na starou pohovku v dílně, na které se desetkráte otočil, než zálibně a blahobytně na měkké látce ulehl a se svinul. Chvílemi jen hlavu pozdvihl, podíval se po sobě, olizoval se a bylo zřejmo, že má z té čisté bělosti své upřímné potěšení. A po celou neděli ho s té pohovky nikdo nedostal. Nevzpomněl na sousedy v domě, aby jim dal dobrýtro, nezatoužil po proháňce na ulici. Byl vyprán, bílý, krásný, a chtěl mít svatou, klidnou a radostnou neděli.

Takový byl Čokl, nevím kolikátý toho jména. Proto však přece se budoucí soboty zase schoval, jak jen zaslechl škrtání rýžovým kartáčem na podlaze. Soudím, že to nebyl jen sluch jeho, který toho zvuku nesnášel, ale že trnula hlavně jeho citlivá kůže v očekávání a v obavě z věcí nastávajících.

V listopadu 1928.

ŠŤASTNÁ KOMISE VILÉMA ŽAMPACHA.

Tak s ledakým se Vilém Žampach setkal na svých potulkách životem a tak mnohou „komisi“ vyřídil k naprosté spokojenosti svého šéfa, ale nejpodivnější a docela nenadálé poslání mu bylo uloženo takřka na samém závěrku minulého století, jednoho parného dne červencového.

Řekli jsme na potulkách? To slovo zní trochu dobrodružně, bezmála romanticky, ale v životě Žampachově nikdy žádných dobrodružství nebylo. Romantiky už dokonce ne. Potulky, toť je cosi jako těkání s místa na místo bez určitého cíle, jen kam oči vedou a nohy nesou. Cestování nazdařbůh. Ale Vilém Žampach, ať se kdy vrtl kamkoli, nikdy nešel z vlastního popudu. Vždy tam byl poslán, vždy měl vykonati jakýs určitý úkol, a vždy se vracel jako hodiny do Prahy. A vždy předstupoval před svého šéfa skoro s obavou, zdali své poslání správně a žádoucně vyřídil, a vždy zhluboka oddechl, když byl s hlášením u konce.

Abychom věděli, s kým nám jest činiti: Vilém Žampach byl mladý, asi třicetiletý muž, doktor práv, a sloužil jako „koncipa“ již několikátý rok v kanceláři doktora Bolehlava, advokáta velmi oblíbeného, a ve své praxi také velmi šťastného. Doktor Bolehlav byl tak nedaleko čtyřicítky, muž velmi statný a žádoucí, který však dlouho odolával všem svodům dívčích očí i mateřských nástrah, jako by stále ještě prozkoumával slova svatého Pavla, lépe-li jest ženiti se či neženit.

Vilém Žampach, jak se skoro samo sebou rozumí, byl také svoboden. Nežení-li se šéf, který má značné důchody, kterak by na to pomýšlel on, jenž měl právě stovku měsíčně. On, dobrý hospodář, slušně s tím vycházel, ale kam by to stačilo s ženou a snad s rodinkou? Počká, až bude míti také advokátní zkoušku za sebou. Do té doby všechny hezké dívky nevymrou. Naopak, ještě mnoho jich vyroste a dospěje.

Viléma Žampacha posílal doktor Bolehlav na venkov, kdykoli tam bylo nějaké stání nebo jiná komise. Žampach totiž byl z venkova a ve vší jeho bytosti bylo cosi rozšafného, jako starousedlého. On uměl nejlépe s venkovany, dovedl hovořiti skoro otcovsky, znal všechny stránky života venkovského, pronikal útroby venkovských klientů i odpůrců a jeho moudrým, dobráckým rozkladům podařilo se často skoncovati i spletité procesy ke spokojenosti klientů šéfa svého a třeba

také odpůrných stran. Ani sám nevěděl, jak jest oblíben.

A tak zpravidla, když se vrátil do Prahy, vyslechl šéf pozorně jeho referát a řekl k němu:

„Dobře jste pochodil, kolego. Děkuji vám. — A své útraty máte sepsány?“

Tu Vilém Žampach sáhl v záprsí, vyňal účet svých cestovních útrat a podávaje lístek skoro se chvěl obavou, aby se šéf nad některou položkou nepozastavil. Ale něco takového šéf nikdy neudělal. Účet Žampachův býval neobyčejně svědomitý a skromný, téměř úzkostlivý. Na dráze jezdíval jen třetí třídou a také jen třetí třídu počítal. Všichni jeho kolegové sice také jezdívali ve třetí, ale účtovali si zcela svědomitě druhou, jak bylo jejich právem a jak se to i partajím do účtu dávalo. Na nádraží jezdíval Žampach jen tramkou. Jeho kolegové sice také tak, ale počítali si po právu drožku nebo dokonce fiakra. A tak ve všem. Šéf dobře znal tyto rozdíly v číslicích svého personálu, a když pohledem přeletěl výkaz Žampachův, zpravidla říkával:

„Jen abyste nebyl na nic zapomněl, kolego. Abyste nepřišel ke škodě. Víte, pro všechno ten váš účet zaokrouhlíme, připíšeme k němu pětku — tuhle ji máte. Je to tak dobře?“

Vilém Žampach vděčně přijímal pětku, někdy i desítku, a domníval se, kdovíjak dobře pochodil, a co mu ta cesta vynesla. Starší kolegové se mu po straně smávali, že jest učiněný slon, ba někdy

i přímo padlo hrotité slovo, že jim šéfa kazí, ale Žampach setrval při svém způsobu. Nechtěl míti na svědomí ani zlatku podloudně nabytou. Někdy i sám šéf, když byl mimo obyčej v dobré náladě, říkával k němu:

„Zdá se mi, kolego, že to na milionáře nepřivedete."

Ne, tak daleko to Žampach jakživ nepřivedl. Ostatně by mu byl milion připravil nesmírné rozpaky. Co by si s ním počal? Ve svém skromném, odměřeném životě byl by se takovou sumou strašlivě rozkolísal. Miliony nejsou pro každého.

Ale když k němu šéf takto promluvil, usmál se i Žampach a troufal si žertovně odpověděti:

„Spektabile, s tím počkám, až budu někdy samostatným advokátem."

A po takové odpovědi dávali se oba do smíchu.

Tu jednoho dne zavolal si doktor Bolehlav milého Žampacha, když už ostatní pánové byli z kanceláře vypáchli, do své soukromé světnice, podal mu doutník, přisunul k němu popelníček a sirky a řekl:

„Kolego, především si zapalte, sedněte si a poslouchejte. Dejte dobrý pozor, co vám povím. Byla mi svěřena velmi důvěrná a choulostivá věc. A já zase jí nemohu svěřit nikomu jinému než vám. Vyřídíte-li ji šťastně, čeká vás mimořádná odměna. Ne ode mne, ale od partaje. Je to zase

venkovská historie, a vy s těmi bodrými tatíky tak umíte. Ale připravte se, tentokráte vám bude snad jednati i s mladým a hezkým děvčetem. Vynaložíte všechnu svou výmluvnost, ale s rozumem, hezky po dobrém, krok za krokem, až dojdete k cíli."

Vilém Žampach se ve svém letním sáčku trochu ošil, jako by mu byl mrazík po zádech přeběhl. S dospělými, staršími pantáty a matronami uměl dokonale, ale na mladé dívky nebyl vycvikován. Co má vykonat? proletělo mu hlavou.

Šéfovi neunikly ty rozpaky koncipientovy.

„Nebojte se toho, kolego," řekl, „neběží o hlavu. Je to arci věc trochu mimořádná. S obyčejnými paragrafy tu nepochodíte. Je to spíše věc rozumová, otázka praktického života. Tedy takové to jest: Zazobanému mlynáři Kazbundovi narodil se před lety syn. O několik let později narodila se jeho nedalekému příteli, kamarádu z mládí a také mlynáři, Vejrovi, dcera. Obě děti se častěji stýkaly a jevily k sobě značnou vzájemnou náklonnost. Aby utvrdili staré přátelství své, ujednali tatíkové, že z těch dětí bude párek, až dospějí na vdávky a ženitbu. Slovem, zasnoubili je, ještě když obě ratolesti chodily do školy. Není to snad nejmoudřejší, nebo na takové věci je vždycky času dost, ale na venkově děly se podobné zásnuby dosti zhusta. Venkovští notáblové jednávali tak po příkladě vysoké šlechty,

ba i samých králů a císařů. Nejedna princezna byla již v plenkách zasnoubena některému princi. Kterak později takové usmolené vysokorodé manželství dopadlo, do toho nám tu nic není. Tohle mohlo dopadnouti dobře, pokud mladý Kazbunda neodešel do světa, někam na hospodářskou školu a potom na několik let do praxe. Sice se za těch několik let vrátil, ale za ním přiletěla pověst, že tam v cizině zažil nějaký milostný románek. Pověst se donesla i k sluchu milé Boženky Vejrovy a ta ve své dívčí důvěře uražená prohlásila, že si mladého Kazbundu nevezme. Ať prý se vrátí tam, kde své srdce zastavil. Selhaly všechny pokusy starých, aby se usmířila, selhaly i kajícné prosby mladého Kazbundy. Boženka ho nechce ani vidět. Nu, je v tom kus ženského karakteru. V tomhle rodinném konfliktu uchýlil se tatík Vejr ke mně, abychom to nějak spravili, dceru k smíru naklonili. Řekl jsem mu sice, že tohle není žádná věc advokátská, radil jsem, aby dceru nenutil do manželství, které by mohlo skončit nějakým dramatem, ale Vejr naléhal tak úpěnlivě a dokonce mi svěřil, že jeho stará prý si ho také nebrala z žádné lásky. Konečně prý tak udělala po velikém domlouvání rodiny a všech příbuzných — skoro mi tu zahrál scénu z „Prodané“ — víte, „rozmysli si, Mařenko,“ — a přece prý spolu žijí dlouhá léta v manželství spokojeném. Tak tedy jsem mu slíbil, že se pokusíme, že mu na dceru pošlu doktora, který

zkusí, zdali by ji oblomil. Kolego, svěřuji vám to diplomatické poslání. Vynaložte všechnu svou dialektiku. Tatík Vejr je velmi majetný, nebude žádné oběti litovat..."

Tu Žampach ztěžka vzdychl a řekl:

„Kdyby šlo jen o tatíka, spektabile, toho bych se nebál, ani Kazbundy, ani mladého, ale ta holka!"

„Nebojte se jí, kolego, není to žádné strašidlo. Naopak, holka je velmi hezká. Podívejte se, starý mi zde nechal její podobiznu."

Doktor Bolehlav sáhl do stolku a podal Žampachovi obrázek.

„Hleďte, je to přímo krasavice, a jaká energie jí vyzařuje z pohledu."

„Tím hůř, spektabile. S takovými energickými ženštinami není lehké pojednání."

„Vykonejte, co dovedete, kolego. Vydejte se do mlýna Vejrova zítra ráno. Budete hostem páně otcovým na celý den, a snad se můžete večerním vlakem vrátit. Pozejtří mi povíte, jak jste pochodil. Na mou věru, kdybych já byl mladým Kazbundou, také bych se s takovou holkou těžce loučil..."

A doktor milého Žampacha propustil.

„Tohle je pěkná komise," zavrčel k sobě koncipient, když slézal se schodů. „Přemlouvat holku! Ať si mladý Kazbunda vyjí, co si nadrobil."

Třetí den ráno byl Žampach zase v kanceláři.

Šéf se kolem něho jen kmitl, zkoumavě naň pohlédl a zašeptal k němu:

„Referát mi podáte až po kancelářských hodinách.“

Žampach si oddechl. Nevracel se s referátem lehkým.

Odzvonili poledne, kancelář se vyprázdnila, zbyl jediný Žampach. Dveře z pokoje šéfova se otevřely a doktor Bolehlav kynul:

„Tak tedy, kolego, pojďte sem. A tamhle ve dveřích otočte klíčem, ať nás nikdo nevyruší.“

Žampach kráčel váhavě za šéfem.

„Jak jste pochodil, kolego?“ tázal se šéf.

Žampach pomlčel, nabral dechu a promluvil:

„Spektabile, věc mladého Kazbundy je ztracena. Tatík Vejr vám nepověděl všechno, nebo to snad sám nevěděl. Kazbundův románek tam ve světě nezůstal bez křiklavých následků...“

„Kdo vám to pověděl?“

„Slečna Božena sama a kdybyste byl slyšel, s jakým odhodláním, s jakým pochopením situace. A s jakou resignací. Řekla mi: Nenamáhejte se, pane doktore, rozhodnutí mé jest pevné. Byla jsem zklamána. Nikdy se s ním nechci setkati a také se nechci v této končině provdati. Zatoužila jsem po muži usedlém, kterého bych si od prvého setkání musila vážit a kterému bych byla dobrou ženou. Ale pryč odtud! Nový život v novém prostředí — a nejraděj bych se ztratila

v Praze. A tu mi počala líčit muže, jak jí v představách ponenáhlu vyrůstal. Čím dále ho líčila, spektabile, tím určitěji mi na mysl vstupovala — vaše postava, spektabile. Řekl jsem jí: Znám takového muže. Otázala se chvatně: Kde jest? — V Praze, odpovídal jsem. Chcete-li ho poznati, přijeďte s otcem do Prahy. A konec konců, spektabile, vy si tu dívku musíte vzít!"

Žampach sklonil hlavu, jako by očekával ránu.

„Kolego," zvolal doktor Bolehlav užaslý. „Kam vás to zavedlo! Neznám ji!"

„Znáte ji s podobizny. Zapamatoval jsem si váš výraz i slova, když jste mi její obrázek podával."

„Ona nezná mne! Nikdy mne neviděla."

„Promiňte, spektabile. Nosím vaši podobiznu ve své tobolce. Ukázal jsem ji slečně Boženě. Dlouho na ni pozírala a skoro jen váhavě mi ji vracela a při tom zašeptala: Je-li to muž řádný a počestný, šla bych za něho."

„Kterak pak jste mě doporučil, kolego?" otázal se doktor Bolehlav. Mělo to zníti žertovně, ale Žampach vycítil vážnost, kterouž ta otázka byla podestřena. Upíraje zraky na šéfa odpovídal pevně:

„Jako svého staršího bratra, spektabile. Jako muže, který si dovede ženy vážit, který ji dovede uživit a který z ní udělá sourodou družku, člena dobré společnosti. Pozejtří při-

jede slečna Božena s otcem. Teprve pak pozná, že byla řeč o mém šéfu. Nebo to jsem jí zatím neřekl."

„Není to nějaký cvalík, kolego?"

„Je štíhlá a ztepilá, o čtvrt hlavy menší vás. A vzácně inteligentní."

„Kolego, vrátil jste se mi s podivným vyřízením své komise. Jestliže propadnete při advokátní zkoušce, poradím vám, abyste si zařídil sňatkovou kancelář. Máte k tomu neobyčejné vlohy. Ale hlavně mi povězte, proč jste si slečnu Boženu nenamluvil sám?"

„Spektabile, zdali bych ke své koncipientské existenci mohl připoutati takovou dívku, která vyrostla ve všem blahobytu? Ale mimo to, drahý pane šéfe, slečna Božena má sestru o několik let mladší, která na mně utkvěla přepodivným pohledem, když jsem se loučil a ze mlýna odcházel. Je velmi podobna slečně Boženě, doufám, že stejně krásně dospěje — a dospěje právě asi v čas, kdy se přihlásím k advokátní zkoušce. Snad byste pak u své švekruše slůvko za mne ztratil, spektabile?"

„Čertův člověče, vy jste mi to pěkně zamotal!" zasmál se Bolehlav. „Že leckterý šéf oženil svého koncipienta s vlastní dcerou, není nic nového. Stalo se to mnohokráte. Ale aby koncipient usiloval oženit svého šéfa, o tom jsem ještě neslyšel. No, uvidíme. Pro všechno zaznamenejte návštěvu pana otce Vejra na pozejtřek

v deníku, abych na ni nezapomněl. Ale těšte se, jestli jste mi nadrobil něco nemilého!“

Přece jen se zdá, že Vilém Žampach vyřídil i toto své poslání na venkov dobře a správně. Nebo o několik měsíců později vedl jako družba šéfovu nevěstu Boženku k oltáři. Jeho družičkou byla mladší sestra Boženina, Julinka. Zatím uběhlo třicet let — a Julinka je dávno paní Žampachovou. A Žampach je dávno společníkem svého bývalého šéfa a švakra Bolehlava.

Jak na počátku řečeno: v životě Žampachově nebylo nikdy žádných dobrodružství a dokonce romantiky. Všechno se událo po starém zvyku a řádu. Ani na rozvod se nezmohl. Doktor Bolehlav také ne. Při poslední zkoušce Žampach nepropadl a sňatkovou kancelář nezřídil. Spokojil se svým prvým a jediným pokusem, který tak zdárně dopadl.

V červnu 1929.

KOLEDA.

(Skoro jen velikonoční pohádka ze starých časů.)

V mládeneckém pokojíku svém ve starobylé ulici staroměstské seděl dr. Boleslav Jaroš a dopisoval psaní. Čím více se blížil k závěrku, tím chvatněji letělo péro. Ještě dvě, tři řádky, náhlé trhnutí, a bylo dokončeno. Jaroš sklopil víčko na kalamáři, odsunul nádobku a opřev hlavu o dlaně přečítal si, co právě byl napsal, zda pověděl vše dosti srozumitelně. A četl:

Milý příteli Konráde!

Odpusť mi, že jsem se s odpovědí na Tvůj poslední list poněkud omeškal. Ale nebylo mi snadno hned odpověděti. Ba, musím Ti říci, že jsi mě velmi znepokojil. A já již jsem dosti znepokojen — a taky dlouho dost. Nabízíš mi nevěstu. Kterási přítelkyně Tvé choti viděla u Vás mou podobiznu a „zamilovala“ prý se do mne. Vzpomínám, že jsem Ti tu podobiznu dal asi před desíti lety — tehda mně bylo právě pětadvacet

let. Dnes je mi pětatřicet. Příteli, takové zamilování do staré podobizny by mohl být velmi osudný omyl. Zatím však se stalo něco jiného, co ve mně vybouřilo staré vzpomínky. Víš snad, že jsem se někdy před osmi lety snažil přiblížiti k dívce, kterou bych rád byl učinil družkou svého života. Dvojí, trojí náhodné setkání, a cítil jsem, že srdce mé je ztraceno. Ale tehda jsem se neodvážil říci jí, jak rád ji mám. Byl jsem nesmírně malou „existencí", netroufal jsem si připoutati k sobě milou bytost, aby snad pak strádala. Soudil jsem jen, že tuší, kterak mi není lhostejna. Zmeškal jsem vše. Nepromluvil jsem, a zatím promluvil jiný. Za krátko byla jeho, zmizela mi s očí. Pak již nikdy jsem po jiné dívce nezatoužil. Byl jsem hlupák, že jsem mlčel. Byla by se mne a mé lepší existence dočkala a já jí. Nejosudnější věc na mne čekala, když jsem se přestěhoval do svého nynějšího bytu. V tomto domě setkal jsem se s ní, bydlí vedle mne, na téže chodbě. A jest už čtyři roky vdovou. A má dcerušku, teprve snad pětiletou. Matičku potkávám, ale posud slova jsem s ní nepromluvil. Toliko ji pozdravuji. A její zraky vždy mi plaše děkují a hned se klopí. Sotvaže jediným pohledem na mně spočinou, ale pohledem chladným, jak ocelovým. Netřeba, abych Ti líčil, jak mi při tom bývá. S dceruškou však jsem se již seznámil, při nahodilých setkáních na chodbě. Je to roztomilé poupě, a říká mi „strýčku". Kde to vzala, nevím.

Vzpomínáš si, kterak jsem toužíval po děcku, po dětech, po rodině? Tu je děcko, které bych rád popadl, zobjímal, zlíbal, poněvadž je to její děcko, a musím se zapírat. Kdysi šťastnější můj sok dávno nežije, jeho vdova stále chodí v tmavých šatech. Vídám ji někdy, když jde z domu, vedouc dítě za ruku, a připadám si jako vyvrženec. Bouří to ve mně chvílemi vším tím neklidem minulých let — a tu tedy pochopíš, že mi není u srdce, abych navazoval nějakou známost. Stále by se mi do toho připlétala vzpomínka z minulosti. Jsouť vzpomínky, příteli, kterých se člověk nikdy nezbaví, nepotlačí jich. Ta vdova, někdy sen mého života, jest i v tom svém smutku půvabná. A jak ji to povznáší! Doslechlť jsem kdysi, že nebyla ženou nejšťastnější.

Prosím Tě o toto, příteli Konráde: Vyhoď tu mou podobiznu ze svého alba. Posloužíš tím mně i oné dívce. A nehněvej se, že neuposlechnu Tvého pozvání a nepřijedu k Vám. Víš, čert nikdy nespí.

Tiskne Ti ruku Tvůj starý, věrný

Boleslav.

Jaroš složil psaní, vsunul je do obálky, ale nezalepil. Vložil dopis do přítruhlíku stolu svého a zamkl jej. Je dnes Boží hod velikonoční, na odeslání listu je zítra času dost, i pozejtří. Snad jej i přepíše. Zdálo se mu teď, že pověděl příliš mnoho. Že není docela radno vyzraditi tajemství

své, které nosil po léta v srdci, aniž je komu svěřil. Snad najde ještě jinou omluvu pro své odmítnutí nabízené nevěsty. Snad, snad, snad — opakoval si Boleslav.

Po celý Boží hod bylo v domě ticho. Toliko večer skříply dveře vdovina bytu, přicházela k ní nějaká návštěva. Aspoň zaslechl v sousedství hovor dvou hlasů dospělých. Zvuk jednoho toho hlasu dávno znal. Slýchal jej před osmi lety a vždy jej dojímával hlubokým, altovým svým přibarvením. Byl mu nade všechnu hudbu. Pak mu nadlouho zanikl kdesi v neznámu. Boleslav se domníval, že navždy. Ale co se do tohoto pokoje přistěhoval, slýchal jej často, téměř denně, a slýchal také útlý dětský hlásek, jenž mu odpovídával. Nikdy však ani slova nepochytil. Bytelná zeď ani slova souvislého nepropustila. Snad — snad, kdyby byl ucho na stěnu přitiskl. Ale k tomu se Boleslav nikdy neodhodlal. Připadalo mu, že by tím páchal cosi svatokrádežného. Když se později večer vracel ze svých vycházek, slýchal jímavý ten hluboký hlas cosi předříkávati, slýchal, kterak jasný dětský hlásek věrně slova opakuje. Usuzoval, že to matka děcku předříkává večerní modlitbu, ježto pak vše utichlo. Teprve zrána zas ozývaly se střídavě oba ty hlasy.

V ten božíhodový večer velikonoční přibyl tedy hlas nový, zvuku mnohem jasnějšího. Neozýval se však příliš často. Víc a horlivěji hovořil známý Boleslavovi alt, až se chvílemi jako v lí-

tosti rozplýval, časem na dlouhé chvíle utichal, Boleslava dnes ten hlas až za srdce popadal. Konečně toho nesnesl, musil pryč, kamkoli mezi lidi, do hlučné společnosti, kde by všechny své vzpomínky rozplašil, ohlušil. Potichu se oblékl, potichu zamkl dveře světnice a vyšel z domu. A bylo k půlnoci, když se stejně šetrně vrátil. Za zdí bylo dávno hluboké ticho. Skoro se stárnoucímu mládenci zdálo, že slyší ze sousedství hluboké oddychování ze spánku. Ale to byl sluchový přelud. Nemohl slyšeti nic takového. Šumělo jen v jeho vlastních uších, jeho srdce prudčeji bušilo. Dlouho nemohl zasnouti a po několikáté v tu noc ozvala se v něm myšlenka na útěk. „Snad by bylo lépe, kdybych se odstěhoval. Unikl bych tak všemu nadobro." V zápětí však přicházela myšlenka jiná: „Ale toť by bylo zbabělé. Před kým a před čím prchati? Vždyť ses ničím neprovinil!"

Bylo jasné ráno, když se Boleslav probudil. Poslední jeho sen, z něhož se vytrhl, byl neobyčejně živý. Jako by se kdosi do jeho dveří dobýval. Ale všady je ticho. Boleslav se rychle studenou vodou osvěžil, kvapně se strojil. Je čas, aby šel do kavárny posnídat. A tu, sotvaže odložil hřeben, ozvalo se zaťukání na dveře. Tedy přece ho sen nemýlil?

Boleslav spěchal odemknout, aby vpustil nenadálou návštěvu. Otevřel dveře — a všecek překvapen ucouvl. Nebyla to domovnice, nebyl

to listonoš. Na prahu stála dceruška paní sousedky vdovy, s ozdobnou pomlázkou v malé pravici.

„Vítám tě, děvenko milá! Co mi neseš?" tázal se udiven.

„Jdu ti namrskat, strýčku. Podívej se — pomlázka. Je velkonoční pondělek, víš to?"

„A kdo tě na mne poslal, děvenko?" ptal se Boleslav všecek vyjeven.

„Nikdo. Jdu sama. Matinka by nedovolila, ale já čekala, až odejde do kostela. Teď tedy jdu. Sehni se, abych ti namrskala."

„Ale proč, dceruško? Čím jsem ti ublížil?"

„Mně ne, ale matince, strýčku." A dívenka se rozpřahovala pomlázkou.

Boleslav žasl víc a více.

„Čím jsem ublížil matince, holčičko?" A popadl se oběma dlaněmi za hlavu, stiskl ji, aby se ujistil, že už nespí.

„Ty ji zneklidňuješ, strýčku, povídala to včera tetičce. Myslely obě, že spím, ale já nespala a všecko jsem slyšela. Nemá pokoje ode chvíle, co tě tu po prvé spatřila. Tys jí už někdy dávno ublížil, strýčku, a to není hezké. Matinka je nesmírně dobrá. Povídala tetičce, že myslila, že je dávno všecko zapomenuto, ale není. A ty chodíš kolem jako duch, slova nepromluvíš, a kdybys nemusel pozdravit, ani bys nepozdravil. A matinka plakala. Co ti udělala matinka, že jí tak ubližuješ? Tedy jsem si včera umínila, že ti

dnes namrskám. Nesmíš mi za to nic udělat. Jsou velikonoce."

Boleslav Jaroš napřáhl k děcku dlaně.

„Tedy mrskej, dcerunko, mrskej! Nebudu křičet, nebude mne to bolet."

„Neřekneš nikomu nic?"

„Pranikomu."

„Ani matince?"

„Té teprv ne!"

Holčička se rozpřáhla, švihla Jaroše po levici, švihla ho po pravici. Potom všecka zaražena a jako v úleku couvla.

„Nu švihej, dcerunko," pobízel Boleslav.

„Máš dost, ty bys plakal..."

„Nebudu plakat, Julinko — viď, říkají ti tak?"

„Ano. Dostal jsi. A dej už matince pokoj. Říkala tetince, že ji srdce bolí, když tě vidí, a ty chodíš kolem jako němý. Odpros ji za všechno. Já taky musím odprosit, když ji rozhněvám."

„Dítě, andílku boží, seslaný s nebes, smím tě políbit na čílko?"

„Nesmíš. Cizí lidé nesmějí mne líbat. Až by matinka dovolila."

„Vždyť jsem strýček."

„Ale falešný. Matinka myslela, že ji máš rád. A ty nemáš."

„Mám, dítě, mám! Řekni matince, že ji mám rád, a tebe taky. K smrti rád. Řekneš jí to?"

„Řeknu. A pak přijdeš ty a řekneš to matince taky, viď?“

„Přijdu. A teď, dcerunko, dej mi tu pomlázku.“

„Ty mě chceš mrskat?“ ucouvlo dítě rychle ze dveří.

„Ne, chci ji na památku. Za to, žes mi našvihala. A žes mi vyprávěla o matince.“

„Julčo! Cos to vyvedla!“

Zaznělo to jen jako dechem, a na posledním schodě stanula jak zkamenělá ženská postava, matka Julinčina. Plna studu pohledem jen o Boleslava Jaroše zavadila, a jako by rázem byla uhodla, co se tu událo, v zahanbení sklonila hlavu k ňadrům. Z očí jí vyhrkly slzy. Dříve než Jaroš postihla to dceruška, přiskočila k mateři, přivinula se k ní oběma rukama a zvolala:

„Neplač, matinko! Strýček tě má rád, už tě nebude hněvat, slíbil mi to. Neplač, neplač!“

A děcko samo se rozplakávalo.

Mladá vdova skoro zavrávorala, ale již k ní přiskočil Jaroš, uchvátil ji za ruce, aby neklesla, a střídavě jí obě ruce líbaje šeptal vroucně:

„Milostpaní — drahá, drahá Julie, vaše dceruška mluví pravdu. Čeho jsem se neodvážil tehda, když jsem měl, ale netroufal si, smím vám říci dnes, smím přijít, abych se vás otázal, zdali ve vašem srdci zbyla špetka náklonnosti ke mně? Smím přijíti, drahá, nezapomenutelná duše má?“

Nedostalo se mu odpovědi slovem. Ale ruce vdoviny pevně tiskly jeho ruce. Cítil, jak se všecka chvěje, opírajíc se o něj a mířic ke svým dveřím. Boleslav Jaroš je otevřel, vpustil ji dovnitř a zašeptal:

„Tedy přijdu, drahá, drahá paní. Přijdu na nejkrásnější, nejšťastnější koledu svého života. A povím vám, co jsem vytrpěl za všecku svou dávnou ostýchavost. Utište se, upokojte se. A pak mi dovolíte, abych zlíbal vaši drahou dcerušku, která mi byla dnes nebeským poselstvím. Bez ní bych nikdy nebyl zvěděl — —“

Dveře sousedčina bytu zapadly, doktor Jaroš klopýtal se schodů a v tom šťastném zmatku byl by vlezl až do sklepa. Vzpamatoval se teprve, když jej obklopila tma černého schodiště do sklepení.

V březnu 1929.

POSILA V NEBEZPEČENSTVÍ.

Toho povětšího, ale hubeného (a to se o tom pánovi mohlo říci bez urážky; ale kdyby to přece mělo být pokládáno za urážku, řekněme suchého), tedy toho povětšího a velmi suchého pána znal hřbitovní vrátný hezkých pár let a můžeme říci, že ho znal odedávna. Objevoval se tam každý týden a zpravidla přicházel v sobotu odpoledne. Jen jako ve snách se vrátný rozpomínal, že toho pána viděl kdysi před lety v černém oděvu zánovním či snad zcela novém, a také na hlavě mu tehdáž seděl cylindr zbrusu nový, obepiatý širokou páskou z černého krepu. Ale čím dále tím obnošenější byly ty černé šaty, až už na nich svítily místy dokonalé „špígle“. Krepová páska s cylindru také časem zmizela a ponenáhlu ta pokrývka hlavy počala nabývat nejen ceny starožitnické, ale i nepochybného práva, aby byla uložena v museu kloboučnickém jako památka své doby. Do které doby náležela, byl by arci mohl posoudit jen zkušený odborník. Takovým odborníkem však hřbitovní vrátný nebyl. Sice

ve svém úřadě a svědomité službě přečkal mnohou módu oděvů i klobouků, ale hlavy si tím nelámal.

Obstárlý ten pán, který byl tak častým hostem na svatém poli, vždycky pana vrátného velmi zdvořile pozdravoval, a také vrátný pokládal za povinnost, aby za ten pozdrav vlídným pošinutím koláčovité čepice poděkoval. Jiných styků oba ti mužové spolu neměli.

Povrchní pozorovatel byl by mohl soudit, že ten obstárlý pán v obnošeném černém oděvu a s cylindrem již poněkud rozčepýřeným jde někomu na pohřeb. V tom by se byl omýlil. Ten pán jen jednou — tenkráte před lety — zamířil k ústřední síni pohřební a po příslušném obřadě výkropovém kráčel za rakví s hlavou sklopenou, s cylindrem v ruce až k čerstvému hrobu, do něhož byla spuštěna prostá černá rakev, postál u hrobu až do konce, až už všichni účastníci odešli, a přihlížel, kterak hrobníci rakev zasypávají. A teprve když mu ta černá schrána pod prstí zmizela a když se hrob až k povrchu naplnil, přihodil sám ještě tři poslední hrsti hlíny, a rozhlédnuv se po prázdném okolí, zašeptal:

„Tedy tu spi klidně, Terezko. Však tě tu brzy navštívím. Bude ono se mi přece jen po tobě stýskat. Starý zvyk je velká věc. S bohem!“

Posadil cylindr opatrně na hlavu a odcházel.

Brzy potom byl v hlavách hrobu postaven prostý pískovcový náhrobek s železným křížem, a na tabuce náhrobku bylo napsáno zlatými písmeny:

„Zde v Pánu odpočívá Terezie Sejkorová ve čtyřicátém roce věku svého, manželka přísežného znalce, v blahém očekávání vzkříšení a života věčného.“

A potom tedy týden co týden přicházel opuštěný vdovec ke hrobu své bývalé družky. Nejen aby vykonal slíbenou návštěvu, aby se nad hrobem pomodlil, ale taky aby pověděl své nebožce, co by ji za života nepochybně bylo zajímalo. Aby to ve všem pohodlí mohl vykonat, zřídil si u hrobu skrovné sedátko. Místa pro ně bylo v té ústranní, zapadlé části hřbitova dosti.

Při prvých návštěvách neměl mnoho co vyprávět.

„Nic nového pro tebe nemám, Terezko milá. Všechno je při starém. Jen to moje hospodářství doma je trochu studené. Ale jináč mám krásné ticho. Časem se mi ovšom trochu zasteskne po tvém bublání, ale myslím, že zvyknu. Ještě že mám toho kanára. A to by ses byla podivila, že ten se celých čtrnáct dní po tvém funuse ani neozval. Ale už zase cvrliká, a mnohem veseleji než dříve. Myslím, že je to tím, že mu nikdo zástěrou klec nepřikrývá, jakos dělávala ty. Nebo by to bylo tím, že se ho ujala sousedka Vovísková? Přichází přes tu chvíli, dává mu vodu a semenec, nasejpá mu čerstvého písku na podlážku. Ale neboj se, Terezko, s Vovískovou já si nic nezačnu. Není mně docela nic po chuti, vždycky jsi jí křivdila — a teprve mně! To kdy-

bych si byl měl z vás dvou vybrat, přece jen bych vždycky byl sáhl po tobě. Já vím, trochu jste se časem poštěkaly, dokud jsi ještě běhala po světě. Ale to by ses podivila, jak dobře teď o tobě mluví. Všichni v domě o tobě dobře mluví. Proč jste se nemohly srovnat za tvého živobytí?"

A jindy, když se dostavil, vyprávěl:

„Myslím, Terezko, žes měla starost, jak budu bez tebe živ. Ale podobá se to, podobá. Pravda, měl jsem na počátku lopotu, hlavně s tím zatápěním ráno, abych si uvařil trochu té bryndy k snídani. A pojednou mi vzkázala sousedka Kolandová, že by mně při své snídani ten hrníček cylifindy uvařila. Přijal jsem to. Vydělávati na mně nechce, počítá mi snídani i s rohlíkem za dvanáct krejcarů — ani ty bys to laciněji nepořídila. A nemysli si, Terezko, že mě šálí nějak cikorkou. Docela dobrou kávu mi nosí. A tuhle se tak rozhlídla po tom ztichlém příbytku a povídala: ‚že vám tu není smutno, pane sousede. Já vím, co je vdovectví, pět let už oplakávám nebožtíka muže. Aspoň kdybych měla nějakou rodinu. Ale někdy je dobře, když není rodina. Vdovy s dětma se každý bojí. Ale takhle přece ještě někdy by člověk mohl najít svého pára. Dyť vy taky jste bez dětí, pane sousede.‘ — Tak, co bys tomu říkala, Terezko, kdybych tak s paní Kolandovou? Ale neboj se, že se nějak ukvapím. Co mně tak dalece v tom svatém klidu chybí? Jen klidně spi."

A jindy se pan Sejkora svěřoval:

„Heleď, heleď, holka, co všecko se na světě nepřihodí. Patálije v domě. Včera se milé sousedky hezky poštěkaly. Jen tak náhodou jsem to zaslechl, že jsem přišel trochu dřív domů a nedovřel docela dveře u kuchyně. Paní Kolandová vyčítala paní Vovískové její starosti o kanára, Vovísková Kolandové zas mé snídaně. Navzájem si vytýkaly, že na mě obě líčí. Ale, milá Terezko, to jsem prohlédl! Tu teprv jsem poznal, jaké vyřídilky mají obě a co by mě čekalo, kdybych se moudře nechoval. Jen se mi zdá, že to odneseme oba, kanár i já. Což kanára si opatřím sám, ale horší to bude se snídaněmi. A to již mi tak paní Kolandová nadhazovala, že by mně mohla taky obědem posloužit, a třeba i večeří. Teď teprve vidím, odkud vítr vane. Zdá se mi, že to nějak nedobře skončí.“

Hned při další návštěvě měl pan Sejkora novinu:

„S jedné strany bych měl pokoj, miláTerezko. Paní Vovísková se bude stěhovat. Byly denně nové různice, až to přišlo k panu domácímu, a ten dal paní Vovískové výpověď. Zatím tedy to odnesl kanár. Ani nevím, koho je mi víc líto, zdali paní Vovískové či kanára. Nikdy jsem nepomyslil, jakým žádoucím soustem je takový opuštěný vdovec. Ale ty můžeš klidně spát, milá Terezko. Kdo zakusil dvacet let života jako já s tebou, ten jest opatrný a neuplete na sebe nepomyšleně nový bič. No, no, nehněvej se. Nemůže být člověk po celý život sladký, ale tys byla někdy hodně perná.

Snad i já jsem někdy chyboval, však jsem to odpykal. Teď tedy jen jak bude dále s paní Kolandovou. Její káva pořád je dobrá, ale až uvidí, že přece jenom nezabírám..."

A později pan Sejkora vyprávěl:

„Můžeš i stran paní Kolandové docela klidně odpočívat. Zpozoroval jsem, že už dvakrát u ní byl jistý vysloužilý policajt. Hned potom mi padala káva na jazyk, co v ní bylo cikorky. A včera mi domovnice zvěstovala: ‚Vědí, co nového? Paní Kolandová se nám bude vdávat. No, čas by měla, je to hodně odpočatá vdova. Bude jim tam nahoře veseleji.' — Jakou pak veselost já z toho budu mít, že si paní Kolandová vezme policajta! Přijdu o snídaně. A skoro již jsem se těšil, že se nebudu musit potloukat po obecních kuchyních s těmi obědy. Vidíš, milá Terezko, jak má každá věc dvojí stránku. Ty tu klidně spíš, ale já se budu dále plahočit. A tak hezky se mi celkem to vdovectví ukazovalo."

Pak jednoho dne milý vdovec nad rovem vyprávěl:

„Tedy už bych měl zase svaté ticho, jako dříve po tvém odchodu. Paní Vovísková je z domu, paní Kolandová se jmenuje teď Kropáčková. Tedy jsem z dvojí nástrahy šťastně vyvázl. Nikdy bych nebyl řekl, jak nebezpečno je v domě, kde je několik vdov. Milá Terezko, jsi-li na onom světě už někde na nebesích, oroduj tam za mne, abych nepozbyl zdravého rozumu a taky ďábel aby mi ne-

kladl žádná osidla. Doufám, že tvá přímluva za mne bude míti velkou váhu. Dokud budu míti tebe na očích a na mysli, nikdy se ti nezpronevěřím, a dokud tě tady budu navštěvovat, jsem ode všeho zlého a třeba horšího zachráněn. Terezko milá, na shledanou!“

Léta chodil tak milý vdovec na hřbitov a udržoval styk s nebožkou ženou. Zdálo se, že ani nepozoruje, kterak se u jednoho hrobu opodál usadil taky nějaký truchlící pozůstalý a že přichází právě v ty dny, jako on sám. A že bedlivě naslouchá jeho hovorům.

A jednoho dne, když milý Sejkora odcházel ze hřbitova a velmi úslužně pozdravil pana vrátného, jen o chvilku později popadl vrátného onen jiný truchlivec za rameno a otázal se:

„Znáte toho pána? Víte, kdo to jest?“

„Znám ho léta, ale kdo to jest, nevím. Jen se mi zdá, že tuhle u něho není všechno v pořádku.“

A při tom si vrátný zatřepetal pravicí nad hlavou.

A neznámý občan povídal:

„Nevěřte tomu, pane. Je-li u někoho všechno v pořádku, tedy jistě u tohohle pána. Ten sem nechodí pro nic jiného, než pro posilu.“

A neznámý muž měl pravdu. Vytrvalý návštěvník hrobu zachránil navždy své vdovectví, svou svobodu.

V září 1929.

OBSAH

O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH:

ZE VŠECH KOUTŮ:

Tiskem Unie v Praze.

Cena Kč 28·

